

วารสาร
พุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์
Journal of Buddhistic Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)
ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2566) | Vol.8 No.1 (January-March 2023)

Approved by TCI during 2020 - 2024

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhist Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)

ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2566)

Vol.8 No.1 (January – March 2023)

◇ กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม | ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน
ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน | ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

◇ วัตถุประสงค์

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้าน พุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย
2. เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไป

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงถึงที่มาของบทความให้ชัดเจน

◆ ที่ปรึกษา

พระธรรมวชิรากร

พระราชวิสุทธิกวี

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกรา

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกรา

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการฝ่ายบริหาร

ดร.สันติ อุณจะนำ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกรา

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูโฆษิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระมหาวิชาญ กนตสีโล, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกรา

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกรา

รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกรา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก นุ่นกล้า

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศริน มนูญผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ สหพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรัญญา แสงอัมพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงษ์ วงศ์ณาศรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นวรัตน์ บุญภิละ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์เยี่ยมย่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ดร.สำเร็จ จันทุม

ศึกษานิเทศก์กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.บุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศ

กองการศึกษาเทศบาลตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรปราการ

ดร.พัชรี สุเมธกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ปรียา สงค์ประเสริฐ

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ดร.ปิยะสุดา เพชรอาเวช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

◇ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาประทีป เขมจารี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◇ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร.

พระปลัดประวิทย์ ธนบุญโณ

พระมหาโยธิน มหาวิโร

นางจิตรา อุนจะนำ

นายวิทยา ระน้อมบำรุง

นางสาวละออง สิทธิฤกษ์

นางสาวปิยารัตน์ นาคพุ่ม

◇ ออกแบบปก

พระนันท์ชัย นนทชโย

พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก

◇ จัดรูปเล่ม

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

◇ พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เม็ดทราย

1648 ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร: 0-7534-3768, 063-313 7828

◇ เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

128 หมู่ 6 ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์ 075-809 128-9 | E-mail: thammarat.yo@mbu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ (Journal of Buddhistic Sociology) เป็นวารสารอยู่ในฐานข้อมูล TCI (Thai Journal Citation Index-TCI) กลุ่ม 2 (ถึง 31 ธันวาคม 2567) ซึ่งฉบับนี้ ย่างเข้าสู่ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2566 ทางกองบรรณาธิการ ได้กำหนดการออกวารสารปีละ 4 ฉบับ โดยจะพยายามพัฒนาคุณภาพของบทความในวารสาร ให้ได้มาตรฐานที่ดียิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นสื่อกลางเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศาสนาศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการ ศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา โดยบทความในฉบับที่ 8 ปีที่ 1 นี้มีบทความทั้งหมด 15 เรื่อง ทุกเรื่องได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลาย สถาบันการศึกษา

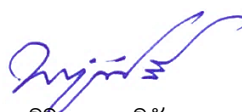
ปัจจุบันการอุดมศึกษาในยุค 4.0 กำลังเผชิญกับความท้าทายด้าน “การเรียนรู้ยุคใหม่” ที่เกิดจากการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการสร้าง บัณฑิตพันธุ์ใหม่ เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะและคุณภาพสูง การจัดการศึกษาจึง จำเป็นต้องปรับตัวให้มีความหลากหลายในกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ไปจนถึง วิธีการวัดประเมินและผลที่เชื่อในศักยภาพของคนทุกคนที่จะค้นหาและพัฒนาตนเองได้ ใน กระบวนการเรียนรู้จึงย่อมไม่มี “สูตรสำเร็จรูป” ตายตัว หากแต่แปรผันและปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นได้ตามสภาพบุคคล บริบทเศรษฐกิจ และภูมิสังคม บนฐานการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ของทุกภาคส่วนในพื้นที่และชุมชน

กองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสาร ฉบับนี้จะเป็นเวทีทางวิชาการ ที่จะกระตุ้นความคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ด้านการเรียนรู้ ยุคใหม่” ของนักวิจัย นักวิชาการและผู้อ่านทุกท่าน ทั้งนี้ เพื่อการมีส่วนร่วมในการจุดประกาย ความคิดหรือต่อยอดความคิด อันจะก่อให้เกิดกระบวนทัศน์ทางความคิด (Paradigm Shift) ที่จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตนวัตกรรมและการ พัฒนาเยาวชน 4.0 ให้เป็นผู้ที่สามารถก้าวทันโลกและทันเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามนโยบาย ประเทศไทย 4.0

ในนามกองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ ต้องขออนุโมทนาขอบคุณ ต่อท่านเจ้าของบทความทุกบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกทุกท่าน ที่ได้ให้ความ กรูณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความให้มีคุณภาพทางวิชาการที่ดียิ่งขึ้น และต้อง

ขอขอบคุณทีมงานผู้จัดทำวารสารทุกท่าน ที่ได้สนับสนุนวารสารฉบับนี้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย และออกได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงสมาชิกวารสารและผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้ติดตามวารสารมาอย่างต่อเนื่อง

และหากท่านผู้เขียนหรือท่านผู้อ่านท่านใด มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถส่งความเห็นมาได้ที่ thammarat.yo@mbu.ac.th ทางกองบรรณาธิการ ขอน้อมรับมาปรับปรุงแก้ไขด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารโรงเรียน อรพินพิทยา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน SATISFACTION OF KINDERGARTEN PARENTS TOWARDS ORAPINPITAYA SCHOOL ADMINISTRATION UNDER OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION เกริกเกียรติ ศรีบุญเรือง, ธนินาฏ ฌ สุนทร และสุจิตรา โอสธอภีรักษ์	1
การปกครองระบอบประชาธิปไตยในทัศนคติเชิงปรัชญาของเพลโตและ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา DEMOCRACY IN PLATO'S PHILOSOPHICAL ATTITUDE AND BUDDHIST PRINCIPLES พระครูเกษมวัชรดิตถ์ (เกษม ฐิตสมฺปนฺโน/รอดจากทุกข์)	14
การนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล หินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช APPLICATION OF PANCA-SILA TO DAILY LIFE OF PEOPLE IN HINTOK SUP-DISTRICT MUNICIPALITY, RONPIBUL DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE บุษราภรณ์ บุญเอียด และสุปรีชา ชำนาญภูมิพร	26
ภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์ต้นจากในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา LOCAL WISDOM OF NIPA PALM UTILIZATION IN CHACHOENGSAO PROVINCE บุญยอด ศรีรัตนสรณ์ และวงเดือน ไม้สนธิ์	41
การประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครูศูนย์การศึกษา พิเศษประจำจังหวัดกระบี่ PROJECT EVALUATION OF CHANGING HOME INTO CLASSROOM AND TURNING PARENTS INTO TEACHERS OF KRABI SPECIAL EDUCATION CENTER อุไรวรรณ แก้วเกตุ, รัฐพร กลิ่นมาลี และนพรัตน์ ชัยเรือง	57
การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียน บ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4 EVALUATION OF MORAL AND ETHICAL DEVELOPMENT PROJECT FOR STUDENTS OF BANRONGLEK SCHOOL, NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4 อรธพล เกิดด้วยทอง, รัฐพร กลิ่นมาลี และนพรัตน์ ชัยเรือง	69

สารบัญ (ต่อ)

การอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขโดยใช้หลักสารานียธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ COEXISTENCE FOR PEACEFUL SOCIETY USING SARANIYADHAMMA 6 IN MUANG DISTRICT, KRABI PROVINCE คุณากร เกื้อด้วง	82
องค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ FACTORS FOR PARTIPATORY MANAGEMENT OF PRIVATE SCHOOLS IN KRABI PROVINCE ขวัญกมล สายเส้น	94
การประเมินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง EVALUATION OF TEACHING MEDIA PRODUCTION PROJECT OF BAN THUNG KHLONG KWAI CHILD DEVELOPMENT CENTER UNDER THUNG NAREE SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORANIZATION, PA BON DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE ทิพนันท์ หัสรังษี และประกอบ ใจมั่น	108
การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย MODEL DEVELOPMENT OF CREATING HAPPINESS AT WORK FOR INSTRUCTORS OF EDUCATION FACULTY AT SOUTHERN RAJABHAT UNIVERSITIES IN THAILAND นัฏจรี เจริญสุข	123
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู สังกัดสำนัก บริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS PERCEIVED BY TEACHERS UNDER THE BUREAU OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION IN NAKHON SI THAMMARAT ไสริยา ชูบัวทอง, ھرรษา นิลวิเชียร และสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี	140
แนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช GUIDELINES FOR LEARNING MANAGEMENT IN NEW NORMAL TO IMPROVE LEARNERS' QUALITY OF NAKHON SI THAMMARAT ARTS AND CRAFTS COLLEGE กำพล โพธิ์ถาวร, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ และมะลิวัลย์ โยธารักษ์	153

สารบัญ (ต่อ)

- แนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิว نرمัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่** 170
 GUIDELINES OF PUBLIC RELATIONS MANAGEMENT OF SCHOOL IN NEW NORMAL ERA USING ONLINE SYSTEM OF KANCHANAPISEK WITTAYALAI SCHOOL IN KRABI
 ปาริชาติ นวลวิจิตร, มะลิวัลย์ โยธารักษ์ และสามิตร อ่อนคง
- บทบาทครูสังคมศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21** 188
 ROLES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS AND ACTIVE LEARNING MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY
 เขมจิรา คำหงษา, พระมหาอภิพงศ์ ฐิริวฑฒโน (คำหงษา), พระมหาโยธิน มหาวีโร (มาศสุข), พระสิทธิชัย คมภิโร (รินฤทธิ์) และพระมหาเมธี จันทวิโส (ไวยวัฒน์)
- แนวทางการบูรณาการคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : กรณีศึกษาเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ในสังคมไทยร่วมสมัย** 204
 AN APPROACH TO INTEGRATING FOLKLORE AND LOCAL HISTORY: A CASE STUDY OF THE WAR NARRATIVES BETWEEN SIAM AND SAIBURI IN CONTEMPORARY THAI SOCIETY
 พลกฤษณ์ วสีวิวัฒน์ และสุภาวดี วสีวิวัฒน์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

(ญ)

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาล
ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนอรพินพิทยา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน*
SATISFACTION OF KINDERGARTEN PARENTS TOWARDS
ORAPINPITAYA SCHOOL ADMINISTRATION UNDER OFFICE OF
THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION

เกริกเกียรติ ศรีบุญเรือง

Kroekkiat Sribunruang

ธนีนาฏ ณ สุนทร

Taneenart Na-soontorn

สุจิตรา โอสดอภีรักษ์

Sujittra Osodapirak

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: kuireading@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารโรงเรียนอรพินพิทยา 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารโรงเรียนจำแนกตามรายได้ ระดับการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ปกครองระดับอนุบาล 1 ถึงระดับอนุบาล 3 โรงเรียนอรพินพิทยา จำนวน 252 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ปกครองระดับอนุบาลมีความพึงพอใจต่อการบริหารโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่ามีความพึงพอใจด้านการบริหารงานบุคลากรมากที่สุด
2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการบริหารงานของโรงเรียนพบว่า 1) ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานภาพรวม สูงกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้กลุ่มอื่น ๆ และผู้ปกครอง ที่มีรายได้ 20,001 - 40,000 บาท

* Received 21 October 2021; Revised 21 March 2023; Accepted 21 March 2023

มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานด้านงบประมาณและด้านงานบุคคล สูงกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้กลุ่มอื่น 2) ผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่ามีความพึงพอใจต่อการบริหารงานในภาพรวม สูงกว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษากลุ่มอื่น ๆ กล่าวได้ว่าผู้ปกครองที่มีรายได้และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากสิ่งที่โรงเรียนดำเนินการได้แก่ อัตราค่าเล่าเรียนที่ถูกกว่าโรงเรียนในระดับเดียวกัน สวัสดิการเรียนฟรีสำหรับบุตรหรือนักเรียนที่نامสกุลเดียวกันคนที่สาม บุตรของครู บุคลากรเรียนฟรีจนจบชั้นสูงสุด มีทุนการศึกษา รางวัลสำหรับนักเรียนเรียนดี ประพฤติดี สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน และการรักษาพยาบาลกรณีอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, การบริหารงานด้านวิชาการ, ด้านงานงบประมาณ, ด้านการบริหารงานบุคคล, ด้านการบริหารทั่วไป

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the level of kindergarten parents' satisfaction towards Orapinpittaya School administration and 2) compare the level of satisfaction towards school administration classified by income and educational level. The population used in the research was 252 parents of Kindergarten 1 to Kindergarten 3 in Orapinpittaya School. The data collection tools were questionnaires with a reliability of 0.94. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research showed that:

Overall, the kindergarten parents' satisfaction with school administration was at a high level. The most satisfying aspect was the personnel management. The comparison results of the parents' satisfaction with school administration revealed that:

1. Parents with an income of less than 10,000 baht per month had higher overall satisfaction with school administration than parents with other income groups. Parents with incomes of 20,001– 40,000 baht had higher satisfaction with budget and personnel management than parents with other income groups.

2. Parents with secondary education had higher overall satisfaction with school administration than parents with other educational groups. It could be said that parents with different income and academic levels had high satisfaction. The reasons for the high satisfaction were based on the following school operations: lower tuition rates than other schools of the same class, free tuition

benefits for the third child or student with the same last name, free tuition for the children of the school teachers and staff members until the end of the highest grade. Scholarship available, awards for students who study well; behave well; and build a reputation for the school, including medical treatment in case of accident or illness.

Keywords: Satisfaction, Academic management, Financial management, Personnel management, General administration

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้และความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการการสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตซึ่งครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบมีสองระดับคือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปี ก่อนระดับอุดมศึกษาและให้มีการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 9 ปี โดยให้เด็กซึ่งอายุย่างเข้าปีที่ 7 เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงอายุย่างเข้าปีที่ 16 โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะดังต่อไปนี้ 3RS ได้แก่ การอ่านออก การเขียนได้ และการคิดเลขเป็น 8CS ได้แก่ ทักษะด้าน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้และมีความเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญถึงความสำเร็จของผู้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการจัดประสบการณ์ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนตามแผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2560 - 2564 มีหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ครอบคลุมการพัฒนาความรู้ สมรรถนะ และทักษะที่จำเป็น การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การเสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาคให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน 2) หลักการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษา 3) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน

โรงเรียนเป็นนิติบุคคลมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษาโดยรัฐทำหน้าที่กำกับควบคุมคุณภาพมาตรฐาน 4) การพัฒนาโดยคำนึงถึงความแตกต่างกันของผู้เรียนและโรงเรียน ช่วยสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2559)

ดังนั้นการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนจึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้ปกครองเป็นหลัก ผู้ปกครองมักมีการคาดหวังว่าโรงเรียนเอกชนต้องเน้นเรื่องวิชาการที่ทันสมัยและมีบริการที่ดี เนื่องจากผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงแตกต่างจากโรงเรียนภาครัฐ ผู้ปกครองจึงสามารถเลือกโรงเรียน ที่ตนเองมีความพึงพอใจ โรงเรียนเองต้องมีการตรวจสอบตลอดเวลาว่าการดำเนินงานการบริหารงานเป็นอย่างไร ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการบริหารโรงเรียนมากน้อยเพียงใด เนื่องจากโรงเรียนเอกชนเป็นธุรกิจด้านการศึกษาอย่างหนึ่งจึงมีการแข่งขันสูง โรงเรียนจึงต้องวางแผนการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพและเป็นที่ไว้วางใจ ผู้ปกครองจึงจะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนเมื่อมีจำนวนนักเรียนมากขึ้นก็จะสร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจได้มากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน (Vroom, V. H., 1996) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึงทัศนคติในทางบวกแสดงถึงสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น ทัศนคติในทางลบจะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พึงพอใจ (Good, C. V., 1973) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ผลที่เกิดจากความสนใจและทัศนคติของบุคคล ซึ่งได้แก่ ทรัพยากร (resources) และสิ่งเร้า (stimulus) การมีทรัพยากรที่พอเพียงต่อความต้องการจะทำให้เกิดความพึงพอใจ (Shelly, 1975) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกสองแบบของมนุษย์คือความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกทำให้เกิดความสุขและสามารถทำให้เกิดความสุขได้อย่างต่อเนื่องเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อน มีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึก

ปัญหาที่พบในช่วง ปีการศึกษา 2563 ที่ผ่านมาของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดลำพูนพบว่านักเรียนของโรงเรียนเอกชนมีจำนวนลดลง และจากข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนอรพินพิทยฯ จำนวนเด็กในระดับอนุบาลก็ลดลงเช่นกัน จากข้อมูลนักเรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนอรพินพิทยฯ จำนวนเด็กนักเรียนในปีการศึกษา 2561 มีจำนวน 304 คน ปีการศึกษา 2562 มีจำนวน 275 คน และในปีการศึกษา 2563 มีจำนวน 252 คน (โรงเรียนอรพินพิทยฯ, 2563) ซึ่งอาจมีผลจากการขยายโอกาสในการจัดการศึกษาของภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเอกชนถึงแม้จะมีการดำเนินการบริหารโรงเรียนมาในทิศทางที่คิดว่าถูกต้องแล้วมีมาตรฐานคุณภาพที่ดี ตามสภาวะการณ์ของความเจริญและทันสมัยในยุคของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ยุคข้อมูลข่าวสาร เศรษฐกิจ การเมือง แต่ยังไม่อาจสรุปได้ว่าผลการดำเนินงานจะสอดคล้องกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้ปกครองหรือไม่เป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครอง หรือไม่ ดังนั้นจึงต้องอาศัยผู้ปกครองเป็นกระบอกเสียงช่วยส่งให้โรงเรียนเอกชนได้รู้ถึงจุดบกพร่อง อันควรที่จะพัฒนาให้เหมาะสมหรือทันสมัยกับสังคมปัจจุบัน และควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในทิศทางใด (โรงเรียนอรพินพิทยฯ, 2563)

เนื่องจากโรงเรียนเอกชนเป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษา และให้บริการในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับผู้ปกครอง ซึ่งเปรียบเสมือนลูกค้าเป็นอันดับแรก จึงต้องมีการวัดระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้บรรลุผลตามความต้องการของผู้ปกครองและสอดคล้องตามนโยบายการจัดการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งความคิดเห็นและความต้องการของผู้ปกครอง เป็นผลชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารโรงเรียนเอกชนได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการบริหารงานโรงเรียนอรัญญิกวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ อันจะก่อให้เกิดความนิยมและความศรัทธาของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารโรงเรียนอรัญญิกวิทยาอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารโรงเรียนเอกชนจำแนกตาม รายได้ ระดับการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาล 1 ถึงระดับอนุบาล 3 โรงเรียนอรัญญิกวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 252 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารโรงเรียนอรัญญิกวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) จำแนกแบบสอบถามออกเป็น 5 ข้อ ได้แก่ ความสัมพันธ์ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และเหตุผลที่ท่านเลือกให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอรัญญิกวิทยา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารโรงเรียนอรัญญิกวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทั้ง 4 ด้านคือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีเกณฑ์การให้น้ำหนักคะแนน โดยการสร้างเครื่องมือการวัดในแบบของ Likert

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา ข้อมูลสารสนเทศ แผนพัฒนาโรงเรียน แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้านทั้ง 4 ด้าน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2) การกำหนดขอบข่ายในการสร้างแบบสอบถาม ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์ เฉพาะตามตัวแปรที่ศึกษา โดย

การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสั่งแบบสอบถามให้ครอบคลุมในด้านการบริหารงานโรงเรียน อรพินพิทยา อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โครงสร้างของแบบสอบถามได้มาจากขอบข่ายการบริหาร และการจัดการศึกษาตามมาตรา 5 และมาตรา 39 วรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, พ.ศ. 2553, พ.ศ. 2562, และ พ.ศ. 2564 ได้แก่ ด้านงานวิชาการ ด้านงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหาร ทั่วไป ซึ่งข้อคำถามพิจารณาจากการรับรู้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานแต่ละด้าน ที่ผู้ปกครองสามารถรับรู้ได้ (ตารางที่ 2) ตามโครงสร้างของแบบสอบถามตามตารางที่ 4 3) สร้าง ข้อคำถามฉบับร่าง ตามขอบข่ายที่กำหนด ในเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการ บริหารโรงเรียนอรพินพิทยา อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ทั้ง 4 ด้าน 4) นำร่างแบบสอบถามเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษา และปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 5) เสนอร่างแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (content validity) ข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 มีจำนวน 29 ข้อ ข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.80 มีจำนวน 10 ข้อ ข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.60 มีจำนวน 1 ข้อ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC สูงกว่า เกณฑ์ 0.50 มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 จากการตรวจสอบความ สอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงเพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียว กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการ และขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำหนังสือบันทึก เสนอคนบัตินคณะวิทยาลัยปรัชญาและการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น เพื่อออกหนังสือถึงผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอรพินพิทยา อำเภอมือง จังหวัดลำพูน 2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือ ส่งให้ผู้ปกครอง นักเรียนในระดับอนุบาลทุกคน และขอรับแบบสอบถามคืนภายใน 15 วัน โดยส่งแบบสอบถาม ไปจำนวน 252 ชุด ได้รับกลับคืนมา 250 ชุด คิดเป็นร้อยละ 99.21

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ พบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ โรงเรียนอรพินพิทยา จังหวัดลำพูน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.66$) เมื่อ พิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานบุคลากร สูงสุด ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.66$) และด้านวิชาการต่ำสุด ($\mu = 4.31$, $\sigma = 0.70$)

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการบริหารงานของโรงเรียนอรพินพิทยาสรรค์ จังหวัดลำพูน จำแนกตามรายได้และระดับการศึกษา

2.1 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการบริหารงานของโรงเรียนอรพินพิทยาสรรค์ จังหวัดลำพูน จำแนกตามรายได้ พบว่า ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานในภาพรวม ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร ด้านงานบริหารทั่วไปอยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้กลุ่มอื่น ผู้ปกครองที่มีรายได้ 10,001 - 40,000 บาทขึ้นไป มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน คือ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการบริหารงานของโรงเรียนอรพินพิทยาสรรค์ จังหวัดลำพูน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานในภาพรวม ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านการบริหารงานทั่วไป สูงกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีความพึงพอใจต่อการบริหารงานด้านงบประมาณสูงกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับอนุบาล

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนอรพินพิทยาสรรค์ จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปราย 2 ข้อ ดังนี้

1. การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนอรพินพิทยาสรรค์ จังหวัดลำพูน จำแนกเป็นรายด้าน ตามขอบข่ายภาระงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านวิชาการอยู่ในระดับมากตามลำดับ โดยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1.1 ด้านวิชาการ พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนอรพินพิทยาสรรค์ จังหวัดลำพูน ด้านวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า โรงเรียนยกย่องให้กำลังใจและประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่เรียนดี ประพฤติดี และสร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียน มีระดับความพึงพอใจสูงสุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนได้มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ทางโรงเรียนได้มีการวางแผนการบริหารงานวิชาการ มีการวิเคราะห์หลักสูตรและมีการฝึกอบรมให้ผู้สอนนำเอาหลักสูตรไปใช้ให้เหมาะสมในการพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ของหลักสูตร รวมไปถึงกระบวนการติดตามตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และนำผลการประเมินแจ้งให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบเป็นประจำ ซึ่งที่ผ่านมาโรงเรียนอรพินพิทยาลำพูน ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดหลักสูตรสถานศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2561 ของจังหวัดลำพูน และรองชนะเลิศอันดับ 2 ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 15 ในปีการศึกษา 2561 ได้รับเกียรติบัตรผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O - NET) ปีการศึกษา 2562 ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติทุกสาระวิชาจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (โรงเรียนอรพินพิทยาลำพูน, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Marina Besi and Marin Sakellariou ดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อ การวัดและประเมินผล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพของครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเลื่อนจากระดับอนุบาลไปสู่ระดับประถมศึกษา พบว่า ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อเด็กก่อนเริ่มเข้าโรงเรียนครูต้องแจ้งกฎระเบียบและความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง (Marina & Marin, 2019) และ British Vietnamese International School Hanoi ได้ทำการสำรวจความพึงพอใจของผู้ปกครองประจำปี เพื่อช่วยปรับปรุงความเข้าใจของโรงเรียนเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานในพื้นที่สำคัญต่าง ๆ พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจร้อยละ 95 (British Vietnamese International School Hanoi, 2019)

1.2 ด้านงบประมาณ พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาล ที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนอรพินพิทยาลำพูน ด้านงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าโรงเรียนให้บริการรับเงินและออกใบเสร็จของโรงเรียน ถูกต้อง รวดเร็วและสะดวกต่อการให้บริการ มีระดับความพึงพอใจสูงสุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนอรพินพิทยาลำพูน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรเพ็ญ ต้นเกษ ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน ระดับปฐมวัย ในอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการบริหาร ด้านงบประมาณอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและรายด้าน (จันทรเพ็ญ ต้นเกษ, 2560)

1.3 ด้านการบริหารงานบุคลากร พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารโรงเรียนอรพินพิทยาลำพูน ด้านการบริหารงานบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะโรงเรียนอรพินพิทยาลำพูน มีบุคลากรจำนวนครูที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง และครูมีความรู้ความสามารถตรงตามวิชาที่ได้รับมอบหมายในการสอน อีกทั้งโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม ครูทุกคนในโรงเรียนได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพครู ครูจึงเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ผู้ปกครองจึงมีความพึงพอใจ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ครูมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีระดับความพึงพอใจสูงสุด (โรงเรียนอรพินพิทยาลำพูน, 2563)

2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศวรรณี อินอ่อน ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (ศวรรณี อินอ่อน, 2561)

1.4 ด้านการบริหารทั่วไป พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนอรพินพิทยาสรรพ์ จังหวัดลำพูน ด้านการบริหารงานทั่วไป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า เรื่องโรงเรียนปราศจากสิ่งรบกวนจากอบายมุขแหล่งมั่วสุกและมลพิษ ที่ระดับความพึงพอใจสูงสุด นอกจากนั้น มีความเห็นว่าโรงเรียนอำนวยความสะดวกให้ผู้ปกครองในการติดต่อขอรับเอกสารของนักเรียน โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ดี ร่มรื่น โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ในการรับนักเรียนเข้าเรียนเป็นไปอย่างทั่วถึงและโปร่งใส สภาพอาคารเรียนและอาคารกิจกรรมเพียงพอ และบรรยากาศในโรงเรียนมีความอบอุ่นและเอื้อต่อการเรียนรู้มีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (โรงเรียนอรพินพิทยาสรรพ์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุณีย์ ผื่นฉิม ได้ศึกษาความ พึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในเครือมูลนิธิไทยโชติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนในเครือมูลนิธิไทยโชติ ด้านการบริหารงานทั่วไป ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (สุณีย์ ผื่นฉิม, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กำพล บุญสนอง ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนหทัยคริสเตียน จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนหทัยคริสเตียน จังหวัดเลย ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน (กำพล บุญสนอง, 2560)

2. พบว่าผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนอรพินพิทยาสรรพ์ จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมแสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 จำแนกตามรายได้ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานภาพรวม ด้านงบประมาณด้านบริหารงานบุคลากรและด้านงานบริหารทั่วไป สูงกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้กลุ่มอื่น ๆ และผู้ปกครองที่มีรายได้ 20,001 - 40,000 บาท มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานด้านงบประมาณและด้านงานบุคลากรสูงกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้กลุ่มอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองมีความคาดหวังว่าโรงเรียนอรพินพิทยาสรรพ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนที่มีความสามารถในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเรื่องค่าเล่าเรียนจึงไม่ใช่อุปสรรคเพราะผู้ปกครองมีรายได้เพียงพอหรือมีรายได้ไม่น้อย เนื่องจากค่าธรรมเนียมการศึกษาหรือค่าเทอมถูกกว่าโรงเรียนเอกชนแห่งอื่นในจังหวัดลำพูนและสามารถผ่อนชำระได้ เมื่อพิจารณาถึงผลด้านคุณภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ผู้ปกครองและ

นักเรียนจะได้รับ นอกจากนั้นโรงเรียนยังจัดสวัสดิการต่าง ๆ อีกหลายประการ ได้แก่ บุตรคนที่สามหรือนามสกุลเดียวกันคนที่สามจะได้เรียนฟรี มีทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ นักเรียนที่เรียนดี นักเรียนที่ได้รับรางวัลจากการประกวดแข่งขันสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน เงินช่วยเหลือกรณีผู้ปกครองหรือนักเรียนเสียชีวิต การช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลเต็มจำนวนในกรณีเกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยในโรงเรียน บุตรของครู บุคลากร เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนได้รับสวัสดิการเรียนฟรีจนจบการศึกษาชั้นสูงสุดของโรงเรียน สอดคล้องกับ ชนม์ธิตา ยาแก้ว และคณะ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ากลุ่มรายได้ผู้ปกครองที่มีอาชีพทำงานส่วนตัวร้อยละ 41.41 ส่วนพนักงานเอกชน ร้อยละ 32.12 รับราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 26.47 ตามลำดับ (ชนม์ธิตา ยาแก้ว และคณะ, 2560)

2.2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาล ผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่ามีความพึงพอใจต่อการบริหารงานในภาพรวม ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านการบริหารงานทั่วไป สูงกว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษากลุ่มอื่น ๆ และผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าสูงกว่ามีความพึงพอใจต่อการบริหารงานด้านงบประมาณสูงกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับอนุปริญา ผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความพึงพอใจการบริหารในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน สูงกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับอนุปริญา ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาทุกกลุ่ม มีรายได้เพียงพอสำหรับจ่ายค่าเล่าเรียนจึงมีความพึงพอใจมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนม์ธิตา ยาแก้ว และคณะ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าระดับการศึกษาผู้ปกครองส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 48 ส่วนระดับปริญญาตรี ร้อยละ 28 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 24 ตามลำดับ (ชนม์ธิตา ยาแก้ว และคณะ, 2560)

สรุป

การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนอรพินพิทยา จังหวัดลำพูน จำแนกเป็นรายด้าน ตามขอบข่ายภาระงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านงบประมาณด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านวิชาการอยู่ในระดับมากตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนอรพินพิทยา จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมแสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ด้านวิชาการ

1. ให้ความสำคัญในการสร้างเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย โดยบูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการสังเกต สำรวจ และทำกิจกรรมด้วยความสนใจ มีความรู้สึกรักผูกพันกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน เปลี่ยนบรรยากาศของการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย ตลอดจนมีความสนุกสนาน และมีความสุขในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยมีการวางแผนงาน โครงการ กิจกรรม การจัดประสบการณ์

2. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน เนื่องจากผู้ปกครองของเด็กมีความพร้อมและให้การสนับสนุนโรงเรียนตามข้อเสนอแนะของตนเอง เพียงแต่โรงเรียนต้องแสดงบทบาทของการจัดการศึกษาและบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างเครือข่ายคุณภาพการจัดการศึกษากับหน่วยงานและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน นอกชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านงบประมาณ

1. โรงเรียนควรวางแผนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมทางการศึกษาที่สำคัญยิ่ง ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะมีบทบาทภารกิจในการวางแผนและการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาโดยกำหนดนโยบายและแผนงานโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน มาวิเคราะห์กำหนดเป็นนโยบายและแผนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งในแผนงานควรมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน ขั้นตอนการดำเนินงานระยะเวลาของการดำเนินงาน ทรัพยากรที่ต้องใช้ในการดำเนินงาน ตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน การนิเทศกำกับติดตามการดำเนินงาน การประเมินผลการดำเนินงาน และการบริหารทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ด้านการบริหารทั่วไป

1. โรงเรียนควรพัฒนาและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแหล่ง เรียนรู้ศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง ให้พอเพียงและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ สารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อการศึกษาและการค้นคว้าสืบค้นของนักเรียน ครู บุคลากรตลอดจนผู้ที่สนใจต่อไป

2. โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬาภายในโรงเรียน และการร่วมกิจกรรมกีฬานอกโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. โรงเรียนควรทำการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนอรพินพิทยาสรรพ์ จังหวัดลำพูน
2. โรงเรียนควรทำการศึกษาการจัดและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนอรพินพิทยาสรรพ์ จังหวัดลำพูน

เอกสารอ้างอิง

- กำพล บุญสนอง. (2560). ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนหทัยคริสเตียน จังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จันทร์เพ็ญ ดันเกษ. (2560). ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารจัดการของสถานศึกษาเอกชน ระดับปฐมวัย ในอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วิทยาลัยสันตพล.
- ชมมธิดา ยาแก้ว และคณะ. (2560). ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน คณะครู ศาสตราจารย์ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี.
- โรงเรียนอรพินพิทยาสรรพ์. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2563 – 2567. ลำพูน: โรงเรียนอรพินพิทยาสรรพ์.
- _____. (2563). รายงานการประเมินตนเอง ปีการศึกษา 2563. ลำพูน: โรงเรียนอรพินพิทยาสรรพ์.
- ศวรรณี อินอ่อน. (2561). ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัยในโรงเรียนเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. เรียกใช้เมื่อ 14 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.is.rajapark.ac.th/assets/uploads>.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนีย์ ฝันนิม. (2559). ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ของโรงเรียนเอกชนในเครือมูลนิธิไทยโชติ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.

British Vietnamese International School Hanoi. (2019). The Results of Parent Satisfaction Survey 2018-2019. Royal City: 72A Nguyen Trai Street Thann Xuan.

Good, C. V. (1973). Dictionary of education. New York: McGraw-Hill.

Marina & Marin. (2019). Teachers' Views on the Participation of Parents in the Transition of their Children from Kindergarten to Primary School. Greece: University of Ioannina.

Shelly. (1975). Responding to Social Change Pennsylvania. New York: Dowden Hutchison Press.

Vroom, V. H. (1996). Work and Motivation. New York: Wiley.

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในทัศนคติเชิงปรัชญาของเพลโต และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา*

DEMOCRACY IN PLATO'S PHILOSOPHICAL ATTITUDE AND BUDDHIST PRINCIPLES

พระครูเกษมวัชรดิตถ์ (เกษม ฐิตีสมนโน/รอดจากทุกข์)

Phrakhrukasemwatcharadhit (Kasem Thitisampanno/Rodjaktook)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: Watcharadhit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การปกครองระบอบประชาธิปไตย 2) ทัศนคติเชิงปรัชญาเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยของเพลโต 3) ประชาธิปไตยในครรลองหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในบรรดาการปกครองในรูปแบบต่าง ๆ เพราะเป็นรูปแบบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งเพลโตแม้แสดงความไม่เห็นด้วยกับการปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งหมดแต่ก็ไม่ปฏิเสธว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีในระดับหนึ่ง และเมื่อพิจารณาในทัศนะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วก็จะพบว่า ประชาธิปไตยกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นมีความสอดคล้องกันในเรื่องการยอมรับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์โดยเสมอภาคกัน การนำหลักการทางประชาธิปไตยแนวความคิดเชิงปรัชญาของเพลโตและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพิจารณาศึกษาให้เห็นหลักการทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ย่อมส่งผลดีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในเรื่องการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

คำสำคัญ: การปกครองระบอบประชาธิปไตย, ทัศนคติ, ปรัชญา, เพลโต, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

* Received 13 March 2022; Revised 27 December 2022; Accepted 26 January 2023

ABSTRACT

This academic paper aims to present the following issues: 1) Democracy, 2) Philosophical Attitudes on Plato's Democracy, and 3) Democracy in Buddhist Dharma. The democratic regime is the most popular form of all government systems because it is a form of government that emphasizes rights and freedoms, equality, and human dignity. Although Plato disagreed with democratic governance, he did not deny that democratic governance was a good form of government. When considering the viewpoint of Buddhist principles, it found that Democracy and Buddhist principles are in harmony with equal acceptance of human dignity. Viewing democratic principles under Plato's philosophical concepts and Buddhist principles can lead to the apparent principles of democracy. It also positively affects the democratic regime in promoting rights, liberties, and human dignity.

Keywords: Democracy, Attitude, Philosophy, Plato, Buddhist principles

บทนำ

การที่มวลมนุษยชาติจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันเป็นเหตุปัจจัยสำคัญในการอยู่ร่วมอาศัยกันเป็นสังคมและเมื่อมีการอาศัยอยู่ร่วมกันนั้นย่อมเกิดการกระทบกระทั่งกันจนนำไปสู่การประทุษร้ายระหว่างกัน ในการอยู่อาศัยร่วมกันเป็นสังคมนี้เองทำให้มนุษย์ต้องคิดค้นกฎกติกาหรือการสร้างระเบียบของสังคมเพื่ออยู่อาศัยร่วมกันได้โดยปกติสุข จึงได้มีนักปรัชญานักคิดนำเสนอรูปแบบการปกครองแบบต่าง ๆ มากมาย ดังเช่นที่ ปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวไว้ในหลายบทความและหลายปาฐกถาว่า ก่อนที่จะมีระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกและแบบสมัยใหม่ชนิดอื่น ๆ นั้น มนุษย์ชาติได้มีระบบสังคมหลายประเภทมาแล้วในอดีต คือ ประเภทประชาธิปไตยแบบปฐมสหการ ประเภทระบบทาส ประเภทระบบศักดินา ประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นว่า แม้ระบบสังคมใดในอดีตได้ล้มเลิกไปแล้วโดยอำนาจของฝ่ายสถาปนาระบบสังคมใหม่หรือจะเป็นโดยทางนิตินัย แต่ในทางพฤตินัยนั้นทัศนคติอันเกิดจากระบบเก่ายังมีได้หมดสิ้นไป” (ปรีดี พนมยงค์, 2543)

แม้สังคมโลกจะมีอุดมการณ์ทางการเมืองแตกต่างกันเป็น 2 ขั้วอุดมการณ์ทางการเมือง อันได้แก่ อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยมประเภทต่าง ๆ แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงนั้น อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยได้รับความนิยมและใช้เป็นรูปแบบการปกครองในประเทศส่วนใหญ่ของโลก ซึ่งประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในประเทศเหล่านั้น จึงเป็นการสมควรที่ประชาชนชาวไทยควรให้ความสำคัญและทำความเข้าใจถึงรูปแบบและหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยให้ถูกต้อง

เพราะเมื่อประชาชนในสังคมได้เรียนรู้เข้าใจในบริบทหลักการหรืออุดมการณ์ทางประชาธิปไตยแล้ว ก็จะเป็นปทัฏฐานให้เกิดการปฏิบัติต่อกันในสังคมได้อย่างถูกต้องตามครรลองการปกครองในวิถีทางประชาธิปไตย (พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม), 2563)

ส่วนทัศนคติของเพลโตที่มีต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งอยู่ในยุคปรัชญาการเมืองคลาสสิกที่โสเครตีส เป็นผู้ริเริ่มและมีนักปรัชญาเมธีที่สำคัญในยุคสมัยนั้น ได้แก่ เพลโต และอริสโตเติล เริ่มต้นอยู่ที่การแสวงหาคำตอบว่าระเบียบทางการเมืองที่ดีที่สุดเป็นสากลนั้นเป็นอย่างไร (วิทยากร เชียงกูล, 2555) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปรัชญาการเมืองคลาสสิกพิจารณาประเด็นทางการเมืองและทางศีลธรรมจากแง่ของความสมบูรณ์ของมนุษย์เป็นหลัก กล่าวคือปรัชญาเมธีอย่างโสเครตีส เพลโต และอริสโตเติล ถือว่า เป้าหมายสูงสุดของชีวิตการเมืองคือคุณธรรมด้วยเหตุนี้เอง ปรัชญาการเมืองคลาสสิก จึงมิได้ยกย่องสรรเสริญความเสมอภาคหรือการปกครองในระบบประชาธิปไตยว่าเป็นสิ่งสูงสุด ปรัชญาเมธีเหล่านั้นไม่ใช่ผู้นิยมความเสมอภาค แต่พวกเขานั้นมีความเห็นว่ามนุษย์ทุกคนไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาโดยธรรมชาติให้มีความเข้าใจและเข้าถึงคุณธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งบางคนมีความสามารถโดยธรรมชาติอยู่แล้ว บางคนก็ไม่มีเลย และบางคนก็อาจมีได้ถ้าได้รับการแนะนำที่ถูกต้องด้วยเหตุนี้เองการกำหนดให้สิทธิแก่มนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในขณะที่คนบางคนเป็นผู้สูงกว่าผู้อื่นโดยธรรมชาติ ควรเป็นผู้ปกครองผู้อื่นโดยสิทธิตามธรรมชาติจึงเป็นเรื่องที่ไม่ยุติธรรม เพราะฉะนั้นจากทัศนะของปรัชญาเมธีคลาสสิก รัฐที่ดีที่สุดจึงได้แก่รัฐที่มีการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) หรือรัฐผสม (Mixed Regime) (สมบัติ จันทรวงศ์, 2553)

ศาสนธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนหลักธรรมเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในสังคมซึ่งมีบริบทและหน้าที่ของบุคคลที่แตกต่างกันไป ในภาคส่วนสังคมและการปกครองบ้านเมืองพระองค์ตรัสหลักธรรมและพระสูตรต่าง ๆ ไว้เป็นแนวประพฤติปฏิบัติตามธรรมานุธรรมปฏิบัติสำหรับผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง เช่น ตรัสสอนหลักการประชาธิปไตยโดยยึดหลักสิทธิเสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพ (พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม), 2564) โดยการปฏิรูประบอบชนชั้นวรรณะเอาไวโนวสลสูตร (ขุ.สุ. 25/116-142/532) ด้วยทรงแสดงหลักอภิปรินายธรรม 7 ประการ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลาย ผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคูเรียอมรับว่าเมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะทำให้อริเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรือยุยงให้แตกสามัคคีกันเมื่อนำหลักการทั้ง 7 ประการมาใช้ในการปกครองบ้านเมืองแล้ว สิ่งที่จะสะท้อนให้เห็นถึงหลักการที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างชัดเจนก็คือความเป็นปึกแผ่นในการอยู่ร่วมกัน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หลักอภิปรินายธรรม ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่ (ที.ม. (ไทย). 10/68/86.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์
 2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ คือ พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย
 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ และการถือปฏิบัติมั่นคงตามวัชชีธรรมตามที่วางไว้เดิม
 4. ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง
 5. บรรดาภคฺสตรีกุลกุมารทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออุคคร่าขึ้นใจ
 6. เคารพสักการะบูชาเจดีย์ของวัชชีทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป
 7. จัดให้ความอารักขา คุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย ตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มา พึงมาสู่แคว้นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นโดยผาสุก
- สรุปความว่า ระบบการเมืองการปกครองในสากลโลกตั้งแต่บรรพกาลจวบจนถึงปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกใช้ระบอบการปกครองจำแนกได้เป็น 2 อุดมการณ์ ได้แก่ การปกครองระบอบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการ แต่ในภาพรวมนั้น ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้รับความนิยมและเป็นระบอบการปกครองที่ประเทศส่วนใหญ่ในโลกนี้ นำมาเป็นหลักในการปกครองประเทศของตน อันเนื่องมาจากรับระบอบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชนในการส่งเสริมสนับสนุนสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน ซึ่งในเรื่องการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นในทัศนคติหรือมุมมองของเพลโต อาจไม่เห็นด้วยกับการปกครองแบบประชาธิปไตยเพราะเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ได้มีศักยภาพในการทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง ดังนั้นการเมืองการปกครองจึงควรเป็นสิ่งที่สงวนไว้เฉพาะอภิสิทธิ์ชนเท่านั้น สำหรับพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนหลักธรรมและพระสูตรอันสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยไว้หลายประการ เช่น การตรัสเรื่องความเท่าเทียมของมนุษย์ไว้ว่าสสูตรและตรัสเรื่องความสมัคสมานสามัคคีอันเป็นเหตุให้ไม่มีความเสื่อมและเป็นไปเพื่อความเจริญอย่างเดียวไว้ในอปริหานิยธรรม 7 ประการ เป็นต้น

การปกครองระบอบประชาธิปไตย

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชนทุกคนโดยเสมอกัน หมายความว่า อำนาจอธิปไตยนั้นในขั้นเดิมเป็นสิทธิหรือเป็นอำนาจและหน้าที่ของประชาชนทุกคน โดยระบอบประชาธิปไตยซึ่งโดยนิยามนี้สามารถจำแนกประเภทประชาธิปไตยได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ (สุรพล สุษะพรหม, 2548)

1. ประชาธิปไตยทางตรง คือ การปกครองโดยที่ประชาชนมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเองโดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยผู้ทำหน้าที่แทนตน ซึ่งประชาธิปไตยทางตรง

นี้ยังเป็นเพียงรูปแบบที่ไม่ค่อยแพร่หลายนัก เพราะรูปแบบการปกครองดังกล่าวจะเหมาะสมกับชุมชนขนาดเล็กเป็นประชาธิปไตยทางตรง หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นระบอบการปกครองที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของชาวเอเธนส์ในกรีกโบราณประมาณ 2500 ปีที่แล้วมา เป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับบริบทสังคมที่มีจำนวนประชากรไม่มากนัก และสภาพสังคมไม่มีความสลับซับซ้อน การตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญจะกระทำโดยการโหวตหรือออกเสียงโดยพลเมืองเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์เท่านั้น ปัจจุบันนี้ประชาธิปไตยทางตรงที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่สุด ได้แก่ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนสามารถลงประชามติในเรื่องนั้น ๆ ได้โดยตรง และในบางประเทศประชาธิปไตยทางตรงอาจกระทำผ่านการลงประชามติในเรื่องการออกกฎหมายสำคัญที่มีผลกระทบสูงและการถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้งหรือถอดถอนประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรี ในกรณีประเทศไทยตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดเกี่ยวกับประชาธิปไตยแบบทางตรงคือ การลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 เมื่อ วันที่ 7 สิงหาคม 2559 แม้จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการทำประชามติแบบเป็นพิธีกรรมและเป็นประชามติแบบไทย ๆ ที่ไม่ได้ให้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาแก่ประชาชนผู้ออกเสียงประชามติก็ตาม (บีบีซีไทย - BBC Thai, 2561)

2. ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน เป็นระบบที่ให้อำนาจประชาชนสามารถออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนไปทำหน้าที่แทนตน ในกรณีที่ผู้สมัครเพื่อรับเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งคน จะใช้กลไกสากล คือการใช้ระบบเสียงข้างมาก ข้อแตกต่างในแต่ละประเทศหรือในแต่ละยุคสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการใช้ระบบเสียงข้างมาก เรื่องของการกำหนดเขตเลือกตั้ง กรณีของประเทศไทยเองก็มีการใช้เขตเลือกตั้งแตกต่างกันไปตามยุคสมัยตามแต่ที่จะกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งแต่ละฉบับ แต่ประชาชนผู้ออกเสียงการเลือกตั้งผู้แทนมักลืมนึกไปเสมอว่า ผู้แทนที่ตนเลือกมานั้น ย่อมมีเสรีภาพในการตัดสินใจของตนเองและเลือกวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ได้ตามที่เขาเห็นชอบหรือพอใจจึงมักปรากฏเสมอว่าภายหลังจากได้รับเลือกตั้งแล้ว ผู้แทนมักจะไม่กระทำการเป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคลที่เลือกตนเข้ามาอีก หากแต่กระทำไปตามความคิดเห็นของตนเองเป็นส่วนใหญ่ อันเป็นที่มาของปัญหาคอร์ปชั่นอย่างหนึ่งซึ่งส่วนนี้จะถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งแต่ละฉบับ

ประชาธิปไตยซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภทนี้ต้องอาศัยหลักการทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริงจึงจะสามารถนำรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพได้สูงสุด ซึ่งหลักการประชาธิปไตยนี้ ตั้งอยู่บนรากฐานที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (ทะนงศักดิ์ เหมือนเตย, 2558)

1. หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนแสดงออกถึงการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างเป็นธรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ปกครองและผู้แทนอำนาจของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนมีความเห็นว่า มิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

2. หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ ของบุคคลอื่น หรือต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ

3. หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากร และคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกันและไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความ แตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ตลอดถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่นใด

4. หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม การให้ความคุ้มครองสิทธิ ขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ เป็นต้น อย่างเสมอหน้ากันโดยที่ผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ เพื่อเป็นการลิดรอนหรือ เพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อิทธิพลอยู่เหนือกฎหมายหรือ เหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้

5. หลักการเสียงข้างมาก ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย การตัดสินใจ ใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหม่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอา เสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจทางเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็น ตัวแทนที่สะท้อนความต้องการและข้อเรียกร้องของ ประชาชนส่วนมาก

สรุปความว่า ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชน ทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และสามารถใช้อำนาจอธิปไตยของตนเองได้ใน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมเล็ก ๆ ที่ไม่ใหญ่จนเกินไป หรือเหมาะสำหรับบริบทสังคมใหญ่ ๆ เฉพาะบางเรื่องที่ต้องการตัดสินใจจากประชาชนร่วมกัน ที่เรียกว่าประชามติ และรูปแบบประชาธิปไตยทางอ้อม คือการใช้อำนาจอธิปไตยแบบตัวแทน โดยประชาชนมอบอำนาจอธิปไตยของตนผ่านผู้แทนที่ตนเลือกไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนตน ในการบริหารประเทศ และในรูปการปกครองแบบประชาธิปไตยนี้ต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญ ของการปกครองแบบประชาธิปไตยที่สำคัญ 5 ประการ คือ หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของ ประชาชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม และหลักการเสียงข้างมาก

ทัศนคติเชิงปรัชญาเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยของเพลโต

เพลโตเกิดเมื่อ 427 B.C. ในครอบครัวของชนชั้นสูงของนครเอเธนส์ ในระยะที่สงคราม เพลโลโพนเซียน (Peloponnesian war) ระหว่างเอเธนส์กับสปาร์ตากำลังเริ่ม ท่านได้รับการ ศึกษาในระยะแรกจากคาร์ทิลุส (Cartylus) ต่อมาได้เป็นศิษย์แล้วสหายต่างวัยของ โซเครตีส ซึ่งเป็นนักปรัชญาเรื่องชื่อของเอเธนส์สมัยนั้น ภายหลังที่โซเครตีส ได้ถูกบังคับให้ดื่ม

ยาพิษฆ่าตัวตาย เพลโตได้ใช้ชีวิตท่องเที่ยวไปในดินแดนต่าง ๆ แถบอิตาลี อียิปต์ และบางส่วนของแอฟริกา และในช่วงชีวิตนี้ เพลโตประสบโชคร้ายที่เมืองซีราคิวส์ (Syracuse) เมื่อเขาสร้างชุมชนเคื่องให้กับพระเจ้าไดโอนิซียัสที่ 1 (Diounysius I) ด้วยการให้คำแนะนำพระองค์ในเรื่องการปกครอง จนถูกลงโทษให้เป็นทาส แต่ภายหลังบรรดามิตรสหายได้ช่วยไถ่ตัวมาได้ หลังจากนั้น เพลโตกลับมานครเอเธนส์ และได้ก่อตั้งสำนักอคาเดมี (Academy) ซึ่งถือกันว่าเป็นวิทยาลัยแห่งแรกของโลกขึ้น ที่สำนักแห่งนี้เพลโตได้ให้การอบรมศึกษาในเรื่องของวิทยาศาสตร์และปรัชญาแก่บรรดาลูกศิษย์ที่สมัครเข้าเรียนและรับการอบรม เป็นที่ผลิตบรรดารัฐบุรุษทั้งหลายและมีอิทธิพลต่อระบบเมืองของเอเธนส์และนครรัฐอื่น ๆ มาก (พิน ดอกบัว, 2555)

ปรัชญาการเมืองของเพลโต ท่านนิยามตั้งคำถามในเชิงปรัชญาที่เป็นอุดมการณ์เป็นต้นว่า รัฐที่ดีควรยึดระบอบการปกครองใด อำนาจสิทธิขาดในการปกครองควรตกอยู่ในมือใคร อะไรคือคุณธรรมของนักปกครอง ประชาชนควรมีสิทธิเสรีภาพมากเพียงใด คำตอบของเพลโตต่อปัญหาดังกล่าว ได้จากบทสนทนาชื่อ อุดมรัฐ (Republic) (เวอัส โพธารามิก, 2559)

นครรัฐ สิ่งที่เราควรทราบ คือคำว่า “รัฐ” (Polis) เพลโตให้คำนิยามว่า หมายถึง “นครรัฐ” ของกรีกโบราณอย่างสปาร์ตาและเอเธนส์ การปกครองที่ดีในรัฐของเพลโตอยู่ในรัฐที่เพลโตคิดมีอยู่ในรัฐอุดมคติหรือรัฐในความคิดของเพลโต อุดมรัฐนั้น มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เพราะเหตุผลว่า มนุษย์ไม่อาจดำรงชีวิตอย่างลำพังได้คนเดียว ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ บังคับให้มนุษย์รวมกลุ่มกันเป็นสังคม เป็นรัฐ รัฐจึงเป็นสถาบันที่จำต้องมี เมื่อมีรัฐขึ้นมาแล้ว ผู้บริหารก็ควรมีหน้าที่พัฒนารัฐให้ดียิ่งขึ้น เพลโตได้เสนอแบบอย่างของรัฐที่ดี สมบูรณ์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนารัฐต่าง ๆ จึงเกิดรัฐที่ดีที่สมบูรณ์เกิดขึ้นในรัฐอุดมคติของเพลโต รัฐเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลจำนวนมาก รัฐประกอบด้วยชนชั้น 3 ระดับ ได้แก่ (เวอัส โพธารามิก, 2559)

1. นักปกครองในอุดมรัฐ อำนาจทางการเมืองทั้งหมดตกอยู่ในมือของนักปกครอง ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยผู้ผ่านการคัดเลือกเป็นพิเศษเพื่อนำเป็นผู้นำของรัฐ โดยที่นักปกครองมีหน้าที่ออกกฎหมายและกำหนดนโยบายของรัฐ คุณธรรมที่สำคัญของนักปกครอง คือ ความมีปัญญาหยั่งเห็นอนาคต หรือนักปกครองต้องเป็นนักปรัชญา รัฐในอุดมคติของเพลโตนั้นจะต้องได้คนมีปัญญาหรือนักปรัชญาเป็นผู้ปกครองเท่านั้น

2. พิตักซ์ชน หน้าที่พิตักซ์ชน คือการกวาดขันให้ราษฎรหรือชนชั้นผู้ถูกปกครองเคารพเชื่อฟังกฎหมายที่มาจากนักปกครอง พิตักซ์ชน คือผู้ทำหน้าที่ทหารตำรวจและข้าราชการพลเรือน โดยที่พิตักซ์ชนจะต้องดำรงคุณธรรมประจำพิตักซ์ชน คือต้องมีความกล้าหาญ

3. ราษฎร เป็นชนชั้นผู้ถูกปกครองซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในรัฐ ได้แก่ ประชาชนสามัญธรรมดาผู้ประกอบการอาชีพการงานต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าและการบริการให้แก่รัฐ คุณธรรมของราษฎรคือการรู้จักประมาณหรือรู้จักความพอดีกับสถานะทางสังคมของตน

ส่วนความยุติธรรมเกิดขึ้นในใจของปัจเจกบุคคลต่อเมื่อมีเหตุผลอารมณ์และความต้องการทำงานประสานกลมกลืน ความยุติธรรมในรัฐก็เกิดจากการที่ชนชั้นทั้ง 3 ระดับปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ประสานกลมกลืนกับชนชั้นอื่น ๆ ไม่มีการขัดแย้งหรือก้ำก่ายหน้าที่ทุกคนเชื่อฟังกันตามลำดับชั้น เงื่อนไขที่ช่วยให้เกิดความยุติธรรมคือนักปกครองและพิทักษ์ชนต้องไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว ไม่มีแม้กระทั่งครอบครัวส่วนตัว ราษฎรเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้มีครอบครัว พิตักซ์ชนจะตรวจตราและจำกัดควบคุมปริมาณทรัพย์สินของราษฎร เพื่อให้ทุกคนมีความเสมอภาคในด้านเศรษฐกิจและการเป็นเสรีชนจะไม่มีในอุดมรัฐ

ระบอบการปกครอง รัฐในอุดมคติ ระบอบการปกครองที่ดีที่สุดในทัศนคติของเพลโต คือ โอลิฆาธิปไตย (Aristocracy) ที่อำนาจสิทธิขาดในการปกครองตกอยู่ในมือของชนชั้นสูงหรืออภิสิทธิชนผู้ถูกคัดเลือกโดยระบบโดยระบบการศึกษาใช้ผู้มาจากตระกูลมั่งคั่งหรือตระกูลผู้ดี

เพลโตได้สรุประบอบการปกครองของกรีกโบราณไว้ 4 แบบ ที่มีความใกล้เคียงกับรัฐในอุดมคติของเพลโตมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ (เวธส์ โปธารามิก, 2559)

1. โอลิฆาธิปไตย (Timarchy) ชนชั้นปกครองมีหน้าที่รับผิดชอบเป็นนักรบ ส่วนชนชั้นผู้ถูกปกครองเป็นทาสติดที่ดิน ทาสเหล่านี้คือชนชั้นราษฎรในอุดมรัฐผู้ถูกลดฐานะลงเป็นทาสและคนใช้แรงงาน

2. คณาธิปไตย (Oligarchy) เป็นการปกครองโดยคนมั่งคั่งหรือนายทุนเพื่อคนมั่งคั่งหรือนายทุนเช่นเดียวกัน คุณธรรมในสังคมไม่มีความหมาย เมื่อทุนนิยมความมั่งคั่งและคนมั่งมีได้รับการยกย่องในรัฐ คุณธรรมและคนดีย่อมจะถูกเหยียดหยามและด้วยค่า

3. ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นการปกครองโดยคนจนเพื่อคนจน ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของรัฐ ประชาธิปไตยเกิดขึ้นเมื่อคนยากไร้ได้รับชัยชนะเหนือคนมั่งมีหรือนายทุน ประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้คนไร้ประสิทธิภาพและขาดการอบรมมาปกครองรัฐ

4. ทรรราชย์ (Tyranny) คือการปกครองโดยนักเผด็จการผู้กดขี่ประชาชนลงเป็นทาสในระยะเริ่มแรก ทรรราชย์เป็นวิรูปบุรุษในสายตาของประชาชน ขึ้นมาจัดระเบียบให้แก่สังคมที่ระส่ำระสายเพราะการใช้เสรีภาพเกินขอบเขตของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ระบอบทรรราชเป็นการปกครองที่เลวร้ายที่สุดในบรรดารัฐบาลที่ไร้กฎหมาย เพราะมันสามารถทำอันตรายได้มากที่สุด

สรุปความได้ว่า การปกครองในอุดมคติหรือทัศนคติของเพลโตซึ่งอยู่ในมิติของปรัชญานั้นให้ความสำคัญกับศีลธรรมหรือธรรมาภิบาลมากกว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยที่เพลโตเชื่อว่ามนุษย์ไม่ได้เหมาะที่จะเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองได้ทุกคน เพราะมนุษย์มีศักยภาพและความสามารถต่างกันด้วยระบบการศึกษาและการฝึกฝนอบรมขัดเกลา การปกครองนั้นจึงควรสงวนไว้สำหรับชนชั้นปกครองเท่านั้น ส่วนการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น เพลโตเห็นว่าไม่ใช่การปกครองที่ดีมากนักเนื่องจากเป็นความต้องการของราษฎรทั่วไปผู้มีการศึกษาและการฝึกฝนอบรมน้อยเท่านั้น

ประชาธิปไตยในครรลองหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

สำหรับประชาธิปไตยกับหลักพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้น อาจกล่าวได้ว่า พระพุทธเจ้าตรัสถึงหลักธรรมและพระสูตรโดยมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองไว้หลายประการ ในบทความนี้ ผู้เขียนจะขอหยิบยกนำมาเขียนเพียงบางหลักธรรมบางพระสูตรเท่านั้นซึ่งได้แก่

อธิปไตยในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน อธิปไตยสูตร มีใจความ ดังนี้ “ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อธิปไตย 3 อย่างนี้ 3 อย่างเป็นไฉน คืออัตตอธิปไตย 1 โลกอธิปไตย 1 ธรรมอธิปไตย 1 ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็อัตตอธิปไตยเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เธอทำตนเองแลให้ใหญ่แล้วละอกุศล เจริญกุศล ละกรรมที่มีโทษ เจริญกรรมที่ไม่มีโทษ บริหารตนให้บริสุทธิ์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าอัตตอธิปไตย ฯ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ โลกอธิปไตยเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เธอทำโลกให้ใหญ่ แล้วละอกุศล เจริญกุศล ละกรรมที่มีโทษ เจริญกรรมที่ไม่มีโทษ บริหารตนให้บริสุทธิ์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าโลกอธิปไตย ฯ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ธรรมอธิปไตยเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เธอทำธรรมนั้นแหละให้ใหญ่แล้วละอกุศล เจริญกุศล ละกรรมที่มีโทษ เจริญกรรมที่ไม่มีโทษ บริหารตนให้บริสุทธิ์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าธรรมอธิปไตย ดูกรภิกษุทั้งหลาย อธิปไตย 3 อย่างนี้แล ฯ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย/20/479/165-167) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

อธิปไตยสูตรสามารถอธิบายความหมายทางโลกหรือทางการเมืองการปกครองได้ ดังนี้ อธิปไตยหรือความเป็นใหญ่ โดยนัยแห่งคำสอนในศาสนาพุทธมีอยู่ 3 ประการคือ

1. โลกอธิปไตย หมายถึง การถือกระแสนโลกเป็นใหญ่ และโลกในที่นี้หมายถึงผู้คนและประชาชนซึ่งมีความสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธองค์ที่ตรัสว่า โลกคือหมูสัตว์ ดังนั้น โลกอธิปไตยตามความหมายนี้สามารถเทียบได้กับคำว่าประชาธิปไตยที่ถือประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลัก

2. อัตตอธิปไตย หมายถึง การถือตนหรือตัวเองเป็นใหญ่ โดยไม่ให้ความสำคัญกับความคิดความเห็นหรือเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นโดยนัยตรง ๆ คือ เผด็จการนั่นเอง

3. ธรรมอธิปไตย หมายถึง การถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นใหญ่ ซึ่งเป็นหลักใหญ่หรือเป็นหัวใจของการปกครองในทุกกระบวนที่จะต้องมีความชอบธรรมหรือมีความถูกต้อง เพราะเป็นปทัฏฐานสำคัญในการที่จะทำให้ระบบการปกครองนั้น ๆ ได้รับความยอมรับจากสังคมในทางตรงกันข้าม ถ้าระบบการปกครองใดไม่มีธรรมอธิปไตยหรือธรรมาภิบาลย่อมได้รับการต่อต้านหรือแรงกดดันจากประชาชนจนเสื่อมสลายไปในที่สุด

นอกจากนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถบูรณาการเข้ากันได้กับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ หลักอภิปรินิยธรรม ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม

เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่ (ที.ม. (ไทย). 10/68/86.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1. ควรจัดให้มีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ
2. สมาชิกในสังคมควรพร้อมใจกันประชุม เลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน และสามัคคีกันทำกิจที่สำคัญต่อบ้านเมือง เช่น ป้องกันอุปัทวะอันจะพึงเกิดขึ้นแก่บ้านเมือง
3. เคารพกฎหมายอันเป็นข้อแปหรือเป็นหลักของบ้านเมืองในการสร้างความยุติธรรมให้แก่สังคม โดยไม่ย่ำยีลัมล้ากฎหมายหลักของประเทศโดยพลการ
4. เคารพผู้เป็นประธานด้วยการเชื่อฟังหรือปฏิบัติตามกฎกติกาในที่ประชุมอย่างเคร่งครัด
5. ส่งเสริมความเท่าเทียมและเสมอภาคแก่ประชาชนโดยไม่จำกัดสถานภาพทางเพศ เป็นต้น
6. เคารพสักการะบูชาเจดีย์ ของวัชชีทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเป็นศูนย์รวมการยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน
7. สนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยการอุปัฏฐากบำรุงสมณะชีพราหมณ์นักบวชให้สามารถปฏิบัติสมณกิจได้โดยสะดวก

สรุปความได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถประยุกต์บูรณาการเข้ากันได้กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรืออาจกล่าวได้ว่า มีความสอดคล้องต้องกัน เพราะระบอบการปกครองใด ๆ หากเป็นระบอบการปกครองที่ดีแล้วนั้นก็ต้องประกอบไปด้วยหลักธรรม ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเอง พระพุทธองค์ก็ได้ตรัสหลักธรรมเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไว้เป็นหลักสำหรับนักปกครองและประชาชนทั่วไปนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติเพื่อความเจริญรุ่งเรืองเพื่อความสงบเรียบร้อยและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม

สรุป

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และสามารถใช้อำนาจอธิปไตยของตนเองได้ใน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมเล็ก ๆ ที่ไม่ใหญ่จนเกินไป หรือเหมาะสมกับบริบทสังคมใหญ่ ๆ เฉพาะบางเรื่องที่ต้องการตัดสินใจจากประชาชนร่วมกันที่เรียกว่าประชามติ และรูปแบบประชาธิปไตยทางอ้อม คือการใช้อำนาจอธิปไตยแบบตัวแทนโดยประชาชนมอบอำนาจอธิปไตยของตนผ่านผู้แทนที่ตนเลือกไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนตนในการบริหารประเทศ และในรูปการปกครองแบบประชาธิปไตยนี้ต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยที่สำคัญ 5 ประการ คือ หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม และหลักการเสียงข้างมาก

การปกครองแบบประชาธิปไตยนี้ ในทัศนคติมุมมองของเพลโตผู้คุ้นชินกับการปกครองในอุดมคติอยู่ในมิติของปรัชญานั้นให้ความสำคัญกับศีลธรรมหรือธรรมาภิบาลมากกว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยที่เพลโตเชื่อว่ามนุษย์ไม่ได้เหมาะที่จะเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองได้ทุกคน เพราะมนุษย์มีศักยภาพและความสามารถต่างกันด้วยระบบการศึกษาและการฝึกฝนอบรมขัดเกลา การปกครองนั้นจึงควรสงวนไว้สำหรับชนชั้นปกครองเท่านั้น ส่วนการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น เพลโตเห็นว่าไม่ใช่การปกครองที่ดีมากนักเนื่องจากเป็นความต้องการของราษฎรทั่วไปผู้มีการศึกษาและการฝึกฝนอบรมน้อยเท่านั้นซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะหลักการทางพระพุทธศาสนานั้นให้ความสำคัญกับหลักธรรมอันได้แก่ศีลธรรมมากกว่าอำนาจอธิปไตยของตัวบุคคล

อนึ่ง การปกครองแบบประชาธิปไตยนี้หากพิจารณาในมิติทางพระพุทธศาสนาก็จะเห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถประยุกต์บูรณาการเข้ากันได้กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรืออาจกล่าวได้ว่า มีความสอดคล้องกัน เพราะระบอบการปกครองใด ๆ ก็ตาม หากเป็นระบอบการปกครองที่ดีแล้วนั้นก็ต้องประกอบชอบด้วยหลักธรรมซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเอง พระพุทธองค์ก็ได้ตรัสหลักธรรมเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไว้เป็นหลักสำหรับนักปกครองและประชาชนทั่วไปนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติเพื่อความเจริญรุ่งเรืองเพื่อความสงบเรียบร้อยและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ทะนงศักดิ์ เหมือนเตย. (2558). หลักการและรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2565 จาก <https://shorturl.asia/mad0O>
- บีบีซีไทย - BBC Thai. (2561). รัฐธรรมนูญ 2560: “โปรดอยู่ในความสงบ” มุกเดิมของ คสช. จากประชาชาติสู่ นัถอยหลังเลือกตั้ง. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2565 จาก <https://shorturl.asia/zEjP3>
- ปรีดี พนมยงค์. (2543). จงพิทักษ์เจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ของวีรชน 14 ตุลาคม. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะชิม). (2563). การบูรณาการหลักสิทธิเสรีภาพ เสมอภาคและ ภราดรภาพในวิถีทางประชาธิปไตย. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 5(2), 86.
- _____. (2564). การนำหลักพุทธธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิน ดอกบัว. (2555). ปวงปรัชญากรีก (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สยาม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิทยากร เชียงกุล. (2555). ปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.

เวธัส โพธารามิก. (2559). รีพับลิก ปรัชญานิพนธ์ของเพลโต (พิมพ์ครั้งที่ 3). สมุทรสาคร: พิมพ์ดี.

สมบัติ จันทรวงศ์. (2553). ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น บทวิเคราะห์โสเครติส (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล สุยะพรหม. (2548). การเมืองกับการปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

การนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาล
ตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช*
APPLICATION OF PANCA-SILA TO DAILY LIFE OF PEOPLE
IN HINTOK SUP-DISTRICT MUNICIPALITY, RONPIBUL DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

บุษราภรณ์ บุญเอียด

Budsaraporn Booneiad

สุปรียา ชำนาญพุฒิพร

Supreecha Chamnanphuttiophon

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: Budsaraporn2379@gmail.com

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อเสนอแนวทางการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช วิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 382 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบปลายปิดและปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. การนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ ตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านเว้นจากการประพฤตินอกใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเว้นจากการลักทรัพย์ และด้านที่น้อยที่สุด คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

* Received 13 June 2022; Revised 22 December 2022; Accepted 11 January 2023

2. ปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรม มีสัตว์และศัตรูพืช ครอบคลุมผลผลิตทางการเกษตรทำให้ได้รับความเสียหาย จึงต้องมีการใช้วิธีการต่าง ๆ ในการกำจัดสัตว์และศัตรูพืช

3. ผลการรวบรวมแนวทางการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการให้ความรักความเมตตาต่อสิ่งมีชีวิต เห็นคุณค่าของทุกชีวิต ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน ซึ่งจะก่อผลดีให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมต่อไป

คำสำคัญ: เบญจศีล, การใช้ชีวิตประจำวัน, ประชาชน

ABSTRACT

This thematic paper aimed to 1) study the application of the Panja - Sila principle to the people's daily life in Hin Tok subdistrict municipality, Ron Phibun district, Nakhon Si Thammarat Province, 2) study the problems and obstacles in applying the Panja - Sila principles to the people's daily life in Hin Tok Subdistrict Municipality, Ron Phibun District, Nakhon Si Thammarat Province, and 3) propose guidelines for the implementation of the Panja - Sila principle using in the daily life of the people in Hin Tok Subdistrict Municipality, Ron Phibun District, Nakhon Si Thammarat Province. This quantitative research employed Taro Yamane's Table to determine the sample size and gained the sample group of 382 people. The instrument used for data collection was a questionnaire with closed-ended and open-ended questions. Data were analyzed using the package computer programs.

The results showed that:

1. Overall, applying the Panja - Sila principles to the people's daily life in Hin Tok Subdistrict Municipality, Ron Phibun District, Nakhon Si Thammarat Province, was at a high level. When considering each aspect by average descending order, abstaining from sexual behavior was at the highest level, followed by abstaining from burglary, and the minor average was abstaining from killing animals, at the moderate average level, respectively.

2. Problems and obstacles in applying the principles of Panja-Sila to the people's daily life in the Hin Tok Subdistrict Municipality, Ron Phibun district, Nakhon Si Thammarat Province: Due to being an agricultural area, there are a lot

of animals and pest damaging the farm productivity. People must use many methods to get rid of these animals and pests.

3. The results in compiling guidelines for the implementation of the Panja-Sila principle to the people's daily life in the Hin Tok Subdistrict Municipality, Ron Phibun District, Nakhon Si Thammarat Province, showed that people should give love and kindness to living things, appreciate all lives, not exploit other people to get trouble. This application can cause further usefulness for community and social development.

Keywords: Panca-Sila, Application in daily life, People

บทนำ

เปรียบเทียบระหว่างลักษณะสังคมไทยในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะสังคมละเลยคำสอนของศาสนา คนในปัจจุบันสนใจศาสนา น้อยลงให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมทำให้เกิดการดำเนินชีวิตเปรียบเทียบไปโดยสิ้นเชิง ค่านิยมเดิม ๆ ก็ลดหายไปกลายเป็นค่านิยมใหม่ที่ทำลายความสงบสุขของมนุษย์มากขึ้นทุกที จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลให้สังคมไทยมีสภาพเสื่อมถอย ทั้งที่ศาสนาพุทธสอนให้ดำเนินชีวิตโดยยึดทางสายกลางมีหลักแห่งความประพฤติดันเนื่องมาจากคำสอนทางศาสนา คือ เบญจศีล คำว่า เบญจ (บาลี ว่า ปัญจ) แปลว่า ห้า ศีล แปลว่า ปกติ คือ ความปกติเรียบร้อยแห่งกาย วาจา แปลรวมว่า ปกติทุกอย่าง เป็นหลักปฏิบัติขจัดความชั่วทางกายและวาจา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามนุษยธรรม” แปลว่า ธรรมแห่งมนุษย์ (ผู้มีจิตใจสูง) หรือเป็นธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดเป็นมนุษย์ ปัจจุบันสังคมไทยมีความสับสนวุ่นวายถึงระดับที่เลวร้ายและถึงขั้นวิกฤติเนื่องจากคนไทยขาดการรักษาศีลมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะเบญจศีลซึ่งเป็นปัญหาต่อการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนผู้สุจริต ถือว่าเป็นพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคมที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เช่น คดีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา พยายามฆ่า ทำร้ายร่างกาย และข่มขืนกระทำความชำเรา รวมถึงอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินได้แก่ คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ และจาดสติอาชญากรรมที่กรมตำรวจได้รวบรวมไว้พบว่า อาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกายและอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน จะเป็นมากในเขตพื้นที่ที่มีความเจริญสูง มีชุมชนอยู่หนาแน่น

เบญจศีลเป็นหลักธรรมพื้นฐานของชาวพุทธ ซึ่งพุทธศาสนิกชนทั้งหลายยึดถือปฏิบัติ และเป็นประเพณีนิยมรับศีลในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีทำบุญ อย่างน้อยก็เป็นประโยชน์แก่ผู้รับเอง เพราะเป็นการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ในขณะนั้น ส่วนในการปฏิบัติย่อมขึ้นอยู่กับความตั้งใจของแต่ละบุคคลว่าจะมีมากน้อยเพียงใด เบญจศีลเป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของคนในสังคมไทยและเป็นหลัก ทำให้มีความปลอดภัยในชีวิต ซึ่งการไม่ฆ่าสัตว์เป็น

ความปลอดภัยในชีวิต การไม่ลักทรัพย์ เป็นความปลอดภัยในทรัพย์สิน การไม่ประพฤติดิฉิน ในกาม เป็นความปลอดภัยในครอบครัว การไม่พุดเท็จ หลอกลวงเป็นความปลอดภัยในสังคม การไม่เสพของมีนเมา เป็นความปลอดภัยในสุขภาพกาย และสุขภาพจิต แต่คนในสังคมไทย ปัจจุบันนี้ ในส่วนหนึ่งก็ประพฤติดิฉินซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ไม่ปลอดภัย คือ ไม่มีความปลอดภัยในชีวิต และ ทรัพย์สินจึงต้องปฏิบัติตามหลักศีลเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่น การทำร้ายร่างกายหรือฆ่าเขาการโจรกรรมลักทรัพย์การประพฤติดิฉินภรรยาและสามีเขา การหลอกลวงหรือล่อลวงเขา และการเสพของมีนเมาขาดสติ ซึ่งในแต่ละปีเกิดอุบัติเหตุขึ้นมากมายสาเหตุหลักมาจากการดื่มสุรา ซึ่งการเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ นั้น ทำให้สูญเสียชีวิตและทรัพย์สินในแต่ละปีเป็นจำนวนมหาศาล การรักษาเบญจศีลจึงเป็นแนวทางป้องกันภัย เพราะทำให้มีความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว สังคม และเป็นหลักป้องกันภัยสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ผู้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลจะได้รับประโยชน์สูงสุดและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสงบ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตกประสบปัญหาวิกฤติค่านิยมที่เป็นผลกระทบจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่ประเทศทั้งทางสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยขาดการคัดกรองและเลือกสรรวัฒนธรรมที่ดีงาม ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของประชาชนในพื้นที่ลดลงเนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ทำให้สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนามีบทบาทในการให้ความรู้ ปลุกฝังศีลธรรมให้มีคุณภาพ และจริยธรรมลดน้อยลงนำไปสู่ค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้นพฤติกรรมการดำรงชีวิต และการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนปรับเปลี่ยนไปจากอดีต โดยกระแสวัตถุนิยมที่เข้าสู่ชุมชนได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ประเด็นปัญหาที่รุนแรงที่สุดได้แก่ การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ การฆ่าสัตว์เพื่อนำไปประกอบอาชีพ รวมถึงการนำไปบริโภคในครัวเรือน และการเล่นการพนันผ่านระบบออนไลน์

จากเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตกอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นการป้องกันภัยให้กับชุมชน โดยประชาชนนำเอาหลักเบญจศีลมาปฏิบัติให้จริงจัง มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำรงชีวิตกับตามหลักพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตกอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อเสนอแนวทางการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 8,581 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยสุ่มใช้ประชาชนในแต่ละชุมชน โคนคิดตามสัดส่วนสูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane จำนวน 382 คน โคนเกณฑ์การคัดเลือกเข้าการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลหินตก และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 การนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 4 แนวทางการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด ให้ประชาชนสามารถกรอกแบบสอบถามได้อย่างอิสระเสรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ คือ

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และ หาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช วัตถุประสงค์ ทั้ง 3 ข้อ

วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติการบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ดังนี้

1. จำแนกตามเพศ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 63.90 เพศหญิง จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 36.10

2. จำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 36.10 รองลงมาคืออายุ 41 - 50 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30 อายุ 18 - 30 ปี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 18.10 อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 น้อยที่สุด ตามลำดับ

3. จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 35.60 รองลงมาคือระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 23.30 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.90 ระดับประถมศึกษา จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 14.10 และระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 น้อยที่สุดตามลำดับ

4. จำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 30.40 รองลงมาคืออาชีพเกษตร/รับจ้าง จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 30.40 อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60 เป็นแม่บ้าน/พ่อบ้าน จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80 และเป็นนักศึกษา จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.70 น้อยที่สุด ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

การนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชน โดยรวม 5 ด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านเว้นจากการประพฤตินอกใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมา คือ ด้านเว้นจากการลักทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.10$) และด้านที่น้อยที่สุด คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) ตามลำดับ

1. ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านเว้นจากการใช้แรงงานสัตว์เพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่มาก ($\bar{X} = 3.47$) รองลงมา คือ ท่านเว้นจากการนำสัตว์ไปทรมานเพื่อความสนุกสนาน เช่น ชนโค ชนไก่ กัดปลา เพียงใดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.33$) และน้อยที่สุดคือ ท่านเว้นจากการเบียดเบียนทารุณสัตว์ เช่น ทบตีกักขังสุนัข แมว เพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$) ตามลำดับ

2. ด้านเว้นจากการลักทรัพย์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านเว้นจากการฉกฉวยทรัพย์สินของผู้อื่นเพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมา คือ ท่านประกอบอาชีพสุจริตยุติธรรมเพียงใด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.30$) และน้อยที่สุด คือ ท่านเว้นจากการนำสิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตนเพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ตามลำดับ

3. ด้านเว้นจากการประพฤตินอกใจ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านเว้นจากการค้าประเวณีเพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.97$) รองลงมา คือ ท่านเชื่อสัตย์คู่สมรสของท่านเพียงใด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.46$) และน้อยที่สุด คือ ท่านเว้นจากการเสพสื่อลามกอนาจารเพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.15$) ตามลำดับ

4. ด้านเว้นจากการพูดเท็จ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านมักจะพูดแต่ความจริงมีเหตุผล มีสาระ และถูกกาลเทศะเพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.78$) รองลงมา คือ ท่านมักจะพูดจาไพเราะ เพื่อถนอมน้ำใจคู่สนทนาเพียงใด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.47$) และน้อยที่สุด คือ ท่านเว้นจากการพูดจาหยาบค้ายเพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$) ตามลำดับ

5. ด้านเว้นจากการเสพสิ่งมีนเมา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านเว้นจากการเสพของมีนเมา เช่น ภัฏชา ยาบ้าเพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$) รองลงมา คือ ท่านเว้นจากการเสพของมีนเมา ในวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนาเพียงใด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.10$) และน้อยที่สุด คือ ท่านเว้นจากการเสพสุราเพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) ตามลำดับ

ผลการรวบรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

1. ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์ มากที่สุด คือ สัตว์และศัตรูพืช ครอบคลุมผลผลิตทางการเกษตรทำให้ได้รับความเสีย จึงต้องมีการใช้วิธีการต่าง ๆ ในการกำจัดสัตว์และศัตรูพืช รองลงมาคือ สัตว์เลี้ยงมีนิสัยดุร้าย คือ จึงต้องทุบตี เพื่อเป็นการห้ามปละและสั่งสอน และน้อยที่สุด คือ ขนโค ตีไก่ กัด เป็นทั้งกีฬาและการละเล่นของท้องถิ่น ที่ให้ทั้งความสนุก และเป็นทั้งอาชีพที่มีมานาน ตามลำดับที่สุด คือ ขนโค ตีไก่ กัด เป็นทั้งกีฬา และการละเล่นของท้องถิ่น ที่ให้ทั้งความสนุก และเป็นทั้งอาชีพ ที่มีมานาน ตามลำดับ

2. ด้านเว้นจากการลัทธิภัย มากที่สุด คือการว่างงานและมีรายได้ไม่เพียงพอในการใช้จ่าย และน้อยที่สุด คือ ความอยากได้ อยากมี ในสิ่งที่ตนเองไม่มีตามลำดับ

3. ด้านเว้นจากการประทุพผิตในกาม มากที่สุดคือ การเสพล้อลามกอนาจารเป็นเรื่องปกติ เป็นการคลายเครียด รองลงมาคือ มีปัญหาความขัดแย้งกับคู่ครองในเรื่องทั่วไป และน้อยที่สุด คือ ใกล้ชิดกับคนอื่น จนใจอ่อน เกิดความสนิทสนม เห็นอกเห็นใจกัน ตามลำดับ

4. ด้านเว้นจากการพูดเท็จ มากที่สุด คือ พูดเท็จเพื่อปกปิดข้อมูล หรือไม่ต้องการให้คนอื่นทราบเรื่องของตนเอง และน้อยที่สุด คือ ความสนิทสนมทำให้ใช้คำพูด น้ำเสียงที่ไม่ค่อยสุภาพ ตามลำดับ

5. ด้านเว้นจากการเสพลสิ่งมีนเมา มากที่สุด คือการดื่มสุราเป็นการเข้าสังคม สังสรรค์ และเพื่อเป็นยาบำรุงสุขภาพร่างกาย รองลงมา คือ ในงานสำคัญต่าง ๆ มีการจัดเลี้ยงสุราเป็นเครื่องดื่มหลัก เพื่อความสนุกสนาน และน้อยที่สุด คือ ดื่มสุรามาเป็นเวลานาน ทำให้ติดสุราเมื่อไม่ได้ดื่มจะรู้สึกไม่สบาย ทำกิจกรรมงานไม่ได้ ตามลำดับ

ผลการรวบรวมแนวทางการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

1. ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์ คือ ต้องมีความเมตตาต่อสัตว์และเพื่อนมนุษย์ ลดการบริโภคเนื้อสัตว์ ปรับเปลี่ยนมาบริโภคประเภทผักมากขึ้น

2. ด้านเว้นจากการลัทธิภัย คือ รู้จักวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน หักห้ามใจมิให้มีความอยากได้ อยากมีของคนอื่น

3. ด้านเว้นจากการประทุพผิตในกาม คือ เชื้อมั่น ซื่อสัตย์ ในคู่ครองของตนเอง ยึดถือผัวเดียว เมียเดียว จะทำให้ครอบครัวมั่นคงและมีความสุข

4. ด้านเว้นจากการพูดเท็จ คือ หลีกเลี่ยงการตอบคำถามที่ไม่อยากตอบ ก่อนจะพูดต้องรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อถนอมน้ำใจคู่สนทนา

5. ด้านเว้นจากการเสพลสิ่งมีนเมา คือ ปรับเปลี่ยนเครื่องดื่มในงานเลี้ยงต่าง ๆ จากสุราเป็นเครื่องดื่มอื่น ๆ รู้จักปฏิเสธเมื่อมีคนชักชวนให้ดื่ม หรือเสพลสิ่งมีนเมา หลีกเลี่ยงการชักชวนผู้อื่นให้ดื่ม หรือเสพลสิ่งมีนเมาทุกประเภท

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ดังนี้

ผลจากการศึกษาการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่มีการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวัน เบญจศีลเป็นพื้นฐาน

แห่งการประพาสที่ดีของคน นับว่าเป็นกุศลธรรมสำคัญที่คนเราควรประพาสหากจะเปรียบเบญจศีลกับส่วนประกอบของบ้านก็เปรียบได้กับส่วนของเสาบ้านนั่นเอง เบญจศีลนั้นจัดเป็นมนุษยธรรมที่จำเป็นในสังคมมนุษย์เพราะคนเรานั้นต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมแต่ละคนต้องปฏิบัติตนอยู่ในหลักการที่ต้องช่วยตนเองและคนอื่นให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขคือไม่เบียดเบียนกันไม่ว่าในเรื่องใด ๆ รวมทั้งไม่เบียดเบียนตนเองอีกด้วย เบญจศีลจึงเป็นหลักการที่ประเสริฐที่จะทำให้บุคคล สังคมอยู่อย่างเป็นสุข ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญมากในการที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งสอดคล้องกับ ธลิตา สุขเสื่อ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “เบญจศีลเบญจธรรม” ผลการศึกษาพบว่า เบญจศีลเบญจธรรมนั้น ส่วนหนึ่งเกิดการที่ตัวบุคคลนั้นละเลยที่จะปฏิบัติและนึกถึงคำสอนเรื่องเบญจศีลเบญจธรรม และปัจจัยส่วนต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่รอบด้านของตัวนักศึกษาก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เช่น ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย รวมถึงปัจจัยด้านสื่อต่าง ๆ เป็นต้น ประกอบกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นตลอดจนเราได้รับอารยธรรมจากนานาประเทศทั้งในด้านที่ดีและไม่ดีจึงส่งผลทำให้ความคิดและมุมมองเปลี่ยนแปลงไปจากยุคก่อน ๆ มาก (ธลิตา สุขเสื่อ, 2561)

เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเว้นจากการประพาสในกาม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนเห็นเว้นจากการประพาสผิดในกามจะทำให้ได้รับอานิสงส์ความมั่นคงในครอบครัว ไม่สร้างความลำบากใจคนในครอบครัวมีความสามัคคีปรองดอง มนุษย์เป็นผู้ที่รู้จักควบคุมความต้องการของตัวเอง รู้ถูกผิด รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร ซึ่งแตกต่างจากสัตว์อาทิ เมื่อสุนัขเพศผู้ถึงคราวที่ฮอร์โมนเพศทำงาน มันจะเข้าไปกัดเพื่อแย่งตัวเมียจากตัวผู้ตัวอื่น แต่มนุษย์ปกติกลับไม่ประพาสเช่นนั้น

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์ อยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังมองในมุมของผลประโยชน์ที่ตนเองต้องได้รับแม้ว่าผลประโยชน์ที่ได้อาจจะต้องเบียดเบียนชีวิตของผู้อื่น การฆ่าสัตว์เพื่อนำมาบริโภคไม่บาปเพราะสัตว์เป็นอาหาร การใช้แรงงานจากสัตว์เพราะเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้งาน ประชาชนยังมองข้ามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา

และแบ่งเป็นรายด้านในการอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

1. ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 4 ที่ว่า “ท่านเว้นจากการใช้แรงงานสัตว์เพียงใด” ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่าไม่ประทุษร้ายชีวิตร่างกายของผู้อื่น ให้ความเมตตาต่อสัตว์ มีน้ำใจไมตรี ถึงแม้จะเป็นแค่สัตว์ก็ไม่จำเป็นต้องใช้แรงงาน ด้วยเทคโนโลยีที่มีการพัฒนา และทันสมัย สามารถเลือกหาเครื่องทุ่นแรงที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนา ได้กล่าวถึงเบญจศีลข้อ 1 ไม่ประทุษร้ายชีวิตร่างกายของผู้อื่น ศีลข้อนี้มุ่งให้มนุษย์มีความเมตตาต่อกัน รวมทั้งสัตว์ทั้งปวง

ด้วยผู้รักษาศิลขื่อนี้พึงละเว้นการกระทำ 3 อย่างคือ 1) การฆ่าให้ตาย 2) การทำร้ายร่างกาย และ 3) การทุกรกรรมกักขังหน่วงเหนี่ยว (การกักขังทรมาน) (กรมการศาสนา, 2525)

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “ท่านเว้นจากการเบียดเบียนทารุณสัตว์ เช่น ทบตี กักขังสุนัข แมว เพียงใด” ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร ยังคงใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืช ๓ โล่แมลง จึงทำให้มีการนำหลักเบญจศีล ไปใช้ในชีวิตประจำวันต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของเบญจศีล ไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสนานิตยสารฉบับประมวลธรรมไว้ว่า เบญจศีล คือ ความประพฤติชอบทางกาย และวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบ ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนในความไม่เบียดเบียน 1) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน 2) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขา มิได้ให้ เว้นจากการลักขโมยละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน 3) กาเมสุมิฉจจาจา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน 4) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ พูดโกหก หลอกลวง 5) สุราเมรยมชชพมาทภูฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2548)

2. ด้านเว้นจากการลักทรัพย์ พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “ท่านเว้นจากการฉกฉวยทรัพย์สินของผู้อื่นเพียงใด” ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า ประชาชนมีความปรารถนาให้ชุมชนของตนเองมีความสุข สร้างความสามัคคีในชุมชน การฉกฉวยทรัพย์สินของผู้อื่น ย่อมเป็นการก่อให้เกิดปัญหาการเบียดเบียนกันและกันสร้างความทุกข์ในตนเองและสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) โดยปกติของมนุษย์แล้วจะไม่คิดขโมย หรือลักทรัพย์สินของใคร ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นรูปธรรมจับต้องได้ หรือสิ่งที่เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ เพราะมนุษย์มีความรอบรู้ในเรื่องของกรรมสิทธิ์ ว่านั่นของเรา ว่านี่ของเรา แต่กับสัตว์เดียรัจฉานนั้นไม่รู้ ยกตัวอย่าง เวลาที่สุนัขกำลังเห็นแมว กินปลาอยู่ ถ้ามันมีความคิดที่อยากได้มันก็จะเข้าไปแย่งเลยทันที ฉะนั้น ถ้าใครลักขโมย หรือ จี้ปล้นทรัพย์สินของคนอื่นก็แสดงว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขาได้สูญเสียไปแล้ว (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2540)

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านเว้นจากการนำสิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตนเพียงใด ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า ในข้อนี้ประชาชนให้ความเห็นว่า ในการนำเอาสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน นั้นไม่ได้หมายถึงการลักขโมย เพียงแต่อาจจะหยิบฉวย หรือยืมของญาติพี่น้อง ด้วยกันแต่ไม่ได้บอกกล่าว เพราะไม่ได้มีเจตนาที่จะลักขโมย แต่การนำเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยที่ผู้เป็นเจ้าของนั้นจะรู้หรือไม่รู้ก็ถือว่าได้ว่า ผิด เพราะเป็นเจตนาที่จะครอบครองของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)

ชื่อว่าเบญจศีล คือ ศีล 5 เป็นระเบียบที่รักษาความประพฤติทางกายวาจาให้เป็นที่น่าพอใจ ปลอดภัยอันตรายแห่งชีวิต ร่างกายทรัพย์สินคุ้มครอง อันเป็นที่รักของตนและของผู้อื่น รักษาความสัตย์ คือการซื่อตรงต่อกันอันเป็นเหตุให้ไว้วางใจในกันและกันไว้ และผดุงความมีสติรอบคอบ อันเป็นเครื่องป้องกันการทำชั่ว พุทธชั้ว ซึ่งเป็นการเบียดเบียนก่อทุกข์แก่กันมิให้เกิดขึ้น (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2549)

3. ด้านเว้นจากการประพฤตินอกงาม พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “ท่านเว้นจากการค้าประเวณีเพียงใด” ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่า ผู้นำและประชาชนให้ความสำคัญในเรื่องของการค้าประเวณีเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายที่ชัดเจนในเรื่อง พรบ การค้าประเวณี รวมถึงการให้ความสำคัญในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาการ ไม่ประพฤติล่วงละเมิดทางเพศหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่คู่สมรสของตนถือว่าเป็นหนทางแห่งการทำลายครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก ที่กล่าวถึง ศีลข้อ 3 ว่า กาเมสุมิจฉาจาราเวรมณี เว้นจากการประพฤติผิดเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคุ้มครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “ท่านเว้นจากการเสพสื่อบลามกอนาจารเพียงใด” ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่า ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ง่ายต่อการเสพสื่อต่าง ๆ และการเข้าถึงสื่อบลามกอนาจารก็ทำได้ง่าย โดยเฉพาะเยาวชนมองว่าการเสพสื่อบลามกอนาจารเป็นเรื่องปกติ และบุคคลที่มีครอบครัวแล้วก็มองว่าเป็นการดูเท่านั้น ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่คู่สมรสของตน จึงเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยในการละเว้นต่ำที่สุดได้สอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ และคณะ ที่กล่าวว่าการละเว้นจากการประพฤตินอกงาม หมายถึง การไม่ล่วงละเมิดในบุคคลที่มีคู่ครองของตนในทางชั่วร้าย ด้วยกาย วาจา ใจ (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ และคณะ, 2539)

4. ด้านเว้นจากการพูดเท็จ พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “ท่านมักจะพูดแต่ความจริงมีเหตุผล มีสาระ และถูกกาลเทศะเพียงใด” ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหินตก ไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเนื่องจากการให้เหตุผล การพูดเท็จไม่ได้มีความผิดที่ร้ายแรง หรือทำลายตัวเองและผู้อื่นแต่หากมีความจำเป็นที่ไม่สามารถพูดความจริงทั้งหมดได้ เพราะต้องการปกตองภัยที่จะมาถึงตัว ก็เป็นข้อที่ควรยกเว้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ และคณะ ที่กล่าวถึงข้อ 4 การไม่พูดในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง ไม่พูดส่อเสียด ให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย และไม่พูดเพ้อเจ้อไร้สาระไม่มีประโยชน์หรือพูดในสิ่ง ที่ไม่ควรพูด (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ และคณะ, 2539)

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “ท่านเว้นจากการพูดจาหยาบคายเพียงใด” ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก เป็นข้อที่ประชาชนให้ความเห็นว่ากระทำได้อย่างที่สุด ด้วยความเคยชิน และสนิทนสม ด้วยวัฒนธรรมในชุมชน

ที่ใกล้ชิดเหมือนเป็นพี่น้อง เครือญาติ จึงเป็นคำพูดที่ติดปากในการพูดหยาบคาย แต่ประชาชนมองว่าการพูดหยาบคายเป็นเรื่องปกติเพราะมิได้มีเจตนาในการทำร้ายน้ำใจคู่สนทนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนา ได้กล่าวไว้ว่า ไม่ใช่จากเบียดเบียนผู้อื่นคือ ไม่พูดปด โกหกหลอกลวง ไม่พูดคำหยาบ เยาะเย้ย เสียดสี ถากถาง ประชดประชัน กระแทกกระแทก แดกดัน ให้ผู้อื่นเดือดร้อน ศีลข้อนี้มุ่งป้องกันการทำลายประโยชน์ตนและผู้อื่น เพราะการใช้วาจากระแทกกระทั้นผู้อื่นไม่เป็นการควรกระทำ (กรมการศาสนา, 2525)

5. ด้านวินัยจากการเสพสิ่งมีเมา พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “ท่านเว้นจากการเสพของมีเมา เช่น ภัตตาคาร ยาบ้าเพียงใด” ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่าประชาชนให้ความร่วมมือแก่ผู้นำชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดให้โทษ รวมถึงเห็นถึงความสำคัญในด้านโทษของยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวถึงสุราเมรัยมีชพมาทฎฐานาเวรมณี เว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท สิ่งเสพติดให้โทษที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543)

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “ท่านเว้นจากการเสพยาเพียงใด” ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่าประชาชนให้ความเห็นว่า การดื่มสุราเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงได้ยากที่สุด เพราะแม้แต่ในงานมงคล หรืออวมงคลก็ยังมีเครื่องดื่มที่พบเห็นได้ทุกงานในชุมชน แม้ประชาชนจะรู้ถึงโทษของสุราเป็นอย่างไร และยังเป็นต้นเหตุสำคัญทำให้เกิดอุบัติเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนา ได้กล่าวถึง ศีลข้อที่ 5 ไม่ประทุษร้ายสติสัมปชัญญะของตัวเอง คือไม่ดื่ม ไม่สูบ ไม่เสพเครื่องดองของมีเมาทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ขาดสติสัมปชัญญะเพราะการขาดสติสัมปชัญญะย่อมทำให้เกิดศีลข้ออื่น ๆ ได้ (กรมการศาสนา, 2525)

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านวินัยจากการฆ่าสัตว์ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด คือ มีสัตว์และศัตรูพืช รบกวนผลผลิตทางการเกษตรทำให้ได้รับความเสียหาย จึงต้องมีการใช้วิธีการต่าง ๆ ในการกำจัดสัตว์และศัตรูพืช

2. ด้านวินัยจากการลักทรัพย์ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด คือ การว่างงานและมีรายได้ไม่เพียงพอในการใช้จ่าย

3. ด้านวินัยจากการประพฤติผิดในกาม พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด คือ การเสเพลส่อลามกอนาจารเป็นเรื่องปกติ เป็นการคลายเครียด

4. ด้านวินัยจากการพูดเท็จ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด คือ พูดเท็จเพื่อปกปิดข้อมูล หรือไม่ต้องการให้คนอื่นทราบเรื่องของตนเอง

5. ด้านเว้นจากการเสพลิงมีนเมา พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด คือ การดื่มสุราเป็นการเข้าสังคม สังสรรค์ และเพื่อเป็นยาบำรุงสุขภาพร่างกาย

แนวทางการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหิณฑกอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุดไม่ประทุษร้ายชีวิตร่างกายของผู้อื่น ให้ความเมตตาต่อสัตว์ มีน้ำใจไมตรี

2. ด้านเว้นจากการลักทรัพย์ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุดรู้จักวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน

3. ด้านเว้นจากการประพฤติดินในกาม พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด เชื่อมั่น เชื่อสัตย์ในคุ้มครองของตนเอง

4. ด้านเว้นจากการพูดเท็จ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุดหลีกเลี่ยงการตอบคำถามที่ไม่อยากตอบ

5. ด้านเว้นจากการเสพลิงมีนเมา พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด ปรับเปลี่ยนเครื่องดื่มในงานเลี้ยงต่าง ๆ จากสุราเป็นเครื่องดื่มอื่น ๆ

สรุป

ผลจากการศึกษาการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหิณฑก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมากทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหิณฑก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่มีการนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชีวิตประจำวันว่า เบญจศีลเป็นพื้นฐานแห่งการประพฤติดีของคน นับว่าเป็นกุศลธรรมสำคัญที่คนเราควรประพฤติหากจะเปรียบเบญจศีลกับส่วนประกอบของบ้านก็เปรียบได้กับส่วนของเสาบ้านนั่นเอง เบญจศีลนั้นจัดเป็นมนุษยธรรมที่จำเป็นในสังคมมนุษย์เพราะคนเรานั้นต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมแต่ละคนต้องปฏิบัติตนอยู่ในหลักการที่ต้องช่วยตนเองและคนอื่นให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขคือไม่เบียดเบียนกันไม่ว่าในเรื่องใด ๆ รวมทั้งไม่เบียดเบียนตนเองอีกด้วย เบญจศีลจึงเป็นหลักการที่ประเสริฐที่จะทำให้บุคคล สังคมอยู่อย่างมีความสุขซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญมากในการที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์ ประชาชนควรมีการพัฒนาและปรับปรุงโดยการให้ความรัก ความเมตตา ต่อสิ่งมีชีวิต เห็นคุณค่าของทุกชีวิต ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน ซึ่งจะก่อผลดีให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมต่อไป

2. ด้านเว้นจากการลักทรัพย์ ประชาชนลดละเลิกการเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น ทั้งด้านทรัพย์สิน และโอกาสในการทำงาน และลดละเลิกการฉ้อโกง หยิบฉวยทรัพย์สินของผู้อื่น ประกอบอาชีพที่สุจริตยุติธรรม

3. ด้านเว้นจากการประพฤติในกาม สร้างจิตสำนึกด้วยตนเอง เป็นแบบอย่างให้กับบุคคลอื่นในครอบครัว การมีพฤติกรรมที่มีความสำรวมในกามคุณโดยหากิจกรรมเข้าวัดฟังธรรม ทำให้ใจสงบ และทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวเพื่อจะได้ไม่ประพฤตินอกใจสามีภรรยาตัวเอง

4. ด้านเว้นจากการพูดเท็จ ประชาชนควรให้ความสำคัญกับการพูด พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ มีความจริงใจในการรักษาคำพูดหรือสัจจะในคำพูด ใช้ถ้อยคำที่ถนอมน้ำใจคู่สนทนา โดยการคิดก่อนที่จะพูด ไม่ใช่พูดแล้วมาคิดทีหลังเพราะว่าคำพูดที่พูดออกไปจะเป็นนายของ ตัวเอง

5. ด้านเว้นจากการเสพสิ่งมีนเมา การปลูกฝังให้คนในครอบครัวได้รับรู้โทษแลภัยพิบัติ ที่เกิดขึ้นจากการเสพสุรา และส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวละเว้นจากการชักชวนผู้อื่นไปร่วม เสพสุรา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการละเว้นจากการฆ่าสัตว์ของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลหินตก อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ควรศึกษาทัศนคติที่มีต่อการละเว้นจากการฆ่าสัตว์ของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลหินตก อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ควรศึกษาพฤติกรรมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหินตก อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีผลต่อการเอาไรต์เอาเปรียบทรัพย์สินผู้อื่น

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ กรมศาสนา.

ธลิตา สุขเสื่อ. (2561). เบญจศีลเบญจธรรมและนักศึกษามหาวิทยาลัยกรณีศึกษา : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต .มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ (อารยวัณฺณ). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก.

_____. (2543). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). พรตลอดปี ชีวิตดีตลอดไป. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2549). หลักพระพุทธศาสนา (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ และคณะ. (2539). การนำ ศิล สมาธิปัญญา มาใช้ในกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี. สุพรรณบุรี: มหาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี.

ภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์ต้นจากในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา*

LOCAL WISDOM OF NIPA PALM UTILIZATION IN CHACHOENGSAO PROVINCE

บุญยอด ศรีรัตนสรณ์

Boonyod Sriratanasarana

วงศ์เดือน ไม้สนธิ์

Wongduan Maison

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

Rajabhat Rajanagharindra University, Thailand

E-mail: bsriratasarana@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการใช้ประโยชน์ต้นจาก ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ต้นจากโดยตรง จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรามีการใช้ประโยชน์ต้นจาก แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) ประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว ได้แก่ การนำใบจากมาทำตับจากเพื่อบ่มหลังคาและห่อขนมจาก นำยอดจากสดมาใช้ห่อข้าวต้มมัด นำยอดจากแห้งมาใช้ทำมวนยาสูบ นำผลจากอ่อนมาทำขนมหวาน และ 2) ใช้ประโยชน์ในระดับครัวเรือน ได้แก่ ดอกจากอ่อนใช้ทำอาหาร ก้าน ใบจากใช้ทำไม้กวาด ก้านดอกจากทำเสื่อแฉ่งหรือไม้เกาหลัง ผลจากอ่อนใช้ทำอาหาร เปลือกผลจากใช้ทำปุ๋ยหรือเชื้อเพลิง เนื่องจากทุกส่วนของต้นจากสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลายทั้งของกินและของใช้ อีกทั้งต้นจากสามารถแพร่พันธุ์ได้เองโดยธรรมชาติ ไม่ต้องปลูกเพิ่ม ทำให้การประกอบอาชีพของคนทำจากไม่ต้องลงทุน มีแต่แรงงาน ทั้งนี้ด้วยบริบทของพื้นที่และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ปัจจุบัน พื้นที่ป่าจากในจังหวัดฉะเชิงเทราเริ่มลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากมีกลุ่มนายทุนมาซื้อพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คงเหลือไว้แต่เฉพาะตามแนวลำคลองสาขา ซึ่งบางครั้งมักถูกทำลายด้วยการขุดลอก คู คลอง รวมทั้งกลุ่มคนที่นำต้นจากมาใช้ประโยชน์ มีแนวโน้มลดลง คงเหลือไว้แต่เพียงคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ยังมองเห็นคุณค่าและนำต้นจากมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว

* Received 25 August 2022; Revised 17 March 2023; Accepted 23 March 2023

คำสำคัญ: การใช้ประโยชน์ต้นจาก, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, จังหวัดฉะเชิงเทรา

ABSTRACT

This research aimed to study the community's local wisdom of Nipa palm utilization. This qualitative research was conducted to collect the data from the primary key informants, 15 Nipa palm utilizers. The results of this research showed that: currently, there were two types of Nipa palm utilization in Chachoengsao: 1) earning a living for their own family, for instance, making strips of Nipa palm leaves as the roof material for thatched houses, and using Nipa palm leaves for wrapping Khanom Jak sweets, young nipa palm leaves used for wrapping Khao Tom Mad (Bananas with Sticky Rice), dried young leaves of Nipa palms used for wrapping tobacco for smoking, young nipa palm fruits used for making dessert, and 2) utilization in the household, for examples, young shoots of Nipa palms used for cooking, leaf stalks of Nipa palms used for making brooms, the stems of Nipa palm flowers used for making whips to chase insects or back scratchers, the young nipa palm fruits used for cooking, and the shells of nipa palm fruits used for making fertilizers or fuels. All parts of nipa palms can be used for utilization and consumption, and they can grow and expand by themselves naturally; there is no need to grow more. Therefore, no investment is needed, except for the workforce to make a living from Nipa palms utilization. However, due to the area context and social change, the number of Nipa palm forests in Chachoengsao has continually decreased, as some investors have bought those areas for economic benefits. Only the Nipa palm forests, along the canals, are still left but sometimes destroyed by digging canals. Moreover, the number of people who use Nipa palms for utilization has gradually declined, so only a small group of people have recognized the values and benefits of Nipa palm utilization to earn a living for their families.

Keywords: Nipa Palm Utilization, Local wisdom, Chachoengsao Province

บทนำ

ต้นจากพบขึ้นอยู่ตามริมลำน้ำจืดและน้ำกร่อยที่มีน้ำเค็มขึ้นถึงและตามที่ดินตะกอนที่ลุ่มริมฝั่งและป่าชายเลน โดยเฉพาะบริเวณใกล้ปากแม่น้ำสายต่าง ๆ ต้นจากสามารถพบได้ทั่วไปในเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มักจะขึ้นเป็นดงขนาดใหญ่ เรียกว่า “ป่าจาก

หรือดงจาก” ต้นจากสามารถเติบโตได้ดีในดินโคลนตามป่าชายเลน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า จังหวัดชายทะเลบางแห่งไม่มีต้นจากเกิดขึ้นเลย ต้นจากคงเป็นต้นไม้ที่ชอบน้ำกร่อยหรือน้ำที่มีลักษณะ “กึ่งจืด กึ่งเค็ม” จะไม่พบต้นจากอยู่ชายทะเลหรือบริเวณน้ำจืด แต่จะพบบริเวณที่มีน้ำทะเลขึ้นถึงและมีน้ำจืดไหลผ่านเท่านั้น ต้นจากมีลักษณะที่แตกต่างจากพืชวงศ์ปาล์มอื่น ๆ หลายอย่าง เช่น ลักษณะของช่อดอกและลำต้น จนต้องจัดอยู่ในวงศ์ย่อยของตัวเองแยกต่างหาก ต้นจากมีลำต้นอยู่ใต้ดินเป็นกลุ่มกอ เรียกว่า “หินจาก” มีใบแทงขึ้นมาเป็นกอ ใบเป็นใบประกอบขนาดใหญ่ มีใบย่อยเรียงคล้ายขนนก ส่วนที่มองเห็นของต้นจาก คือ ส่วนใบและช่อดอกเท่านั้น โดยที่โคนใบมีกะเปาะอากาศช่วยพยุงให้ใบชูขึ้นเหมือนชูชีพ แต่แม้ว่าลำต้นของจากจะอยู่ใต้ดิน แต่ใบที่โผล่ขึ้นมานั้นอาจชูขึ้นไปสูงได้ถึง 9 เมตร โดยไม่มีส่วนของลำต้นให้เห็นเลย ดอกแต่ละดอกเป็นดอกเพศเดียว แต่ในช่อดอกหนึ่งนั้นจะมีทั้งดอกตัวผู้และดอกตัวเมีย ดอกเป็นลักษณะช่อกลม ดอกตัวเมียอยู่ที่ปลายดอก ตัวผู้อยู่ตรงโคนช่อดอก ดอกมีสีเหลืองสด ช่อดอกที่แทงออกมา เรียกว่า “นกจาก” เป็นวงแหวนออกมาระหว่างกาบใบที่อยู่ใต้ดิน หรือเรียกว่า “พอนจาก” ส่วนผลนั้นมีเปลือกแข็ง เปลือกสีน้ำตาลเข้มเบียดรวมกันเป็นกระจุก เรียกว่า “ทะลายหรือโหม่งจาก” ข้างในมีเนื้อเมล็ดสีขาว มีปริมาณเนื้อไม่มากนัก ต้นจากสามารถแพร่พันธุ์ไปได้ไกล ๆ เมื่อสุกเต็มที่ก็จะรากงอกตั้งแต่ผลยังติดอยู่กับทะลายและจะแยกจากกลุ่มหลักร่วงจากทะลายลอยตามน้ำไปติดตามตลิ่งหรือหาดชายเลน บางครั้งก็แตกหน่อขณะยังลอยน้ำเติบโตเป็นต้นใหม่ได้ ส่วนต้นจากเองก็สามารถขยายพันธุ์โดยการแตกหน่อจากกอหนึ่งเป็นอีกกอหนึ่ง ลำต้นของต้นจากนั้นอยู่ใต้ดิน โดยจะแตกหน่อใหม่ออกไปเรื่อย ๆ ในลักษณะพืคูด คือ จากหนึ่งต้นก็จะแตกออกเป็นสองต้น จากนั้นก็จะกลายเป็นสี่ แปด สิบ หก สามสิบสองต้น ไปเรื่อย ๆ ตามลำดับ ต้นจากจะออกลูกเมื่ออายุประมาณ 4 - 5 ปี และสามารถปาดวง หรือเรียกว่า "ปาดตาล" เพื่อนำน้ำหวานมาทำเป็นน้ำตาลจาก ซึ่งให้ผลผลิตได้ดีเมื่ออายุประมาณ 6 - 7 ปี (สุรินทร์ สุวรรณรัตน์, 2558)

“จาก” เป็นพืชในวงศ์เดียวกับ “ชิด” ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และยังมีความหมายที่สัมพันธ์กัน จึงมักจะมีคำความเข้าใจสับสนว่า “จาก” กับ “ชิด” เป็นพืชชนิดเดียวกัน โดยเรียกกันว่า “จาก” และเรียกลูกว่า “ชิด” ดังมี คำกลอนในนิราศเมืองเพชรของสุนทรภู่ กล่าวไว้ดังนี้ “ในลำคลองสองฟากล้วนจากปลูก ทะลายลูกดอกจากขึ้นฝากแฝง ต้นจากลูกชิดนั้นติดแพง เขาช่างแปลงชื่อลูกเรียกลูกชิดฯ”

นอกจากนี้ “ต้นจาก” ยังเป็นพรรณไม้ที่ปรากฏใน “กาพย์เห่เรือ” ในสมัยรัชกาลที่ 2 อีกด้วย ดังนี้ “ผลจากเจ้าลอยแก้วบอกความแล้วจากจำเป็น จากช้ำน้ำตากระเด็น เป็นทุกข์ท่าหน้าवलแดงฯ” (สุรินทร์ สุวรรณรัตน์, 2558)

ในหนังสือ "พรรณพฤกษา" ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) กล่าวไว้ดังนี้ “ต้นคลุ้มกะกักก เถาแน่นขึ้นปกพัน โรดแดงแฝงโมกมัน กอจากบันตันกรักชี กอไผ่ฤษีสุข ล้วนกอบุกต้นพงพีฯ”

อนึ่ง ในสำนวนไทย คำว่า “ร้อนตับแตก” ซึ่งเป็นคำโบราณที่มาจากวิถีชีวิตคนไทย นำไปใช้เปรียบเทียบกับอากาศร้อนจัด เนื่องจากสมัยก่อนคนไทยใช้ “ตับจาก” มุงหลังคา เมื่อเวลาตับจากเหล่านี้โดนความร้อนแผดเผาไปที่ใบจากที่ถูกเย็บเรียงติด ๆ กัน มันจะเกิดอาการกรอบและม้วนตัวหรือโก่งตัวเปียดกันระหว่างใบในตับ ทำให้เกิดเสียงดัง “เปรี้ยะ ๆ” จนสามารถได้ยินคนโบราณจึงเรียกอาการนี้ว่า “ร้อนจนตับแตก” หมายถึง “อากาศและแดดร้อนมากจนตับจากแตก” ดังนั้น คนโบราณจึงเอามาเป็นตัววัดว่า ถ้าวันไหนได้ยินหรือรู้สึกตับที่มุงหลังคาบ้านแตกดังเปรี้ยะเมื่อไร วันนั้นจะถือว่า อากาศร้อนสุด ๆ

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของ “ต้นจาก” ที่เป็นพืชที่อยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการใช้ประโยชน์ต้นจากในชีวิตประจำวันจะพบเห็นได้น้อย แต่ในอดีตต้นจากมีประโยชน์ที่สามารถนำมาใช้ได้มากมายทั้งของกินและของใช้ (นริศ แก้วสินวล, 2539)

อนึ่ง จากข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียมในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราพบว่า ในพื้นที่อำเภอบางคล้า ซึ่งมีความยาวของแม่น้ำบางปะกงประมาณ 40 กิโลเมตร มีป่าจากขึ้นอยู่ริมฝั่งประมาณ 14 กิโลเมตร โดยมีความหนาแน่นของป่าจากมากที่สุด 9.39 ไร่ ความหนาแน่นปานกลาง 20.70 ไร่ และความหนาแน่นน้อย 25.43 ไร่ ในพื้นที่อำเภอมะขาม ซึ่งมีความยาวของแม่น้ำบางปะกงไหลผ่านประมาณ 18 กิโลเมตร มีป่าจากขึ้นอยู่ริมฝั่งประมาณ 15 กิโลเมตร โดยมีความหนาแน่นของป่าจากมากที่สุด 14.43 ไร่ ความหนาแน่นปานกลาง 18.11 ไร่ และความหนาแน่นน้อย 24.64 ไร่ ในพื้นที่อำเภอบ้านโพธิ์ ซึ่งมีความยาวของแม่น้ำบางปะกงประมาณ 28 กิโลเมตร มีป่าจากขึ้นอยู่ริมฝั่ง ประมาณ 19 กิโลเมตร โดยมีความหนาแน่นของป่าจาก มากที่สุด 28.70 ไร่ ความหนาแน่นปานกลาง 29.70 ไร่ และความหนาแน่นน้อย 22.53 ไร่ และในพื้นที่อำเภอบางปะกง ซึ่งเป็นพื้นที่ติดทะเลอ่าวไทย มีความยาวของแม่น้ำบางปะกงประมาณ 28 กิโลเมตร มีป่าจากขึ้นอยู่ริมฝั่ง ประมาณ 19 กิโลเมตร โดยไม่พบป่าจากที่มีความหนาแน่นมาก พบแต่ป่าจากที่มีความหนาแน่นปานกลาง 6.38 ไร่ และความหนาแน่นน้อย 5.85 ไร่ ทั้งนี้หากมองในภาพรวมทั้ง 4 อำเภอที่แม่น้ำบางปะกงไหลผ่าน พบว่าพื้นที่อำเภอบ้านโพธิ์มีความหนาแน่นของป่าจากมากที่สุด 80.94 ไร่ และในพื้นที่อำเภอบางปะกงพบความหนาแน่นของป่าจากน้อยที่สุด 12.23 ไร่ (Pitchayasinee Ariyatanakatawong et al., 2017)

ในป่าจากจะมีพรรณไม้ชายเลนอื่น ๆ ขึ้นแทรก เช่น แสม ลำพู อยู่ในชั้นนอก ส่วนชั้นในจะมีตะบูนพังกาหัวส้ม (คลักหรือขลักหรือประสัก) ปอทะเล เหงือกปลาหมอ ลูย รังกะเท้ และอื่น ๆ ส่วนแนวชายฝั่งที่เป็นฝั่งดินพัง เดิมก็จะมีพรรณไม้ชายเลนเช่นเดียวกันแต่ก็จะถูกน้ำกัดเซาะ พังทลายลงน้ำไปหมดพร้อมกับดินชายฝั่ง เมื่อเวลาผ่านไปจึงดูราวกับไม่มีพรรณไม้ชายฝั่ง เหมือนฝั่งตรงกันข้าม เรียกชายฝั่งที่มีดินยื่นออกไป และฝั่งที่พังทลายนี้ว่า ฝั่งแหลมและฝั่งคู้ ดังนั้นที่ดินที่มีป่าจากจะมีเนื้อที่ดินที่ยื่นออกมาในแม่น้ำรวมทั้งการตัดจาก

มาเยียบดับจากเป็นรายได้ปีละหนึ่งครั้ง นับเป็นสิ่งดึงดูดใจที่คนมักจะเลือกซื้อที่ดินที่มีป่าจากเป็นของแถม บ้านที่มีป่าจากแต่ไม่ทำจาก ก็จะทำให้คนมาเหมาตัดจากคิดราคากันเป็นปี ๆ คนที่มาเหมาตัดจากมักเป็นชาประจำต่อเนื่องกันมายาวนาน ต้นจากเป็นพรรณไม้ขายเลนที่ใช้ประโยชน์ได้ในทุก ๆ ส่วนเหมือนมะพร้าว ไม้ และกล้วย ทั้งยังมีคุณค่ากับระบบนิเวศวิทยาและวิถีชีวิตของคนริมแม่น้ำ รวมถึงชาวชนบททั่ว ๆ ไปเป็นอย่างยิ่ง (อมร ต้นสุตะพานิช, 2554)

ด้วยบริบทของพื้นที่และสภาพสังคมของจังหวัดฉะเชิงเทราที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้พื้นที่ป่าจากในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราเริ่มลดจำนวนลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะป่าจากที่มีลักษณะเป็นแปลงขนาดใหญ่ เนื่องจากมีกลุ่มนายทุนมาซื้อที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น ทำบ่อเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา ที่พักอาศัย และอื่น ๆ เป็นต้น คงเหลือไว้แต่เฉพาะตามแนวลำคลองสาขา ซึ่งบางครั้งมักถูกทำลายด้วยการขุดลอก คู คลอง รวมทั้งกลุ่มคนที่นำต้นจากมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีแนวโน้มลดลงหรืออยู่ในวงจำกัด ขณะเดียวกัน เยาวชนรุ่นหลังไม่สนใจที่จะสืบสานการใช้ประโยชน์ต้นจากต่อบรรพบุรุษ คงเหลือไว้แต่เพียงคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ยังมองเห็นคุณค่าและนำต้นจากมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว

จากข้อความที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเชิงลึกเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของต้นจากที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

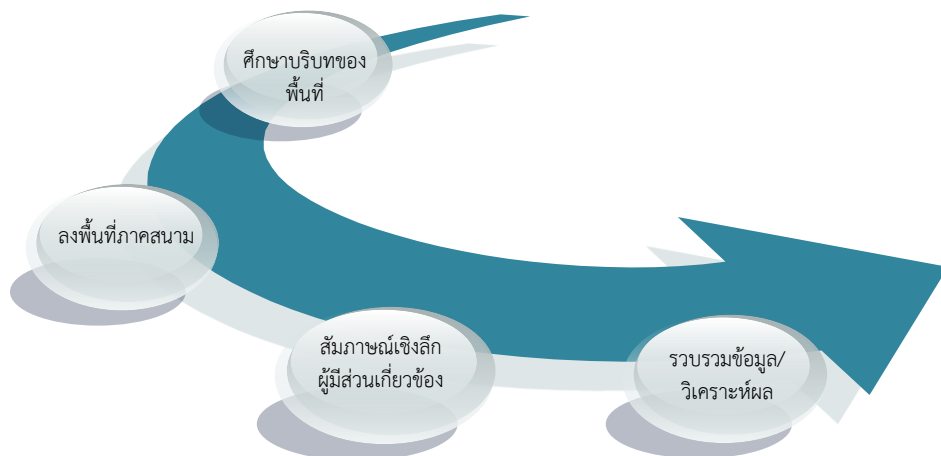
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชนระหว่างคนลุ่มน้ำบางปะกงกับป่าจากในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการใช้ประโยชน์ต้นจากในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งใช้การวิจัยฐานชุมชน (Community based research) เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อรวบรวมเรื่องราว ร้อยเรียงเรื่องเล่าเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ “ต้นจาก” ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ใช้ประโยชน์ต้นจากโดยตรง ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวน 15 คน (ปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน และผู้ใช้ประโยชน์จากต้นจาก 14 คน) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพในการปฏิบัติงานภาคสนาม หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยวิธีการถอดคำสัมภาษณ์ แล้วนำมาบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นทำการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis technique) ประกอบบริบท

และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์แล้วนำเสนออย่างเป็นระบบเพื่อเขียนเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทของพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชนระหว่างคนลุ่มน้ำบางปะกงกับป่าจาก และขั้นตอนที่ 2 ศึกษา รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการใช้ประโยชน์ต้นจากในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีแผนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

“ต้นจาก” เป็นพืชที่อยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการใช้ประโยชน์ต้นจากในชีวิตประจำวันจะพบเห็นได้น้อย แต่ในอดีตต้นจากมีประโยชน์ที่สามารถนำมาใช้ได้มากมายทั้งของกินและของใช้ ต้นจากชอบขึ้นที่ดินเหนียวและมีน้ำขัง น้ำเป็นน้ำกร่อยและชอบขึ้นริมคลองไถ่ ๆ กับทะเล หรือที่เรียกว่า ปากแม่น้ำนั่นเอง ด้วยสภาพพื้นที่ที่เป็นปากแม่น้ำและชายฝั่งทะเลของจังหวัดฉะเชิงเทรา ส่งผลให้มีป่าจากเรียงรายตลอดสองฝั่งแม่น้ำบางปะกง ในสมัยก่อนนั้น ต้นจากมีทั้งที่คนตั้งใจจะปลูกขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์และที่ขึ้นมาเอง แต่ส่วนมากแล้วผู้คนจะนิยมปลูกกันมากกว่าเพราะว่า ต้นจากนั้นมีประโยชน์มาก สามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน อีกทั้งไม่ต้องปลูกเพิ่มเพราะต้นจากสามารถแพร่ขยายพันธุ์ได้เองโดยธรรมชาติ

1. บริบทของพื้นที่

จังหวัดฉะเชิงเทรามีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่าน คือ แม่น้ำบางปะกง ซึ่งเป็นแม่น้ำที่ยาวที่สุดของภาคตะวันออก ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาชันกำแพง และเทือกเขาฉันทบุรีไหลผ่านจังหวัดสระแก้วและปราจีนบุรี เรียกว่า “แม่น้ำปราจีนบุรี และแม่น้ำนครนายก” ซึ่งมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไหลมารวมกันที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา แล้วเรียกชื่อใหม่ว่า “แม่น้ำบางปะกง” แล้วไหลลงสู่อ่าวไทยระหว่างอำเภอบางปะกง

จังหวัดฉะเชิงเทรากับอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี แม่น้ำบางปะกง นับเป็นแม่น้ำที่สำคัญที่สุดของภาคตะวันออก ไหลผ่านหลายอำเภอในจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอกองเขื่อน อำเภอบางคล้า อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอบางปะกง ดินในลุ่มน้ำบางปะกงเป็นดินร่วน เหมาะแก่การเพาะปลูกมากที่สุด ตอนกลางและตอนปลายของลุ่มน้ำเป็นแหล่งชุมชนเกษตรกรรม

ป่าชายเลนอยู่ในเขตอำเภอบางปะกงและอำเภอบ้านโพธิ์ บางครั้งเรียกว่า ป่าเลน น้ำเค็ม หรือป่าโกงกาง มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ แสม โกงกาง ลำแพน ตะบูน และต้นจาก และมีไม้พุ่มขนาดเล็ก เช่น เหงือกปลาหมอ สาบเสือ และเถาว์วัลย์ ขึ้นอยู่ทั่วไป ด้วยสภาพพื้นที่ที่เป็นปากแม่น้ำและชายฝั่งทะเล ส่งผลให้มีป่าจากเรียงรายตลอดสองฝั่งแม่น้ำบางปะกง

ภาพที่ 2 ป่าจากชายฝั่งแม่น้ำบางปะกง

2. การใช้ประโยชน์ต้นจาก

ต้นจากสามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วนและหลากหลายทั้งของกินและของใช้ อีกทั้งไม่ต้องปลูกเพิ่มเพราะจากสามารถแพร่ขยายพันธุ์ได้เองโดยธรรมชาติ

การใช้ประโยชน์พอนจาก

พอนจาก” เป็นส่วนของโคนกาบใบที่อ้วนใหญ่ ภายในมีโพรงอากาศทำให้สามารถลอยน้ำได้ดี เด็ก ๆ จะนำมาทำเป็นท่อนสำหรับเกะเวลาว่ายน้ำเพื่อไม่ให้จม หรือจะนำไม้มาเสียบไว้ด้านซ้ายขวาของพอนจากเพื่อให้เป็นด้ามจับของท่อนเวลาว่ายน้ำ นอกจากนี้ยังสามารถนำพอนจากมาทำเป็นกระทงหรือของเล่นต่าง ๆ มากมาย ทั้งเรือ ปืน หรือดาบ เป็นต้น

ภาพที่ 3 พอนจาก

การใช้ประโยชน์ใบจาก

“ใบจาก” มีลักษณะเป็นใบเดี่ยวแบบขนนก ยาวประมาณ 3 - 9 เมตร แตกกอกโดยรอบจากลำต้น ใน 1 ลำต้นจะมีใบประมาณ 4 - 8 ใบ ก้านใบมีลักษณะอวบใหญ่ เรียก “พงจากหรือทางจาก” โดยเฉพาะส่วนโคนก้านใบที่เรียกว่า “พอนจาก” เชื่อว่าเป็นแหล่งสร้างและกักเก็บน้ำหวานของจาก ก้านใบประกอบด้วยใบย่อย เรียกว่า “ทางจาก” ประมาณ 30 - 40 ใบ ใบย่อยมีลักษณะเรียวยาวคล้ายใบมะพร้าว แต่ขนาดใบกว้างกว่า ยาวประมาณ 1 - 1.5 เมตร ใบที่แก่แล้วจะทิ้งใบย่อยเหลือเฉพาะก้านใบจนก้านใบแห้งเหี่ยวและค่อย ๆ หักไปคงเหลือเป็นลักษณะรอยหักไว้กับลำต้น

การใช้ประโยชน์ใบจาก (ใบที่ทำดับจาก)

ใบจากที่แก่จัด นำมาทำดับจากเนื่องจากดับจากถูกนำไปใช้ประโยชน์ในหลากหลายรูปแบบ เช่น ที่พักอาศัย เฝิงพักสำหรับขายของ ทำซุ้มริสอร์ท โรงเรือนเพาะเห็ด ร้านอาหาร ทำฝาเล้าไก่ ทำหลังคาโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

ภาพที่ 4 วิธีการเย็บดับจาก

การใช้ประโยชน์ใบจาก (ใบนึ่งทำขนมจาก)

ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการนำใบจาก (ใบนึ่ง) มาใช้ประโยชน์ โดยนำมาทำ “ขนมจาก” โดยนำใบจากที่ค่อนข้างแก่มาตัดด้านหัวและปลายให้ได้ขนาดพอเหมาะ เช็ดทำความสะอาดใบจากให้สะอาดและแห้ง จากนั้นนำใบจากมาเกยซ้อนทับครึ่งใบ ตักแป้งขนมประมาณ 1 ช้อนโต๊ะใส่ลงไป เคลี่ยไปตามแนวของใบจาก ปิดห่อ กลัดด้านบนหัวและปลายด้วยไม้กลัดที่ทำจากก้านจากหรือก้านมะพร้าว นำไปวางบนราวไฟที่เตรียมย่าง ปิ้งไฟอ่อน กลับด้านไปมาจนสุกพร้อมรับประทาน

ภาพที่ 5 วิธีการห่อและปิ้งขนมจาก

การใช้ประโยชน์ใบจากอ่อนหรือยอดจาก (ทำมวนยาสูบ)

ยอดจาก คือ ใบจากอ่อนที่ยังห่อตัวไม่แผ่ออก วิธีทำใบจากสำหรับมวนยาสูบนั้น จะใช้วิธีการเลือกยอดจากที่ยังห่อตัวไม่แผ่ออก ตัดออกจากกอ สับใบออกจากยอด เริ่มจากโคนยอดไปหาปลายยอด สับครึ่งหนึ่งดึงใบออกใบหนึ่ง จนกระทั่งเกือบถึงปลายยอดจึงหยุด เพราะปลายยอดใบสั้นเล็กขาดคุณภาพ นำก้านใบออกจากใบจากอ่อน จากนั้นนำไปตากแดดจนแห้ง ถ้าแดดดีใช้เวลาประมาณ 2 วัน หลังจากนั้นเก็บรวมไว้เป็นมัด ๆ พร้อมทั้งจะการใช้การได้ทันที

ภาพที่ 6 วิธีการพับใบจากอ่อนแห้งสำหรับทำมวนยาสูบ

การใช้ประโยชน์ใบจากอ่อนหรือยอดจาก (ทำข้าวต้มมัด)
ยอดจาก หรือ ใบจากอ่อน สามารถนำมาเป็นวัสดุในการห่อข้าวต้มมัด

ภาพที่ 7 ข้าวต้มมัดพร้อมรับประทาน

การใช้ประโยชน์ดอกจาก (ต้ม/ซूप/แกงส้ม/แกงคั่ว)

ดอกจากที่ยังอ่อน สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ต้มจิ้ม น้ำพริก ซุป
ดอกจาก (แทนหน่อไม้) แกงส้ม แกงคั่ว เป็นต้น

ภาพที่ 8 ดอกจากอ่อน

การใช้ประโยชน์ก้านดอกจาก (เส้าสารพัดประโยชน์/ไม้เกาหลัง)

ก้านของดอกจาก มีลักษณะเป็นเส้นใย คล้ายๆเปลือกชั้นในของมะพร้าว สามารถนำมาทำเป็น เส้าสารพัดประโยชน์ได้

ภาพที่ 9 เส้าสารพัดประโยชน์

การใช้ประโยชน์ผลจาก (ลูกจากลอยแก้ว)

ผลจากมีลักษณะอัดรวมกันแน่นบริเวณส่วนปลายก้านดอก เรียกว่า ทะลาย หรือ โหม่งจาก ผลมีลักษณะใหญ่ที่หัวผล และเล็กที่ปลายผล ด้านในผลกลวงมีน้ำ ซึ่งจะพบได้ ขณะที่ผลยังอ่อน ถือเป็นระยะที่เหมาะสมสำหรับนำมารับประทาน

ภาพที่ 10 ลูกจากลอยแก้ว

การใช้ประโยชน์เปลือกผลจาก (ปุย/เชื้อเพลิง)

เปลือกผลจาก สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ทำปุย เชื้อเพลิง
นวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ (ที่เหยียบฝ่าเท้าบำบัด) เป็นต้น

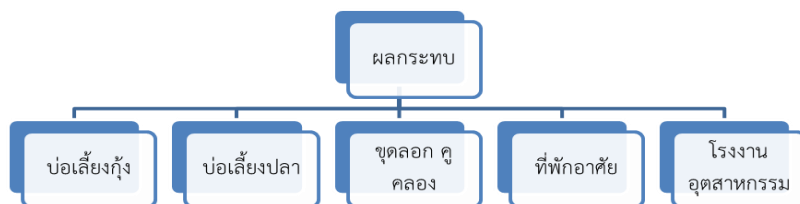
ภาพที่ 11 เปลือกผลจาก

3. ข้อดีของป้าจาก

ต้นจากสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากมายทั้งของกินและของใช้ อีกทั้งไม่ต้อง
ปลูกเพิ่ม เพราะจากสามารถแพร่ขยายพันธุ์ได้เองโดยธรรมชาติ นอกจากนี้จากยังสามารถ
นำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน ทั้งส่วนใบ ส่วนดอก และส่วนผล ดังนั้นอาชีพคนทำจากจึงไม่ต้อง
ลงทุน มีแต่ลงแรงในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ที่ดินที่มีป้าจากขึ้นจะมีเนื้อที่ดินที่ยื่นออกมาใน
แม่น้ำทำให้มีที่ดินเพิ่มขึ้น

4. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อป้าจาก

ปัจจุบันแนวโน้มพื้นที่ป้าจากในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราเริ่มลดจำนวนลงเรื่อย ๆ
โดยเฉพาะป้าจากที่มีลักษณะเป็นแปลงขนาดใหญ่ เนื่องจากมีกลุ่มนายทุนมากว่านซื้อพื้นที่เพื่อ
ใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น ทำบ่อเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา ที่พักอาศัย โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น
คงเหลือไว้แต่เฉพาะตามแนวลำคลองสาขาซึ่งบางครั้งมักถูกทำลายด้วยการขุดลอก คู คลอง

ภาพที่ 12 ผลกระทบของป้าจาก

5. คุณค่าด้านนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อม

สำหรับลุ่มน้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ป่าจากมักจะเป็นแนวชายฝั่งให้กับฝั่งที่มีดินยื่นงอกลงไปแม่น้ำ ในป่าจากจะมีพรรณไม้ชายเลนอื่น ๆ ขึ้นแทรก เช่น แสม ลำพู อยู่ในชั้นนอก ส่วนชั้นในจะมีตะบูน พังกา หัวสุม (คลักหรือขลักหรือประสัก) ปอทะเล เหงือกปลาหมอ ลูย รังกะเท้ และอื่น ๆ ส่วนแนวชายฝั่งที่เป็นฝั่งดินพัง เดิมจะมีพรรณไม้ชายเลนเช่นเดียวกันแต่ถูกน้ำกัดเซาะ พังทลายลงน้ำไปหมดพร้อมกับดินชายฝั่ง เมื่อเวลาผ่านไปจึงดูราวกับไม่มีพรรณไม้ชายฝั่งเหมือนฝั่งตรงกันข้าม เรียกชายฝั่งที่มีดินยื่นออกไป และฝั่งที่พังทลายนี้ว่า ฝั่งแหลมและฝั่งคู้ ดังนั้นที่ดินที่มีป่าจากจะมีเนื้อที่ดินที่ยื่นออกมาในแม่น้ำ รวมทั้งการตัดจากมาเย็บตับจากเป็นรายได้ปีละหนึ่งครั้ง ก็เป็นสิ่งดึงดูดใจที่คนมักจะเลือกซื้อที่ดินที่มีป่าจากเป็นของแถม บ้านที่มีป่าจากแต่ไม่ทำจาก ก็จะทำให้คนมาเหมาตัดจากคิดราคากันเป็นปี ๆ คนที่มาเหมาตัดจากมักเป็นชาประจำต่อเนื่องกันมายาวนาน ต้นจากเป็นพรรณไม้ชายเลนที่ใช้ประโยชน์ได้ในทุก ๆ ส่วนเหมือนมะพร้าว ไม้ และกล้าย ทั้งยังมีคุณค่ากับระบบนิเวศวิทยาและชีวิตของคนริมน้ำ รวมถึงชาวชนบททั่ว ๆ ไปที่อาศัยอยู่ตามริมปากฝั่งของแม่น้ำ

อภิปรายผล

ปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรามีการใช้ประโยชน์จากต้นจาก แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) ประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว ได้แก่ การนำไปจากมาทำตับจาก เพื่อบ่มหลังคาและห่อขนมจาก นำยอดจากสดมาใช้ห่อข้าวต้มมัด นำยอดจากแห้งมาใช้ทำมวนยาสูบ สอดคล้องกับ เฉลียว เรืองเดช ได้กล่าวถึงการใช้ประโยชน์จากใบจากของชาวภาคใต้ เช่น ใบจากอ่อนซึ่งได้มาจากส่วนยอดของต้นจากใช้ห่อหรือมวนยาสูบ ใบจากแก่ใช้เย็บเป็นตับจากสำหรับมุงหลังคาและกันฝน ผลจากอ่อนนำมาทำขนมหวาน เช่น ลูกจากลอยแก้ว เป็นต้น (เฉลียว เรืองเดช, 2542) สอดคล้องกับ นพรัตน์ บำรุงรักษ์ และนริศ แก้วสินวล ได้กล่าวถึงการใช้ประโยชน์ของต้นจากบริเวณลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าชาวบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีการใช้ประโยชน์จากการนำเนื้อในผลจากมารับประทานเป็นขนมหวาน โดยการนำช่อดอกอ่อน มาประกอบอาหารเพื่อการบริโภค โดยการนำมารับประทานแทนผัก ใส่แกง หรือทำให้ร้อนจิ้มน้ำพริก เป็นต้น ก้านใบจากใช้ทำไม้กวาดหรือเชือกมัดสำหรับมุงหลังคา ก้านดอกจากทำเสื่อแฉ่งหรือไม้เกาหลัง (นพรัตน์ บำรุงรักษ์, 2544), (นริศ แก้วสินวล, 2539) และสอดคล้องกับ มยุรี พลวัฒน์ ได้กล่าวถึงการนำผลจากต้นจากของชาวบ้านตำบลย่านซื่อ อำเภอกันทรังษ์ จังหวัดตรัง โดยนำเนื้อลูกจากห่มมารับประทานสดหรือนำมาทำลูกจากเชื่อม เป็นต้น และ 2) ใช้ประโยชน์ในระดับครัวเรือน ได้แก่ ดอกจากอ่อนใช้ทำอาหาร เช่น ต้มจิ้มกับน้ำพริก ทำแกงส้ม ทำแกงควั่ว เป็นต้น (มยุรี พลวัฒน์, 2544) สอดคล้องกับ นพรัตน์ บำรุงรักษ์ และนริศ แก้วสินวล ได้กล่าวถึงการใช้ประโยชน์ของต้นจากบริเวณลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชาวบ้านในพื้นที่

ลุ่มน้ำปากพนังมีการใช้ประโยชน์จากช่อดอก (นพรัตน์ บำรุงรักษ์, 2544), (นริศ แก้วสินวล, 2539) สอดคล้องกับ เฉลียว เรื่องเดช ได้กล่าวถึงการให้ประโยชน์จากวงจากหนุ่มของชาวภาคใต้ โดยชาวบ้านนำเอาวงจากหนุ่มมาใช้ทำสแปดแมลง ใช้ทำแปรงล้างกระบอกน้ำตาล เป็นต้น ผลจากอ่อนใช้ทำอาหาร เช่น แกงคั่วผลจากอ่อน เป็นต้น เปลือกผลจากใช้ทำปุ๋ยหรือเชื้อเพลิง เนื่องจากทุกส่วนของต้นจาก ทั้งส่วนใบ ส่วนดอก และส่วนผล สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้หลากหลายทั้งของกินและของใช้ อีกทั้งต้นจากสามารถแพร่ขยายพันธุ์ได้เอง โดยธรรมชาติ ไม่ต้องปลูกเพิ่ม ทำให้การประกอบอาชีพของคนทำจากไม่ต้องลงทุน มีแต่แรงงาน (เฉลียว เรื่องเดช, 2542)

ทั้งนี้ ด้วยบริบทของพื้นที่และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ปัจจุบันแนวโน้มพื้นที่ป่าจากในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราเริ่มลดจำนวนลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะป่าจากที่มีลักษณะเป็นแปลงขนาดใหญ่ เนื่องจากมีกลุ่มนายทุนมาซื้อพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น ทำบ่อเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา เป็นต้น คงเหลือไว้แต่เฉพาะตามแนวลำคลองสาขา ซึ่งบางครั้งมักถูกทำลายด้วยการขุดลอก คู คลอง รวมทั้งกลุ่มคนที่นำต้นจากมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีแนวโน้มลดลงหรืออยู่ในวงจำกัด เนื่องจากเยาวชนรุ่นหลังไม่สนใจที่จะสืบสานงานต่อจากบรรพบุรุษ คงเหลือไว้แต่เพียงคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ยังมองเห็นคุณค่าและนำต้นจากมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว สอดคล้องกับ มยุรี พลวัฒน์ ได้กล่าวถึงการนำผลผลิตจากต้นจากมาใช้ให้เกิดประโยชน์ของชาวบ้านตำบลย่านซื่อ อำเภอกันทรังจังหวัดตรัง ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อสภาพพื้นที่ป่าจาก เช่น ผลกระทบต่อผู้ผลิต ผู้ผลิตมีเป้าหมายในการผลิตเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือรายได้โดยตรง มีการสร้างอาชีพก่อให้เกิดรายได้แก่ชาวบ้านในชุมชน ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ สภาพความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มีความเป็นอยู่ประจำวันโดยอาศัยธรรมชาติไปเรื่อย ๆ เป็นชีวิตที่ต้องทำงานแข่งขันกับเวลาเพื่อให้ได้ผลผลิตตามความต้องการของลูกค้า และผลกระทบด้านสภาพแวดล้อม ในการนำต้นจากมาเป็นวัสดุในการผลิตของชาวบ้าน จึงต้องมีการรักษาดูแลต้นจากที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และมีการปลูกเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผลผลิต (มยุรี พลวัฒน์, 2544) นอกจากนี้ป่าจากยังใช้ประโยชน์ในด้านการประมง จับสัตว์มาเป็นอาหารในชีวิตประจำวัน และมีศักยภาพในการอนุรักษ์ชายฝั่ง เนื่องจากการแตกกิ่งก่อยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้นจากเจริญเติบโตและแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ป่าจากช่วยรักษาดินริมฝั่ง ช่วยลดความรุนแรงของการกระแทกจากคลื่นลมได้มาก และยังทำให้ตะกอนดินที่น้ำพัดพามาทับถมจนเกิดแผ่นดินงอกยื่นออกไปในทะเล

สรุป

วิถีชีวิตของชุมชนกับการใช้ประโยชน์ “ต้นจาก” ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสัมพันธ์อยู่กับป่าจากมาตลอด โดยชาวบ้านจะนำส่วนต่าง ๆ ของต้นจากมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ผลผลิตที่ชาวบ้านสามารถยึดเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม เช่น การเย็บตับจากมุงหลังคา การทำขนมจาก การทำมวนยาสูบ เป็นต้น ส่งผลให้เกิดสภาพคล่องในทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ในอดีตการผลิตที่ใช้ประโยชน์จาก “ต้นจาก” มักเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการสำหรับตนเอง ครอบครัว และเพื่อนบ้านบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น จึงมีการผลิตในปริมาณน้อยแต่ปัจจุบันการผลิตขึ้นอยู่กับการต้องการของตลาด ลูกค้าส่วนใหญ่อยู่ในตัวจังหวัดและต่างจังหวัด ในการจำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่ชาวบ้านนำผลผลิตไปส่งให้ลูกค้าเอง เช่น มวนยาสูบจากใบจาก บางครั้งลูกค้ามารับเอง และบางรายมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับสินค้าไปส่งให้ลูกค้าเอง เช่น ตับจากมุงหลังคา สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นในการผลิต “ผลผลิตจากต้นจาก” ของชาวบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำบางปะกง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในอดีตชาวบ้านดำเนินชีวิตโดยพึ่งพาทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้เพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคอุปโภคในครัวเรือนเท่านั้น ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เนื่องจากความต้องการบริโภคเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของสังคม จึงมีการเพิ่มผลผลิตขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน เช่น การนำใบจากมาทำขนมจาก ส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามลุ่มน้ำบางปะกงชนิดอื่น ๆ เพื่อให้มีความหลากหลายต่อไป
2. ควรมีการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ไม้ป่าชายเลนชนิดอื่น ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติริมสองฟากฝั่งลุ่มน้ำบางปะกง
3. ควรมีการส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต “ผลผลิตจากต้นจาก” ให้เยาวชนในพื้นที่ได้เรียนรู้ เพื่อไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา
4. ควรนำผลการศึกษาด้านผลผลิตจากต้นจาก เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีคุณค่าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เฉลียว เรืองเดช. (2542). จาก: พีช. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 4. มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารไทยพาณิชย์.

- นพรัตน์ บำรุงรักษ์. (2544). ต้นจาก: พืชเศรษฐกิจของป่าชายเลน. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้าพรินต์ติ้ง.
- นริศ แก้วสีนวล. (2539). การจัดการป่าจาก : กรณีศึกษา ตำบลขนานนก อำเภอปากพนัง จังหวัด นครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มยุรี พลวัฒน์. (2544). ศึกษาผลผลิตจากต้นจากของชาวบ้านตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุรินทร์ สุวรรณรัตน์. (2558). จากพืชมหัศจรรย์ที่บ้านขนานนก. นครศรีธรรมราช: ดีชัย.
- อมร ต้นสุตะพานิช. (2554). วันวานของบางกรูด. กรุงเทพมหานคร: สวนอักษร.
- Pitchayasinee Ariyatanakatawong et al. (2017). Assessment of Nipa Palm using GIS: A Case Study in Bangpakong River, Thailand. International Journal of Advances in Science, Engineering and Technology (IJASEAT), 5(2), 45-48.

การประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู
ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่*
PROJECT EVALUATION OF CHANGING HOME INTO CLASSROOM
AND TURNING PARENTS INTO TEACHERS
OF KRABI SPECIAL EDUCATION CENTER

อุไรวรรณ แก้วเกตุ

Uraiwan Keawkate

รัฐพร กลิ่นมาลี

Ratthaporn Klinmalee

นพรัตน์ ชัยเรือง

Nopparat Chairueang

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Sri thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: 6355701036@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินบริบทของโครงการ 2) ประเมินปัจจัยนำเข้า 3) ประเมินกระบวนการของโครงการ และ 4) ประเมินผลผลิตของโครงการ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู และบุคลากร 44 คน พ่อแม่ ผู้ปกครอง 73 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ฉบับ และการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ ปีการศึกษา 2564 ที่ได้จากแบบบันทึกผลตามสภาพจริงจากฝ่ายวิชาการหรือครูประจำชั้น สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านบริบทของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

* Received 1 September 2022; Revised 7 March 2023; Accepted 7 March 2023

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านผลผลิตของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่

4.1 ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4.2 การพัฒนาศักยภาพเด็กพิการตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ผลการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคลหรือแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว ปีการศึกษา 2564 พบว่าผู้เรียน ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 100

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, ปรับบ้านเป็นห้องเรียน, การพัฒนา, ศักยภาพ

ABSTRACT

This project evaluation aimed to assess 1) the project context, 2) the input factors, 3) the operational process, and 4) the project productivity. The sample group consisted of 44 teachers and personnel, including 73 parents. The assessment instrument was four copies of five-point scale questionnaires. From the original result records from the academic department or the class teachers, the research gained the potential development of disabled children defined in individual education or family support plans of the project to change the house into a classroom and turn parents into teachers for Krabi Special Education Center of Academic Year 2021. The statistics used in this research were percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that:

1. Overall, the context of the project to change the home into a classroom and turn parents into teachers of Krabi Provincial Special Education Center was appropriate at a high level.

2. Overall, the input factors of the project to change the home into a classroom and turn parents into teachers of Krabi Provincial Special Education Center was appropriate at a high level.

3. Overall, the operation process of the project to change the home into a classroom and turn parents into teachers of Krabi Provincial Special Education Center was appropriate at a high level.

4. The productivity of the project to change the home into a classroom and turn parents into teachers of Krabi Provincial Special Education Center was as follows:

4.1 Overall, the results from implementing the project to change the home to a classroom and turn parents into teachers were appropriate at a high level.

4.2 The potential development of disabled children under the project to change the home into a classroom and turn parents into teachers: the results of the development of disabled children as specified in individual education or family support plans for the academic year 2021, the research found that 100% of the learners passed the assessment criteria.

Keywords: Project evaluation, Turning home into a classroom, Development, Potential

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้ระบุไว้ในหมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐมาตรา 54 กำหนดไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ระบุไว้ในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษามาตรา 10 วรรคแรก กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” วรรคสองระบุว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ” และวรรคสามระบุว่า “การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติให้คนพิการ มีสิทธิทางการศึกษาให้ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ จนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบ และรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ความแตกต่างระหว่างบุคคล และความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคล และได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2550)

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งได้ดำเนินการภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “สร้างระบบการศึกษาที่รองรับการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกลไกหลักของการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคนไทยในการดำรงชีวิต อย่างมีความสุข ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และจากเป้าประสงค์ดังกล่าว จึงทำให้เกิดกลไกเชิงระบบ และวิธีปฏิบัติที่ขจัดปัญหาและอุปสรรคในการเลือกปฏิบัติต่อ คนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการเข้าถึงบริการทางการศึกษา ที่มีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลาย

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครูขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน และโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบาย การจัดการศึกษาสำหรับ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส ในทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2552 - 2561) และแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2560 - 2564 ที่กำหนด วิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนพิการได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพทั่วถึงและเสมอภาค” กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการรุนแรง คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มโอกาสให้คนพิการได้รับบริการทางการศึกษา และยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ และสอดคล้องกับจุดเน้นของสำนักบริหารงานการศึกษา พิเศษที่มุ่งเน้นให้นักเรียนพิการ และผู้ด้อยโอกาสได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเต็มศักยภาพเป็น รายบุคคล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2564 - 2565 ในด้าน โอกาส ข้อ 2.4 ส่งเสริมให้เด็กพิการและผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีพื้นฐานในการประกอบอาชีพ พึ่งพาตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีความ เป็นมนุษย์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานหลักดูแลจัดการศึกษาสำหรับ คนพิการ เพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพทั่วถึงและเสมอภาค ดังนั้น สำนัก บริหารงานการศึกษาพิเศษได้จัดให้มีโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กพิการก่อนวัยเรียนและเด็กพิการรุนแรงได้รับการพัฒนา และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามศักยภาพครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลพัฒนาช่วยเหลือเด็กพิการได้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล และสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายระหว่างกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนในการให้ความช่วยเหลือ ร่วมพัฒนา และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเครือข่าย และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและปัญหาของเด็กพิการรุนแรงส่วนใหญ่ ไม่สามารถรับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ และหน่วยบริการ เนื่องจากข้อจำกัดในความพิการรุนแรง และปัญหาด้านสุขภาพ ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถรับบริการอย่างต่อเนื่องได้ รวมถึงการขาดความรู้ ทักษะและสื่อการเรียนการสอน ในการกระตุ้นพัฒนาการเด็กพิการรุนแรงด้วยตนเองที่บ้าน เพื่อสนองนโยบายของสำนักบริหารงานการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ ได้ดำเนินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เด็กพิการมีโอกาสได้รับการฟื้นฟู และพัฒนาศักยภาพ โดยพ่อแม่และผู้ปกครองที่เป็นผู้ใกล้ชิด สามารถจัดการศึกษาร่วมกับ ศูนย์การศึกษาพิเศษ และหน่วยบริการ ให้ตรงตามความต้องการจำเป็นพิเศษรายบุคคล ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของเด็กพิการ

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้ประเมินจึงได้วางแผนดำเนินการและพัฒนารูปแบบ ให้ความช่วยเหลือเด็กพิการรุนแรงตามบ้าน ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ โดยศึกษาค้นคว้า หลักการ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูล และเลือกกำหนดรูปแบบการดำเนินงานฟื้นฟู และพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ และได้ประยุกต์รูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, D.L. & Shinkfield, A.L., 1983) ที่ครอบคลุมการประเมินทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาและตัดสินใจในการดำเนินงานตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินบริบท (Context Evaluation) ของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่
3. เพื่อประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่
4. เพื่อประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ประกอบด้วย ครูและบุคลากร ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ จำนวน 49 คน พ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ ที่เข้าร่วมโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู จำนวน 90 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ประกอบด้วย ครูและบุคลากร ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 44 คน พ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ ที่เข้าร่วมโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ปีการศึกษา 2564 จำนวน 73 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

ประเภทของเครื่องมือ ในการประเมินครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. แบบสอบถามการประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ใช้แบบสอบถามการประเมินรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) ใน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยแบบสอบถามและแบบบันทึกมีข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 4 ฉบับ ดังนี้

- ฉบับที่ 1 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อบริบทของโครงการ
- ฉบับที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีปัจจัยนำเข้าของโครงการ
- ฉบับที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อกระบวนการของโครงการ
- ฉบับที่ 4 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อผลผลิตของโครงการ

2. การพัฒนาศักยภาพเด็กพิการตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว โครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ ปีการศึกษา 2564 ที่ได้จากแบบบันทึกผลตามสภาพจริงจากฝ่ายวิชาการหรือครูประจำชั้น

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้รายงานได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการประเมินโครงการแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ
2. ศึกษาทบทวน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู
3. วิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชน

4. สร้างแบบสอบถาม โดยผู้รายงานได้สร้างขึ้นโดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ และจากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

5. นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของสำนวนภาษาแล้วนำมาปรับปรุงให้ถูกต้อง

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ประเมินโครงการได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือจากศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่าง

2. ส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา และพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กพิการ ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามและให้ส่งแบบสอบถามคืนตามที่กำหนด

3. เมื่อครบกำหนดส่งคืนแบบสอบถามให้ติดตามทวงแบบสอบถามชุดที่ไม่ได้รับกลับคืนไปยังกลุ่มตัวอย่าง

4. ได้รับแบบสอบถามกลับคืนอย่างครบถ้วนทุกฉบับ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ด้วยตนเอง และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลตามขั้นตอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ประเมินนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับกลับคืน

2. หาค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลจากแบบสอบถาม

3. หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ของข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นรายข้อและรายด้าน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows

4. การแปลผลค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสท์ (Best, J.W., 1970)

5. การประเมินศักยภาพเด็กพิการกลุ่มทักษะการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ พุทธศักราช 2563 ประกอบด้วย 9 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน กลุ่มทักษะวิชาการเพื่อการดำรงชีวิต กลุ่มทักษะส่วนบุคคลและสังคม กลุ่มทักษะการทำงานและอาชีพ กลุ่มทักษะการดำรงชีวิตในชุมชน กลุ่มทักษะวิชาการเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชนและในสถานที่อื่น กลุ่มทักษะการปรับตัวและการเข้าสังคมในชุมชน

กลุ่มทักษะการทำงานและอาชีพในชุมชน กลุ่มทักษะจำเป็นเฉพาะความพิการ โดยผู้เรียนทำได้ระดับ 4 หรือ 5 ผ่านเกณฑ์การประเมินใช้เกณฑ์ในการตัดสินเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ทำได้ด้วยตนเอง

ระดับ 4 หมายถึง ทำได้โดยทำตามแบบ

ระดับ 3 หมายถึง ทำได้โดยใช้การกระตุ้นเตือน

ระดับ 2 หมายถึง ทำได้โดยจับมือทำ

ระดับ 1 หมายถึง ทำไม่ได้หรือไม่ยอมทำ

6. สรุปข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินโครงการในแต่ละด้านที่เป็นแบบสอบถามปลายเปิด มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และหาความถี่ของการตอบแบบสอบถามและเขียนรายงานเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บริบทของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยนำเข้าของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. กระบวนการดำเนินงานของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ผลผลิตของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่

4.1 ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4.2 การพัฒนาศักยภาพเด็กพิการตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ผลการพัฒนาการศักยภาพเด็กพิการตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว ปีการศึกษา 2564 พบว่าผู้เรียนผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 100

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ ผู้ประเมินจะกล่าวถึงประเด็นที่ได้ค้นพบจากการศึกษา ตามความมุ่งหมายของการวิจัย กรอบแนวคิด และสมมติฐานของการศึกษาวิจัย ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการประเมินบริบท ของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลปรากฏเช่นนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร และพ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้กำหนดหลักการและเหตุผล เป้าหมาย วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน กิจกรรมการดำเนินงานที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง เด็กพิการ และนโยบาย กลยุทธ์ จุดเน้นของหน่วยงานต้นสังกัด สอดคล้องกับผลการประเมินของ ประพันธ์ โพธิ์หย่า ได้ทำการประเมิน โครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการประเมินบริบท พบว่ามีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับมาก (ประพันธ์ โพธิ์หย่า, 2553)

2. จากผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ มีความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลปรากฏเช่นนี้เป็นเพราะว่าครูและบุคลากร รู้และเข้าใจสามารถถ่ายทอดความรู้ และช่วยเหลือเด็กพิการได้ตรงตามความต้องการของแต่ละบุคคล พ่อแม่ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเด็กพิการแต่ละบุคคล การบริหารจัดการของ สถานศึกษาที่เอื้อต่อการดำเนินโครงการยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยให้ทุกฝ่ายที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งครู บุคลากร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล และนำผลไปปรับปรุงพัฒนาตาม กระบวนการพัฒนางานตามวงจร PDCA สอดคล้องกับผลการประเมินของประพันธ์ โพธิ์หย่า ได้ทำการประเมิน โครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าพบว่ามีเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การ ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (ประพันธ์ โพธิ์หย่า, 2553)

3. จากผลการประเมินกระบวนการ ของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลปรากฏ เช่นนี้เป็นเพราะว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ มีการระดม ความคิดเห็น ประชุมชี้แจงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ ทำให้ทุกฝ่ายทราบ แนวทางการดำเนินงาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างชัดเจนและเหมาะสม จัดกิจกรรมตรงตามความต้องการของแต่ละบุคคล ประสานความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมและ กระบวนการเชิงระบบ โดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) มาเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินโครงการ กำกับ นิเทศและติดตามการดำเนินงานของโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อนำข้อมูลเสนอ

ในที่ประชุม แล้วร่วมกันกำหนดแนวทางการปรับปรุงพัฒนาให้การดำเนินงานของโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และรายงานผลการดำเนินโครงการไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องและต้นสังกัด สอดคล้องกับผลการประเมินของ สมพร หวานเสร็จ ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการ บ้านเป็นโรงเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ผลการประเมินด้านกระบวนการพบว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษฯ ดำเนินการตามที่กำหนดในคู่มือได้ครบทุกขั้นตอนมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สมพร หวานเสร็จ, 2553)

4. จากผลการประเมินผลผลิตของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย 2 ประเด็น ดังนี้

4.1 ผลที่เกิดจากการดำเนินงานของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลปรากฏเช่นนี้เป็นเพราะว่า โครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของเด็กพิการและครอบครัว ส่งผลให้เด็กพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข และได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ ชุมชน ภาศิเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมีเจตคติที่ดี และมีส่วนร่วมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการในชุมชน สอดคล้องกับผลการประเมินของประพันธ์ โพธิ์หย่า ได้ทำการประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุดรดิตถ์ประเมินผลการประเมินผลผลิตพบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับมาก (ประพันธ์ โพธิ์หย่า, 2553)

4.2 การพัฒนาศักยภาพเด็กพิการตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ปีการศึกษา 2564 โดยรวมผู้เรียนผ่านเกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ 4 ที่ผลปรากฏเช่นนี้เป็นเพราะว่าครูและบุคลากร พ่อแม่ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจ มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการทุกขั้นตอนส่งผลให้เด็กพิการได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับผลการประเมินของ เอนก ไชยวงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องผลพัฒนาการเด็กพิการทำโครงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชน (โครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู) ผลการประเมินพบว่า พัฒนาการของเด็กพิการที่เข้าร่วมโครงการฯ พิจารณาตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program) และการจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan : IFSP) โดยรวมมีพัฒนาการดีขึ้นคิดเป็นร้อยละ 79.25 เมื่อพิจารณารายทักษะพบว่าพัฒนาการด้านทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กเด็กพิการมี พัฒนาการดีที่สุดคิดเป็นร้อยละ 81.25 รองลงมาคือด้านทักษะการใช้ปัญญา และเตรียมความพร้อมทางวิชาการคิดเป็นร้อยละ 79.69 และทักษะการช่วยเหลือตนเองและสังคมและทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่คิดเป็นร้อยละ 79.06 เลขพัสดุทางการพูดและการใช้ภาษาคิดเป็นร้อยละ 77.19 (เอนก ไชยวงศ์, 2555) และสอดคล้องกับผลการประเมินของดวงชนก ลันดา และจรรยาเกียรติ กุลสอน

ได้ทำการวิจัยเรื่องผลพัฒนาการเด็กพิการตามโครงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ โดยครอบครัวและชุมชน (โครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู) ผลการประเมินพบว่า พัฒนาการเด็กพิการที่เข้าร่วมโครงการฯ พิจารณาตามแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล (Individualized Education Program) และการจัดทำแผนการให้บริการ เฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan : IFSP) โดยรวมมีพัฒนาการดี (ดวงชนก ลันดา และจรรยาเกียรติ กุลสอน, 2559)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมและติดตามผลการประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงให้โครงการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลดียิ่งขึ้น
2. ควรส่งเสริมให้มีการจัดอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยให้ผู้ปกครองได้รับวิธีการ ฝึกพร้อมกับเด็กพิการด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางการประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครูมาใช้ให้เกิดผลสำเร็จ
2. ควรศึกษาการประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครูของ สถานศึกษาอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน
3. ควรมีการประเมินโครงการที่เป็นนโยบายของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อนำผลการประเมินโครงการเป็นข้อมูลสารสนเทศมาปรับปรุงพัฒนาโครงการให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

สรุป

จากผลการประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษา พิเศษประจำจังหวัดกระบี่ พบว่า ผลการประเมินโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้าน ผลผลิต ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านบริบท ผลตามสภาพจริงของการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 100 จึงควรดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) (พ.ศ. 2545). กรุงเทพมหานคร: พรินทวานกราฟฟิค.
- ดวงชนก ลันดา และจรรยาเกียรติ กุลสอน. (2559). การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยครอบครัวและชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 11(33(1)), 13-24.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาน.
- ประพันธ์ โพธิ์หย่า. (2553). ผลการประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุดรดิตถ์. อุดรดิตถ์.
- สมพร หวานเสร็จ. (2553). ประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู. ใน รายงานวิจัย. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2550). แนวทางปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เอนก ไชยวงศ์. (2555). การศึกษาผลการพัฒนาการเด็กพิการตามโครงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553-2554 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน. แม่ฮ่องสอน: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Best, J.W. (1970). Research In Education (2nd ed.). Englewood Cliff, New Jersey: Prentice-Hall.
- Stufflebeam, D.L. & Shinkfield, A.L. (1983). Systematic Evaluation. Boston/Lancaster: Kluwer-Nijhoff Publishing.

การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน
ของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 4*

EVALUATION OF MORAL AND ETHICAL DEVELOPMENT PROJECT
FOR STUDENTS OF BANRONGLEK SCHOOL,
NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 4

อรรถพล เกิดด้วยทอง

Auttapon kerdduitong

รัฐพร กลิ่นมาลี

Rattaporn Klinmalee

นพรัตน์ ชัยเรือง

Nopparat Chairueang

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Sri thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: 6355701059@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินบริบท 2) ประเมินปัจจัยนำเข้า 3) ประเมินกระบวนการดำเนินงาน และ 4) ประเมินผลผลิตของโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ ผู้ประเมินกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ได้แก่ ครู ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวนทั้งสิ้น 302 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 1 September 2022; Revised 7 March 2023; Accepted 8 March 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินผลด้านบริบท โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
3. การประเมินด้านกระบวนการดำเนินงาน โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
4. การประเมินด้านประเมินผลผลิต โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, คุณธรรม, จริยธรรม, การพัฒนา

ABSTRACT

The objective of this project assessment to 1) Assess the context 2) Assessing the inputs 3) Evaluate the operating process and 4) Evaluate the productivity of moral and ethical development project for students of Banronglek School Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. The sample group used in this assessment, The assessors determined the sample by using the finished table of Krejcie and Morgan. The stratified random sampling consisted of teachers, school administrators, students and parents at Banronglek School Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4 with 302 people. The assessment instrument is a questionnaire created by the assessor. It was a 5 level estimation scale. The statistics used to analyze the collected data were percentage, mean and standard deviation.

The results showed that:

1. Evaluation in the context of moral and ethical development project for students of Banronglek School Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. Overall was appropriate at the highest level.

2. Import factors assessment of moral and ethical development project for students of Banronglek School Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. Overall was is appropriate at a high level.

3. Evaluation of operational processes of moral and ethical development project for students of Banronglek School Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. Overall was is appropriate at a high level.

4. Productivity evaluation of moral and ethical development project for students of Banronglek School Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. Overall was appropriate at the highest level.

Keywords: Project Evaluation, Moral, Ethics, Development

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 54 ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” จากคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 28/2559 เรื่อง ให้มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ได้มีคำสั่งไว้ในข้อ 3 ว่า “ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี ให้มีมาตรฐานและคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ในพระราชบัญญัตินี้ หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมาย และหลักการ มาตรา 6 ได้บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาตามมาตรา 22 บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรา 24 ข้อ 5 ได้กำหนดไว้ว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมถึงสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียน อาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ไว้สำหรับเป็นเครื่องมือในการกำกับทิศทางการปฏิบัติงานของส่วนราชการของสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีจุดเด่นประการหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับนี้ คือ ในส่วนของเป้าหมายด้านคุณภาพที่ได้ให้ความสำคัญกับระดับความสำเร็จด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับความสำเร็จที่ชัดเจนในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นพลเมืองของผู้เรียน เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามแผนฯ ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) นอกจากนี้แผนพัฒนาการศึกษา ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ไว้หลายประการ เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และให้บรรลุผลสำเร็จด้านคุณภาพของผู้เรียน โดยในส่วนของยุทธศาสตร์ที่สองต่อพันธกิจด้านการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ / ประเภทยุทธศาสตร์ มีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่ 1 : ยุทธศาสตร์ พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และกำหนดตัวชี้วัด “ร้อยละคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกระดับการศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรม” เพื่อสะท้อนให้เห็นในการบรรลุผลสำเร็จภายใต้แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับนี้ จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องของคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) พบว่า ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดที่รับผิดชอบ หรือมีหน้าที่โดยตรงในการรวบรวม ศึกษาผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในมิติด้านความมีคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ในตัวชี้วัด “ร้อยละคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีคุณธรรมจริยธรรม” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพและมีข้อมูลครบถ้วน ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาโดยส่งเสริมสนับสนุนการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสีขาวดล้อม มีคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมและนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งการสร้างคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนเปรียบได้ว่าเป็นการบ่มเพาะจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนที่จะเติบโตไปเป็นพลเมืองที่ดีและนำไปสู่สังคมที่ดีในอนาคต ซึ่งจะเห็นผลลัพธ์ได้มากน้อยเพียงใดนั้น ครูและบุคลากรในโรงเรียน ชุมชน ตลอดจนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องเห็นความสำคัญและมีจิตสำนึกร่วมกันในการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

โรงเรียนบ้านโรงเหล็ก อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้นการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข คำนึงความสามารถ ความถนัดความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาาร่วมกันกับคณะครู

ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้วยการประชุม สอบถาม และการเยี่ยมบ้านนักเรียน รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การประเมินด้านคุณธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีข้อบกพร่องในพฤติกรรม ด้านคุณธรรมจริยธรรม ตามที่โรงเรียนกำหนด ได้แก่ 1) ความรู้ (K) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ทักษะ (S) นักเรียนสามารถปฏิบัติตนในด้านคุณธรรม จริยธรรม 3) ทศนคติ (A) นักเรียนเป็นผู้มีความตระหนักด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอาจทำให้นักเรียนไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และได้มีผลกระทบต่าง ๆ ต่อโรงเรียนและตัวนักเรียนตามมา

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้ประเมินจึงมองเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม จึงได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นไทย เป็นที่พึงประสงค์ของโรงเรียน ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ การประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโรงเรียน บ้านโรงเหล็ก ในครั้งนี้ผู้ประเมินโครงการได้เลือกใช้การประเมินแบบชิปปี้ (CIPP MODEL) เป็นแนวทางในการประเมินที่ครอบคลุมการประเมินทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต เพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ ช่วยในการตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการอีกด้วย เป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อย ของโครงการ สามารถนำผลไปปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินด้านบริบทที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิตของโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มจากปีการศึกษา 2564 จำนวน 933 คน ประกอบด้วย

- 1.1 ครู โรงเรียนบ้านโรงเหล็ก จำนวน 25 คน
- 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน
- 1.3 นักเรียนโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก จำนวน 453 คน
- 1.4 ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก จำนวน 453 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ได้แก่ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากตารางการ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. , 1970) แล้ว ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มจากปีการศึกษา 2564 จำนวน 302 คน ประกอบด้วย

- 2.1 ครู โรงเรียนบ้านโรงเหล็ก จำนวน 23 คน
- 2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน
- 2.3 นักเรียนโรงเรียนบ้านโรงเหล็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 217 คน
- 2.4 ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก จำนวน 60 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล สำหรับการประเมินโครงการในครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม ดังนี้

แบบสอบถามที่ผู้รายงานได้สร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ชุด ใน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ดังนี้

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้รายงานได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

ผู้รายงานได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการประเมิน โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 ครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการประเมินโครงการแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

2. ศึกษาทบทวน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมนักเรียน

3. วิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน

4. สร้างแบบสอบถาม โดยผู้รายงานได้สร้างขึ้นโดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ และจากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

5. นำแบบสอบถาม เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของสำนวนภาษาแล้วนำมาปรับปรุงให้ถูกต้อง

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด หาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.67 - 1.00

7. จัดพิมพ์เครื่องแล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านโรงเหล็ก ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ทำบันทึกข้อความถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่าง

2. ส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา นักเรียนและผู้ปกครอง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม และให้ส่งแบบสอบถามตามที่กำหนด

3. เมื่อครบกำหนดส่งคืนแบบสอบถาม ให้ติดตามทวงถามแบบสอบถามชุดที่ไม่ได้รับกลับคืน ไปยังกลุ่มตัวอย่าง

4. ได้รับแบบสอบถามกลับคืน ดังนี้

4.1 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากครู จำนวน 23 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากนักเรียน จำนวน 217 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากผู้ปกครอง จำนวน 60 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้รายงานนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับคืน

2. หาค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นรายชื่อและรายด้าน หาค่าเฉลี่ย แปลความหมายข้อมูล เทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย

3. สรุปข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินโครงการในแต่ละด้านที่เป็นแบบสอบถาม ปลายเปิด มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และหาความถี่ของการตอบแบบสอบถามและเขียนรายงานเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินผลด้านบริบท โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. การประเมินด้านกระบวนการดำเนินงาน โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. การประเมินด้านประเมินผลผลิต โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผู้ประเมินจะกล่าวถึงประเด็นที่ได้ค้นพบจากการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ มีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 มีการบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพ โดยอภิปรายจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

1. จากผลการประเมินด้านบริบท พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการดำเนินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 มีความสัมพันธ์กับนโยบายของรัฐ และกระทรวงศึกษาธิการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการ ของโครงการให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน เหมาะสมกับบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน สภาพความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และศักยภาพและทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชน มีหลักการ และมีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ชัดเจน นำไปปฏิบัติได้จริงและสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องผลการประเมินกับผลการประเมินของ รุกฤต อัจฉนาพิพัฒน์ ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนบ้านนาง ใช้รูปแบบการประเมินตามแบบจำลองซิปปี้ (CIPP Model) ผลการประเมิน พบว่า การประเมินด้านสภาพแวดล้อม ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นด้านสภาพแวดล้อมในการดำเนินโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (rukrit ajachnapit, 2560) ซึ่งสอดคล้องผลการประเมินกับผลการประเมินของ ชฎาพร เสนเผือก ทำการวิจัยรายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามแนวการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดปากว่า ปีการศึกษา 2559 พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (ชฎาพร เสนเผือก, 2560) ซึ่งสอดคล้องผลการประเมินกับผลการประเมินของ อีรัตน์ ไกล้ำ ทำการรายงานการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนบ้านตระเปียงเตีย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (อีรัตน์ ไกล้ำ, 2560)

2. จากผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการดำเนินการพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง ครูและบุคลากร มีเพียงพอ ให้ความสำคัญต่อโครงการ มีความตั้งใจในการปฏิบัติกิจกรรม มีความรู้และความสามารถเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม แต่มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ ที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอต่อความต้องการ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของ อาทิตย์ สาทา ทำการวิจัยรายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 อนุบาลเด็กน่ารัก พบว่า โดยภาพรวมทุกด้าน ตามความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

และนักเรียนที่มีต่อการดำเนินการ โครงการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก (อาทิตย์ สาทา, 2558) ผลการประเมินสอดคล้องกับผลการประเมินของ จิรมาร์ตน์ ปุญญปัญญา ทำการวิจัยประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะ “ยอดนารีสตรีวิทยา” พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ตามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (จิรมาร์ตน์ ปุญญปัญญา, 2557) ผลการประเมินสอดคล้องกับผลการประเมินของ อธิรัตน์ ใจกล้า ทำการรายงานการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนบ้านตระเปียงเตีย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีนครินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมิน ด้านปัจจัยนำเข้า ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการ สถานศึกษาและนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อธิรัตน์ ใจกล้า, 2560)

3. จากผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก โรงเรียนมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาโครงการ มีการประชุม วางแผนการดำเนินงาน การแต่งตั้งคณะทำงานผู้รับผิดชอบโครงการชัดเจน มีการพัฒนา บุคลากรที่รับผิดชอบโครงการให้ได้รับความรู้และทักษะในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ และดำเนินงานโครงการเป็นไปตามลำดับขั้นตอน มีกิจกรรมที่หลากหลายผู้บริหารสถานศึกษา ให้การนิเทศ ติดตาม ดูแล ให้คำแนะนำและให้กำลังใจในการทำงานประเมินผลและสรุปผลการ ดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบเพื่อวิเคราะห์และนำผลการประเมินโครงการมาแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินของ จิรมาร์ตน์ ปุญญปัญญา ทำการวิจัยประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ “ยอดนารีสตรีวิทยา” พบว่า ด้านกระบวนการ (Process) ตามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมากที่สุด (จิรมาร์ตน์ ปุญญ ปัญญา, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินของ อาทิตย์ สาทา ทำการวิจัยรายงานการ ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 อนุบาลเด็กนารัก พบว่า โดยภาพรวมทุกด้าน ตามความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน และนักเรียนที่มีต่อการดำเนินการ โครงการอยู่ในระดับมาก (อาทิตย์ สาทา, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินของ ชฎาพร เสนเผือก ทำการวิจัยรายงานการประเมินโครงการ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามแนวการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดปากจำ ปการศึกษา 2559 พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดและ เมื่อพิจารณาประเด็นการประเมินที่ 4 ประเด็น รวม 22 ตัวชี้วัด พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งหมด (ชฎาพร เสนเผือก, 2560)

4. จากผลการประเมินด้านผลผลิต พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจาก นักเรียนมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมโครงการ ความสนใจเห็นความสำคัญของโครงการส่งผลให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรม

ไปขยายผลแนวคิดจากกิจกรรมสู่การดำเนินชีวิตประจำวันและในอนาคต เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลแก่นักเรียนเป็นผู้มีความประพฤติดีมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผล การประเมินโครงการของ พิชัย อันปัญญา การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยม ที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อประเมิน โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย โดยใช้การประเมินตามรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) ซึ่งประกอบด้วย การประเมินสถานะ แวดล้อม (Context) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input) การประเมินกระบวนการ (Process) และการประเมินผลผลิต (Product) ผลการวิจัยพบว่า ด้านผลผลิตโดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (พิชัย อันปัญญา, 2554) ซึ่งสอดคล้อง กับผลการประเมินโครงการของ จิรมารัตน์ ปุญญปัญญา ทำการวิจัยประเมินโครงการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ “ยอดนารีสตรีวิทยา” พบว่า ด้านผลผลิต (Process) ตามความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โดยภาพรวมมีระดับการ ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (จิรมารัตน์ ปุญญปัญญา, 2557) และสอดคล้องกับผลการประเมิน โครงการของ ชฎาพร เสนเผือก ทำการวิจัยรายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามแนวการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดปากจำ ปีการศึกษา 2559 พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณา ประเด็น การประเมินที่ 4 ประเด็น รวม 22 ตัวชี้วัด พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินทั้งหมด (ชฎาพร เสนเผือก, 2560)

สรุป

การประเมินด้านบริบท มีความสัมพันธ์กับนโยบายของรัฐและกระทรวงศึกษาธิการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินการ และระยะเวลา ดำเนินการของโครงการให้มีความ เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายการจัดการศึกษา นำไปปฏิบัติได้จริง และสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนให้ดีขึ้น ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการ ดำเนินการพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง ครูและบุคลากรมีเพียงพอ ให้ความสำคัญต่อโครงการ มีความตั้งใจในการปฏิบัติกิจกรรม มีความรู้และความสามารถเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม แต่ควรจัดการด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอและเครื่องมื่ออย่างเพียงพอ ต่อความต้องการ และสนับสนุนชุมชน ผู้ปกครองหน่วยงานต่างๆให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น ผลการประเมินด้านกระบวนการ โรงเรียนมีการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาโครงการ มีการประชุมวางแผนการดำเนินงาน การแต่งตั้ง คณะทำงานผู้รับผิดชอบโครงการชัดเจน มีการพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการให้ได้รับ ความรู้และทักษะในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ และดำเนินงานโครงการเป็นไปตามลำดับ

ขั้นตอน มีกิจกรรมที่หลากหลายผู้บริหารสถานศึกษาให้การนิเทศ ติดตาม ดูแล ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจในการทำงาน และผลการประเมินด้านผลผลิต นักเรียนมีส่วนร่วมในการเข้าร่วม โครงการ ความสนใจเห็นความสำคัญของโครงการ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมไปขยายผลแนวคิดจากกิจกรรมสู่การดำเนินชีวิตประจำวันและในอนาคต เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่นักเรียนเป็นผู้มีความประพฤติดีมีคุณธรรม จริยธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนควรสนับสนุนให้ชุมชน ผู้ปกครองและหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 4 ให้มากยิ่งขึ้น
2. โรงเรียนควรจัดการด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านโรงเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 4
3. ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีภาวะผู้นำด้านคุณธรรม จริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการประเมินโครงการก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
2. ควรมีการประเมินผลการดำเนินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ความยั่งยืน การถ่ายทอดส่งต่อ ของการดำเนินโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในปีการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิมารัตน์ ปุญญปัญญา. (2557). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ “ยอดนารีสตรีวิทยา. เรียกใช้เมื่อ 30 กรกฎาคม 2564 จาก http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=7784&bcat_id=16.

- ชฎาพร เสนเผือก. (2560). รายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนว
การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดปากจำ. สงขลา: โรงเรียนวัดปากจำ.
- ฐกฤต อชฌาพิพัฒ. (2560). การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนบ้านนาง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. พัทลุง: โรงเรียนบ้านนาง.
- ธีรต์ม ใจกล้า. (2560). รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
โรงเรียนบ้านตระเปียงเตีย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์
เขต 1. สุรินทร์: โรงเรียนบ้านตระเปียงเตีย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พิชัย อันปัญญา. (2554). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม
ที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านล่องนางไย. มหาสารคาม: โรงเรียน
เทศบาลบ้านล่องนางไย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- อาทิตย์ สาทา. (2558). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียน
เทศบาล 1 (อนุบาลเด็กน่ารัก) สังกัดเทศบาลตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรองบุรีรัมย์
จังหวัดชัยภูมิ. ชัยภูมิ: โรงเรียนเทศบาล 1.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. . (1970). Determining Sample Size for Research
Scillities. Education and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่*
COEXISTENCE FOR PEACEFUL SOCIETY USING
SARANIYADHAMMA 6 IN MUANG DISTRICT, KRABI PROVINCE

คุณากร เกื้อดวง

Kunakorn Kuaduang

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: invisibleresidents@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ซึ่งมีประชาชน จำนวน 117,253 คน โดยมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จะได้กลุ่มตัวอย่างประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 384 คน ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) เป็นรายข้อได้ค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประยุกต์ใช้สาราณียธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า ค่าเฉลี่ยของด้านทิวฐิสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านสาธารณโภคิและด้านเมตตามโนกรรม ขณะที่ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุดคือ ด้านเมตตากายกรรม
2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า การสร้างเสริมให้สังคมสันติสุขได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้นมีปัจจัยสำคัญของการสร้างเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขคือ การมีสติแยกแยะ พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยปัญญาจะสามารถนำพาสังคมไปสู่สันติสุข ในขณะเดียวกันการแสดงออก

* Received 12 September 2022; Revised 27 February 2023; Accepted 3 March 2023

ทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งจิตปรารถนาดีต่อผู้อื่น เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมและทำให้สังคมสันติสุข

คำสำคัญ: สาราณียธรรม 6, สังคมสันติสุข, การอยู่ร่วมกัน

ABSTRACT

This research aimed to 1) study coexistence for a peaceful society using Saraniyadhamma 6, 2) study the recommendations on the guidelines for coexistence for a peaceful society using Saraniyadhamma 6 in Mueang District, Krabi province with a population of 117,253 people. Using Krejcie & Morgan's Table to determine the sample size, the research gained a reliability level of 95% and the sample group for this research. The sample group consisted of 384 people: monks, community leaders, and academicians. The research tool used to collect data was the questionnaires, having the Indicator of Compromise (IOC) of each item of 1.00 for all items. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that:

1. An application of Saraniyadhamma 6 in Muang District, Krabi Province, revealed that Thittisamunyata has the highest result average, followed by Sataranaphokee and Metamanokham. The lowest satisfaction average was Metakayakhom.

2. The recommendations on the guidelines for coexistence for a peaceful society using Saraniyadhamma 6 in Mueang District, Krabi province: there are essential factors in promoting coexistence for a peaceful society as follows: being mindful and considering various problems with intellect can lead society to peace. At the same time, the mind's expression of kindness by setting good intentions toward others can build a relationship that can be seen concretely and makes a peaceful society.

Keywords: Saraniyadhamma 6, Peaceful society, Coexistence

บทนำ

ตั้งแต่มนุษย์เริ่มอยู่รวมกันเป็นสังคม ปัญหาความขัดแย้งก็เกิดควบคู่มากับการวิวัฒนาการของมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่การแย่งชิงสิ่งของพื้นฐานอย่างอาหาร ถิ่นที่อยู่ซึ่งเป็นความขัดแย้งในระดับตัวบุคคลหรือชนเผ่า เมื่ออารยธรรมมนุษย์ได้พัฒนามากขึ้น

จนมีศาสนา มีเขตแดนของประเทศที่มั่นคง ตลอดจนถึงการมีระบบเศรษฐกิจของตนเอง ความขัดแย้งก็ยกระดับขึ้นในแง่ความสลับซับซ้อนของสาเหตุการเกิดความขัดแย้ง การขยายวงกว้างและความรุนแรงจากความขัดแย้ง ผลประโยชน์เล็กน้อยก็สามารถกลายเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้นจนเรียกว่าสงคราม จากการศึกษาพบว่ามนุษย์ประมาณ 12,000 ปีที่แล้ว ครั้งหนึ่งเสียชีวิตเพราะความรุนแรง นักวิชาการบางส่วนมองว่าสงครามเป็นสากลและเป็นส่วนที่สืบมาแต่บรรพชนของธรรมชาติมนุษย์ แต่บางส่วนก็แย้งว่าสงครามเป็นเพียงผลลัพธ์แห่งกรณีแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมหรือระบบนิเวศเฉพาะ ซึ่งแม้แต่ความขัดแย้งเล็กน้อยหรือสงครามนั้นล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสังคมโดยรวมของเราทั้งสิ้น (กิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ และคณะ, 2562) ; (พระครูอรุณสุตาลังการ, 2563) ; (อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ, 2563)

ความขัดแย้งในสังคมมีสาเหตุและมีลักษณะอย่างที่กำลังมาเบี่ยงต้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีข้อสังเกตว่า สังคมทุกสังคมย่อมหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ได้ ความขัดแย้งในสังคมจึงเป็นเรื่องปกติ เป็นแต่เพียงว่าความขัดแย้งดังกล่าวยังสามารถหาข้อยุติได้ในกรอบของกลไกที่มีอยู่สังคมนั้นก็สามารถดำเนินต่อไป หรือตราบเท่าที่ปัญหาความขัดแย้งอยู่ในสัดส่วนที่ไม่แพร่กระจายไปทั่วทั้งสังคมจนหาวิธีการหรือกลไกเพื่อยุติความขัดแย้งไม่ได้สังคมนั้นก็สามารถดำเนินต่อไป โดยในภาพรวมจะถือได้ว่าสังคมนั้นยังอยู่ได้อย่างมีความสมานฉันท์ แต่เมื่อใดก็ตามที่ความขัดแย้งถึงจุดที่ไม่สามารถจะแก้ไขเยียวยาได้ ทางเลือกของสังคมก็จะถูกจำกัดลง โดยมีทางออกอยู่สองทางคือ แก้ไขความขัดแย้งด้วยการใช้กำลังหรือความรุนแรงดังข้างต้น หรือการพยายามแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี ด้วยการเจรจาหรือไกล่เกลี่ย หรือมีแนวคิดในการปฏิบัติตนของการอยู่ร่วมกันในเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเสียตั้งแต่ต้น เพื่อให้เกิดสันติสุขนั่นเอง (ณฐา แยมสรวล, 2559); (ประภาส แก้วเกตุพงษ์ และวิเชียร แสนมี, 2563)

ดังนั้น สันติวิธี จึงเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือการตอบโต้สถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อคู่กรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องไม่ประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิต สันติวิธีจึงเป็นวิธีที่กลุ่มบุคคลหรือมวลชนใช้ต่อสู้เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนปรารถนา ทำให้รัฐหรือผู้มีอำนาจเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือพฤติกรรม เช่น การจัดชุมนุมหยุดงานประท้วง การคว่ำบาตรทางด้านเศรษฐกิจ การดื้อแพ่ง เป็นต้น สันติวิธียังสะท้อนถึงยุทธศาสตร์เพื่อจัดการกับความขัดแย้งโดยไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม บุคคลอื่น และสัตว์ต่าง ๆ (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ, 2560) พระพุทธเจ้า ทรงตรัสว่า ฟังศึกษาเรื่องสันติ สันติในความหมายของพระพุทธองค์ หมายถึง พระนิพพาน ดังนั้น สันติศึกษา จึงหมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง ทำอย่างไร ถึงจะบรรลุถึงสันติภาพ อันได้แก่ พระนิพพาน ดังพระพุทธวจนะที่ตรัสไว้ว่า นตฺถิ สนฺติ ปรี สุขํ ซึ่งแปลว่า ไม่มีสุขใดยิ่งไปกว่าสันติสุข พระนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับสันติในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก รวมถึงอรรถกถาฎีกา มีคำว่า นิพพาน วิมุตติ ปัสสัทธิ และสันติ ในพระวินัย

ปฏิภมหารรรค หมายถึง ความสงบคือ พระนิพพาน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า สันติ คือ ความสงบที่เกิดเป็นสันติภาพโดยสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง ทำให้สังคมเกิดสันติสุขในที่สุด แต่สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ไม่อาจเรียกได้ว่ามีสงครามหรือมีการสู้รบกันแต่ก็สามารถเรียกได้ว่ามีสันติสุขในสังคมได้ ทั้งปัญหาที่มาจากสภาพสังคมโดยรวม เช่น โรคระบาด การเมือง เศรษฐกิจ หรือเป็นปัญหาที่มาจากตัวบุคคลภายในสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม ทั้งในแง่การศึกษา ฐานะ หรือความแตกต่างกันทางด้านศาสนา จึงทำให้การอยู่ร่วมกันอาจเป็นไปได้ไม่ราบรื่น (อุทัย เอกสะพัง และไพฑูรย์ อินทศิลา, 2559)

จากปัญหาในด้านความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนาของประชาชนในจังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษานวคิดหลักสาราณียธรรม 6 และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางเสริมสร้างความปรองดองของประชากรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ให้มากยิ่งขึ้น แนวคิดที่จะทำให้สังคมเกิดความสันติสุขได้คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะแม้คนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่หากได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทศนคติ และประสบการณ์ร่วมกัน ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกิดความเข้าใจร่วมกันในประเด็นปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้น โดยท้ายที่สุด แนวทางดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลาย มีความเท่าเทียม และความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความแตกต่างของกันและกัน โดยแนวคิดดังกล่าวสามารถนำเอาหลักสาราณียธรรม 6 ซึ่งเป็นกระบวนการทัศนที่จะสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีการวิจัย การวิจัยเรื่อง “การอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่” เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรต้น ได้แก่ 1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในชีวิตประจำวัน 2) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตัวแปรตาม ได้แก่ หลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ เมตตา ภาวกรรม เมตตาวัจกรรม เมตตาโณกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิวฐิสามัญญตา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ จำนวน 117,253 คน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากตารางสำเร็จรูปของ (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. , 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จะได้กลุ่มตัวอย่างประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น จำนวน 384 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยครอบคลุมเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม 6 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ใน 6 ด้าน ได้แก่ เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิวาสัมมัญญตา เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งรายละเอียดของแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น อาชีพ รายได้ต่อเดือน ข้อมูลการพักอาศัยในอำเภอเมืองจังหวัดกระบี่ โดยเป็นข้อคำถามแบบสำรวจรายการ (Check list)

ส่วนที่ 2 แนวคิดการประยุกต์ใช้สารานุกรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยลักษณะคำถามเป็นข้อคำถามแบบมาตรวัด 5 ระดับ Rating Scale (Likert's scale)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวคิดการประยุกต์ใช้สารานุกรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

4. การพัฒนาและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร หนังสือ บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิทยานิพนธ์

4.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.3 เครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วแนะนำให้แก่นักวิชาการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ โดยทำการปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

4.4 นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เรียบร้อยแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาสำหรับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

4.5 แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

4.6 จัดทำแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด เพื่อทำการทดสอบเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง (try out)

4.7 หลังจากผ่านการทดสอบเครื่องมือแล้วนำไปจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริงและนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มประชากรที่กำหนดไว้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ คำถามในการเก็บข้อมูลจะมุ่งเน้นศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสาราณิธรรม 6 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

6. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

6.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยทำการเก็บรายละเอียดข้อมูลโดยการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้ทำการรวบรวมจัดหมวดหมู่และบันทึกข้อมูลที่ใช้ในการเรียบเรียงจัดทำรายงานการวิจัย

6.2 สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ใช้เป็นสถิติเบื้องต้นในการอภิปรายผลได้แก่

แบบสอบถามส่วนที่ 1 วิเคราะห์ด้วยการใช้ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

แบบสอบถามส่วนที่ 2 วิเคราะห์ด้วยการใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

แบบสอบถามส่วนที่ 3 วิเคราะห์โดยการนำมาจัดระเบียบในลักษณะความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุข โดยใช้หลักสาราณิธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 384 คน สรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 62.76 ที่เหลือเป็นเพศชาย จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 37.24 มีอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 46.61 รองลงมาได้แก่อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 29.16 อายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 อายุ 20 - 30 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.89 และผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดได้แก่ อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.82 ตามลำดับ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 64.58 รองลงมาได้แก่ระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวช. จำนวน

42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.94 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.77 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.73 และผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดได้แก่ ระดับประถมศึกษา จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.64 ตามลำดับ อาชีพส่วนใหญ่ ได้แก่ อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 35.68 รองลงมาได้แก่พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.31 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.71 เกษตรกร/ประมง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.65 และอื่น ๆ ไม่ระบุ จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 22.66 มีรายได้ส่วนใหญ่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 74.48 รายได้ 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 รายได้ 20,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.55 รายได้ 3,000 - 5,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.65 และรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.82 ตามลำดับ มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 84.11 พักอาศัยเพื่อทำงาน/เรียนหนังสือ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.89 และไม่ได้พักอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ จำนวน 0 คน ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการประยุกต์ใช้สาราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลของภาพรวมของแนวคิดการประยุกต์ใช้สาราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ได้แก่ ด้านเมตตาทายกรรม ด้านเมตตาวัจกรรม ด้านเมตตาโมกกรรม ด้านสาธารณโภคิ ด้านศีลสามัญญตา และด้านทัญญูสามัญญตา สรุปภาพรวมของแนวคิดโดยให้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ และแปลผลข้อมูล โดยสามารถพิจารณาเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

2.1 ด้านเมตตาทายกรรม พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.39 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82) อยู่ในระดับมาก สำหรับการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความคิดเห็นในการประยุกต์ใช้สาราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุข ด้านเมตตาทายกรรมในหัวข้อ การแสดงออกทางกายด้วยความเมตตา ด้วยกิริยาอาการที่ สุภาพเรียบร้อย อ่อนโยน แสดงไมตรีและความหวังดีต่อคนในสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด และในหัวข้อ “การเคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.19 อยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านเมตตาวัจกรรม พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.42 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86) อยู่ในระดับมาก สำหรับการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความคิดเห็นในการประยุกต์ใช้สาราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุข ด้านเมตตาวัจกรรมในหัวข้อ การแสดงออกถึงความเคารพนับถือกันของคนในสังคม

มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 4.85 อยู่ในระดับมากที่สุด และในหัวข้อ การใช้ประสบการณ์ที่มีอยู่ ในการบอกแจ้งสิ่งที่ เป็นประโยชน์ให้กับผู้อื่นในสังคม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.20 อยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านเมตตามโนกรรม พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.70 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.87) อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นในการประยุกต์ใช้สราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุข ด้านเมตตามโนกรรมในหัวข้อ การแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งใจปรารถนาดี ต่อคนในสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 4.91 อยู่ในระดับมากที่สุด และในหัวข้อ การนึกคิด แต่ในสิ่งที่ จะก่อประโยชน์ให้แก่อนุและกันอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.34 อยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านสาธารณโภคี พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.70 (ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.89) อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความคิดเห็น ในการประยุกต์ใช้สราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุข ด้าน สาธารณโภคีในหัวข้อ รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้แก่อนุอย่างเต็มใจ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 4.90 อยู่ในระดับมากที่สุด และในหัวข้อ มีการแบ่งสัดส่วนของรายได้ที่ลงทุนร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็น ธรรมเสมอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 4.18 อยู่ในระดับมาก

2.5 ด้านศีลสามัญญตา พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.54 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93) อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นในการประยุกต์ใช้สราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุข ด้านศีลสามัญญตาในหัวข้อ มีความเสมอภาคส่วนบุคคลอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 4.95 อยู่ในระดับมากที่สุด และในหัวข้อ มีความสุจริตทางกาย วาจา ต่อผู้อื่นในสังคมอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 4.25 อยู่ในระดับมาก

2.6 กระบี่ ด้านทวิญญูสามัญญตา พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.71 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93) อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นในการประยุกต์ใช้สราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุข ด้านทวิญญูสามัญญตาในหัวข้อ สามารถแยกแยะ พิจารณาเหตุผลหรือปัญหานั้น ๆ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 4.98 อยู่ในระดับมากที่สุด และในหัวข้อ ยินดีรับฟังความ คิดเห็นของผู้ที่เห็นต่างจากท่านอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 4.45 อยู่ในระดับมาก

3. ข้อเสนอแนะแนวความคิดการประยุกต์ใช้สราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน เพื่อสังคมสันติสุขในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลรายด้านของ การประยุกต์ใช้สราณียธรรม 6 สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

3.1 ด้านเมตตากรรม พบว่าการเคารพสิทธิของผู้อื่นในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข การไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นเป็นปัจจัยหลัก ที่ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความขัดแย้ง ดังนั้นการมีเมตตากรรมในแง่ของการเคารพ สิทธิของผู้อื่นจะช่วยส่งเสริมให้สังคมอยู่อย่างสันติสุข รวมถึงการแสดงออกทางกาย เป็นปัจจัย

สำคัญที่ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หากในชีวิตประจำวันคนในสังคมมีการแสดงออกทางกายด้วยอารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียว หน้าตาไม่ยิ้มแย้มก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมได้ง่าย ดังนั้นการมีเมตตากายกรรมในการแสดงออกทางกายด้วยความมีเมตตา อ่อนโยนต่อผู้อื่นจะช่วยส่งเสริมให้สังคมอยู่อย่างสันติสุข

3.2 ด้านเมตตาวจีกรรม พบว่า การมีเมตตาวจีกรรมในการแสดงออกถึงความเคารพนับถือผู้อื่นในสังคมจะช่วยให้การแก้ปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมได้อย่างง่ายดาย หากไม่มีความเคารพซึ่งกันและกันจะทำให้คนในสังคมขัดแย้งกันได้แม้เป็นเพียงปัญหาเล็กน้อยที่เกิดการกระทบกระทั่งกัน ในขณะเดียวกันการเจรจากันด้วยเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี การมีเมตตาวจีกรรมในการใช้เหตุผลเพื่อเจรจากับปัญหาจะนำไปสู่สังคมที่สันติสุข เมื่อนำเมตตาวจีกรรมในการเคารพสิทธิของผู้อื่นและเคารพนับถือผู้อื่นจะสามารถสั่งสอนหรือตักเตือนผู้อื่นในสังคมที่ประพฤติมิชอบได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคม ทำให้สังคมเป็นสังคมสันติสุข

3.3 ด้านเมตตามโนกรรม พบว่า การนำเมตตามโนกรรมมาใช้ในการอยู่ร่วมกัน สิ่งสำคัญคือการยอมรับจุดต่างของผู้อื่นในสังคมไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็นทางการเมืองที่ต่างกัน ศาสนาต่างกัน และการศึกษาที่ต่างกัน หากเรายอมรับในจุดต่างที่เกิดขึ้นจะทำให้สังคมสันติสุขไม่เกิดความขัดแย้งในสังคม หากมีเมตตามโนกรรม ไม่คิดเบียดเบียนต่อผู้อื่น จะนำไปสู่สังคมสันติสุข ผู้คน เกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน นำไปสู่ความสามัคคีกลมเกลียว ลดความขัดแย้งของคนในสังคมได้ในที่สุด ในขณะที่หากคนในสังคมไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น จะทำให้คนในสังคมคิดถึงแต่สิ่งที่จะเกิดประโยชน์กับตนเองและคนรอบข้าง ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ตึงเครียดระหว่างคนในชุมชนและครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่ความสันติสุขของคนในสังคมได้

3.4 ด้านสาธารณโภคี พบว่า การรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่นด้วยความเต็มใจเมื่อเห็นผู้อื่นลำบาก การมีจิตสาธารณะจะส่งผลให้เกิดความเห็นอกเห็นใจคนในสังคม นำไปสู่การไม่เบียดเบียนกันทำให้สังคมสันติสุข

3.5 ด้านศีลสามัญญตา พบว่า การประพฤติตนตามกฎระเบียบของสังคม การมีศีลสามัญญตาจะนำไปสู่การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้เกิดการเคารพกฎหมายของบ้านเมือง ทำให้สังคมสันติสุข อีกทั้งการมีความคิดสุจริตทั้งทางกาย วาจา จะส่งผลให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม จะส่งผลให้สังคมไม่เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่สันติสุข

3.6 ด้านทวิญญูสามัญญตา พบว่า ในการให้ความร่วมมือกับคนในชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างให้สังคมสันติสุข ลดความขัดแย้งของคนในสังคม ทำให้เกิดความรักความสามัคคีของคนในสังคม รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในสังคม ด้วยทวิญญูสามัญญตาจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจของคนในสังคม ทำให้สังคมเกิดความสันติสุข

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการนำแนวคิดการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่าภาพรวมค่าเฉลี่ยของด้านทฤษฎีสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.71 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านสาธารณโภคีและด้านเมตตามโนกรรม โดยทั้ง 2 ด้านมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันคือ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.70 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านสาธารณโภคีและด้านเมตตามโนกรรม มีความแตกต่างของโดยมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นการประยุกต์ใช้สราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ อย่างไม่มีนัยสำคัญต่อด้านทฤษฎีสามัญญตา และค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุดคือ ด้านเมตตากายกรรม โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.39 อยู่ในระดับมาก จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าด้านทฤษฎีสามัญญตา ด้านสาธารณโภคีและด้านเมตตามโนกรรม มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ทั้งนี้ด้านทฤษฎีสามัญญตา การสามารถแยกแยะ พิจารณาเหตุผลหรือปัญหานั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อสามารถแยกแยะ พิจารณาเหตุผลหรือปัญหานั้น ๆ ด้วยปัญญา จะนำไปสู่การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในสังคม จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ช่วยลดความขัดแย้งของคนในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา และคณะ กล่าวถึง หลักสราณียธรรม 6 มีความสอดคล้องกับการมีมนุษย์สัมพันธ์ คือ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทั้งในระดับเดียวกันหรือต่างระดับกัน ทั้งในส่วนตัวและในด้านการงาน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจ ความรัก และความเมตตา ความร่วมมือร่วมใจส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข การนำหลักสราณียธรรม 6 มาใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นยังส่งผลให้ประชาชนสามารถยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทุกคนมีความแตกต่างในด้านของรูปร่าง หน้าตา สีผิว ทัศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ ฯลฯ ดังนั้นเมื่อมาอยู่ร่วมกันก็ควรจะต้องยอมรับในความแตกต่างที่มีเพื่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน (กิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา และคณะ, 2562)

ในขณะที่ด้านสาธารณโภคี การคิดเห็นว่าการรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นอย่างเต็มใจ จากความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ได้เชื่อมโยงกับด้านเมตตามโนกรรม ในการการแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งจิตปรารถนาดีต่อคนในสังคม ทำให้ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น เกิดความเห็นอกเห็นใจคนในสังคม ซึ่งเป็นผลนำไปสู่การไม่เบียดเบียนกันทำให้สังคมสันติสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ ญฐา แยมสรวล ที่กล่าวถึง การจะต้องแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มา โดยชอบธรรม มีความสุขในการให้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงนำมาเฉลี่ยแบ่งกันให้ได้ใช้สอย บริโภคทั่วกัน มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ไม่มีช่องว่างระหว่างชนชั้นมากนัก (ญฐา แยมสรวล , 2559)

ด้านเมตตาตามโนกรรม การตั้งจิตปรารถนาดีต่อคนในสังคม ซึ่งการแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา จะนำไปสู่ความคิดที่ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น จะทำให้คนในสังคมคิดถึงแต่สิ่งที่จะเกิดประโยชน์กับตนเองและคนรอบข้าง ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างคนในชุมชนและครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่ความสันติสุขของคนในสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาส แก้วเกตุพงษ์ และวิเชียร แสนมี กล่าวถึง สันติสุขมีความสำคัญในรูปแบบของการทำให้เกิดความสบาย ความเย็นใจ ความสงบระงับ สันติสุขมีความสำคัญที่ต้องมีความเข้าใจ เห็นชอบถูกต้องในเรื่องโลกและชีวิต เมื่อมีความเห็นที่ถูกต้องแล้ว การดำเนินชีวิตจะเป็นไปอย่างถูกต้องทางความคิด คำพูด และการกระทำ ก็จะปรากฏออกมาในทางที่ดีงาม เมื่อใดมีความเข้าใจเรื่องโลก เรื่องชีวิตอย่างถูกต้อง เมื่อนั้นจึงจะเป็นสันติสุข (ประภาส แก้วเกตุพงษ์ และวิเชียร แสนมี, 2563)

สรุป

การประยุกต์ใช้สาราณียธรรม 6 สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ สามารถสรุปได้ว่าการจะสร้างเสริมสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 เมตตาตามโนกรรม คนส่วนใหญ่คิดเห็นว่าหากจะสร้างเสริมให้สังคมสันติสุขได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้นปัจจัยสำคัญของการสร้างเสริมการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขคือ การมีสติและแยะ พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยปัญญาจะสามารถนำพาสังคมไปสู่สันติสุข ในขณะที่เดียวกันการแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งจิตปรารถนาดีต่อผู้อื่น เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม การแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่นเป็นการสร้างสังคมสันติสุขในอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมเกิดความเห็นอกเห็นใจและหยิบยื่นความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับผู้ที่เดือดร้อน โดยไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น หากเป็นการแบ่งปันที่ให้อย่างใจและให้ด้วยทรัพย์สินหรือสิ่งของที่พอเพียงก็จะนำไปสู่การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อของคนในสังคมได้อย่างแท้จริง หากคนในสังคมไม่มีความเมตตาต่อกันอาจทำให้นำไปสู่การคิดเบียดเบียนผู้อื่น เกิดการหาทางออกให้กับความยากลำบากด้วยวิธีการที่ผิดกฎระเบียบของสังคม ผิดศีลธรรมและไม่ก่อประโยชน์ให้คนในสังคมก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งในหลาย ๆ ด้านตามมาในที่สุด ดังนั้นหากคนในสังคมมีการแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งจิตปรารถนาดีต่อคนในสังคม มีสติแยะและปัญหาและผลกระทบของการกระทำโดยละเอียด ก็จะทำให้เกิดความสุขในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำแนวคิดในการนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในองค์กรหรือในชุมชนอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรม เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ในเชิงของกิจกรรมที่สังเคราะห์มาจากหลักสาราณียธรรม 6

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวทางในการนำหลักสราณียธรรม 6 ไปเป็นส่วนหนึ่งในการขัดเกลาทางสังคม โดยหน่วยงานรัฐเป็นผู้นำร่อง

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ และคณะ. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(3), 46-63.
- ณฐา แยมสรพล. (2559). การประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 1(1), 49-58.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ. (2560). สันติวิธี: การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 5(2), 1-16.
- ประภาส แก้วเกตุพงษ์ และวิเชียร แสนมี. (2563). พุทธศาสนา : แนวคิดเรื่องสันติสุข. วารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 5(1), 63-73.
- พระครูอรุณสุตาลังการ. (2563). ความคิดเห็นของพระสงฆ์สามเณรที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(12), 151-362.
- อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. (2563). การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพุทธธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุทัย เอกสะพัง และไพฑูรย์ อินทศิลา. (2559). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสราณียธรรมของผู้บริหารเทศบาลนครนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 3(1), 93-107.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. . (1970). Determining Sample Size for Research Scillities. Education and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

องค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่*

FACTORS FOR PARTIPATORY MANAGEMENT OF PRIVATE SCHOOLS IN KRABI PROVINCE

ขวัญกมล สายเส้น

Kwankamon Saysen

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suansunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: liooleo.o@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ 2) ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ และ 3) วิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนจังหวัดกระบี่ 9 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 312 คน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนมาทั้งสิ้น 312 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นองค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนำหลักสูตรสถานศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน อยู่ในระดับสูงที่สุด และการสร้างความสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์สนิทสนม มีความเข้าใจกันระหว่างผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา อยู่ในระดับต่ำที่สุด ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ โดยพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ชื่อองค์ประกอบ การบริหารงานอย่างมีคุณภาพ,ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน,ระบบการบริหารงานในสถานศึกษา,การบริหารงานในองค์กรแบบมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา

* Received 21 September 2022; Revised 10 January 2023; Accepted 11 January 2023

คำสำคัญ: การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม, องค์ประกอบการบริหารงาน, โรงเรียนเอกชน

ABSTRACT

The purpose of this research is to 1) To study components of participatory administration of private schools. Krabi Province 2) To study the level of opinions on components of participatory administration of private schools. Krabi Province and 3) To analyze components of participatory administration of private schools. Krabi Province Data were collected from interview forms with 8 key informants, 9 directors of private schools in Krabi Province, and 312 sample groups. A total of 312 questionnaires were returned, representing 100%. Data were analyzed using frequency, hundredth. each standard deviation

The results showed that;

The level of opinion on the participatory management component of private schools in Krabi province. Average of opinions, elements, participatory administration in private schools. On a case-by-case basis at the highest level, it was found that teachers' participation in the evaluation of the implementation of the school curriculum for teaching and learning was at the highest level and the building of relationships to achieve close and mutual understanding between administrators, teachers and school boards was at the lowest level. It found that there are a total of 5 elements, comprising the elements Quality Management, Cooperation between educational institutions and communities, System of administration in educational institutions, Participatory corporate management and Participation of personnel in educational institutions.

Keywords: Participatory Management, Administrative Elements, Private Schools

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 กลายเป็นโจทย์สำคัญสำหรับในหลาย ๆ เรื่อง ทั้งนี้เนื่องจากทุกฝ่ายมองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากขึ้นจากอดีตและความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการที่ดี เพราะการก้าวอย่างที่เราจะทำให้เราสามารถทบทวนและเสียโอกาสอีกมากมาย ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นอีกประเด็นที่สำคัญ นอกจากจะต้องก้าวทันความเปลี่ยนแปลงแล้วยังจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภาคส่วนอื่น ๆ ให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ความ

เปลี่ยนแปลงด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สารสนเทศกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบันแต่ทั้งนี้ผู้คนในยุคนี้จำเป็นต้องมีทักษะทางภาษาที่มากกว่าคนในยุคสมัยที่ผ่านมา รวมไปถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและการเรียนรู้ที่ไม่มีขอบเขตข้อจำกัด ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย ในขณะเดียวกันแหล่งข่าวก็สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณะได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว แต่เมื่อการเข้าถึงข้อมูลไม่ใช่เรื่องยาก ทำให้ความสำคัญในด้านการศึกษากลับเป็นความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับทุกประเทศ ในประเทศที่พัฒนาแล้วประชาชนจะได้รับการพัฒนาการศึกษามาเป็นลำดับแรกจากนั้นจึงค่อยมุ่งพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไปด้วยเหตุนี้จึงทำให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงการให้ความสำคัญมากขึ้น เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติสาระที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรหน่วยงานต่างๆที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษา มีส่วนร่วมจัดการศึกษาและพัฒนาด้านการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการให้สังคมหรือชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยสถานศึกษามีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองชุมชนทุก ๆ ฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ซึ่งสาระและหลักการดังกล่าวล้วนแล้วแต่มีการระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทั้งสิ้น

ดังนั้น สถานศึกษากับชุมชนนั้นคงจะแยกออกจากกันเด็ดขาดไม่ได้ เพราะโรงเรียนเปรียบเสมือนต้นไม้ ชุมชนเปรียบเหมือนพื้นดิน ฉะนั้นต้นไม้และพื้นดินต้องพึ่งพาอาศัยกันฉันใด ชุมชนกับโรงเรียนก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันฉันนั้น (สุดา ทัพสุวรรณ, 2545) ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานับเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริงการบริหารจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชนมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการทำให้เกิดคุณภาพและความเสมอภาคทางโอกาสในการศึกษา การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนเป็นกำลังสำคัญในการให้การศึกษาแก่เยาวชนของประเทศ ซึ่งนอกจากจะเป็นการแบ่งเบาภาระจัดการศึกษาของภาครัฐแล้ว สังคมยังมีความเชื่อมั่นว่าโรงเรียนเอกชนยังสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และที่ผ่านมาแสดงให้เห็นแล้วว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนมีความเจริญก้าวหน้ามาโดยตลอด เนื่องจากโรงเรียนเอกชนมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากกว่าภาครัฐในหลายด้าน นอกจากนี้ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสามารถผลิตนักเรียน นักศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการและวิชาชีพ มีวินัย มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

การพัฒนาการศึกษามีความจำเป็นยิ่งที่หลายภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมไม่ว่าจะจะเป็นหน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน สถานศึกษาและชุมชนควรมีบทบาทช่วยเหลือครอบครัวและส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สนับสนุนให้สถานศึกษาทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน การประสานหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียน ครูและ

โรงเรียน รวมทั้งร่วมกับโรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ทำทนายพร้อมคู่มือครู แบบฝึกหัด และแนวทางจัดกิจกรรม บทบาทของโรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชนและสังคมเพื่อพัฒนาครู ให้สามารถสนองความต้องการในการเรียนของเด็กและผู้ปกครอง การสร้างสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนให้มีความปลอดภัยถูกสุขลักษณะความเป็นระเบียบสวยงาม ให้ความรู้และสร้างความไว้วางใจกัน การสรรหาครูและผู้บริหารที่มีคุณภาพให้มีคุณธรรม จริยธรรมและเป็นผู้ เรียนรู้ตลอดชีวิตมาบริหารงานโรงเรียน บทบาทของครูใช้วิธีการสอนและวิธีประเมินที่ผ่านการ ทดสอบและวิจัยมาแล้วว่าได้ผลดีต่อการพัฒนาของผู้เรียน จัดเนื้อหาวิชาที่กว้างลึก เป็นที่สนใจ ทั้งแทรกข้อคิดทางคุณธรรมจริยธรรมในบทเรียน ตามกิจกรรมอย่างมีความเหมาะสม มีบรรยากาศของการเรียนรู้ที่มีความสุข ครูมีการความผูกพันระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และ ชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ และมุ่งมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งด้านอื่น ๆ เช่น จิตวิทยา การแนะแนว และสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียน (Satcher, D., 2005)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ มีชุมชนที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน รวมไปถึงความสถานะสัมพันธ์ในครอบครัวของนักเรียนจึงเป็นข้อจำกัดที่เกิดขึ้นผู้วิจัยจึง เล็งเห็นการมีส่วนร่วมผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีบทบาทสำคัญในสถานศึกษาในการพัฒนา ด้านการเรียนของนักเรียน การสอนของครูรวมไปถึงการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาในเรื่อง ของการเข้ามามีส่วนร่วม ขณะเดียวกันก็มีหน่วยงานส่วนงานเอกชนและหน่วยงานรัฐบาลเข้า มามีส่วนร่วมอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบการบริหารงานแบบ มีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของ โรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพซึ่งเป็นแบบการผสมผสาน (Mixed Method Research) ใช้แบบสอบถามและ แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์จำนวน 17 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ได้รับมอบหมายจำนวนโรงเรียนละ 1 คนเป็นจำนวน 9 โรงเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 8 คนโดย คณะกรรมการโรงเรียน 3 คน ผู้ปกครองจำนวน 2 คนและชุมชนจำนวน 3 คนโดยมีคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นมีความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ ไม่น้อยกว่า 5 ปี และ/หรือ 2) มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และ/หรือประชากรที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารและครูของสถานศึกษาเอกชนจังหวัดกระบี่ จำนวนโรงเรียน 45 โรงเรียน มีผู้บริหารโรงเรียนและครู จำนวนทั้งหมด 1,235 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา พิจารณาเรื่องการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ มีขอบเขตเนื้อหาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเอกชน โรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่

ขอบเขตด้านตัวแปร คือองค์ประกอบในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชนจังหวัดกระบี่

ขอบเขตด้านระยะเวลาและพื้นที่ คือในระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ และสามารถ

วิเคราะห์ผลการศึกษาด้วยโปรแกรม SPSS for Windows และอภิปรายผล สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

องค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นขององค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 36 ครุมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนำหลักสูตรสถานศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

2. การวิเคราะห์หองค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ โดยพบว่าค่าน้ำหนักขององค์ประกอบแต่ละข้อจำนวน 45 ข้อ มีจำนวนขององค์ประกอบ 12 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าน้ำหนักขององค์ประกอบมากกว่า .50 ขึ้นไป และองค์ประกอบที่ถือว่ามีความชัดเจนตามเกณฑ์จะต้องมีจำนวนข้อในองค์ประกอบนั้นไม่น้อยกว่า 4 ตัวแปร จึงจัดว่าเป็น 1 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 มีจำนวน 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.649 ถึง 0.872 และมีค่าไอเกนเท่ากับ 9.073 จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การบริหารงานอย่างมีคุณภาพ”

องค์ประกอบที่ 2 มีจำนวน 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.677 ถึง 0.816 และมีค่าไอเกนเท่ากับ 4.123 จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน”

องค์ประกอบที่ 3 มีจำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.518 ถึง 0.860 และมีค่าไอเกนเท่ากับ 3.328 จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”

องค์ประกอบที่ 4 มีจำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.587 ถึง 0.788 และมีค่าไอเกนเท่ากับ 2.257 จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ระบบการบริหารงานในสถานศึกษา”

องค์ประกอบที่ 5 มีจำนวน 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.583 ถึง 0.783 และมีค่าไอเกนเท่ากับ 1.714 จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา”

อภิปรายผล

การวิเคราะห์หองค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ ระดับจากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นขององค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ องค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัดกระบี่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าครุมีส่วนร่วม

ในการประเมินผลการนำหลักสูตรสถานศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จก็คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา ทั้งในด้านการบริหารวิชาการ การบริหารจัดการ และการใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการนำหลักสูตรแกนกลางในระดับชาติ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา จึงต้องได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม และร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ โดยที่การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นความสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (มาตรา 22) กำหนดแนวทางไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีเป้าหมายที่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังแบบต่อเนื่อง จะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการสั่งการมาเป็นผู้ร่วม คือ ร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติ ได้แก่

- 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาเป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสาระตามหลักสูตรสถานศึกษา

- 1.2 ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษามีความรู้และความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

- 1.3 มีการนิเทศภายใน เพื่อเฝ้าติดตาม กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีระบบจัดให้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน รวมไปถึงชุมชนและท้องถิ่น

2. ครูผู้สอนมีบทบาทโดยตรงในการร่วมพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ ครูในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนจากการเป็นผู้สอนมาเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการชี้แนะทางการนำความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ กล่าวได้คือ

ทำให้ผู้เรียนรู้วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูล มีทักษะในการใช้สื่อ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการสืบค้นข้อมูลมาใช้ได้สะดวก วิธีการที่ครูสามารถทำได้ในฐานะผู้อำนวยความสะดวกที่ดี โดยครูยังต้องปรับบทบาทจากการเป็นผู้ป้อนข้อมูลเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาโดยครูจะต้องตระหนักเสมอว่าตนเองไม่ใช่ผู้กำหนดความรู้แต่เป็นผู้สอนแก่นความรู้ในวิชาที่สอนและแนะนำวิธีการคิดให้กรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาการ ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ครูไม่เพียงแต่จะมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เท่านั้น แต่ครูยังต้องมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2543)

2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจนเข้าใจกระจ่าง

2.2 ศึกษาหลักการ วิธีการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา

2.3 ร่วมวางแผนและร่วมพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา

2.4 ตรวจสอบความสอดคล้องสัมพันธ์กันของสาระที่จัดทำขึ้นตามสภาพปัญหา/ความต้องการของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น กับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.5 วางแผนการจัดการเรียนการสอนตามขอบข่ายเนื้อหาสาระ มาตรฐาน สัดส่วนของเวลา และหน่วยการเรียนรู้

2.6 นำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลในห้องเรียน โดยเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และเหมาะสมกับผู้เรียน

2.7 วางแผนและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้ข้อมูลที่แสดงความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น และนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนต่อไป

2.8 ร่วมประเมินผลการใช้หลักสูตรกับสถานศึกษา

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเอกชน จังหวัด กระบี่ มีจำนวน 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ องค์ประกอบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ องค์ประกอบการบริหารงานในองค์กรแบบมีส่วนร่วมและองค์ประกอบความสำเร็จในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้สามารถอธิบายผลการวิจัย ได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.649 ถึง 0.872 และมีค่าไคเอนเท่ากับ 9.073 จากผลการศึกษาพบว่า ดวงแก้ว กอแก้ว กล่าวว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยการที่ผู้บังคับบัญชาได้ขอความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของงาน 2) การกระจายอำนาจในการบริหาร ได้แก่ การใช้คณะกรรมการและกลุ่มงานเฉพาะกิจในการปฏิบัติงานการให้

อิสระกับพนักงานในการดำเนินงานที่รับผิดชอบ 3) การให้อำนาจในการตัดสินใจ ได้แก่ การให้พนักงานมีสิทธิในการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบโดยไม่ต้องปรึกษาผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารระดับสูงให้การสนับสนุนผู้บริหารทุกคนในการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) การไว้วางใจซึ่งกันและกันในองค์การ ได้แก่ การมอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ความสามารถและมีการมอบหมายให้พนักงานได้ปฏิบัติงานใหม่ ๆ (ดวงแก้ว กอแก้ว, 2543) ดังนั้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการบริหารองค์การเป็นอย่างมากเพราะผู้บริหารระดับสูงเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารมีอิสระในการทำงานตลอดจนมีสิทธิในการเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกรักผูกพันและร่วมกันรับผิดชอบต่อสิ่งที่ร่วมกันตัดสินใจดำเนินงานให้องค์การประสบผลสำเร็จต่อไป พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและบริหารจัดการให้เกิดความสอดคล้องรวมไปถึงตรงตามความต้องการของท้องถิ่นและร่วมกับสถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยมีบทบาทดังนี้ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมเป็นแหล่งการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากสถานการณ์จริงให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ด้วยดีจะต้องได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากบุคลากรทุกฝ่ายทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน บิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลหรือหน่วยงานในชุมชน ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

องค์ประกอบที่ 2 มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.677 ถึง 0.816 และมีค่าไอเกนเท่ากับ 4.123 จากผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับ พิสูจน์ หิรัญวงษ์ เสนอแนวคิดไว้โดยสามารถจำแนก ดังนี้ ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กระบวนการของการตัดสินใจนั้นประการสำคัญที่จะต้องทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงนี้ดำเนินการสร้างแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติงานตามที่วางไว้ ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน โครงการนั้นจะได้อำนาจมาจากคำถามที่ว่า ใครทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร

การบริหาร การประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น โรงเรียนสามารถสร้างหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพเพื่อพัฒนา และให้ความรู้กับนักเรียนให้สอดคล้องกับท้องถิ่นได้ ขั้นที่ 3 การคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน (พิสนธ์ หิรัญวงษ์, 2541) จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น เรื่องดังกล่าวสามารถนำมาให้การศึกษาในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักค่านิยมให้เกิดความรัก ความหวงแหนและรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับนักเรียนและชุมชนได้ ดังนั้น ผู้ปกครองและชุมชนจึงเป็นส่วนสำคัญในการบริหารงานโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติสาระที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาและพัฒนาด้านการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการให้สังคมและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สถานศึกษามีการสอดประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

องค์ประกอบที่ 3 มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.518 ถึง 0.860 และมีค่าไอเกนเท่ากับ 3.328 จากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-centered, Student-centered หรือ Child-centered) คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ซึ่งต่างจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั่วไปที่เน้นให้เด็กศึกษาหาความรู้จากการสอนของครูโดยตรง แนวการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่าผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาได้ตามความต้องการของตัวเอง แต่แตกต่างกันที่ความต้องการ ความสนใจและความถนัดรวมไปถึงทักษะต่าง ๆ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงไม่ควรที่จะเป็นไปในแนวทางเดียว ควรมีความหลากหลายและตอบสนองได้กับเด็กทุกกลุ่ม ถ้าเป็นบุคคลที่คร่ำหวอดอยู่ในวงการการศึกษาของไทย จะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น เป็นแนวการจัดการเรียนรู้ที่ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงในการส่งเสริมการจัดการศึกษา มาตั้งแต่ยุคเริ่มต้นปฏิรูปการศึกษาใหม่ ๆ โดยได้มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนของแนวจัดการการศึกษาไว้ดังนี้ “มาตราที่ 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มเต็มศักยภาพของตนเอง” การจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการศึกษาในทุกระดับชั้นการศึกษา แต่การจะดำเนินการให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีคุณสมบัติของแนวการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยแท้จริง ซึ่งคุณสมบัติเหล่านั้น ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นผู้เรียน

จะต้องมีบทบาทในการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนตั้งแต่เริ่มจนไปถึงการประเมินผล การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) สามสิ่งสำคัญที่คุณครูต้องนำมาวิเคราะห์และพิจารณาในการออกแบบ การเรียนรู้คือ เนื้อหาและความต้องการของผู้เรียน 3) คุณครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนการสอน 4) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้เรียนถือเป็นช่วงเวลาแห่ง การพัฒนาทักษะทางสังคมและทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่และเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น 5) คุณครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้จัดหาสื่อและวัสดุรวมไปถึงคอย สนับสนุนและแนะนำแนวทางที่เหมาะสม การหาจังหวะสอดแทรกเนื้อหาที่ต้องการสื่อลงไป ในกิจกรรมของเด็กอย่างชาญฉลาด 6) การมีสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายในห้องเรียนจะช่วยให้ ผู้เรียนสามารถนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจของตัวเองได้ 7) การจัดการเรียนรู้ แบบผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น จะต้องส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน หลาย ๆ ด้านไปพร้อมกันได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือ Child Center นั้น คือการที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจนนำไปสู่การเกิดองค์ ความรู้ตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) จากแนวคิดข้างต้น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งแตกต่างกับการจัดการศึกษา ในรูปแบบทั่วไปที่คุณครูจะเป็นผู้วางแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดแทนที่ผู้เรียนจะศึกษาด้วย ตนเอง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ ครูผู้สอนจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถและเรียนรู้ทักษะความรู้ใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมไปถึงต้องรู้ถึงจังหวะ ในการสอดแทรกสิ่งที่ต้องการสอนเข้าไปในการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ตามแบบ ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นอีกตัวแปรหนึ่งในการส่งเสริมให้การจัดการศึกษารูปแบบนี้ให้มี ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนภายในห้องเรียนของคุณครู

องค์ประกอบที่ 4 มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.587 ถึง 0.788 และมีค่าไอเกนเท่ากับ 2.257 จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบระบบการบริหารงาน ในสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิด วอนสเบิร์ก แบ่งองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) การไว้วางใจกัน (Trust) ซึ่งเป็นปรัชญาพื้นฐานของการมีส่วนร่วม 2) ความยึดมั่น ผูกพัน (Commitment) 3) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and objectives) 4) ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (Autonomy) (Swansburg, R., 1996) และสอดคล้องกับ ไคเคิร์ท ได้แสดงให้เห็นสาระสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) ผู้บังคับบัญชารับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ใต้บังคับบัญชา 2) ผู้บังคับบัญชา กระตุ้นจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน 3) ระบบการติดต่อสื่อสารภายใน องค์การมีความคล่องตัวเป็นไปโดยอิสระ 4) ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชามีปฏิกริยาโต้ตอบกันอย่างเปิดเผยและโดยกว้างขวางเกี่ยวกับเป้าหมายขององค์การ การปฏิบัติงานและ กิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์การ 5) การตัดสินใจต่าง ๆ กระทำโดยกลุ่มในทุกระดับขององค์การ เปิดโอกาสให้กลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน 6) การควบคุมงาน

มีลักษณะกระจายไปในหมู่ผู้ร่วมงานให้มีการควบคุมตนเองและเน้นในเรื่องการแก้ปัญหาเป็นหลัก 7) ผู้บังคับบัญชาเห็นความสำคัญของการพัฒนาพนักงานโดยการฝึกอบรมเพื่อให้การทำงานมีผลงานที่สูงสุดและสำเร็จตามเป้าหมาย (Likert, Rensis, 1961) และสอดคล้องกับไบรย์แมน ได้เสนอแนวทางในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่จะมีผลต่อทัศนคติ การปฏิบัติงานและการกระตุ้นจิตใจผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ 4 ประการ คือ 1) บรรยากาศของการมีส่วนร่วมควรจะต้องทำให้แนวทางที่จะไปสู่เป้าหมายมีความชัดเจนยิ่งขึ้นและบรรยากาศจะมีลักษณะของความไม่เป็นทางการมากกว่า 2) จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถเลือกเป้าหมายที่มีคุณค่า ดังนั้นผู้บังคับบัญชาควรเพิ่มเป้าหมายส่วนบุคคล (Individual Goal) กับเป้าหมายองค์การ (Organization Goal) ให้เท่าเทียมกัน 3) ผู้มีส่วนร่วมจะเพิ่มการควบคุมงานมากขึ้นถ้ามีแรงจูงใจและความเป็นอิสระเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงานมากขึ้นและ 4) เมื่อบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเขาจะมี Ego - involved (Bryman, A., 1986) จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น กระบวนการภายในองค์กรที่บุคลากรภายในองค์กรเข้ามามีส่วนร่วม หรือส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานภายในองค์กรทั้งในด้าน การตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การร่วมรับผิดชอบรวมถึงการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความเชี่ยวชาญเพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์กรบรรลุเป้าหมาย และบรรลุวัตถุประสงค์รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบริหารองค์กรอีกด้วย

องค์ประกอบที่ 5 มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.583 ถึง 0.783 และมีค่าไอเกนเท่ากับ 1.714 องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา จากการศึกษาพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การซึ่ง จันทรานี สงวนนาม ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ 1) ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาทุกระดับในองค์การ 2) ลดความขัดแย้งในการทำงานรวมถึงสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น 3) สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานภายในองค์กร 4) ช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีสุขภาพจิตดี 5) สร้างความเป็นประชาธิปไตยภายในองค์กร 6) ลดค่าใช้จ่ายภายในองค์กรและใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม 7) การใช้งบประมาณขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 8) ช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกต่อตัวเองว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (จันทรานี สงวนนาม, 2553) และสอดคล้องกับสัมฤทธิ์ กางเพ็ง กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดคนเดียว 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในทางจิตวิทยาคือทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น 3) เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 4) เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะ

ในการทำงานร่วมกันเกิดความมีน้ำใจและความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น 5) การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้นและส่งเสริมให้มีการปรับปรุงงาน ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2545) จากแนวคิดที่กล่าวข้างต้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาสถานศึกษาและมีประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาให้มีการเข้าใจและสามารถตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เนื่องจากได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากทุกฝ่าย โดยที่ทุกฝ่ายสามารถทำงานร่วมกันได้มีการสื่อสารกันอย่างเข้าใจ มีความรับผิดชอบในภาระงานที่ตนรับผิดชอบ และเกิดความผูกพันกับสถานศึกษามากขึ้น

สรุป

การบริหารแบบการมีส่วนร่วมสามารถทำให้องค์การบริหารจัดการที่ดำเนินไปอย่างเรียบร้อยราบรื่น เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ เพื่อพัฒนาหน่วยงานเป็นไปในทิศทางที่ดี ตลอดจนการประเมินผลให้ซึ่งทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะนำไปสู่เป้าหมายขององค์กรนั้น ๆ ได้ เพราะการยอมรับซึ่งกันและกัน การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่ผลสำเร็จได้ดียิ่งในการบริหารจัดการองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพิจารณานำองค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยนำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์ นโยบายรวมถึงการจัดการศึกษาพร้อมทั้งมีการแก้ไขปรับปรุงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำองค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเข้าปรับใช้มีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายและทิศทางการตามความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ควรนำองค์ประกอบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมไปเผยแพร่ต่อสถานศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการพัฒนาผู้บริหารและครูในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อให้ได้องค์ประกอบเบื้องต้นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมภายในสถานศึกษา ทั้งนี้ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบ

เจียยั่นย่น เพื่อตรวจสอบผลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกับสมมติฐานเพียงใด

2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้และพัฒนาสถานศึกษาอย่างแพร่หลาย

3. ควรมีการนำการวิจัยไปศึกษาในบริบทอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ . (2543). แนวทางการนำมาตรฐานหลักสูตรไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และวัดผลตามสภาพจริง. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร:คุรุสภาลาดพร้าว.
- จันทรานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- ดวงแก้ว กอแก้ว. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมความพึงพอใจในการปฏิบัติงานความผูกพันในองค์กรและเจตคติต่อองค์กร :กรณีศึกษา ธารณาการ กรุงเทพฯ จำกัด (มหาชน) สาขาบางกะปิ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- พิสนธ์ หิรัญวงษ์. (2541). การศึกษาการบริหารโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2545). รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. วารสารวิชาการกรมวิชาการ, 5(4), 50.
- สุดา ทัพสุวรรณ. (2545). บ้านกับนักเรียน. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 1(2), 23.
- Bryman, A. (1986). Leadership and Organization. London: Routedge & Kegan Paul.
- Likert, Rensis. (1961). New Pattern of Management. New York: McGraw – Hill.
- Satcher, D. (2005). Healthy and ready to learn. Educational Leadership, 9, 26-31.
- Swansburg, R. (1996). Management and Leadership for Nurse Management. Boston: Jones and Bartlett.

การประเมินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
บ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี
อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง*

EVALUATION OF TEACHING MEDIA PRODUCTION PROJECT OF
BAN THUNG KHLONG KWAI CHILD DEVELOPMENT CENTER UNDER
THUNG NAREE SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
PA BON DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

ทิวานันท์ หัสรังษี

Tiwanun Hussarungsee

ประกอบ ใจมั่น

Prakob Jaimun

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajaphat University, Thailand

E-mail: kktiwanun21@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP model) ประกอบด้วยด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ หัวหน้าศูนย์ ครู ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า

ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต อยู่ในระดับมากทุกด้าน แนวทางการพัฒนาโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน ด้านบริบท มีข้อเสนอแนะว่าโครงการนี้มีจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ที่ชัดเจน มีความเหมาะสมต่อการต่อโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน ด้านปัจจัยนำเข้ามีข้อเสนอแนะว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้อง

* Received 30 September 2022; Revised 1 February 2023; Accepted 2 March 2023

กับโครงการมีความพร้อมศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมตามโครงการ ด้านงบประมาณในการจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ ด้านกระบวนการ มีข้อเสนอแนะว่า โครงการได้ดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการประเมิน คือ การแก้ไขปรับปรุง โดยมีการประเมินสื่อการเรียนการสอนสามารถถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจได้อย่างชัดเจนมีรูปร่าง สี สัน สวยงามของสื่อการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล มีข้อเสนอแนะว่า โครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนมีการนำผลการประเมินโครงการมาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การผลิตสื่อการเรียนการสอน, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ABSTRACT

This study aimed to evaluate the teaching media production project of Ban Thung Khlong Kwai Child Development Center of Thung Naree Subdistrict Administrative Organization, Pa Bon District, Phatthalung Province. The CIPP model was used for evaluation, consisting of context, inputs, process, and productivity. The research informants were divided into four groups: center administrator, teachers, parents, and students of Ban Thung Khlong Kwai Child Development Center of Thung Naree Subdistrict Administrative Organization, Pa Bon District, Phatthalung Province. The research instruments consisted of an interview form and questionnaires.

The results showed that:

The context, inputs, process, and productivity were high in all aspects. Guidelines for developing teaching media production projects in the context: this project needs to operate to achieve clear goals and is appropriate for the teaching media production project. For input, the personnel involved in the project can organize project activities and budget to procure media, materials, and equipment. For the process, the project was carried out under the assessment process steps: revisions and improvements by evaluating teaching materials. The evaluation showed that the teaching materials had beautiful shapes and colors and could help transfer knowledge and understanding clearly. For the evaluation, the teaching media production project should be used project assessment results to be information for planning, developing, and improving the project for more complete.

Keywords: Project evaluation, Instructional media production, Child Development Center

บทนำ

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ต้องได้รับการพัฒนา ตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและ พัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่ เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐาน คุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) เป้าหมายยุทธศาสตร์การ ปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552 - 2561) แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (พ.ศ. 2560 - 2564) นำไปสู่การกำหนดทักษะสำคัญสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญต่อการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความสอดคล้องและทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้น การพัฒนาในช่วงปฐมวัย จึงเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นช่วงวัยที่พัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดในชีวิต

ในการจัดการศึกษาปฐมวัย มีการนำนวัตกรรมที่เป็นสิ่งใหม่ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน ที่อาจทำขึ้นใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วนหรือเป็นการปรับปรุงจากสิ่งที่มีอยู่เดิม ซึ่งอาจอยู่ใน รูปของความคิด วิธีการ หรือ วัสดุ อุปกรณ์ที่มีการประยุกต์มาจากพื้นฐานของแนวคิดและ ทฤษฎีที่มีอยู่เดิมมาใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย สื่อ (media) เป็นส่วนที่จะทำให้เกิดความ สนใจ การเรียนรู้และมีความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี สื่อการสอน (Instructional Media) หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็น แผนภูมิ ภาพนิ่ง ตัวหนังสือ อักษร หรือการ์ตูน เป็นต้น สื่อการสอนนับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอน นับตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากสื่อเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอน และ ผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความหมายของเนื้อหาบทเรียน ได้ตรงกับผู้สอน ในการใช้สื่อการสอนนั้นผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะเฉพาะและ คุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิด เพื่อเลือกสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การสอน และสามารถ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบในการใช้สื่อด้วย

การผลิตสื่อการเรียนการสอน สำหรับเด็กปฐมวัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้เด็ก สนใจในการเรียนมากขึ้นสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เกิด ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูผลิตสื่อใช้เองตรงกับหน่วยการเรียนการสอนของเด็กระดับปฐมวัย และ พัฒนาศักยภาพของครูและมีสื่อประกอบการเรียนการสอน โครงการนี้ได้จัดทำขึ้นในภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โดยดำเนินการตามแผนพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลอง ควายที่เป็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการระบบการเรียนการสอน คือ กลยุทธ์การจัดหาสื่อการ เรียนการสอน เพื่อให้โครงการได้พัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้เกิดคุณภาพ

ทางการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป จึงควรมีการประเมินโครงการนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการดำเนินโครงการ ซึ่งช่วยให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนโครงการตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ (สมคิด พรหมจ้อย, 2552) และช่วยให้ได้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้ได้ประโยชน์จากสื่อนั้น ข้อมูลประเภทนี้ทำให้เราทราบถึงข้อจำกัด และปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการตลอดจนเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ผลิตและผู้ได้ประโยชน์จากสื่อ รวมถึงทราบลักษณะของสื่อการเรียนการสอนของโครงการทั้งในด้านที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควายได้เล็งเห็นความสำคัญของเด็กจึงได้จัดทำ “โครงการการผลิตสื่อการเรียนการสอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย” สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เพื่อสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างครู ผู้ปกครองและเด็กนักเรียน ได้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ ที่ใช้ในการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาทั้งตัวเด็กนักเรียนและคุณครู

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้ประเมินจึงมีความสนใจและได้ศึกษาค้นคว้า หลักการ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูล ในการกำหนดรูปแบบการประเมินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โดยนำแนวคิดการประเมินตามรูปแบบ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความยืดหยุ่นเอื้อประโยชน์ต่อการเก็บรวบรวมในการประเมินอย่างครอบคลุม ซึ่งข้อมูลที่ได้ในครั้งนี้ จะนำไปสู่การพัฒนาและการดำเนินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควายให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมายและผลที่คาดหวังได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2561 เพื่อการรับรองมาตรฐานในระดับที่สูงขึ้นตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ดี เก่งและมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินบริบทของโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อประเมินกระบวนการของโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

4. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

5. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โดยผู้ให้ข้อมูล มีจำนวนทั้งหมด 91 คน ประกอบด้วย

1. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย จำนวน 1 คน
2. ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย จำนวน 4 คน
3. ผู้ปกครองนักเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย จำนวน 43 คน
4. นักเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย จำนวน 43 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดการประเมินตามรูปแบบ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความยืดหยุ่นเอื้อประโยชน์ต่อการเก็บรวบรวมในการประเมินอย่างครอบคลุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยมีแนวคิดการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) คือ ข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการดำเนินโครงการ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด และความเป็นไปได้ของโครงการ

2. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถของผู้รับผิดชอบโครงการ ความเพียงพอของงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และอาคารสถานที่ วิธีดำเนินโครงการ และกิจกรรมของโครงการ จากแบบจากแบบสัมภาษณ์สำหรับ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และแบบสอบถามสำหรับครู ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

3. การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) คือ ข้อมูลที่ได้มาจากการควบคุม การบริหารโครงการเกี่ยวกับกระบวนการ PDCA ใน 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการกำกับ ติดตาม และด้านการประเมินผล ได้มาจาก

แหล่งข้อมูล คือ จากการสัมภาษณ์ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง จากแบบสอบถามครู ผู้ช่วยครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี จังหวัดพัทลุง

4. การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) คือ ข้อมูลที่ได้มาจากความสำเร็จของการดำเนินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย เจตคติที่มีต่อการผลิตสื่อการเรียนการสอน และความพึงพอใจที่มีต่อสื่อการเรียนการสอนได้มาจากแบบสอบถามครู และผู้ปกครองนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี จังหวัดพัทลุง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเป็นเครื่องมือที่ผู้ประเมินสร้างและพัฒนาเครื่องมือตามกรอบแนวคิดของการประเมิน เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามจากกลุ่มที่เป็นแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ผู้สัมภาษณ์บันทึกเสียง รับฟัง และจดประเด็นลงในแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต โดยเป็นแบบเขียนบรรยาย

2. แบบสอบถามความคิดเห็นของครู และผู้ปกครองนักเรียน บ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อคำถามและคำตอบให้เลือกโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง () ที่ตรงกับความเป็นจริง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ในแต่ละข้อคำถามโดยใช้เป็น แบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating scale) ด้วยเทคนิคการจัดแบบลิเคิร์ท (Likert) มีข้อให้เลือกตอบ 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยเป็นแบบเขียนบรรยาย

3. แบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับ ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ในแต่ละข้อคำถามโดยใช้เป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating scale) ด้วยเทคนิคการจัดแบบลิเคิร์ต (Likert) มีข้อให้เลือกตอบ 5 ระดับ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของรูปหัวใจ เพื่อให้ง่ายต่อนักเรียนตอบ เพราะนักเรียนเป็นระดับอนุบาล แบบสอบถามนักเรียนนี้ ครูจะเป็นผู้อ่านคำถามให้นักเรียนตอบ เพราะนักเรียนอยู่ในระดับอนุบาล ยังไม่มีความสามารถในการอ่านได้

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบเนื้อหา (Content validity) เป็นการตรวจสอบเพื่อดูว่าเนื้อหาของ คำถามมีความสมบูรณ์ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและมีความถูกต้องตามแนวคิดและทฤษฎี ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถามที่ตรงกับ เรื่องที่จะศึกษา ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจึงคำนวณหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามหรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อ คำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบโดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามพบว่า มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่าคำถามในส่วนนี้มีความสอดคล้อง กับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นคำถามในแบบสอบถามเพื่อทำการศึกษาได้ และภาพรวมค่าดัชนีความสอดคล้องได้คะแนน 1.00 คะแนน มีค่ามากกว่า 0.50 คะแนน สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับโดยใช้วิธีคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient)

2.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)

2.2 ความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ ใช้วิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอ จังหวัดพัทลุง” มีผลการวิจัยดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศชาย จำนวน 27 คน เพศหญิงจำนวน 21 คน เป็นผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 43 คน หัวหน้าศูนย์และครู จำนวน 5 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 19 คน รองลงมา คือ มีอายุอายุ 30 - 40 ปี จำนวน 14 คน อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 11 คน และมีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 4 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 37 คน รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 9 คน และมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน ตามความคิดเห็นของครู และผู้ปกครองนักเรียนต่อโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้

1. ด้านกระบวนการ พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้ การประชุมวางแผนงานได้มีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ การกำหนดบุคลากรปฏิบัติหน้าที่บริหารโครงการสอดคล้องกับคุณวุฒิและทักษะความรู้ความสามารถ และการนำผลการประเมินโครงการมาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผน เพื่อพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์สนับสนุนในการใช้งานมีคุณภาพและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ความพร้อมในการอำนวยความสะดวกเมื่อเกิดปัญหาในการใช้งาน และ ผู้รับผิดชอบโครงการมีความรู้ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้งาน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

3. ด้านบริบท ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้ วัตถุประสงค์โครงการสอดคล้องกับนโยบายองค์การบริหารส่วนตำบล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ โครงการมีความเหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์ และโครงการมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

4. ด้านผลผลิต พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ สื่อการสอนช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนสนใจเรียนรู้ได้ในเวลาอันสั้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ สื่อการสอนนั้นทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และฝึกหัดด้วยตนเอง และโดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนการสอนในระดับใด ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญ อภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

ผลการประเมินผลการดำเนินงานโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภักดิ์นันท์ ยอดสิงห์ ศึกษาเรื่องการออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษ สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาทักษะความสามารถทางด้านภาษาและสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี 2) เพื่อออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี 3) เพื่อสร้างต้นแบบสื่อการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กอายุ 3 - 6 ปี มีการพัฒนาการที่รวดเร็วมาก และเป็นวัยที่ต้องการการเรียนรู้มาก สิ่งที่จะช่วยในการเรียนรู้ต่าง ๆ ของเด็ก คือ สื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะทางด้านภาษาจะเป็นสื่อประเภทเกม เพราะเนื่องจากช่วงวัยนี้ เป็นวัยที่ต้องการการเรียนรู้ชอบเล่น และการเล่นของเด็กเป็นวิธีการที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด (ภักดิ์นันท์ ยอดสิงห์, 2560) โดยแยกเป็นด้านทั้งด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ดังนี้

1. ด้านบริบท ตามความคิดเห็นในการดำเนินการโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินการโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนได้รับความร่วมมือจากคณะครูและกำลังใจจากผู้บริหารในทุกด้าน จนทำให้การดำเนินโครงการสำเร็จไปได้ด้วยดี ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภักดิ์นันท์ ยอดสิงห์ ศึกษาเรื่องการออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาทักษะความสามารถทางด้านภาษาและสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี 2) เพื่อออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี 3) เพื่อสร้างต้นแบบสื่อการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษ สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กอายุ

3 - 6 ปี มีการพัฒนาการที่รวดเร็วมาก และเป็นวัยที่ต้องการการเรียนรู้มาก สิ่งที่จะช่วยในการเรียนรู้ต่าง ๆ ของเด็ก คือ สื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะทางด้านภาษาจะเป็นสื่อประเภทเกม เพราะเนื่องจากช่วงวัยนี้ เป็นวัยที่ต้องการการเรียนรู้ชอบเล่น และการเล่นของเด็กเป็นวิธีการที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด (ภักคันธ์ ยอดสิงห์, 2560)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ตามความคิดเห็นในการดำเนินการโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความสามารถของบุคลากร ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับ ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก กิจกรรมของโครงการ ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ กิจกรรมที่จัดและช่วงเวลามีความเหมาะสม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนา อยู่สวัสดิ์ ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการประเมินบริบทของโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ภาพรวม พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อจำแนกผลการประเมินตามตัวชี้วัดซึ่งมี 2 ตัวชี้วัด ทุกตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์การประเมินและมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การประเมินปัจจัยของโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ภาพรวม พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อจำแนกผลการประเมินตามตัวชี้วัดซึ่งมี 2 ตัวชี้วัด ทุกตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์การประเมินและมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ภาพรวม พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อจำแนกผลการประเมินตามตัวชี้วัดซึ่งมี 5 ตัวชี้วัด ทุกตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์การประเมินและมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก 4) การประเมินผลผลิตของโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ภาพรวม พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อจำแนกผลการประเมินตามตัวชี้วัดซึ่งมี 16 ตัวชี้วัด เป็นตัวชี้วัด ด้านผู้เรียน จำนวน 9 ตัวชี้วัด มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผ่านการประเมินตามเกณฑ์การประเมิน จำนวน 8 ตัวชี้วัด ไม่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์การประเมิน จำนวน 1 ตัวชี้วัด คือ ความสามารถในการวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง เป็นตัวชี้วัด ด้านครู จำนวน 3 ตัวชี้วัด มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านการประเมินตามเกณฑ์การประเมินทุกตัวชี้วัด และเป็นตัวชี้วัดด้านผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ตัวชี้วัด มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านการประเมินตามเกณฑ์การประเมินทุกตัวชี้วัด ผลการประเมินภาพรวมของโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า อยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาผลการประเมินทั้ง 4 ด้าน ด้านบริบท และด้านปัจจัย ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน เมื่อจำแนกผลการประเมินตามตัวชี้วัดทั้ง 25 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 24 ตัวชี้วัด โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ตัวชี้วัด ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก 20 ตัวชี้วัด และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 1 ตัวชี้วัด เป็นตัวชี้วัดด้านผู้เรียน คือ ความสามารถในการวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง (รัตนา อยู่สวัสดิ์, 2562)

3. ด้านกระบวนการ ตามความคิดเห็นในการดำเนินการโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอบาบอง จังหวัดพัทลุง ด้านกระบวนการ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การวางแผน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก การดำเนินงานตามแผน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก การกำกับ ติดตาม ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก การประเมินผล ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลนันท์ บุญกล้า ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านหนองปลาชีว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน บ้านหนองปลาชีว สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ของ Stufflebeam ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ การประเมิน สภาวะแวดล้อม การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการดำเนินงาน การประเมินผลผลิต ผลการวิจัย พบว่า 1) การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านหนองปลาชีว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การประเมินโครงการเศรษฐกิจ

พอเพียงของโรงเรียนบ้านหนองปลาชีว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ด้านสภาวะแวดล้อม (Context evaluation) ผลการประเมินพบว่า มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก 3) การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านหนองปลาชีว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) ผลการประเมินพบว่า มีความเพียงพอเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 4) การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านหนองปลาชีว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process evaluation) ผลการประเมินพบว่า มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก 5) การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านหนองปลาชีว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ด้านผลผลิต (Product evaluation) ผลการประเมิน พบว่า มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก (กมลนันท์ บุญกล้า, 2559)

4. ด้านผลผลิต ตามความคิดเห็นในการดำเนินการโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอ ป่าบอน จังหวัดพัทลุง ด้านผลผลิต ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เจตคติต่อการผลิตสื่อการเรียนการสอน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนการสอน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อที่อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภักดิ์นันท์ ยอดสิงห์ ศึกษาเรื่อง การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาทักษะความสามารถทางด้านภาษาและสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี 2) เพื่อออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี 3) เพื่อสร้างต้นแบบสื่อการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กอายุ 3 - 6 ปี มีการพัฒนาการที่รวดเร็วมาก และเป็นวัยที่ต้องการการเรียนรู้มาก สิ่งที่จะช่วยในการเรียนรู้ต่าง ๆ ของเด็ก คือ สื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะทางด้านภาษาจะเป็นสื่อประเภทเกม เพราะเนื่องจากช่วงวัยนี้ เป็นวัยที่ต้องการการเรียนรู้ खेल และการเล่นของเด็กเป็นวิธีการที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ดังนั้นจึงออกแบบสื่อการเรียนรู้ประเภทเกมที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จากการศึกษาการเรียนภาษาอังกฤษสำหรับเด็กควรเน้นที่คำศัพท์พื้นฐานและประโยคง่าย ๆ ทางผู้วิจัยจึงออกแบบสื่อการเรียนรู้ประเภทเกมการ์ดที่เน้นไปทางคำศัพท์เพื่อเป็นพื้นฐานให้เด็กสามารถจดจำคำศัพท์สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวได้ ผลงานการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี คือ เด็กจะได้รับพัฒนาการทางด้านภาษาอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นด้านการฟัง พูดอ่าน และเขียน เด็ก ๆ จะได้ตะลุยคำศัพท์ใน

หมวดต่าง ๆ 5 หมวดด้วยกัน ได้แก่ หมวดสัตว์ หมวดผลไม้ หมวดร่างกาย หมวดของใช้และเฟอร์นิเจอร์ในบ้าน และหมวดกิริยาท่าทางต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการ์ดพิเศษที่จะช่วยเพิ่มความสนุกและอุปสรรคให้เด็กได้เรียนรู้ ทั้งยังฝึกกระบวนการคิด การสังเกต และการจำอีกด้วย เกมการ์ดนี้เด็กสามารถเล่นได้อย่างสนุกสนาน และได้เรียนรู้คำศัพท์ในหมวดต่าง ๆ ควบคู่กัน เด็กสามารถเรียนรู้การเล่นได้จากคุณครูหรือผู้ใหญ่ที่ช่วยสอน หลังจากที่ได้เล่นจนสามารถเข้าใจวิธีการเล่นได้ เด็ก ๆ จะสามารถเล่นเกมนี้ได้ด้วยตัวเอง ในส่วนของเรื่องสีสันทัน ใช้สีสดใส ความหลากหลายของสี และมีลวดลายบนการ์ดและบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจของเด็กได้ดี (ภักคินันท์ ยอดสิงห์, 2560)

5. แนวทางการพัฒนาโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ด้านบริบท ควรขยายวัตถุประสงค์โครงการให้ครอบคลุมการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม โดยประสานความร่วมมือจากชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน ด้านปัจจัยนำเข้า ควรจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการ ผลิตสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมโดยกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสม ด้านกระบวนการ ควรมีการวางแผนการดำเนินงานตามแผน การกำกับ ติดตาม และการประเมินผล การผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควายอย่างต่อเนื่อง และมีการเสนอแนะแนวทางพิจารณาจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กเล็กต่อไป ด้านผลผลิต ผู้ผลิตสื่อการเรียนการสอนควรมีเจตคติต่อการผลิตสื่อการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาผลงานด้านสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน

สรุป

การใช้สื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เนื่องจากการดำเนินการโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนได้รับความร่วมมือจากคณะครูและกำลังใจจากผู้บริหารในทุกด้าน จนทำให้การดำเนินโครงการสำเร็จไปได้ด้วยดี ความเหมาะสมของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร มีความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ มีประสิทธิภาพการบริหารจัดการ มีการดำเนินจัดกิจกรรมที่เหมาะสม แต่ทั้งนี้มีการเสนอแนะการกำหนดวัตถุประสงค์โครงการให้ครอบคลุมการบริหารจัดการ โดยกำหนดให้มีส่วนร่วมโดยประสานความร่วมมือจากชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน และการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการ เพื่อให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นและการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านบริบท การผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ควรขยายวัตถุประสงค์โครงการให้ครอบคลุมการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมโดยประสานความร่วมมือจากชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า การผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ควรจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการ ผลิตสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมโดยกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสม

3. ด้านกระบวนการ โครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ด้านกระบวนการ ควรมีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การกำกับ ติดตาม และการประเมินผล การผลิตสื่อการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควายอย่างต่อเนื่อง และมีการเสนอแนะแนวทางพิจารณาจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กเล็กต่อไป

4. ด้านผลผลิต ผู้ผลิตสื่อการเรียนการสอนควรมีเจตคติต่อการผลิตสื่อการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาผลงานด้านสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งนี้จะส่งผลต่อความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนการสอนและนำไปสู่การพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กเล็กต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยสภาพปัญหาและผลกระทบของการประเมินผล การจัดประสบการณ์เรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งคลองควาย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โดยใช้รูปแบบการประเมิน ของอัลคิน (Alkin, M.C., 1969) เพื่อประเมินการตัดสินใจ การเลือกแนวทางที่เหมาะสมในการประเมินโครงการ

2. ควรวิจัยการประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้รูปแบบการประเมิน ของสคริฟเวน (Scriven, M., 1967) เพื่อประเมินคุณค่า ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของโครงการการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กมลนันท์ บุญกล้า. (2559). การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านหนองปลาชีว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. ใน หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ภักดินันท์ ยอดสิงห์. (2560). การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษ สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี. ใน ปริญญาศิลปประยุกต์บัณฑิต สาขาวิชาออกแบบอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- รัตนา อยู่สวัสดิ์. (2562). การประเมินโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2563 จาก <http://www.chan2.go.th/docfile/egp/a743d48340a1f1dc5bb61470f9c01b89.pdf>
- สมคิด พรหมจ้อย. (2552). เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: จตุพรดีไซน์.
- Alkin, M. C. (1969). Evaluation Theory Development. New York: Russail Sage Foundtion.
- Scriven, M. (1967). The Methodology of Evaluation. In R. W. Tyler, R. M. Gagne, & M. Scriven (Eds.), Perspectives of Curriculum Evaluation Chicago. Rand McNally.

การพัฒนาแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย*
MODEL DEVELOPMENT OF CREATING HAPPINESS AT WORK
FOR INSTRUCTORS OF EDUCATION FACULTY
AT SOUTHERN RAJABHAT UNIVERSITIES IN THAILAND

นัจจรี เจริญสุข

Natjaree Jaroensuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: natjaree.jar@sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพความสุขในการทำงาน โดยการศึกษาเอกสาร ใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ใช้การสนทนากลุ่ม 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้สอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ จำนวน 190 คน ใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า มีความสุขในการทำงาน มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ด้านคุณธรรม ด้านอารมณ์เชิงบวก ด้านการเป็นผู้ให้ และด้านความสัมพันธ์ที่ดี

2. ผลการพัฒนาแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ประกอบด้วย หลักการ เหตุผล วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย รูปแบบการสร้างความสุขในการ

* Received 12 October 2022; Revised 3 March 2023; Accepted 7 March 2023

ทำงาน เพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงาน เพื่อการนำแนวทางไปใช้ในการกำหนดเป็นองค์ประกอบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย พบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, องค์กรแห่งความสุข, การสร้างความสุขในการทำงาน

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) study the state of happiness at work through document research and interview of five experts, 2) develop the model for creating happiness at work through seven experts and focus group discussion, and 3) to assess the suitability and feasibility of the model in creating happiness at work. The sample involved 190 instructors of the Education Faculty of Southern Rajabhat Universities in Thailand. The research instrument was a suitability and feasibility assessment form to evaluate the model. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows:

1. The sample's state of happiness at work showed that happiness comprised eight components: love in a career, success in work, recognition, physical and mental health, morality, positive emotion, being a giver, and good relationships.

2. The development of the model in creating happiness at work of the sample showed that the model involved principle, rationale, objective, and goal. The model could be used to support the creation of happiness at work and as a guideline for determining components of creating happiness at the work of the sample group.

3. The result of the suitability and feasibility assessment of the model in creating happiness at work of the sample showed that the overall suitability and feasibility of the model were at a high level.

Keywords: Model development, Happiness at work, Creation of happiness at work

บทนำ

การดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันในประเทศไทย พบว่า ผู้คนจะต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง เทคโนโลยี ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในระดับครอบครัว ระดับชุมชน และประเทศชาติ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อผู้คนในทุกระดับ ก่อให้เกิดความเครียดทั้งในระดับครอบครัวและสังคม โดยเฉพาะสังคมคนทำงานในองค์กรต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ทำให้คนทำงานทุกระดับขาดความสุข ซึ่งเมื่อคนทำงานขาดความสุขย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงานที่ทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บุคคลที่ทำงานในหน่วยงานจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแลและเอาใจใส่เพื่อที่ทุกคนในองค์กรจะได้ทำงานอย่างมีความสุข และผลิตงานคุณภาพออกสู่สังคม ความสุขเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต การที่คนทำงานมีความสุขนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา คนที่มีความสุขจะแสดงออกที่เต็มไปด้วยพลัง ตื่นเต้น ร่าเริง เบิกบาน ส่วนความสุขในการทำงานเป็นเรื่องของจิตใจ หากมีความพึงพอใจต่องาน รักในงานที่ทำ แม้มีอุปสรรคก็ไม่ท้อถอย (ว.วชิรเมธี, 2556)

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสุขในการทำงานส่งผลให้บุคคลในองค์กรมีขวัญและกำลังใจ ซึ่ง (พเยาว์ หมอเล็ก, 2560) ได้ศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ปัญหาด้านการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ ครูไม่มีความจริงใจต่อกัน และความคิดเห็นไม่ตรงกัน ปัญหาด้านความรักในงาน ได้แก่ เงินเดือนน้อยเกินไป ผู้บริหารกระจายงานไม่ทั่วถึง ปัญหาด้านความสำเร็จในงาน ได้แก่ ขาดการทำงานเป็นทีม การอบรมยังไม่ทั่วถึง ปัญหาด้านการเป็นที่ยอมรับ ได้แก่ การยกย่องในความสำเร็จยังไม่เสมอภาค ผู้บริหารไม่ชื่นชมเมื่อผลงานสำเร็จ และปัญหาด้านความพึงพอใจในงาน ได้แก่ นโยบายและการบริหารบางอย่าง ภาระงานของครูมากเกินไป ปัจจุบันกระแสการสร้างการทำงานอย่างมีความสุขในประเทศไทยได้เริ่มแพร่หลายมากขึ้น สร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่บุคลากรรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในการทำงาน ทำงานแล้วรู้สึกมีความสุข รู้สึกถึงความมั่นคงในงาน การเจริญเติบโตก้าวหน้า กระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย สนุกกับงานมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงานและสภาพแวดล้อมที่ดีที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสุขในการทำงาน ลดความเครียดและความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้องค์กรเจริญก้าวหน้าและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ภัทรดนัย ฉลองบุญ, 2556)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง มีภารกิจสำคัญ คือ ผลิตบัณฑิตครูออกมารับใช้สังคมเป็นคุณครูคุณภาพ เพื่อสร้างบัณฑิตครูคุณภาพสู่สังคม ประเทศชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่คนที่เป็นครูจะต้องรู้สึกและแสดงออกถึงการมีความสุข และมีความสุขในการทำงาน

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างสุขในการทำงานมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร ช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจารย์คณะครุศาสตร์เป็นองค์ประกอบหลักของคณะครุศาสตร์ในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย ในอันที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ตามขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพความสุขในการทำงาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานและขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย

การศึกษาสภาพความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีผลการประเมินคุณภาพครั้งสุดท้ายอยู่ในระดับดี เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท และเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษา 10 ปีขึ้นไปเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสัมภาษณ์ความสุขในการทำงาน ของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย

ร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย คือ การยกร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย นำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจ รวมถึงผลการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ มาประกอบการยกร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบ โดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) พัฒนาโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้สนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอน ไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือเคยเป็นผู้บริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะของเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย การวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ จากข้อมูลที่เป็นถ้อยคำและการเขียนลงเอกสารประกอบการสนทนาทำการสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นการสนทนาโดยใช้เทคนิควิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย ปีการศึกษา 2564 จำนวน 361 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย ปีการศึกษา 2564 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (พิสนุ พองศรี, 2552) กำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย จำนวน 190 คน กำหนดสัดส่วนเป็นรายมหาวิทยาลัยแล้วดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลากให้ได้จำนวนครบตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย

ตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการนำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องและความเหมาะสมของการใช้ภาษาโดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Objective Congruence : IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นมาใช้รวมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งหนึ่งโดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผลหรือวิจัย 1 คน และนักวิชาการด้านการศึกษา 3 คน และนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ ไปปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป

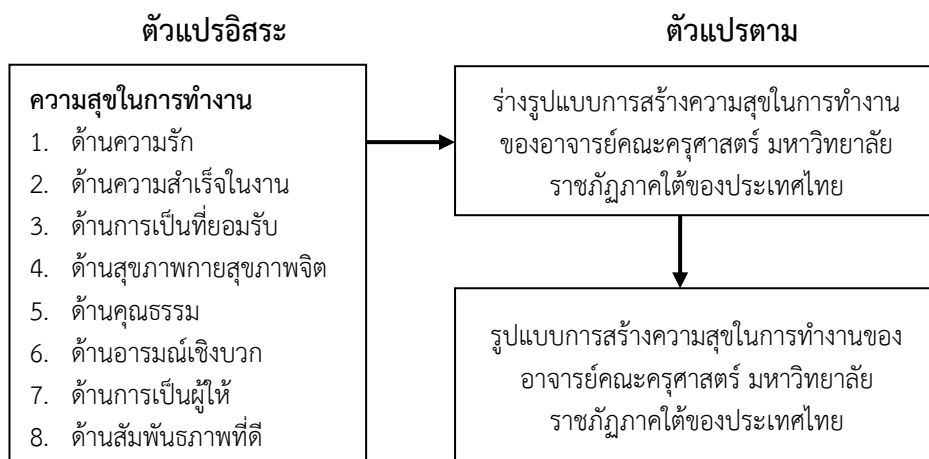
การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การแปลความหมายของแบบสอบถาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์ตัวแปร สภาพความสุขในการทำงาน จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความรัก 2) ด้านความสำเร็จในงาน 3) ด้านการเป็นที่ยอมรับ 4) ด้านสุขภาพกายสุขภาพจิต 5) ด้านคุณธรรม 6) ด้านอารมณ์เชิงบวก 7) ด้านการเป็นผู้ให้ และ 8) ด้านสัมพันธภาพที่ดี เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการศึกษาสภาพความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า สภาพความสุขในการทำงาน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านความรักในงาน ประกอบด้วย บุคคลที่มีความรักในงานจะมีความเพลิดเพลินในการทำงาน มีแรงใจที่จะทำงานและมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำ เห็นคุณค่าของงาน มีความกระตือรือร้น และรักในงานที่ทำ มีความผูกพันและเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในการงานให้สำเร็จ โดยใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ ใช้สติปัญญา และสามารถปรับตัว ตลอดจนมีอิสระในการทำงานและมีความเชื่อมั่นในการทำงาน

2. ด้านความสำเร็จในงาน ประกอบด้วย บุคลากรจะมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อบรรลุเป้าหมายโดยมีการวางแผนการทำงานอย่างมีระบบ มีขั้นตอนการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการทำงาน และมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ ตลอดจนเครือข่าย สามารถบริหารเวลา มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำงานที่รับผิดชอบ สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคได้ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในหน้าที่หรืองานอื่น ๆ ได้สามารถทำงานที่ท้าทายได้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

3. ด้านการเป็นที่ยอมรับ ประกอบด้วย บุคลากรจะเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน เรียนรู้จากความคิดของกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นต่าง มีความเป็นตัวของตัวเอง รู้สึกเป็นส่วนร่วมของทีม สามารถทำงานด้วยความถูกต้องรวดเร็ว และได้รับการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นได้รับการยกย่องจากสังคม

4. ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ประกอบด้วย บุคลากรมีพลังกายพลังใจที่เข้มแข็ง รู้จักเอาใจเอามาใส่ใจเรา ยินดี พอใจความสำเร็จแม้เล็กน้อย สามารถเผชิญความจริงได้ ยอมรับสภาพความขาดแคลน หรือข้อจำกัดประมาณตนเองได้ ยอมรับความผิดได้อย่างกล้าหาญ ไม่ใช่กลวิธานในการป้องกันตน (Defend Mechanism) เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ใจกว้าง เข้าใจ ยอมรับความรู้สึกนึกคิดของคนอื่น ตลอดจนรู้จักให้อภัยตนเองและผู้อื่น

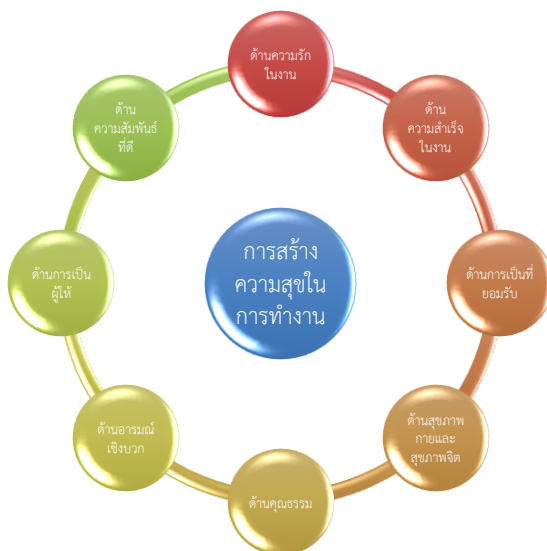
5. ด้านคุณธรรม ประกอบด้วย ความละเอียดเกรงกลัวต่อปাপ มีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและหมู่คณะ มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง รวดเร็ว เตือนตนเองอยู่เสมอ มีเมตตากรุณา ไม่ยึดติดกับวัตถุสิ่งของ รู้จักฝึกสติอยู่กับปัจจุบันขณะ มีอิสระจากความทุกข์ การลดความต้องการที่ไม่จำเป็น ศรัทธาศาสนา และศีลธรรม มีความซื่อสัตย์ ศรัทธาความดี

6. ด้านอารมณ์เชิงบวก ประกอบด้วย บุคลากรรู้จักการให้กำลังใจตนเอง เปิดใจกว้างสำรวจตนเองตลอดเวลา ยิ้มให้ตนเอง อภัยให้ตนเองและผู้อื่น ไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ฟังเสียงหัวใจตัวเอง ใช้ปัญญาแก้ปัญหา เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ รู้จักปล่อยวางให้ความสำคัญกับความสุขมากกว่าความทุกข์ ไม่หวาดระแวงมีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน

7. ด้านการเป็นผู้ให้ ประกอบด้วย บุคลากรรู้จักการให้เกียรติ ให้การยอมรับกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว อ่อนน้อมถ่อมตน สามารถรับฟังความคิดเห็นโดยปราศจากอคติ รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาทในการแสดงออกให้การเคารพรักษาน้ำใจผู้อื่น มีความเข้าใจเห็นใจเพื่อนมนุษย์ ไม่นินทาว่าร้าย แสดงความเห็นอกเห็นใจ และรู้จักบริจาค ให้ทานตามสมควรแก่ฐานะ

8. ด้านความสัมพันธ์ที่ดี ประกอบด้วย บุคลากรรู้จักการให้ความร่วมมือ สนทนาพูดคุยอย่างเป็นมิตร รัก และปรารถนาดีต่อกัน มีบรรยากาศที่ดีทั้งทางกายภาพและทางจิตวิทยา มีความยินดีที่จะทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันรู้จักสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง มีความรู้สึกปลอดภัย เมื่อต้องอยู่ร่วมกัน มีความเท่าเทียมกันทางเพศ มีการสื่อสารที่ถูกต้องชัดเจนและมีส่วนร่วมในการทำงาน

ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย โดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) จากทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน และได้จัดทำร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ด้าน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน

รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย องค์ประกอบของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานและการบริหารจัดการ เพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงานในการนำแนวทางไปใช้ในการกำหนดเป็นองค์ประกอบของร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ของประเทศไทย

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย พบว่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายไว้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญถึงสภาพความสุขในการทำงานสรุปได้ 8 องค์ประกอบ คือ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านคุณธรรม ด้านอารมณ์เชิงบวก ด้านการเป็นผู้ให้ และด้านความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งนี้เพราะความสุขในการทำงานของอาจารย์สำคัญต่อผลงานที่เกิดขึ้น และ

ส่งผลต่อคุณภาพของนักศึกษาที่อาจารย์สอนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เมธาพร ผังลักษณ์ ซึ่งได้กล่าวว่า ความสุข หมายถึง การรับรู้ความรู้สึกหรือ ภาวะอารมณ์ในช่วงเวลาใด เวลาหนึ่งความสุข (เมธาพร ผังลักษณ์, 2559) และสอดคล้องกับ อชฌมา ชื่นบุญ ที่กล่าวว่า ความสุขในการทำงาน หมายถึง ภาวะในการทำงานที่พนักงานทุกคนรู้สึกมีความสุขกับการทำงาน โดยทำงานเหมือนไม่รู้สึกว่าตนเองกำลังทำงาน และผลงานที่ออกมาชิ้นนั้นมีประสิทธิภาพตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ (อชฌมา ชื่นบุญ, 2556)

1.1 ด้านความรักในงาน ประกอบด้วย บุคคลที่มีความรักในงานจะมีความเพลิดเพลินในการทำงาน มีแรงจูงใจที่จะทำงาน และภาคภูมิใจในงานที่ทำ เห็นคุณค่า มีความกระตือรือร้น ตลอดจนเต็มใจที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีความผูกพันและเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในการงานให้สำเร็จ โดยใช้ศักยภาพและสติปัญญาอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชนิกา แสงทองดี ความสุขในการทำงานทำให้บุคคลรักงาน ทำให้สิ่งแวดล้อมในการทำงานดี ทำให้รักในสิ่งที่ทำ และได้ประสบการณ์เกี่ยวกับความรู้สึกในงานของตนเอง (ชนิกา แสงทองดี, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ Manion ซึ่งอธิบายองค์ประกอบของความสุข 4 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญคือ ความรักในงาน ซึ่งเป็นการรับรู้ถึงความรู้สึกรักและผูกพันอย่างเหนียวแน่นกับงาน รับรู้ว่าตนมีภาระในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ มีความยินดีในสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของงานกระตือรือร้นในการทำงาน เกิดความรู้สึกในทางบวกที่ได้ทำงาน สนุกสนาน รู้สึกภูมิใจที่ได้ทำงาน (Manion, J., 2003) และสอดคล้องกับ สมสิทธิ์ มีแสงนิล ที่ได้กล่าวว่า คนที่ทำงานในองค์กรที่ดีหรือได้ทำงานที่รักนั้นจะมีสุขภาพจิต “ดีกว่า” คนที่ได้ทำงานในองค์กรที่ไม่ดีหรืองานที่มีความเสี่ยงสูง ส่วนคนที่ทำงานที่ตนเองไม่มีใจรัก ซึ่งมักจะมีปัญหาสุขภาพจิต (สมสิทธิ์ มีแสงนิล, 2556)

1.2 ด้านความสำเร็จในงาน ประกอบด้วย บุคลากรจะมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อบรรลุเป้าหมายโดยมีการวางแผนการทำงานอย่างมีระบบ มีขั้นตอนการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการทำงาน และมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ ตลอดจนเครือข่าย สามารถบริหารเวลา มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำงานที่รับผิดชอบ สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคได้ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในหน้าที่หรืองานอื่น ๆ ได้ สามารถทำงานที่ท้าทายได้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ ได้กล่าวถึงความสำคัญขององค์กรแห่งความสุข สรุปได้ว่า การที่บุคคลได้กระทำภารกิจหลักที่ตนรัก และความพึงพอใจ ชอบและศรัทธาในสิ่งที่ทำ ได้รับความสำเร็จเจริญก้าวหน้ามีโอกาสได้พัฒนา (ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, 2556) สอดคล้องกับ นัญจรงค์ เณิมพงษ์ ที่ได้กล่าวว่า การที่บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จโดยใช้ความสามารถในการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายแผนงาน โครงการ กิจกรรม มีความภาคภูมิใจเนื่องจากการจัดกิจกรรมหรือการปฏิบัติงานที่ผ่านมาปฏิบัติงานได้เต็มที่ทุกครั้งและได้รับคำยกย่องชมเชยจากเพื่อนร่วมงานเมื่องานสำเร็จส่งผลถึงความสำเร็จ

และความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน (นัญจรณ์ เณิมพงษ์, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับ Manion ที่กล่าวว่า ความสำเร็จในงาน (Work Achievement) เป็นการรับรู้ว่าได้ทำงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยได้รับความสำเร็จในการทำงาน ได้รับมอบหมายให้ทำงานที่ท้าทายให้สำเร็จเกิดความสำเร็จรู้สึกว่ามีคุณค่าในชีวิต (Manion, J., 2003)

1.3 ด้านการเป็นที่ยอมรับ ประกอบด้วย บุคลากรจะเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน เรียนรู้จากความคิดของกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นต่าง มีความเป็นตัวของตัวเอง รู้สึกเป็นส่วนร่วมของทีม สามารถทำงานด้วยความถูกต้องรวดเร็ว และได้รับการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นได้รับการยกย่องจากสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Manion ที่ได้อธิบายองค์ประกอบของความสุข 4 องค์ประกอบคือ การติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน และการเป็นที่ยอมรับ ซึ่งการเป็นที่ยอมรับ คือการที่บุคคลรับรู้ว่าตนเองได้รับความเชื่อถือจากผู้ร่วมงาน ได้รับการยอมรับจากผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาในการทำงาน ได้รับความคาดหวังที่ดี และความไว้วางใจในการทำงาน (Manion, J., 2003) ซึ่งสอดคล้องกับ เอกสฤษฎี ลักษณะงาน และคณะ ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการทำงานที่สำคัญประการหนึ่งคือ ด้านการเป็นที่ยอมรับ (เอกสฤษฎี ลักษณะงาน และคณะ, 2559) และยังสอดคล้องกับ ศิรินันท์ กิตติสุข และคณะ ที่ได้กล่าวว่า ความสุขคนทำงานหมายถึง ประสบการณ์ และความรู้สึกของคนทำงาน ที่ต้องการให้ตนเป็นที่ยกย่องและยอมรับจากคนทั่วไป ซึ่งทำให้คนทำงานก็จะทำงานอย่างมีความสุข (ศิรินันท์ กิตติสุข และคณะ, 2555)

1.4 ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ประกอบด้วย บุคลากรมีพลังกายพลังใจที่เข้มแข็ง รู้จักเอาใจเอามาใส่ใจเรา ยินดี พอใจความสำเร็จแม้เล็กน้อย สามารถเผชิญความจริงได้ ยอมรับสภาพความขาดแคลน หรือข้อจำกัดประมาณตนเองได้ ยอมรับความผิดได้อย่างกล้าหาญ ไม่ใช้กลวิธีในการป้องกันตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ใจกว้าง เข้าใจ ยอมรับความรู้สึกนึกคิดของคนอื่น ตลอดจนรู้จักให้อภัยตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ ที่ได้กล่าวว่า การสร้างองค์กรแห่งความสุขมี 8 ประการประกอบด้วย เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ดูแลตนเองไม่ให้เป็นการละเลยของผู้อื่น มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเอง รักการเรียนรู้และเป็นมืออาชีพในงานของตนเอง ผู้มีคุณธรรมและความกตัญญู ใช้เงินเป็น เป็นที่รัก ดูแลครอบครัวตนเอง และดูแลองค์กร/สังคมของตนเองได้ โดยสรุปว่าผู้มีสุขภาพดี ดูแลตัวเองไม่ให้เป็นการละเลยของผู้อื่น คือ มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและจิตใจ ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งเกิดจากการรู้จักใช้ชีวิต รู้จักกิน รู้จักนอน (ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, 2556)

1.5 ด้านคุณธรรม ประกอบด้วย ความละเอียดเกรงกลัวต่อบาป มีความรับผิดชอบต่อตนเองและหมู่คณะ มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง รวดเร็ว เตือนตนเองอยู่เสมอ มีเมตตากรุณา ไม่ยึดติดกับวัตถุสิ่งของ รู้จักฝึกสติอยู่กับปัจจุบันขณะ มีอิสระจากความทุกข์ การลดความต้องการที่ไม่จำเป็น ศรัทธาศาสนา และศีลธรรม มีความซื่อสัตย์ ศรัทธาความดี ซึ่งสอดคล้องกับ ชนิกา แสงทองดี ที่ได้ศึกษารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานในองค์กร

ตามหลักพุทธจิตวิทยา พบว่า ความสุขในการทำงานในองค์กรได้รับอิทธิพลทางตรงจากการสร้างสุขตามหลักพุทธจิตวิทยาและปัจจัยสู่ความสำเร็จ มี 16 องค์ประกอบ คือ 1) ครอบครัวยุติ 2) ความมีน้ำใจ 3) การพัฒนาตนเอง 4) ความรอบคอบ 5) การให้ 6) ความเสมอต้นเสมอปลาย 7) การปล่อยวาง 8) ความรับผิดชอบ 9) การสื่อสารที่ดี 10) การเป็นแบบอย่างที่ดี 11) วินัยทางการเงิน 12) สัมพันธภาพ 13) ความภาคภูมิใจ 14) ความขยัน 15) คุณธรรม และ 16) สุขภาพดี (ชนิกา แสงทองดี, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กล่าวว่า การสร้างองค์กรแห่งความสุขมี 8 ประการ และ 1 ใน 8 นั้นคือ ความคุณธรรมหิริโอตตัปปะ (Happy Soul) ซึ่งคุณธรรมเบื้องต้นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม ในการทำงานเป็นทีม คือ หิริ โอตตัปปะ ความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำของตนเองโดยเฉพาะการกระทำที่ไม่ดีคนดี มีความศรัทธาต่อศาสนา มีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรมมีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี และ มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกันย่อมนำมาความสุขสู่องค์กร (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552)

1.6 ด้านอารมณ์เชิงบวก ประกอบด้วย บุคลากรรู้จักการให้กำลังใจตนเอง เปิดใจกว้าง สำนวตตนเองตลอดเวลา ยิ้มให้ตนเอง อภัยให้ตนเองและผู้อื่น ไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ฟังเสียงหัวใจตัวเอง ใช้ปัญญาแก้ปัญหา เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ รู้จักปล่อยวางให้ความสำคัญกับความสุขมากกว่าความทุกข์ ไม่หวาดระแวงมีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ซึ่งสอดคล้องกับ Argyle and Martin ที่กล่าวว่า ความสุข หมายถึง ความอยู่ดีกินดี ความพึงพอใจชีวิตจากการประเมินคุณภาพชีวิตด้วยตนเองและอารมณ์ทางบวกที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน โดยปราศจากภาวะอารมณ์ด้านลบ หรือเป็นภาวะที่บุคคลมีความพึงพอใจกับสภาพที่ได้ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม เป็นการกระทำต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้ที่อยู่รอบตัวมีความสุข อบอุ่น ยอมรับผู้อื่น และเป็นตัวของตัวเอง พร้อมเผชิญหน้ากับปัญหาโดยไม่ท้อแท้ และใช้สติอย่างสุขุม Argyle, M. and Martin, M., 1991)

1.7 ด้านการเป็นผู้ให้ ประกอบด้วย บุคลากรรู้จักการให้เกียรติ ให้การยอมรับกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว อ่อนน้อมถ่อมตน สามารถรับฟังความคิดเห็นโดยปราศจากอคติ รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาทในการแสดงออกให้การเคารพรักษาน้ำใจผู้อื่น มีความเข้าใจเห็นใจเพื่อนมนุษย์ ไม่นินทาว่าร้าย แสดงความเห็นอกเห็นใจ และรู้จักบริจาค ให้ทานตามสมควรแก่ฐานะ ซึ่งสอดคล้องกับ ชนิกา แสงทองดี ที่ได้ศึกษารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานในองค์กรตามหลักพุทธจิตวิทยา ที่พบว่า รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานในองค์กรตามหลักพุทธจิตวิทยา พบว่า ความสุขในการทำงานในองค์กรได้รับอิทธิพลทางตรงจากการสร้างสุข ตามหลักพุทธจิตวิทยาและปัจจัยสู่ความสำเร็จ ส่วนอิทธิพลทางอ้อมจากการสร้างสุขตามหลักพุทธจิตวิทยา ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความสุขในการทำงานในองค์กรผ่านปัจจัยการสงเคราะห์เกื้อกูล ซึ่งสูงกว่าอิทธิพลทางตรงนี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยการสงเคราะห์เกื้อกูลเป็นตัวแปรส่งผ่านเพียงตัวเดียวที่ทำให้บุคคลมีความสุขในการทำงานในองค์กรมากขึ้น

และตัวแปรการสร้างสุขตามหลักพุทธจิตวิทยาจำเป็นต้องมีปัจจัยการสงเคราะห์เกื้อกูลเป็นตัวแปรส่งผ่าน จึงจะทำให้บุคคลมีความสุขในการทำงานในองค์กรสูงขึ้นในขณะที่ตัวแปรปัจจัยสู่ความสำเร็จสามารถส่งอิทธิพลให้บุคคลมีความสุขในการทำงานในองค์กรได้โดยไม่ต้องส่งผ่านตัวแปรใด ๆ (ชนิกา แสงทองดี, 2560)

1.8 ด้านความสัมพันธ์ที่ดี ประกอบด้วย บุคลากรรู้จักการให้ความร่วมมือ สนทนาพูดคุยอย่างเป็นมิตร รัก และปรารถนาดีต่อกัน มีบรรยากาศที่ดีทั้งทางกายภาพและทางจิตวิทยา มีความยินดีที่จะทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันรู้จักสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง มีความรู้สึกปลอดภัย เมื่อต้องอยู่ร่วมกัน มีความเท่าเทียมกันทางเพศ มีการสื่อสารที่ถูกต้องชัดเจนและมีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ Manion ได้อธิบายองค์ประกอบของความสุข 4 องค์ประกอบ คือ การติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน และการเป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะการติดต่อสัมพันธ์ เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความ สัมพันธ์ของบุคลากรในสถานที่ทำงาน โดยที่บุคลากรรวมกันทำงานเกิดสังคมการทำงานขึ้น เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับบุคลากรที่ตนปฏิบัติงาน ให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสนทนาพูดคุยอย่างเป็นมิตรให้การช่วยเหลือและได้รับการช่วยเหลือจากผู้ร่วมงาน เกิดมิตรภาพระหว่างการทำงานกับบุคลากรต่าง ๆ (Manion, J., 2003) ซึ่งสอดคล้องกับ ญัตฐารักษ์ เกตุแก้ว ได้นิยามความสุขในการทำงาน หมายถึง ผลของการที่บุคคลรับรู้การปฏิบัติงานจากการกระทำของตนเอง ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในทางบวก เกิดความร่วมมือ มิตรภาพ ความปรารถนาดี ความรักผูกพัน กระตือรือร้น เต็มใจปฏิบัติงาน ยอมรับนับถือ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายขององค์กร ประกอบด้วยปัจจัยความสุขในการทำงาน 4 ด้าน คือ การติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน และการเป็นที่ยอมรับ ซึ่งในด้านด้านการติดต่อสัมพันธ์ หมายถึง การรับรู้พื้นฐานที่ทำให้เกิดการติดต่อและสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในที่ทำงาน มีความสุขที่ได้สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในสถานที่ทำงาน ได้รับความสนุกสนาน การพูดคุยในรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งก่อให้เกิดความร่วมมือ พนักงานมีความสุขที่ให้ความช่วยเหลือเมื่อเพื่อนร่วมงานต้องการรับความช่วยเหลือ เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานมีมิตรภาพและสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างการทำงานและอยู่ที่ท่ามกลางเพื่อนร่วมงานที่รักมีปรารถนาดีต่อกัน (ญัตฐารักษ์ เกตุแก้ว, 2557)

2. การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งในการร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย โดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และได้จัดทำร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ด้าน ซึ่งการจัดทำร่างรูปแบบการสร้างรูปแบบสร้างความสุขในการทำงานอาจารย์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ของประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำผลจากการสังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานที่สามารถทำให้สรุป ได้ว่ารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย รูปแบบ การสร้างความสุขในการทำงานอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ของประเทศไทย องค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานและการ บริหารจัดการ เพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงานในการนำแนวทางไปใช้ในการทำ การกำหนดเป็นองค์ประกอบของร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย สอดคล้องกับแนวคิดของ นรินทร์ สังข์รักษา ที่กล่าวว่า รูปแบบเป็นโครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลองหรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็น จริงที่สร้างขึ้น จากการลดทอนเวลาและเทศะพิจารณาว่าสิ่งใดบ้าง ที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อ ใช้แทนแนวความคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ (นรินทร์ สังข์รักษา, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ชนิกา แสงทองดี (2560) ได้ศึกษา รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานในองค์กร ตามหลักพุทธจิตวิทยา ที่พบว่า รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานในองค์กรตามหลักพุทธ จิตวิทยา พบว่า ความสุขในการทำงานในองค์กรได้รับอิทธิพลทางตรงจากการสร้างสุข ตามหลักพุทธจิตวิทยาและปัจจัยสู่ความสำเร็จ ส่วนอิทธิพลทางอ้อมจากการสร้างสุขตามหลัก พุทธจิตวิทยา ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความสุขในการทำงานในองค์กรผ่านปัจจัยการสงเคราะห์ เกื้อกูล ซึ่งสูงกว่าอิทธิพลทางตรงนี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยการสงเคราะห์เกื้อกูลเป็นตัวแปร ส่งผ่านเพียงตัวเดียวที่ทำให้บุคคลมีความสุขในการทำงานในองค์กรมากขึ้น และตัวแปรการ สร้างสุขตามหลักพุทธจิตวิทยาจำเป็นต้องมีปัจจัยการสงเคราะห์เกื้อกูลเป็นตัวแปรส่งผ่าน จึงจะทำให้บุคคลมีความสุขในการทำงานในองค์กรสูงขึ้นในขณะที่ตัวแปรปัจจัยสู่ความสำเร็จ สามารถส่งอิทธิพลให้บุคคลมีความสุขในการทำงานในองค์กรได้โดยไม่ต้องส่งผ่านตัวแปรใด ๆ (ชนิกา แสงทองดี, 2560)

3. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างความสุขในการ ทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย โดยรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยศวดี คำทรัพย์ ได้ศึกษาการพัฒนาแบบภาวะ ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ที่พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบ และความเป็นไปได้ของรูปแบบ ในทางปฏิบัติรวมอยู่ในระดับมาก (ยศวดี คำทรัพย์, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมวล วิลลาจันทร์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการ บริหารกิจการนักเรียนนักศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ อาชีวศึกษา ที่พบว่า รูปแบบได้ผ่านการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษามีผลประเมิน

อยู่ในระดับมาก (ประมวล วิลาจันทร์ และเถลิงศก โสมทิพย์, 2555) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอมรินทร์ จันทรบุญนาค ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่พบว่า ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก (เอมรินทร์ จันทรบุญนาค, 2561)

สรุป

การพัฒนาแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านคุณธรรม ด้านอารมณ์เชิงบวก ด้านการเป็นผู้ให้ และด้านความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งนี้ความสุขในการทำงานจะเป็นผลต่อผลงานที่เกิดขึ้น บรรลุเป้าหมายโดยมีการวางแผนการทำงานอย่างมีระบบ มีขั้นตอนการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการทำงาน เคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน เรียนรู้จากความคิดของกันและกัน สามารถทำงานด้วยความถูกต้องรวดเร็ว และได้รับการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นได้รับการยกย่องจากสังคม เข้าใจ ยอมรับความรู้สึกนึกคิดของคนอื่น ตลอดจนรู้จักให้อภัยตนเองและผู้อื่น การยอมรับกันและกัน สามารถรับฟังความคิดเห็นโดยปราศจากอคติ รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาทในการแสดงออกให้การเคารพรักษาน้ำใจผู้อื่น มีความเข้าใจเห็นใจเพื่อนมนุษย์ และการแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนร่วมงาน ทั้งนี้ รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของประเทศไทย องค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานและการบริหารจัดการ เพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงานในการนำแนวทางไปใช้ในการกำหนดเป็นองค์ประกอบของร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของอาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ
2. ควรศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของอาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยที่มีผลต่อการสร้างความสุขในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- ชนิกา แสงทองดี. (2560). รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานในองค์กรตามหลักพุทธจิตวิทยา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์. (2556). มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์องค์กรสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ณัฐารักษ์ เกตุแก้ว. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัททสทโทรคมนาคมจำกัด (มหาชน). ใน ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2560). การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญจรงค์ เฉลิมพงษ์. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษาของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประมวล วิลานันท์ และเถลิงศก โสมทิพย์. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ใน ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เพียว หมอเล็ก. (2560). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมือง จังหวัดยะลา. ใน การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- พิสนุ พองศรี. (2552). การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธา.
- ภัทรดนัย ฉลองบุญ. (2556). ความสุขในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ. วารสารสันติศึกษา ปริทรรศน์ มจร., 6(พิเศษ), 590-599.
- เมธพร ผังลักษณ์. (2559). ความสุขในการทำงานของครูในอำเภอมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. ใน งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยศวดี คำทรัพย์. (2560). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ว.วชิรเมธี. (2556). ความสุขในกำมือ. นนทบุรี: ปราน.

- ศิรินันท์ กิตติสุข และคณะ. (2555). คู่มือการวัดความสุขด้วยตนเอง Happinometer. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมสิทธิ์ มีแสงนิล. (2556). งาน กับ ความรัก. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2564 จาก <https://www.sanook.com/men/922/>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). คู่มือมาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- อัชฌา ชื่นบุญ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในโรงพยาบาลเซ็นต์แมรี. นครราชสีมา: โรงพยาบาลเซ็นต์แมรี.
- เอกสฤษฎ์ ลักษิตานนท์ และคณะ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรคณะรัฐศาสตร์. ใน: ทนสนับสนุนการวิจัยจากคณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เอมรินทร์ จันทร์บุญนาค. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร., 6(3), 12.
- Argyle, M. and Martin, M. (1991). The Psychological Causes of Happiness, [in:] Strack F., Argyle M., Schwarz N. (eds.), Subjective Well-Being: an interdisciplinary perspective, Pergamon Press, Oxford.
- Manion, J. (2003). Joy at Work Creating appositve workplace. Journal of Nursing Administration, 33(12), 652-659.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS PERCEIVED BY TEACHERS
UNDER THE BUREAU OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION
IN NAKHON SI THAMMARAT

โสธยา ชูบัวทอง

Soraya Choobuatong

พรรษา นิลวิเชียร

Pattama Kanyuk

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

Southern College of Technology, Thailand

สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี

Supattara Pusitrattanaavalee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: supattarapusit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 183 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง .60 - 1.00 มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .979 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับดีทุกด้าน

* Received 23 November 2022; Revised 13 March 2023; Accepted 23 March 2023

2. ครูที่เพศและประสบการณ์ต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีอายุต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญในการใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลและหลักฐาน ในการตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในการใช้วิธีการแก้ปัญหา และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และคิดแก้ปัญหาาร่วมกันหาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารโรงเรียน

ABSTRACT

This research aimed to 1) investigate the transformational leadership of school administrators, 2) compare the transformational leadership of school administrators, and 3) examine suggestions on the transformational leadership of school administrators. The sample group comprised 183 school teachers under the Bureau of Special Education Administration in Nakhon Si Thammarat, selected by stratified random sampling. The research instrument was a five-point scale questionnaire with a content validity between .60-1.00 and a reliability coefficient of .979. The statistics used for data analysis included mean, percentage, standard deviation, and One-way ANOVA.

The results showed that:

1. Teachers' perceptions of the school administrators towards transformational leadership overall and in each aspect were at a good level.

2. Teachers with different sex and teaching experiences had similar attitudes toward the transformational leadership of school administrators. Teachers of different ages had different attitudes towards transformational leadership, with a statistically significant difference at .05. Teachers with different educational levels had different attitudes towards transformational leadership, with a statistically significant difference at the .01 level.

3. Regarding problems and suggestions about the transformational leadership of school administrators perceived by teachers, the school

administrators should emphasize using reason and evidence to build teachers' confidence in solving problems. In addition, school administrators should open opportunities for the teachers to make decisions together and find new ways to solve problems successfully.

Keywords: Leadership, Transformational leadership, School administrators

บทนำ

สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในสังคมให้สามารถติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และปฏิบัติตนได้มีคุณค่าแก่สังคม ช่วยอบรมสั่งสอนให้สมาชิกในสังคมได้พัฒนาบุคลิกภาพ มีกิริยามารยาท จริยธรรม คุณธรรม เคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกแห่งบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนให้การดำเนินงานทุกอย่างดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายทางการศึกษา คือ ผู้บริหาร เพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด มีบทบาทเป็นผู้นำ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์การทำงานที่ชัดเจน คิดกลยุทธ์เชิงรุก (Proactive) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน มีความมุ่งมั่นต่อการสร้างภาพใหม่ขององค์กร รวมทั้งเป็นผู้ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง (Change Sponsor) ซึ่งจะช่วยให้เกิดการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อสารให้บุคลากรในองค์กรเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2548) ผู้บริหารที่ดีต้องสามารถรู้เท่าทันเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจในระหว่างผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มองงานของพวกเขาในแง่มุมใหม่ ๆ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและองค์กร มีการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น ชักนำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาเองไปสู่สิ่งที่จะทำให้กลุ่มได้ประโยชน์ โดยผู้นำที่มีลักษณะที่กล่าวมา คือคุณสมบัติของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Bernard M. Bass and B.J. Avolio, 1994) ดังที่ (อรอุมา ศรีประทุมวงศ์, 2563) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อความคิด สร้างแรงจูงใจ ให้เกิดแก่ผู้ตาม ทำให้ทุกคนยอมรับ ยอมทำตาม ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจ มองเห็นและผูกพันต่อวิสัยทัศน์ของผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลง สามารถมองเห็นโอกาสและสามารถรับรู้การเปลี่ยนแปลง ที่จะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมได้เร็ว ดังนั้น ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นทฤษฎีที่เหมาะสมกับการนำมาพัฒนาภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับสังคมไทยให้พ้นวิกฤต และเพื่อรองรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพผู้บริหารโรงเรียน

ตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดว่า มีวิสัยทัศน์ในการจัดการให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การศึกษาพิเศษ (Special Education) หมายถึง การศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นพิเศษ ทั้งโดยวิธีการสอน การจัดดำเนินการวิธีการสอน และการให้บริการ ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ด้อยโอกาสและขาดความเสมอภาคในการได้รับสิทธิตามที่รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กในวัยเรียนโดยทั่วไป ซึ่งสาเหตุแห่งความด้อยโอกาสนั้น เป็นผลมาจากสภาพความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปัญญาเลิศ ซึ่งเป็นเด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงกว่าเด็กปกติ (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2553) ปัจจุบันโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีรูปแบบการจัดการศึกษา การให้บริการ และการบริหารงานที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการและผู้ด้อยโอกาส จึงทำให้การจัดการศึกษาพิเศษของโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีความพิเศษสลับซับซ้อนมากกว่าโรงเรียนปกติทั่วไป ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มาตรา 10 วรรค 2 กำหนดให้การจัดการศึกษา สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือ บุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือ ด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

จากความสำเร็จและสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับการศึกษาพิเศษมีความสำคัญ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำ ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารให้สามารถพัฒนางานหรือองค์กรให้การดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามแนวคิดของ บาสและอวลิโอ (Bass, B.M. & Avolio, B.J., 1999) 4 ด้าน คือ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2563 จาก 4 โรงเรียน จำนวน 183 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราชปีการศึกษา 2563 จำนวน 127 คน ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional stratified sampling) ตามจำนวนประชากรของครูแต่ละโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพ โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.06 ถึง 1.00 และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ .979 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้ผู้ตอบได้ตอบตามความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอความร่วมมือจากครูผู้สอนในการตอบแบบสอบถาม และดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืน

จำนวน 122 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดลำดับข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์เกี่ยวกับทักษะของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทักษะของครูตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างสถิติวิธีการเปรียบเทียบพหุคูณแบบ LSD หรือ Fisher's Least-Significant Different

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทักษะของครูพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับดี ดังตารางที่ 1
- ตารางที่ 1** แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทักษะของครู

ที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1	การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์	4.20	0.55	ดี	1
2	การสร้างแรงบันดาลใจ	4.20	0.56	ดี	2
3	การกระตุ้นการใช้ปัญญา	4.15	0.53	ดี	4
4	การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.18	0.56	ดี	3
รวม		4.18	0.49	ดี	

ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รองลงมาคือ สามารถรับรู้ เข้าใจ การเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดให้ครู รับทราบ เกียรติและเคารพในความสามารถของครูเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการทำงาน ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างกัลยาณมิตร

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การยกย่องชมเชยผู้ร่วมงานเมื่อทำงานที่มอบหมายสำเร็จ รองลงมาคือ การให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ร่วมงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการยอมรับและมีการเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสนับสนุนความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาของครู รองลงมาคือ ความสามารถเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ ที่ทันสมัยในการพิจารณาปัญหา หากำตอบ แก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การใช้วิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

ด้านการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน รองลงมาคือ การส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล การปฏิบัติต่อครูทุกคนด้วยความยุติธรรมเสมอภาคตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเอาใจใส่และเป็นกันเองกับครูทุกคน

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู พบว่า

ครูที่เพศต่างกันมีความทัศนะต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน

ครูที่มีอายุต่างกันมีทัศนะต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน

ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนะต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีทัศนะต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี 3 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่แตกต่างกัน

ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีทัศนะต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะ ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญในการการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลและหลักฐานในการตัดสินใจที่เกิดขึ้นเพื่อจะทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในการวิธีการแก้ปัญหา และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน หาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดี โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การประพุดิตตนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูสามารถรับรู้ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดให้ครูรับทราบให้เกิดเกียรติ และเคารพในความสามารถของครูเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการทำงาน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานของตนเป็นผู้กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน จูงใจ มีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ ซึ่งมีความสำเร็จขององค์กรเป็นเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรพรรณ ภัทรดำเนินสุข ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก (อรรพรรณ ภัทรดำเนินสุข, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูมากร เจตีย์คำ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก (ชูมากร เจตีย์คำ, 2559) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซอฟี ราเซ ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก (ซอฟี ราเซ, 2560)

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ปรากฏดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูตามตัวแปรเพศ พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีทัศนะต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีภาวะผู้นำแบบที่เป็นระบบติดอยู่แล้ว เช่น มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน มีการพัฒนาตนเองให้เป็นທີ່เลื่อมใส

ศรัทธาของผู้ตาม มีการกระตุ้นให้ผู้ตามแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการใหม่ ๆ ที่ชาญฉลาด ให้ความสำคัญกับผู้ตามอย่างทั่วถึง หรือพัฒนาผู้นำและผู้ตามในทุกส่วนขององค์กร ทำให้ครูเพศหญิงและเพศชายมีทักษะต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธาสนี สิ่งห์ประโคน ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนไม่แตกต่างกัน (สุธาสนี สิ่งห์ประโคน, 2558) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซอฟี ราเซ ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง จำแนกตามตัวแปรเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (ซอฟี ราเซ, 2560)

2.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทักษะของครูตามตัวแปรอายุ พบว่า ครูที่มีอายุต่างกันมีทักษะต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 31-40 ปี จึงมีวุฒิภาวะทางความคิดที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 40 ปี ทำให้มีความคิดเห็นที่ไม่มี ความแตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซอฟี ราเซ ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนจำแนกตามตัวแปรอายุไม่แตกต่างกัน (ซอฟี ราเซ, 2560) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร ภูสมที ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ ทั้งภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน (สุภาพร ภูสมที, 2559)

2.3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทักษะของครูตามตัวแปรระดับการศึกษา พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทักษะต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระดับการศึกษาหรือการพัฒนาตนเองของครูทำให้ครูที่จบการศึกษาระดับสูงมีมุมมองที่กว้างขึ้น รู้จักแนวคิดทฤษฎีใหม่ ๆ มีการนำความรู้ใหม่ ๆ มาใช้โดยการบูรณาการกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรพันธ์ คงจันทร์ ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อัจฉรพันธ์ คงจันทร์, 2561) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญามาศ

แดงสีดา ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ธัญญามาศ แแดงสีดา, 2565)

2.4 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูตามตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีทัศนะต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูไม่ว่าจะมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าหรือน้อยกว่าย่อมมีผู้บริหารตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา ที่สำคัญผู้บริหารทุกคนต้องผ่านการอบรมพัฒนางานทุกด้านมาอย่างต่อเนื่องอยู่แล้วอาจทำให้ครูมีความเชื่อมั่นว่าผู้บริหารโรงเรียนแต่ละคนผ่านกระบวนการสรรหาที่เหมาะสมในการบริหารและการพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญามาศ แแดงสีดา ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ ไม่แตกต่างกัน (ธัญญามาศ แแดงสีดา, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซอฟี ราเซ ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน (ซอฟี ราเซ, 2560)

3. ข้อเสนอแนะของครูสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดนครศรีธรรมราชเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ในการตัดสินใจปัญหาจะต้องใช้เหตุผลและมีหลักฐาน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาร่วมกัน พร้อมเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความยุติธรรมเอาใจเขามาใส่ใจเรา ให้ความสำคัญต่อครูทุกคน เพื่อให้ครูมีความกระตือรือร้นในการทำงานสร้างสรรค์ผลงานเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนางานด้วยความเต็มใจและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass and Avolio กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่า มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจระหว่างผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มองงานของเขาในแง่มุมใหม่ ๆ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์กร มีการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น มีศักยภาพมากขึ้น ชักนำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาเอง

ไปสู่สิ่งที่จะทำให้กลุ่มได้ประโยชน์ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงชักนำผู้อื่นให้ทำมากกว่าที่พวกเขาตั้งใจแต่ต้น และบ่อยครั้งมากกว่าที่พวกเขาคิดว่ามันจะเป็นไปได้ ผู้นำจะมีการทำทลายความคาดหวังและมักจะนำไปสู่การบรรลุถึงผลงานที่สูงขึ้น (Bass, B.M. & Avolio, B.J., 1994)

สรุป

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยครูที่เพศและประสบการณ์ต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีอายุต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญในการใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการให้เหตุผลและหลักฐาน ในการตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในการใช้วิธีการแก้ปัญหา และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน หาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญในการใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการให้เหตุผลและหลักฐาน ในการตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในการใช้วิธีการแก้ปัญหา และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน หาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ

2. จากผลการวิจัย ผู้บริหารโรงเรียนควรรู้จักครูทุกคนในโรงเรียน เพื่อจะได้มอบหมายงานให้ถูกคน และควรให้ความสนใจเอาใจใส่ เป็นกันเองอย่างเท่าเทียมกันกับครูทุกคน เพื่อทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี มีความพอใจให้กับครูทุกคน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนางานด้วยความเต็มใจและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. ควรศึกษาความพึงพอใจของครูต่อพฤติกรรมคุณธรรม และการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

4. ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในลักษณะงานวิจัยเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สาธิตลาดพร้าว.
- ซอฟต์แวร์. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ธัญญามาศ แดงสีดา. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ธุมกร เจตย์คำ. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีจันทบุรี.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. (2553). ความรู้ทั่วไปด้านการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2548). การบริหารราชการแนวใหม่บริบทและเทคนิควิธี. กรุงเทพมหานคร: วิชั่นพริ้นท์แอนด์มัลติมีเดีย.
- สุธาสิณี สิงห์ประโคน. (2558). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุภาพร ภูสมิ. (2559). บทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อรรณพ ภัทรดำเนินสุข. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

- สมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรอุมา ศรีประทุมวงศ์. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก เฉียงเหนือตอนบน 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อัจฉรพันธ์ คงจันทร์. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัด นครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ นครศรีธรรมราช.
- Bass, B.M. & Avolio, B.J.,. (1994). Transformational Leadership Development. Palo Alto California: Consulting Psychologists.
- _____. (1999). Imploring Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership. California: Consulting Psychologists Press.
- Bernard M. Bass and B.J. Avolio. (1994). Improving Organization Effectiveness Through Transformation Leadership. Thousand Oaks: Sage Publications.

แนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่
เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช*
GUIDELINES FOR LEARNING MANAGEMENT IN NEW NORMAL
TO IMPROVE LEARNERS' QUALITY OF NAKHON SI THAMMARAT
ARTS AND CRAFTS COLLEGE

กำพล โพธิ์ถาวร

Kampol Pothawon

พระมหาสุพจน์ สุ่มะโช

Phramaha Supot Sumato

มะลิวัลย์ โยธารักษ์

Maliwan Yotharak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: hs8loc@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ 2) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาสภาพ 15 คน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษาแนวทาง 3 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงวุฒิ 9 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ มีรูปแบบ 2 รูปแบบ คือรูปแบบ On Site และรูปแบบ Online มีสภาพการดำเนินงาน คือ วิทยาลัยมีการจัดความพร้อมในการดูแลผู้เรียน และมีมาตรการป้องกันตามการประกาศกระทรวงสาธารณสุข และ ศบค. โดยมีแผนเผชิญเหตุ และห้องกักตัวสำหรับผู้ติดเชื้อ มีเครื่องวัดอุณหภูมิ มีแอลกอฮอล์ มีการเว้นระยะห่าง
2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ ในรูปแบบ On Site และรูปแบบ Online โดยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ 1) ด้าน

* Received 1 December 2022; Revised 20 January 2023; Accepted 31 January 2023

คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ และ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ

3. ผลการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ มีกรอบแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบ On Site 2) รูปแบบ Online โดยมีองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์จัดการเรียนรู้มีความเห็นพ้องได้ข้อสรุปว่า ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ยุคฐานวิถีชีวิตใหม่, คุณภาพผู้เรียน

ABSTRACT

This study aimed to 1) study the condition of learning management in the New Normal, 2) study guidelines for learning management in the new normal for learners' quality improvement, and 3) present guidelines for learning management in the new normal for learners' quality improvement. This research was qualitative. The data were collected through in-depth interviews with 15 people, three for in-depth interviews to study the guidelines and nine for focus group discussion. A research tool was the interview. Data were collected through interviews and focus group discussions.

The research showed that:

1. The condition of learning management in the new normal had two forms: On-Site and Online. The operational conditions were as follows: the college provided the readiness to care for the learners. It also offered preventive measures under the announcement of the Ministry of Public Health and the Center for Centre for COVID-19 Situation Administration. The college had a contingency plan, quarantine rooms for infected students, thermometers, alcohol gel, and social distancing.

2. Guidelines for learning management in the new normal for On-Site and Online learning to improve the quality of vocational learners included four components: 1) Morality, Ethics, and desirable characteristics, 2) Knowledge, 3) Skills, and 4) Capability application and responsibility.

3. Presentation of learning management in the new normal resulted in two forms: 1) On-site and 2) Online, with components in four aspects. The experts with learning management experiences agreed to summarize that the guidelines were possible, suitable, and beneficial.

Keywords: Learning management, The New Normal, Learners' quality

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของอาชีวศึกษา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ประกาศ คณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2562 เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2562 และ เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ พ.ศ. 2562 ได้ กำหนดเป้าหมายการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิประเภทวิชาและสาขาวิชา มีคุณภาพอย่างน้อย 4 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ พร้อมทั้งกำหนดให้การ พัฒนาหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตร ฐานสมรรถนะการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนา คุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาในแต่ละระดับคุณวุฒิ ต้องเป็นไปตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ มาตรฐาน อาชีพ หรือตามความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

การจัดการเรียนรู้แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของ สังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ จากแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2569 จึงได้กำหนด วิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของ โลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการ จัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืน

ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดัก ประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดการเรียนการสอนยุคใหม่ ด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ทั้งครูและนักเรียนต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งศตวรรษที่ 21 ครูจำเป็นต้องมีนวัตกรรมทางการศึกษา มีทักษะการสอนที่ทันสมัย มีเทคนิคการสอนสมัยใหม่ ตลอดจนทัศนคติของตนเองต่อการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลที่สามารถตอบสนองผู้เรียนที่แตกต่างและหลากหลาย ยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงเป็นบททดสอบของความจำเป็นครั้งใหญ่ในการบริหารจัดการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้ สอดคล้องกับความปกติใหม่ที่เกิดขึ้น การจัดการศึกษาแบบ Home School จะต้องมีความเข้มข้นขึ้น บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองจึงมีความสำคัญมากขึ้น โดยพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องเป็นเสมือนผู้ช่วยครู ที่ต้องทำงานร่วมกับครูในการดูแลการศึกษาของเด็ก ซึ่งทุกฝ่ายต้องช่วยกันและกัน ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาในรูปแบบทางไกล โดยมีการสอนแบบส่งสัญญาณผ่านทีวีดิจิทัล กับส่งสัญญาณผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่สามารถเรียนย้อนหลังได้ จัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยการเรียนการสอนมีการเรียนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ โซเชียลมีเดีย โปรแกรมต่าง ๆ มากมายทำให้สะดวกและเชื่อมโยงการศึกษาถึงตัวเด็กได้ง่ายมากขึ้น นอกจากเรียนตามหลักสูตรการเรียนการสอนแล้ว ต้องมีการจัดกิจกรรม กระตุ้นให้เด็กคิดตาม (สุวิมล มธุรส, 2564) สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ซึ่งมีผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์ปกติและสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์จึงมีบทบาทเป็นอย่างมาก

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน การแก้ไข ปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดประเด็นการร่างแบบที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้นมาเป็นแนวทางการร่างแบบ 3) นำร่างแบบที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และ 4) ปรับร่างแบบการจัดการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการดำเนินงาน คือ แบบสัมภาษณ์ มีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ร่างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม และ 2) นำร่างแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3. ขั้นตอนการนำเสนอ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการนำเสนอ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำร่างแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ที่ได้จากการร่างแบบ มาจัดทำเป็นแบบประเมินสนทนากลุ่ม ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ และ 2) นำแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้ 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความกับนิยามศัพท์อีกครั้ง 4) นำข้อความปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และ 5) แบบสนทนากลุ่ม ใช้ร่างแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช เป็นแนวทางสำหรับทำให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล คือ 1) กรรมการบริหารสถานศึกษา 2) หัวหน้าแผนกวิชา 3) ตัวแทนครู

1.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก

1.3 ขั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ วิธีการดังกล่าวเป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยแบบเปิดเผย (Over role) 2.4) สัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล มุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน ใช้คำถามอย่างเปิดกว้าง มีการเตรียมตัวก่อนทำการสัมภาษณ์โดยการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สัมภาษณ์อย่างเพียงพอ และสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) ผู้วิจัยแนะนำตัวตามบทบาทที่กำหนดโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความประทับใจ ไว้วางใจ และกล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลให้ผู้สัมภาษณ์ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช

2.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช

2.3 ขั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ วิธีการดังกล่าวเป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยแบบเปิดเผย (Over role)

2.4 สัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลมุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน ใช้คำถามอย่างเปิดกว้าง มีการเตรียมตัวก่อนทำการสัมภาษณ์โดยการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สัมภาษณ์อย่างเพียงพอ และสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) ผู้วิจัยแนะนำตัวตามบทบาทที่กำหนดโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความประทับใจ ไว้วางใจ และกล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลให้ผู้สัมภาษณ์ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. ขั้นตอนการนำเสนอ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบประเมินและแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยจัดประชุมกลุ่ม เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช เพื่อการคัดเลือกประธานงาน แต่งตั้งให้ความเห็นและข้อเสนอแนะมีกระบวนการดังนี้คือ 3.1) ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทราบพร้อมด้วยร่างแนวทาง เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ 3.2) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะ โดยมีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันพุธ ที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 เวลา 15.00 น. ณ ห้องประชุมหอไตร วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีจำนวน 9 คน ดังนี้ รองผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 จำนวน 2 คน รองผู้อำนวยการวิทยาลัยจำนวน 1 คน ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 3 คน และครูวิทยฐานะชำนาญการจำนวน 3 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช พบว่ามีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ มี 2 รูปแบบดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ On Site มีสภาพการดำเนินงาน คือ วิทยาลัยมีการจัดความพร้อมในการดูแล นักเรียน นักศึกษา และมีมาตรการป้องกันตามการประกาศกระทรวงสาธารณสุข และศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) โดยมีแผนเผชิญเหตุ และการจัดเตรียมความพร้อมของอาคารเรียน ห้องกักตัวสำหรับผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีอ่างล้างมือตามอาคาร มีเครื่องวัดอุณหภูมิก่อนเข้าวิทยาลัย มีแอลกอฮอล์ตามห้องเรียน มีการเว้นระยะห่าง มีคู่มือในการปฏิบัติตัวขณะที่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผลการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และสนใจในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ไม่ว่าในรายวิชาภาคทฤษฎี และในรายวิชาที่มีภาคปฏิบัติ ผู้เรียนสามารถใช้อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยได้อย่างเต็มที่ ปัญหาและอุปสรรคนักเรียน นักศึกษาบางกลุ่มยังขาดความมั่นใจในมาตรการเกี่ยวกับการจัดการกับสถานการณ์โรคแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงทำให้นักเรียน นักศึกษาไม่กล้ามาเรียนที่วิทยาลัย ทำให้ผลการเรียนของนักเรียน นักศึกษาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประกอบด้วยผู้ปกครองบางท่านตงงานไม่มีรายได้ และค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาที่วิทยาลัยควรให้ครูที่ปรึกษาออกตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน นักศึกษา เพื่อทราบถึงปัญหาของผู้เรียนและผู้ปกครองว่ามีปัญหาทางด้านใดบ้างหากนักเรียน นักศึกษาต้องมาเรียนในรูปแบบ On Site และวิทยาลัยควรตรวจสอบความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องของวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ให้พร้อมต่อการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ On Site และให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ Online มีสภาพการดำเนินงาน คือ วิทยาลัยต้องเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนแบบ Online ให้แก่คณะครู ซึ่งได้แก่การอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนในการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ และจัดเตรียมครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน และวิทยาลัยต้องสำรวจความพร้อมของนักเรียน นักศึกษา ว่ามีอุปกรณ์ในการเรียน Online หรือไม่ เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ตมีความเร็วเพียงพอกับการเรียน วิทยาลัยอาจจะมีช่องทางในการสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์ในการเรียน Online ผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช รูปแบบ Online วิทยาลัยต้องมีสำรวจความพร้อมของนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนคณะครู วิทยาลัยควรมีการประเมินหรือนิเทศการจัดการเรียนการสอน

Online เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ในการจัดการเรียนการสอน วิทยาลัยจะต้องสนับสนุนอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน Online และจัดอบรมการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ให้ครูและนักเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน Online ปัญหาและอุปสรรคที่ วิทยาลัยต้องสำรวจความพร้อมของผู้เรียนและครูผู้สอน และหาวิธีการสนับสนุนอุปกรณ์การสอนในรูปแบบ Online และมีการอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนและนักเรียน นักศึกษาในการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน และครูผู้สอนควรหาแรงจูงใจในการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเรียนในรายวิชานั้น ๆ และหาวิธีการแก้ปัญหาในรายวิชาที่มีการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงาน ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา ควรมีการสำรวจความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียน นักศึกษา ในเรื่องของอุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต และการความรู้ในการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ Online พร้อมทั้งครูควรหาเทคนิควิธีการดึงดูดความสนใจของนักเรียน นักศึกษา ให้เกิดความสนใจเรียนและส่งงานครบตามที่ครูมอบหมาย

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช พบว่า มีการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ คือ รูปแบบ On Site โดยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้มีการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมการเข้าแถวหน้าเสาธง ครูเวรขึ้นอบรม และพบครูที่ปรึกษาหลังเลิกแถว 2) กิจกรรมตรวจเครื่องแต่งกาย 3) กิจกรรมจิต 4) กิจกรรม 5 ส. 5) กิจกรรมการเข้าร่วมพิธีวันสำคัญของวิทยาลัย 6) กิจกรรมค่ายคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ด้านความรู้ ได้มีการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมเชิญวิทยากร หรือบุคคลภายนอกมาร่วมจัดการเรียนการสอน 2) กิจกรรมทดสอบมาตรฐานวิชาชีพ 3) กิจกรรมศึกษาดูงานของนักเรียน นักศึกษา 4) กิจกรรมแข่งขันทางวิชาการด้านทักษะ ได้มีการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน สอนเป็นชิ้นงานหรือสอน เป็น โครงการ หรือโครงการงาน 2) กิจกรรมแข่งขันทักษะวิชาชีพ 3) กิจกรรมทดสอบมาตรฐานฝีมือทางวิชาชีพ 4) กิจกรรมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการ 5) กิจกรรมจัดทำชิ้นงาน หรือผลงานในแต่ละแผนกวิชา และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ได้มีการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมประกวดผลงานในรายวิชาโครงการก่อนจบปวช.3 และปวส. 2 2) กิจกรรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางทักษะวิชาชีพ 3) กิจกรรมเพิ่มขีดความสามารถในทางนวัตกรรมและเทคโนโลยี 4) กิจกรรมประกวดผลงานและสิ่งประดิษฐ์ของนักศึกษา และรูปแบบ Online โดยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้มีการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมพบอาจารย์ที่ปรึกษาในระบบ Online 2) กิจกรรมออกเยี่ยมบ้านนักเรียน นักศึกษาในระบบ Online 3) กิจกรรมการเช็คชื่อการเรียนระบบ Online 4) กิจกรรมรายงานผลการฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพ และการฝึกอาชีพในสถาน

ประกอบการในรูปแบบ Online 5) กิจกรรมประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในรูปแบบ Online ด้านความรู้ ได้มีการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมเชิญวิทยากร หรือบุคคลภายนอก มาร่วมจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ Online หรือจากเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) 2) กิจกรรมทดสอบมาตรฐานวิชาชีพในรูปแบบ Online 3) กิจกรรมศึกษาดูงานของนักเรียน นักศึกษา ในรูปแบบ Online 4) กิจกรรมแข่งขันทางวิชาการในรูปแบบ Online 5) กิจกรรมการสอนด้วยวิธีการสาธิตในลักษณะสอนสด (Live) ด้านทักษะ ได้มีการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอนโดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอนในรูปแบบ Online 2) กิจกรรมแข่งขันทักษะวิชาชีพในรูปแบบ Online 3) กิจกรรมทดสอบมาตรฐานฝีมือทาง วิชาชีพในรูปแบบ Online 4) กิจกรรมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการ ในรูปแบบ Online และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ได้มีการจัด กิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมประกวดผลงานและสิ่งประดิษฐ์ของนักศึกษาในรูปแบบ Online 2) กิจกรรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางทักษะวิชาชีพในรูปแบบ Online 3) กิจกรรมเพิ่ม ขีดความสามารถในทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีในรูปแบบ Online 4) กิจกรรมประกวด ผลงานในรายวิชาโครงการก่อนจบ ปวช.3 และปวส.2 ในรูปแบบ Online

3. นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช พบว่า ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ข้อสรุปที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัย ศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช มีกรอบแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมีการจัดการเรียนรู้ 2 รูปแบบดังนี้ คือ 1) รูปแบบ On Site และ 2) รูปแบบ Online โดยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะและ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ โดยมีข้อเสนอแนะในรูปแบบ On Site วิทยาลัยควรให้ครูที่ปรึกษาออกตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน นักศึกษา เพื่อทราบถึงปัญหา ของผู้เรียนและผู้ปกครองว่ามีปัญหาทางด้านใดบ้างหากนักเรียน นักศึกษาต้องมาเรียนในรูปแบบ On Site และวิทยาลัยควรตรวจสอบความพร้อมในการจัดการเรียน การสอนในเรื่องของวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ให้พร้อมต่อการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ On Site และให้ความรู้ เกี่ยวกับมาตรการ การป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และขั้นตอนการติดต่อกับสาธารณสุขในพื้นที่ในกรณีที่นักเรียน นักศึกษาติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และสร้างความ ตระหนักให้แก่นักเรียน นักศึกษาในการเรียนรูปแบบ On Site เพราะในภาควิชาปฏิบัติ นั้น นักเรียน นักศึกษาจำเป็นต้องมาใช้อุปกรณ์ วัสดุ อุปกรณ์ของทางวิทยาลัย รูปแบบ Online ควรมีการสำรวจความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียน นักศึกษา ในเรื่อง ของอุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต และการความรู้ในการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการจัดการ

เรียนการสอนในรูปแบบ Online พร้อมทั้งครุควหาเทคนิควิธีการดึงดูดความสนใจของนักเรียน นักศึกษา ให้เกิดความสนใจเรียนและส่งงานครบตามที่ครูมอบหมาย

อภิปรายผล

งานวิจัย เรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ มี 2 รูปแบบ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ On Site และรูปแบบ Online มีสภาพการดำเนินงาน คือ วิทยาลัยมีการจัดความพร้อมในการดูแล นักเรียน นักศึกษา และมีมาตรการป้องกันตามการประกาศกระทรวงสาธารณสุข และศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) โดยมีแผนเผชิญเหตุ และการจัดเตรียมความพร้อมของอาคารเรียน ห้องกักตัวสำหรับผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีอ่างล้างมือตามอาคาร มีเครื่องวัดอุณหภูมิ ก่อนเข้าวิทยาลัย มีแอลกอฮอล์ตามห้องเรียน มีการเว้นระยะห่าง มีคู่มือในการปฏิบัติตัวขณะที่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิทยาลัยจัดให้ครูที่ปรึกษาออกตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน นักศึกษา เพื่อทราบถึงปัญหาของผู้เรียนและผู้ปกครองว่ามีปัญหาทางด้านใดบ้างหากนักเรียน นักศึกษา ต้องมาเรียนในรูปแบบ On Site และรูปแบบ Online วิทยาลัยได้ตรวจสอบความพร้อมในการจัดการเรียน การสอนในเรื่องของวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ให้พร้อมต่อการจัดการเรียนการสอน จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเลี้ยง ทุมทอง ได้ศึกษาเรื่อง หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ เป็นแบบแผนเชิงปฏิบัติการเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบและมีจุดมุ่งหมายที่เฉพาะโดยผ่านขั้นตอนการดำเนินการออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักปรัชญา หลักการ แนวคิดทางทฤษฎีหรือความเชื่อพื้นฐาน ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ (Syntax) และแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมาย (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556)

2. ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ผลการศึกษา พบว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ซึ่งมีรูปแบบดังนี้ คือ รูปแบบ On Site และรูปแบบ Online โดยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ และ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรู้ทฤษฎีและเทคนิค

ตามเนื้อหาหลักสูตร และหลักการทั่วไปของงานอาชีพเฉพาะ และมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สามารถใช้ในการสื่อสาร มีทักษะในการเลือกและประยุกต์ใช้เครื่องมือและวัสดุขั้นพื้นฐานตามลักษณะของงาน มีการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องในการฝึกประสบการณ์ และความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มาใช้ในการตัดสินใจ และการวางแผนในการแก้ปัญหา และปรับตัวภายใต้ความเปลี่ยนแปลง ในสภาพปัจจุบันที่สามารถแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคย หรือที่ซับซ้อน และคิดค้นจัดทำสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ หรือทำเป็นชิ้นงาน หรือโครงการ โครงการ และนำความรู้และทักษะทางวิชาชีพ ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแก้ปัญหา จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การจัดการอาชีวศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาคุณภาพ การจัดการอาชีวศึกษาและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน 1) สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันที่มีความร่วมมือในการจัดการศึกษากับสถานประกอบการสามารถจัดได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่การฝึกอาชีพในการศึกษาระบบทวิภาคี และการฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพในการศึกษาในระบบ ตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ ที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด 2) สถานศึกษาต้องจัดเตรียมความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เหมาะสม สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในแต่ละลักษณะการผลิต และการพัฒนาผู้เรียน 3) สถานศึกษาต้องกำหนดวิธีการพัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา และการจัดการ เรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะให้ตรงตามศักยภาพของผู้เรียน และระดับคุณวุฒิ ของแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา 4) สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติโดยให้ผู้เรียนจัดทำ โครงการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพที่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียน 5) สถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อส่งเสริมสมรรถนะแกนกลางและสมรรถนะวิชาชีพ ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ระเบียบวินัย ปลุกฝังจิตสำนึก และจิตอาสา เสริมสร้างการเป็นพลเมืองไทยและพลโลกในด้านการรักชาติ เทิดทูนพระมหากษัตริย์ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทุนบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ ส่งเสริมการดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่มในการบริการวิชาการ วิชาชีพ หรือทำประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม 6) สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้รับการประเมินมาตรฐานวิชาชีพ 7) การจัดการศึกษา การประเมินผลการเรียน และการสำเร็จการศึกษา 7.1) การจัดการศึกษาและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรให้เป็นไปตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษา และการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 7.2) การสำเร็จการศึกษา ต้องได้จำนวนหน่วยกิตสะสมครบถ้วนตามโครงสร้าง

ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ได้คะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00 จากระบบ 4 ระดับคะแนน และผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานวิชาชีพ 8) การประกันคุณภาพของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษา และสถานศึกษากำหนดระบบการประกันคุณภาพของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่เปิดสอน โดยมีองค์ประกอบในการประกันคุณภาพอย่างน้อย 4 ด้าน คือ 1) หลักสูตรที่ยึดโยงกับมาตรฐานอาชีพ 2) ครูทรัพยากรและการสนับสนุน 3) วิธีการจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผล 4) ผู้สำเร็จการศึกษา ปฏิบัติงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562) จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ ได้ศึกษาเรื่องครอบครัวและโรงเรียนหุ้นส่วนเพื่อคุณภาพของผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีความสามารถ ตามเป้าหมายของหลักสูตร คือเป็นคนเก่ง และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนดมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง และเป็นคนดี ผู้เรียนมี ทักษะทางสังคมที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสุขในการทำงานและอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข (พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2554)

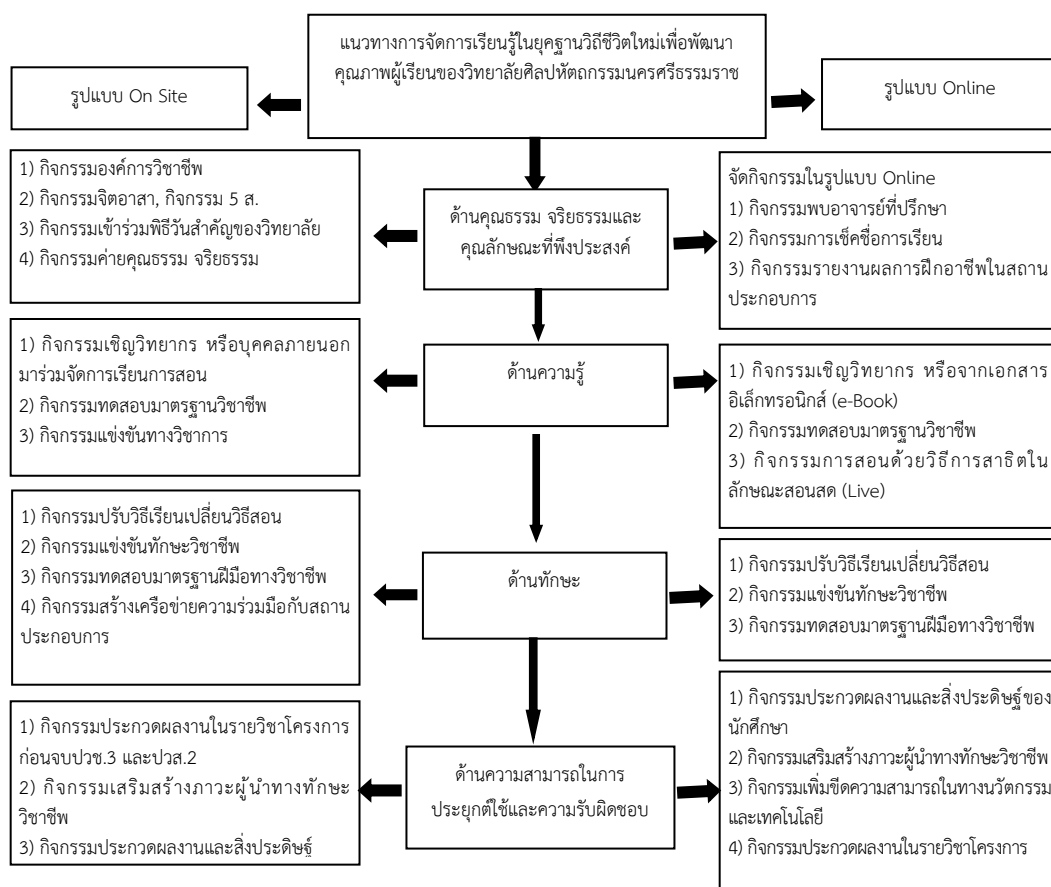
3. ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช มีกรอบแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมีการจัดการเรียนรู้ 2 รูปแบบดังนี้ คือ 1) รูปแบบ On Site และ 2) รูปแบบ Online โดยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ และ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ และผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าวิทยาลัยกำหนดให้ครูที่ปรึกษาออกตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน นักศึกษา เพื่อทราบถึงปัญหาของผู้เรียนและผู้ปกครองว่ามีปัญหาทางด้านใดบ้างหากนักเรียน และวิทยาลัยควรตรวจสอบความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องของวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ให้พร้อมต่อการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ On Site และให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และขั้นตอนการติดต่อกับสาธารณสุขในพื้นที่ในกรณีที่นักเรียน นักศึกษาติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และภาควิชาปฏิบัตินั้นนักเรียน นักศึกษาจำเป็นต้องมาใช้เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ของทางวิทยาลัย และควรมีการสำรวจความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียน นักศึกษา ในเรื่องของอุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต และการความรู้ในการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ Online จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ศึกษาเรื่องรายงานการเรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 เรื่อง นโยบายส่วนราชการ ผลการศึกษาพบว่า

สอศ. เตรียมการจัดการเรียน การสอนสำหรับผู้เรียนทุกระดับ ทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และปริญญาตรีสายเทคโนโลยี หรือสายปฏิบัติการ โดยดำเนินการ 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) จัดการเรียนผ่านเอกสาร ตำราเรียน โดยให้ครูทำการสอนผ่าน เอกสาร ตำรา หนังสือเรียน มีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อย เพื่อสลับกันมาเรียน หรือใช้ช่องทางสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ โลกออนไลน์ ข้อความผ่านเครือข่ายออนไลน์ เป็นต้น รวมถึงการให้ครูไปเยี่ยมผู้เรียนที่บ้านตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา 2) จัดการเรียนด้วยระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) โดยจัดเนื้อหาให้ครอบคลุมทุกวิชา ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ขณะเดียวกันจะมีการเชื่อมโยงเนื้อหาไปยังช่องทางออนไลน์อื่น เพิ่มเติม เช่น เพชบุ๊ค ยูทูบ ให้สามารถดูไปพร้อมกันได้ เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนให้มากที่สุด 3) จัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรมฟรีที่ให้บริการ เช่น Zoom, Microsoft Team ซึ่งสถานศึกษาอาชีวะหลายแห่งทั้งของรัฐและเอกชน มีระบบและบทเรียนการสอนออนไลน์ที่พร้อมใช้อยู่ 4) จัดการเรียนผ่านการสอนสด (Live) โดยถ่ายทอดการสอนของครูและวิทยากรชั้นนำในสาขาที่ขาดแคลน เพื่อให้ผู้เรียนจากวิทยาลัยอื่นได้เรียนไปพร้อมกัน และพัฒนาให้สถานศึกษาอาชีวะที่มีความพร้อม เป็นต้นแบบการสอน เช่น วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง เป็นต้นแบบการสอนการบิน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2563) จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริมจิต พันธ์ทวี ได้ศึกษาเรื่อง NEW NORMAL Life Style ใหม่บนโลกยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า New Normal หมายถึง ความปกติใหม่, ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหวังล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย (จริมจิต พันธ์ทวี, 2564) จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Lorico DS. Lapitan, Jr., et al. ได้ศึกษาเรื่อง “An Effective Blended Online Teaching and Learning Strategy during the COVID-19 Pandemic” ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนการเรียนรูู้ และการสอนในช่วงการระบาดของโควิด 19 ได้นำความท้าทายอย่างแท้จริงเกี่ยวกับผู้สอนและนักศึกษา ความจริง ความยุ่งยากเหล่านี้ในการสอนหลักสูตรเคมีในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย Santo Tomas เป็นการผสมผสานกลยุทธ์การเรียนรูู้ในบริบทของการเรียนการสอนของเคมีกายภาพ 1 เคมีวิเคราะห์สำหรับนักศึกษาวิศวกรรมเคมีที่ถูกกำหนดไว้ซึ่งได้มีการเสนอกลยุทธ์ทางออนไลน์ที่จะอำนวยความสะดวกและเปลี่ยนผ่านรูปแบบเดิมคือ Face to Face ไปสู่การสอนออนไลน์อย่างเต็มตัว กลยุทธ์การเรียนรูู้แบบผสมผสาน 5 องค์ประกอบ คือ การค้นพบ (Discover) การเรียนรูู้ (Learn) การฝึกปฏิบัติ (Practice) การร่วมมือ (Collaborate) และการประเมิน (Assess) (DLPCA) ใน DLPCA ส่วนของเวลาที่ไม่ประสานกันของการสอน มีความ สำเร็จผ่านทางการเผยแพร่ของการจัดทำบันทึกวิดีโอการสอนไว้ก่อนบนทางยูทูบ เพื่ออนุญาตให้นักศึกษาได้เรียนและมีความก้าวหน้าในการเรียนรูู้ของพวกเขาด้วย

ตนเอง ในส่วนของการสอนในช่วงเวลาเดียวกันถูกจัดการโดยการใช้แพลตฟอร์ม Video Conferencing เช่น Zoom หรือ Google Meet กลยุทธ์ DLPCA ถูกนำเสนอและอภิปรายไปยังนักศึกษาเพื่อนำสู่การปฏิบัติ การวิเคราะห์ของประสบการณ์การเรียนรู้และการสอน บนฐานของ 3 ตัวชี้วัด 1) ประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา 2) ผลการปฏิบัติทางวิชาการ ของนักศึกษา และ 3) การสังเกตผู้สอน (Lorico DS. Lapitan, Jr. et. al., 2564)

สรุป

แนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัย ศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 2 รูปแบบ ซึ่งมีรูปแบบดังนี้ คือ รูปแบบ On Site และรูปแบบ Online ซึ่งมีองค์ประกอบในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมี 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ และ 4) ด้านความสามารถ ในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ทั้งนี้ สรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ควรปฏิบัติดังนี้

1. สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมเชิญวิทยากรภายนอกมาร่วมจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาชีพ และกิจกรรมประกวดผลงานของนักเรียน นักศึกษา

2. สถานศึกษาควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้งานแอปพลิเคชันใหม่ ๆ ให้กับคณะครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อใช้ในการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน

3. สถานศึกษาควรสำรวจและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ในการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในแต่ละสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อสรุปเป็นแนวทางเดียวกันทั้งระบบ

2. ควรมีการวิจัยถึงผลการจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนหลังจากรัฐบาลประกาศ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นโรคประจำถิ่น

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

จรัมจิต พันธุ์ทวี. (2564). NEW NORMAL Life Style ใหม่บนโลกยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2564 จาก <https://wd.coj.go.th/>

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาธน์.

พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2554). ครอบครัวและโรงเรียน หันส่วนเพื่อคุณภาพของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การจัดการอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยเทคนิคมินบุรี.

- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2563). รายงานการเรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 เรื่อง นโยบายส่วนราชการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุวิมล มธูรส. (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค New Normal COVID-19. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2564 จาก <https://so05.tcihaijo.org/index.php/RJPJ/article/download/250336/170299/>
- Lorico DS. Lapitan, Jr. et. al. (2564). An effective blended online teaching and learning strategy during the COVID-19 pandemic, Education for Chemical Engineers. เรียกใช้เมื่อ 17 กันยายน 2564 จาก <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7847201/>

แนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัล
ด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่*
GUIDELINES OF PUBLIC RELATIONS MANAGEMENT
OF SCHOOL IN NEW NORMAL ERA USING ONLINE SYSTEM
OF KANCHANAPISEK WITTAYALAI SCHOOL IN KRABI

ปาริชาติ นวลวิจิตร

Pharichat Nonwijit

มะลิวัลย์ โยธารักษ์

Maliwan Yotharak

สามิตร อ่อนคง

Samit Onkong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: Pharichat2537@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ และ 3) นำเสนอแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 15 คน ซึ่งประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงวุฒิ 7 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน คือมีแผนปฏิบัติการ 2) การสื่อสาร และ 3) การประเมินแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ขาดการทำวิจัยเฉพาะเจาะจงงานประชาสัมพันธ์ด้วยเป็นองค์กรภาครัฐที่ดำเนินการตามนโยบายต้นสังกัด ขาดการมีส่วนร่วม การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย คู่แข่ง และภาพลักษณ์ย้อนหลัง จึงแก้ไขปัญหาไม่ตรงตามสภาพจริง

* Received 15 December 2022; Revised 8 March 2023; Accepted 8 March 2023

2. แนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ มี 4 ขั้นตอนตามกระบวนการบริหาร ดังนี้ 1) การวิจัย 2) การกระทำหรือการวางแผน 3) การสื่อสาร และ 4) การประเมิน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ผู้ส่งสาร 2) ข่าวนสาร 3) ช่องทางการสื่อสาร และ 4) ผู้รับข่าวสาร

3. การนำเสนอแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า มีความเป็นไปได้ เหมาะสมและเป็นประโยชน์ มีความสัมพันธ์กันระหว่างกระบวนการบริหารงานประชาสัมพันธ์ 4 ขั้นตอน แบบ R A C E และองค์ประกอบการสื่อสารยุคนิวอร์มัลแบบ S M C R

คำสำคัญ: บริหารงานประชาสัมพันธ์, ยุคนิวอร์มัล, ระบบออนไลน์

ABSTRACT

This study aimed to 1) study the condition of public relations management for educational institutions of Kanchanapisek Wittayalai School in Krabi, 2) study the guidelines for the management of public relations for educational institutions in the New Normal era using the online system, and 3) present the guidelines for the management in public relations for educational institutions in the New Normal era using the online system. This research was qualitative. The data were collected through in-depth interviews with 15 people, five for in-depth interviews and seven for focus group discussion. Analytic induction was employed for data analysis.

The research findings were as follows:

1. The state of public relations management for educational institutions at Kanchanapisek Wittayalai School in Krabi had three steps: 1) Planning, 2) Communication and 3) Formal and informal assessment. However, public relations management lacked specific research because it was a government organization and operated under the original affiliation's policy. It also lacked participation, including analysis of good or weak points, competitors, and past images. Therefore its solutions were not aligned with the actual situations.

2. Guidelines for public relations management for educational institutions in the new normal era using the online system included four steps: 1) Research, 2) Action or Planning, 3) Communication and 4) Assessment. These guidelines had four aspects: 1) Sender, 2) Receiver, 3) Communication channels, and 4) Audience.

3. Guidelines presentation for public relations management for educational institutions in the New Normal era using online systems suggested by the experts showed that these guidelines are possible, appropriate, and beneficial. They correlate with the 4-step public relations management process, R A C E model, and the communication elements in the New Normal era, S M C R model.

Keywords: Public relations management, New normal era, Online system

บทนำ

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่สำคัญในสังคม เป็นสถาบันที่รับผิดชอบด้านการศึกษา และต้องมีการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์กร โดยการกระจายอำนาจของสถานศึกษา ซึ่งได้รับอำนาจจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา และต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปสู่คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ข้อ 1 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ไปยังคณะกรรมการ (กศจ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตนแล้วแต่กรณี ในเรื่องดังต่อไปนี้ วิชาการ 18 งาน งบประมาณ 22 งาน การบริหารงานบุคคล 20 งาน การบริหารทั่วไป 22 งาน รวมทั้งสิ้น 81 งาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ในการบริหารสถานศึกษา 4 กลุ่มงานนั้น ประกอบด้วย กลุ่มบริหารงานวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป ซึ่งกลุ่มบริหารทั่วไปนับว่ามีความสำคัญยิ่ง และหนึ่งในภารกิจของกลุ่มบริหารทั่วไป คืองานประชาสัมพันธ์ในสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ระบุไว้สังกัดในกลุ่มบริหารทั่วไป งานประชาสัมพันธ์ในสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหาร เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการติดต่อสื่อสาร ช่วยให้เกิดการประสานงานที่สะดวกและง่ายขึ้น มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานด้านการสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ภายในสถานศึกษาหมายถึงผู้บริหาร ครู นักเรียน หรือบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจ เผยแพร่ข้อมูล ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษากับบุคลากรอื่น ๆ ที่อยู่นอกสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) การประชาสัมพันธ์จึงนับได้ว่าเป็นสื่อกลางที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก สร้างความรู้

ความเข้าใจ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดแก่สถานศึกษา ทั้งยังเป็นช่องทางในการลดความขัดแย้งของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่มีส่วนสัมพันธ์กัน เพื่อช่วยให้เกิดการสนับสนุน ความร่วมมือในการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยไม่ตรีทั้งสองทาง ซึ่งสถานศึกษาถือเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูลไปและเป็นผู้รับข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นการช่วยปรับปรุง พัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด (Brown, W.B. & Moberg, D.J., 1980)

ปัจจุบันกระบวนการสื่อสารนั้นมีหลากหลายรูปแบบมากยิ่งขึ้น เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง จากปี พ.ศ. 2562 มาจนถึงปัจจุบัน เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด 19 ทั่วโลก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ทางด้านพฤติกรรมกรดำเนินชีวิต เรียกว่า “ความปกติใหม่” หรือนิวนอร์มัล (New Normal) ที่สำคัญคือ การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) คนส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก และการพัฒนาสื่อสมัยใหม่ในยุคดิจิทัลนั้นทำให้รูปแบบการสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เป็นพัฒนาการด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อรูปแบบปฏิสัมพันธ์ของสังคมของมนุษย์ให้สามารถเป็นทั้งผู้ส่งสารหรือรับสารได้ตามความสนใจ และใช้เวลารวดเร็ว ดังนั้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (ทิพย์วรรณ พลวรรณ, 2564) เพื่อให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 4 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคให้แก่คนทุกช่วงวัย ทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ และทุกระดับการศึกษา ยุคินวนอร์มัลจึงนับเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมอย่างยิ่ง สมควรต่อการปรับเปลี่ยนงานประชาสัมพันธ์ในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในยุคดิจิทัล มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อไปไม่สิ้นสุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาในยุคินวนอร์มัล เพื่อให้การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ มีประสิทธิภาพในการสื่อสาร สถานศึกษาควรปรับตัวให้เข้ากับพัฒนาการของสื่อสังคมออนไลน์ (Online Social Media) เพื่อใช้เป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ในยุคินวนอร์มัล ให้ข้อมูลข่าวสารครอบคลุม ถูกต้อง ชัดเจน และเข้าถึงได้ง่าย และเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางในการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่ความตอนหนึ่งว่า เป็นองค์กรที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาสู่มาตรฐานสากล ซึ่งงาน ประชาสัมพันธ์ นั้นเป็นส่วนสำคัญด้านการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนในมาตรฐานสากล และนำไปสู่แนวทางการพัฒนางานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัล ด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดประเด็นการร่างแบบที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้นมาเป็นแนวทางการร่างแบบ 3) นำร่างแบบที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และ 4) ปรับร่างแบบแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก
2. ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการดำเนินงาน คือ แบบสัมภาษณ์ มีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ร่างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัลด้วยระบบออนไลน์จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม และ 2) นำร่างแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
3. ขั้นตอนการนำเสนอ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการนำเสนอ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีลำดับการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำร่างแบบแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ ที่ได้จากการร่างแบบ มาจัดทำเป็นแบบประเมินสนทนากลุ่ม ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ และ 2) นำแบบประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้

3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความถาม กับนิยามศัพท์อีกครั้ง 4) นำข้อความถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้ว จึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และ 5) แบบสนทนากลุ่ม ใช้ร่างแบบแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุค นิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ เป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของ อาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การเก็บ รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นตอนเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสม หรือไม่ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ สามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่ รวมถึงความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปศึกษา ตลอดจนความสะดวกและความปลอดภัยในการ เดินทาง

1.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน กาญจนภิเษกวิทยาลัย กระบี่ เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่อง แนวทางการบริหารงาน ประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครูหัวหน้ากลุ่มงาน 5 คน ตัวแทน ครู 4 คน ประธานกรรมการสถานศึกษา 1 คน กรรมการสมาคมผู้ปกครองและครู ฯ 1 คน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 1 คน

1.3 ขั้นตอนแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ วิธีการดังกล่าวเป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยแบบ เปิดเผย (Over role)

1.4 สัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแบบแนว การบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ โดยให้ ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล มุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูล เชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน ใช้คำถามอย่างเปิดกว้าง มีการเตรียมตัวก่อน ทำการสัมภาษณ์โดยการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สัมภาษณ์อย่างเพียงพอ และสร้าง ความสัมพันธ์ (Rapport) ผู้วิจัยแนะนำตัวตามบทบาทที่กำหนดโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์ เชิงบวก เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความประทับใจ ไว้วางใจ และกล้าที่จะเปิดเผยข้อมูล ที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept

Interview) ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1) ขั้นตอนเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ สามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่ รวมถึงพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปศึกษา ความสะดวก และความปลอดภัยในการเดินทาง

2.2) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูและบุคลากรผู้ดูแลงานประชาสัมพันธ์โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและประชาสัมพันธ์ 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีงานประชาสัมพันธ์จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) จังหวัดกระบี่ 1 คน เจ้าหน้าที่งานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาต่ง กระบี่ 1 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่

2.3 ขั้นตอนแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากนั้นจึงกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ วิธีการดังกล่าวเป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยแบบเปิดเผย (Over role) 2.4) สัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล มุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนามีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน ใช้คำถามอย่างเปิดกว้าง มีการเตรียมตัวก่อนทำการสัมภาษณ์โดยการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สัมภาษณ์อย่างเพียงพอ และสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) ผู้วิจัยแนะนำตัวตามบทบาทที่กำหนดโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความประทับใจ ไว้วางใจ และกล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลให้ผู้สัมภาษณ์ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. ขั้นตอนการนำเสนอ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบประเมินและแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยจัดประชุมกลุ่ม เสนอแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษา

ในยุคนิวอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ เพื่อการคัดเลือก ประสานงาน แต่งตั้งให้ความเห็นและข้อเสนอแนะมีกระบวนการดังนี้คือ

3.1 ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทราบพร้อมด้วยร่างแนวทาง เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ

3.2 ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะ ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ 2 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ 1 คน ครูและบุคลากรผู้ดูแลงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน มัธยมศึกษา 1 คน คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและประชาสัมพันธ์ 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีงานประชาสัมพันธ์จากสถานีวิทย์กระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) จังหวัดกระบี่ 1 คน และเจ้าหน้าที่งานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ 1 คน ในวันเสาร์ ที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 เวลา 13.00 น. โดย ใช้ระบบออนไลน์ ผ่าน Google Meet

3.3 บันทึกผลการประชุมกลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วม สนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นวิธีการตรวจสอบ สามเส้า (Triangulation) ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมา เรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตาม ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการ วิจัย และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) และการสนทนา กลุ่มย่อย (Focus Group) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ พบว่ามีรูปแบบกระบวนการไม่ครบถ้วนตาม 4 ขั้นตอนตามสูตร R A C E ของมาร์ สตัน ประกอบด้วย การวิจัย การกระทำหรือวางแผน การสื่อสาร และการประเมิน ซึ่งกระบวนการที่ไม่มี คือ การวิจัย ตามข้อมูลดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันด้านการวิจัย (Research) โรงเรียนไม่มีการจัดทำวิจัยโดยตรงหรือเฉพาะเจาะจงสำหรับงานประชาสัมพันธ์ขาดการมีส่วนร่วมจากภายนอก และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่มีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของงานประชาสัมพันธ์ ขาดกระบวนการวิเคราะห์สถานภาพของคู่แข่ง และภาพลักษณ์งานประชาสัมพันธ์จากอดีตมาถึงปัจจุบัน ควรมีการประสานความร่วมมือเริ่มต้นทำวิจัยด้านการดำเนินงานประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ นำไปสู่การวางแผนในขั้นตอนต่อไป

สภาพปัจจุบันด้านการกระทำหรือการวางแผน (Action or Planning) เกี่ยวกับการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ มีการวางแผนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ โดยระบุรายละเอียดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี คำสั่งภาระงานประจำปี วางแผนด้านนโยบาย ด้านทรัพยากรบุคคล และงบประมาณ รวมไปถึงองค์ประกอบอื่น ๆ การกำหนดนโยบายงานประชาสัมพันธ์ผ่านสังกัดกลุ่มงานคือกลุ่มบริหารทั่วไป จนถึงการประชุมใหญ่ระดับโรงเรียน โดยมีการพิจารณาโครงการเป็นแบบโครงการต่อเนื่องวางแผนมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์ของแผนพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับกลยุทธ์ของแผนพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ สอดคล้องกับกลยุทธ์กลุ่มโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา โดยดำเนินการภายใต้โครงการสื่อสารสัมพันธ์

สภาพปัจจุบันด้านการสื่อสาร (Communication) ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ พบว่า โรงเรียนกำหนดแนวทางการสื่อสารและผลการดำเนินการของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา และเป็นแบบสองทิศทางรวมทั้งการใช้สื่อออนไลน์ มีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ทั้งการใช้สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และการสื่อสารผ่านเสียงตามสาย โดยรับข้อมูลสะท้อนกลับจากการระดมความคิดของนักเรียนผ่านระบบชั้นเรียนและคณะกรรมการระดับชั้น นำสู่การรายงานต่อผู้บริหาร เมื่อคณะทำงานดำเนินการเสร็จสิ้นตามแผนงาน/โครงการมีการจัดทำรายงานผลการสื่อสารประสานสัมพันธ์แลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อส่งต่อไปยังผู้เกี่ยวข้องรับทราบร่วมกัน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการจัดการด้านการสื่อสาร ขาดความเป็นเอกภาพ ขาดความเสมอภาค ไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกกลุ่มงาน ขาดระบบทีมในการส่งต่อข้อมูลมาเพื่อเผยแพร่สื่อสารผ่านงานประชาสัมพันธ์ มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ บุคลากรดำเนินงานมีน้อย ขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ส่งผลให้การดำเนินงานล่าช้า ควรจัดการงานให้เป็นระบบ โดยให้มีการสื่อสารเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากระบบหลักจัดสรรบุคลากรด้านงานประชาสัมพันธ์ของทุกกลุ่มงานเพื่อประสานส่งข้อมูลเผยแพร่ รวมถึงจัดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางด้านการออกแบบผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ คือครูคอมพิวเตอร์ หรือเจ้าหน้าที่โสตทัศนูปกรณ์ เพื่อการดำเนินงานที่รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อ หรือบำรุง ซ่อมแซมวัสดุ อุปกรณ์

ให้ทันสมัยพร้อมใช้งานอยู่เสมอ และควรดำเนินการปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะสมและมีความสะดวกต่อการดำเนินงานประชาสัมพันธ์

สภาพปัจจุบันด้านการประเมินผล (Evaluation) โรงเรียนมีการประเมินผลเพื่อสรุปและรายงานผลตามแผนปฏิบัติการตามกรอบเวลากำหนดคือปีงบประมาณ มีการประเมินอย่างเป็นทางการ คือ ประเมินความพึงพอใจผู้ปกครองและนักเรียน ซึ่งจะประเมินผลเมื่อมีการประชุมผู้ปกครอง และมีการประเมินอย่างไม่เป็นทางการ คือ ประเมินความคิดเห็น โดยรับข้อมูลสะท้อนกลับจากนักเรียนโดยการระดมความคิด ผ่านการดำเนินงานในระดับชั้น และการให้ข้อมูลจากบุคคลภายนอกผ่านสื่อออนไลน์ สถานศึกษาได้ทราบความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประชาสัมพันธ์ เกิดการจัดทำรายงานโครงการปรากฏเชิงประจักษ์ตามแผนปฏิบัติการประจำปี ควรจัดให้มีการประเมินแบบ 360 องศาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก ควรประชุมวางแผนร่วมกันถึงแนวทางในการประเมิน ร่วมกันกำหนดประเด็น สร้างเครื่องมือ และตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ประเมินผล และจัดให้มีการประเมินอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอน

2. แนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ มีกระบวนการบริหารงานประชาสัมพันธ์ตามกระบวนการมาร์สตัน สูตร R A C E 4 ขั้นตอน ดังนี้ การวิจัย (Research) การกระทำหรือการวางแผน (Action or Planning) การสื่อสาร (Communication) การประเมิน (Evaluation) และการสื่อสารยุคนิวนอร์มัล แบบ S M C R Model ของเดวิด เบอร์โล ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Sender) ข่าวสาร (Message) ช่องทาง (สื่อ) (Channel) Medium) ผู้รับข่าวสาร (Receiver) แนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ดังนี้

กระบวนการที่ 1 การวิจัย (Research) ศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ในการทำงานสำรวจปัญหา ศึกษาข้อมูลด้านงานประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันย้อนหลัง 2 - 3 ปี ร่วมกันกำหนดรูปแบบการกลุ่มเป้าหมาย วิธีการ เครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย เพื่อจะได้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด (ผู้ส่งสาร, ข่าวสาร, ช่องทางการสื่อสาร, ผู้รับข่าวสาร)

กระบวนการที่ 2 การกระทำหรือการวางแผน (Action or Planning) คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา สรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการงานประชาสัมพันธ์ จัดทำโครงสร้างการบริหารงานและคำสั่งภาระงานให้ชัดเจน วางแผนดำเนินงาน จัดทำโครงการงานประชาสัมพันธ์และโครงการพัฒนาบุคลากร ชี้แจงแผนงานปรับปรุงพัฒนาแผนและเสนอขออนุมัติใช้แผนต่อผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งงานในระดับ

ผู้ปฏิบัติการ และดำเนินการประเมินผลขั้นการวางแผน (ผู้ส่งสาร, ข่าวสาร, ช่องทางการสื่อสาร, ผู้รับข่าวสาร)

กระบวนการที่ 3 การสื่อสาร (Communication) คณะกรรมการผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติการดำเนินการสื่อสารตามแผน โดยดำเนินการผลิตสื่อต่าง ๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในจังหวะเวลาที่เหมาะสมไปยังกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการสื่อสารเพื่อย้ำเตือน ผ่านสื่อออนไลน์หรือสื่ออื่น ๆ ประกอบตามเหมาะสม ประสานความร่วมมือด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก ให้บริการด้านงานประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง จัดทำรายงานผลการสื่อสารต่อผู้บังคับบัญชา (ผู้ส่งสาร, ข่าวสาร, ช่องทางการสื่อสาร, ผู้รับข่าวสาร)

กระบวนการที่ 4 การประเมิน (Evaluation) ดำเนินการสร้างเครื่องมือประเมินผลตามแผน จัดประชุมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเครื่องมือ และร่วมประเมินผลการบริหารงานประชาสัมพันธ์ เก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าข้อมูล จัดทำกรรณายงานผลสรุปที่ได้จากการประเมิน เสนอรายงานผลการประเมิน รายงานโครงการ ผู้เกี่ยวข้องร่วมพิจารณา ทบทวน แก้ไขปรับปรุงก่อนเสนออนุมัติผลการรายงานต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นให้ครบถ้วน เผยแพร่ผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และนำผลที่ได้ไปสู่การวิจัย และการวางแผนในครั้งต่อไป (ผู้ส่งสาร, ข่าวสาร, ช่องทางการสื่อสาร, ผู้รับข่าวสาร)

3. นำเสนอแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ พบว่า แนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ และได้มีการปรับรายละเอียดแนวทางให้ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนตามคำแนะนำ ดังนี้

กระบวนการที่ 1 การวิจัย (Research) ศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ในการทำงานสำรวจปัญหา ศึกษาข้อมูลด้านงานประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันย้อนหลัง 2-3 ปี ร่วมกันกำหนดรูปแบบการกลุ่มเป้าหมาย วิธีการ เครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย เพื่อจะได้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด นำไปสู่กระบวนการที่ 2 การกระทำหรือการวางแผน (Action or Planning) คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา สรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการงานประชาสัมพันธ์ จัดทำโครงสร้างการบริหารงานและคำสั่งภาระงานให้ชัดเจน วางแผนดำเนินงาน จัดทำโครงการงานประชาสัมพันธ์และโครงการพัฒนาบุคลากร ชี้แจงแผนงาน ปรับปรุงพัฒนาแผนและเสนอขออนุมัติใช้แผนต่อผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งงานในระดับผู้ปฏิบัติการ และดำเนินการประเมินผลขั้นการวางแผน แปลงแผนงานไปสู่ กระบวนการที่ 3 การสื่อสาร (Communication) คณะกรรมการผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติการ

ดำเนินการสื่อสารตามแผน โดยดำเนินการผลิตสื่อต่าง ๆ ด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมสำหรับเผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์ หรือสื่ออื่น ๆ ในจังหวะเวลาที่เหมาะสมไปยังกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการสื่อสารเพื่ออย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก ให้บริการด้านงานประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง จัดทำรายงานผลการสื่อสารต่อผู้บังคับบัญชา และกระบวนการที่ 4 การประเมิน (Evaluation) ดำเนินการสร้างเครื่องมือประเมินผลตามแผน จัดประชุมเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมกำหนดเครื่องมือ และร่วมประเมินผลการบริหาร ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าข้อมูล จัดทำกรรณายงานผลการประเมิน เสนอรายงานผลการประเมิน รายงานโครงการ ผู้เกี่ยวข้องร่วมพิจารณา ทบทวน แก้ไขปรับปรุงก่อนเสนออนุมัติผลการรายงานต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นให้ครบถ้วน เผยแพร่ผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และนำผลที่ได้ไปสู่การวิจัย และการวางแผนในครั้งต่อไป ซึ่งทั้ง 4 กระบวนการนี้ต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญตามคือ ผู้ส่งสาร (Sender) ข่าวนสาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับข่าวสาร (Receiver) ที่สื่อสารกันเป็นวงจรและมีการสะท้อนกลับของข้อมูลข่าวสารได้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้ส่งและผู้รับสาร ให้การสื่อสารครั้งนั้นประสบผลตามเป้าหมายที่วางไว้ของการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษา

อภิปรายผล

งานวิจัย เรื่องแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคดิจิทัล ด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพ ผลการศึกษาการบริหารงานประชาสัมพันธ์ พบว่า สภาพการดำเนินงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ขาดกระบวนการทำวิจัยสำหรับงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญสำหรับการเริ่มต้นตามแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของนักวิชาการต่าง ๆ เนื่องจากสถานศึกษาเป็นองค์กรภาครัฐที่ดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบาย อันเป็นหลักฐานทางราชการซึ่งงานประชาสัมพันธ์ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับทิศทางของนโยบายต้นสังกัด ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ในสถานศึกษาไม่มีการจัดทำวิจัยโดยตรงหรือเฉพาะเจาะจงของงานประชาสัมพันธ์ ขาดการมีส่วนร่วมจากภายนอก และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่มีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของงานประชาสัมพันธ์ ขาดกระบวนการวิเคราะห์สถานภาพของคู่แข่ง และภาพลักษณ์งานประชาสัมพันธ์จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน มีกระบวนการบริหารงานประชาสัมพันธ์ที่ปรากฏ 3 ขั้นตอนเท่านั้น คือ 1) การกระทำหรือการวางแผนการ มีการวางแผนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ มีแผนปฏิบัติการประจำปี 2) การสื่อสาร มุ่งเน้นการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา เป็นแบบสองทิศทาง มีการสื่อสารที่หลากหลายทั้งภายในและ

นอกสถานศึกษา ใช้สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และการสื่อสารผ่านเสียงตามสาย 3) การประเมินผลมีการประเมินอย่างเป็นทางการ คือ ประเมินความพึงพอใจจากผู้ปกครองและนักเรียน มีการประชุมผู้ปกครอง และมีการประเมินอย่างไม่เป็นทางการ คือ รับข้อมูลสะท้อนกลับจากนักเรียนโดยการการระดมความคิด ผ่านการดำเนินงานในระดับชั้น และการให้ข้อมูลจากบุคคลภายนอกผ่านสื่อออนไลน์ เมื่อขาดกระบวนการวิจัยงานประชาสัมพันธ์ ทำให้สถานศึกษาไม่ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยที่แท้จริง จึงไม่สามารถปรับปรุงหรือพัฒนาได้ตรงตามสภาพจริง จึงเกิดปัญหาในการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดา ศรีญาณลักษณ์ เรื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานประชาสัมพันธ์ในสถานศึกษา พบว่า 1) องค์ประกอบของปัญหาการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดปัญหาหรือวิจัย ประกอบด้วย 6 กิจกรรม การวางแผน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม การดำเนินงานและการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วย 6 กิจกรรม และการประเมินผล 4 กิจกรรม 2) องค์ประกอบของแนวทางแก้ไขปัญหาการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดปัญหา ประกอบด้วย 3 กิจกรรม การวางแผน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม การดำเนินงานและการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วย 3 กิจกรรม และการประเมินผล 3 กิจกรรม ซึ่งหากดำเนินการครบทั้ง 4 กระบวนการจะทำให้งานประชาสัมพันธ์สถานศึกษามีทิศทางบริหารที่ชัดเจน (จินดา ศรีญาณลักษณ์, 2561)

2. ศึกษาแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่

ผลการศึกษา พบว่าแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ กระบวนการบริหารงานประชาสัมพันธ์ ตามกระบวนการมาร์สตัน สูตร R A C E 4 ขั้นตอน ดังนี้ การวิจัย (Research) การกระทำหรือการวางแผน (Action or Planning) การสื่อสาร (Communication) การประเมิน (Evaluation) และการสื่อสารยุคนิวนอร์มัล แบบ S M C R Model ของเดวิด เบอร์โล ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Sender) ข่าวสาร (Message) ช่องทาง (สื่อ) (Channel) Medium) ผู้รับข่าวสาร (Receiver) มีแนวทางดังนี้

กระบวนการที่ 1 การวิจัย (Research) ศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน ประชุม แต่งตั้งคณะกรรมการทำงานเพื่อสำรวจปัญหา ศึกษาข้อมูลด้านงานประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันย้อนหลัง 2-3 ปี ร่วมกันกำหนดรูปแบบการ กลุ่มเป้าหมาย วิธีการเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผล สรุปข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเพื่อจะได้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด (ผู้ส่งสาร, ข่าวสาร, ช่องทางการสื่อสาร, ผู้รับข่าวสาร) เพื่อนำข้อมูลไปประกอบ กระบวนการที่ 2 การกระทำหรือการวางแผน (Action or Planning) คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา สรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการงานประชาสัมพันธ์ จัดทำโครงสร้างการบริหารงานและคำสั่งภาระงานให้ชัดเจน วางแผน จัดทำโครงการงานประชาสัมพันธ์และโครงการพัฒนาบุคลากร ชี้แจงแผนงาน ปรับปรุงพัฒนาแผนและเสนอขออนุมัติใช้แผนต่อผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งงานในระดับ ผู้ปฏิบัติการ และดำเนินการประเมินผล (ผู้ส่งสาร, ข่าวสาร, ช่องทางการสื่อสาร, ผู้รับข่าวสาร) และนำแผนดำเนินการตามกระบวนการที่ 3 การสื่อสาร (Communication) คณะกรรมการ ผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติการดำเนินการสื่อสารตามแผน ผลิตสื่อต่าง ๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในจังหวะเวลาที่เหมาะสมไปยังกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการสื่อสาร เพื่อย้ำเตือน ผ่านสื่อออนไลน์หรือสื่ออื่น ๆ ประกอบตามเหมาะสม ประสานความร่วมมือด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก ให้บริการด้านงานประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง จัดทำรายงานผลการสื่อสารต่อผู้บังคับบัญชา (ผู้ส่งสาร, ข่าวสาร, ช่องทางการสื่อสาร, ผู้รับข่าวสาร) และกระบวนการที่ 4 การประเมิน (Evaluation) ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ประเมินผลตามแผนที่วางไว้ จัดประชุมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเครื่องมือ และร่วมประเมินผลการบริหารงานประชาสัมพันธ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าข้อมูล จัดทำกรรณายงานผลสรุปที่ได้จากการประเมิน เสนอรายงานผลการประเมิน รายงานโครงการ ผู้เกี่ยวข้องร่วมพิจารณา ทบทวน แก้ไขปรับปรุงก่อนเสนอขออนุมัติ ผลการรายงานต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นให้ครบถ้วน เผยแพร่ผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และนำผลที่ได้ไปสู่การวิจัย และการวางแผนในครั้งต่อไป (ผู้ส่งสาร, ข่าวสาร, ช่องทางการสื่อสาร, ผู้รับข่าวสาร) ซึ่งสอดคล้องกับ จรัส เล็กเกาะทวด วิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ของหน่วยงานประชาสัมพันธ์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่ากระบวนการ การประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ของหน่วยงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การศึกษา สภาพการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ขั้นที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ของสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา ขั้นที่ 3 การสื่อสารเป็นการวางแผนการใช้สื่อทั้งภายในและภายนอก ขั้นที่ 4 การประเมินผลการดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ 3) การรับรองกระบวนการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า กระบวนการมีความเหมาะสมในระดับมาก (จรัส เล็กเกาะทวด, 2555) และสอดคล้องกับ จุฬารัตน์ ศราวณวงศ์ วิจัยเรื่อง แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์มีการรับรู้และความเข้าใจในการ ประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในระดับมากและมากที่สุดการใช้เครื่องมือบนสื่อสังคมออนไลน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ควรมีการบริหารจัดการการนำสื่อสังคมออนไลน์มา ใ้กับงาน ประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ โดยประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์ที่เหมาะสมกับงานประชาสัมพันธ์อย่าง หลากหลาย กำหนดนโยบายการใช้งาน สร้างแนวปฏิบัติการใช้งานร่วมกัน มีระบบตรวจสอบ และควบคุมเนื้อหาสาระที่โพสต์หรือแชร์ ฝึกอบรมการใช้งาน สร้างเครื่องมือประเมินผล

ที่กำหนดตัวชี้วัดอย่างชัดเจน แต่งตั้งทีมงานขับเคลื่อนการใช้งาน และส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (จุฑารัตน์ ศรารณวงศ์, 2558)

3. นำเสนอแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัล ด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่

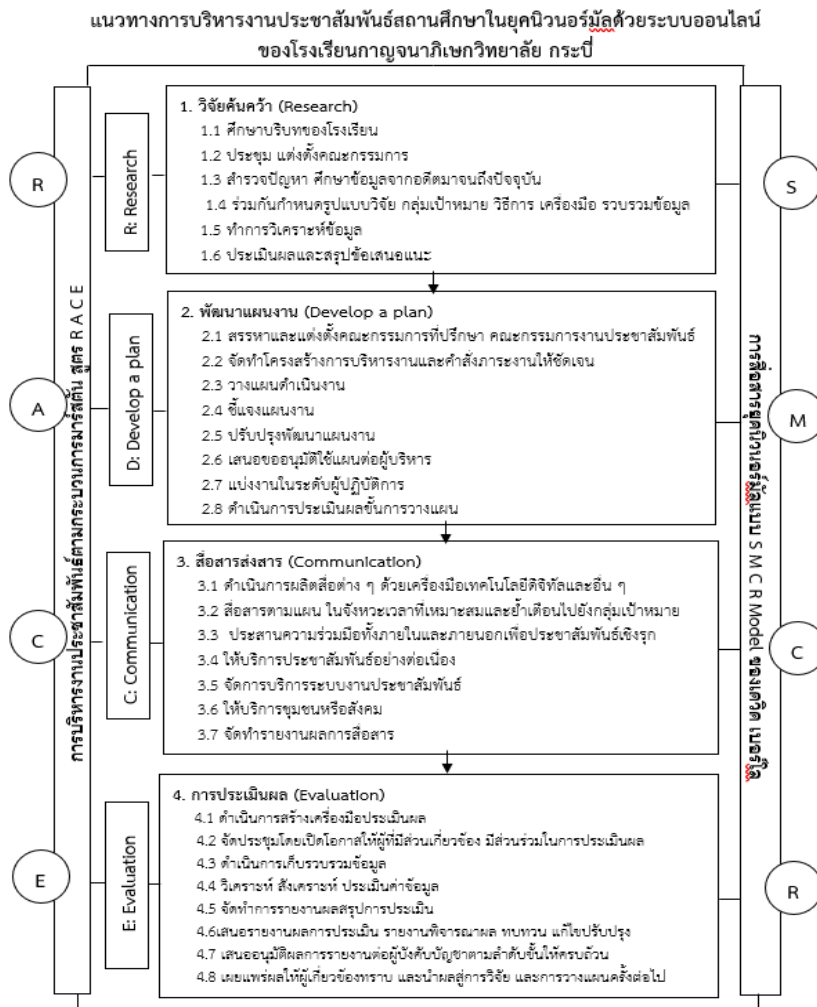
ผลการศึกษา พบว่าแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัล ด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ พบว่า ความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ มีความสัมพันธ์กันระหว่างกระบวนการบริหารงานประชาสัมพันธ์ ตามกระบวนการมาร์สตัน สูตร R A C E มี 4 ขั้นตอน และการสื่อสารยุคนิวนอร์มัล แบบ S M C R Model ของเดวิด เบอร์โล ดังนี้ กระบวนการที่ 1 การวิจัย (Research) ศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน ประชุม แต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ในการทำงานสำรวจปัญหา ศึกษาข้อมูลงานประชาสัมพันธ์จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันย้อนหลัง 2 - 3 ปี ร่วมกันกำหนดรูปแบบการ กลุ่มเป้าหมาย วิธีการ เครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย เพื่อจะได้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด นำไปสู่กระบวนการที่ 2 การกระทำหรือการวางแผน (Action or Planning) คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา สรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาและงานประชาสัมพันธ์ จัดทำโครงสร้างการบริหารและคำสั่งภาระงานให้ชัดเจน วางแผนดำเนินงาน จัดทำโครงการงานประชาสัมพันธ์และโครงการพัฒนาบุคลากร ชี้แจงแผนงาน ปรับปรุงพัฒนาแผนและเสนอขออนุมัติใช้แผนต่อผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งงานในระดับผู้ปฏิบัติการ และดำเนินการประเมินผลขั้นการวางแผน แปลงแผนงานไปสู่ กระบวนการที่ 3 การสื่อสาร (Communication) บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติการดำเนินการสื่อสารตามแผน ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมสำหรับเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ ในจังหวะเวลาที่เหมาะสมไปยังกลุ่มเป้าหมาย สื่อสารเพื่อย้ำเตือน ประสานความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก ให้บริการอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง จัดทำรายงานผลการสื่อสารต่อผู้บังคับบัญชา และกระบวนการที่ 4 การประเมิน (Evaluation) ดำเนินการสร้างเครื่องมือประเมินผลตามแผน จัดประชุมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการกำหนดเครื่องมือ และร่วมประเมินผลการบริหาร ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าข้อมูล จัดทำกรรณายงานผลการประเมิน เสนอรายงานผล รายงานโครงการ ผู้เกี่ยวข้องร่วมพิจารณา ทบทวน ปรับปรุงก่อนเสนออนุมัติผลการรายงานต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เผยแพร่ผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และนำผลที่ได้ไปสู่การวิจัย และการวางแผนในครั้งต่อไป

ทั้ง 4 กระบวนการนั้นต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญตามการสื่อสารยุคนิวนอร์มัล แบบ S M C R Model ของเดวิด เบอร์โล 4 คือ ผู้ส่งสาร (Sender) ข่าวสาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับข่าวสาร (Receiver) ที่สื่อสารกันเป็นวงจรและมีการสะท้อนกลับของข้อมูลข่าวสารได้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้ส่งและผู้รับสาร ให้การ

สื่อสารครั้งนั้นประสบผลตามเป้าหมายที่วางไว้ของการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิจัยของ ทิพย์วรรณ พัลวรรณ วิจัยเรื่องนวัตกรรมการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ผ่านการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์ “พ็อย์ยุคโควิด ต้องพลิกวิกฤติเป็นโอกาส” พบว่า หลังจากดำเนินการตามขั้นตอนขับเคลื่อนนวัตกรรม การประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ผ่านการสื่อสาร เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้ PR+ NST2 Model มาใช้ พบว่า ผลการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ด้าน แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการตามนวัตกรรมดังกล่าว สามารถทำให้สภาพการดำเนินงานประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง (ทิพย์วรรณ พัลวรรณ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับ Lopez, Sonja A. ศึกษาเรื่อง ประสบการณ์ของผู้อำนวยการฝ่ายสื่อสารโรงเรียนของรัฐเท็กซัส ในศตวรรษที่ 21: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์ พบว่า ผู้อำนวยการฝ่ายสื่อสารได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกรอบการบริหารเขตการศึกษาของรัฐในศตวรรษที่ 21 การรักษาสถานะทางโซเชียลมีเดียและตอบสนองความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ทันสมัย และถูกต้อง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความสัมพันธ์ในด้านการสื่อสารในโรงเรียนของรัฐ การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา การสร้างเครือข่าย และการสร้างความร่วมมือในโรงเรียนและชุมชนถูกมองว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จในตำแหน่งผู้บริหารความสามารถในการเขียนและถ่ายทอดข่าวสารของเขตและผู้อำนวยการได้เป็นอย่างดี ช่วยให้โรงเรียนและผู้อำนวยการเป็นที่ยอมรับเช่นกัน (Lopez, Sonja A., 2516)

สรุป

แนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคดิจิทัลด้วยระบบออนไลน์ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ มี 4 ขั้นตอนตามกระบวนการบริหารงานประชาสัมพันธ์ ดังนี้ คือ 1) การวิจัย 2) การกระทำหรือการวางแผน 3) การสื่อสาร และ 4) การประเมิน ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ 1) ผู้ส่งสาร 2) ข่าวสาร 3) ช่องทางการสื่อสาร และ 4) ผู้รับข่าวสาร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการนำไปใช้ในการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ ควรปฏิบัติดังนี้

1. สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัลด้วยระบบออนไลน์ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์เมื่อมีโรคระบาดหรือภัยพิบัติอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

2. สถานศึกษาควรจัดอบรมให้ความรู้สร้างความตระหนักแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทำงานประชาสัมพันธ์เพื่อชื่อเสียงที่ติงามสถานศึกษา และให้มีความรู้

ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสารเพื่อประโยชน์ต่อการเป็นส่วนหนึ่งของงานประชาสัมพันธ์

3. สถานศึกษาควรสำรวจและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ และสถานที่ให้พร้อมใช้งาน และจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับดำเนินงานประชาสัมพันธ์ทั้งในรูปแบบออนไลน์ และรูปแบบอื่น ๆ ให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาร่วมกับองค์กรที่รับผิดชอบด้านการสื่อสารและงานประชาสัมพันธ์โดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือและพัฒนางานประชาสัมพันธ์เชิงรุก

2. ควรมีการนำผลวิจัยแนวทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษานี้ไปศึกษาในเชิงการสร้างกลยุทธ์สำหรับการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษา เพื่อประโยชน์ที่ยั่งยืนนำไปใช้ปรับปรุงหรือพัฒนางานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัลหรือยุคอื่น ๆ ในอนาคต ด้วยรูปแบบสื่อสมัยใหม่ที่ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- จรัส เล็กเกาะทวด. (2555). การศึกษากระบวนการการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ของหน่วยงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 5(2), 379-380.
- จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์. (2558). แนวทางการใช้สื่อออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสาร ว.วิจัยสมาคมห้องสมุด, 8(2), 55-68.
- ทิพย์วรรณ พัลวรรณ. (2564). นวัตกรรมการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ผ่านการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์ฟิอาร์ยุคโควิดต้องพลิกวิกฤติเป็นโอกาส. วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 11(1), 14-24.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- Brown, W.B. & Moberg, D.J. (1980). Organization Theory and Management: A Macro Approach. New York: John Wiley & Sons.
- Lopez, Sonja A. (2016). Experiences of Texas Public School Communication Directors in the 21st Century: A Phenomenological Study. Journal of School Administration Research and Development, 1(2), 15-16.

บทบาทครูสังคมศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21*

ROLES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS AND ACTIVE LEARNING MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY

เชมจิรา คำหงษา

Khemjira Khamhongsa

พระมหาอภิพงศ์ ฐิริวฑฒโน (คำหงษา)

Phramaha Ahipong Phuriwuttano (Khamhongsa)

พระมหาโยธิน มหาวิโร (มาศสุข)

Phramaha Yothin Mahaviro (Massuk)

พระสิทธิชัย คมกีโร (รินฤทธิ์)

Phra Sittichai Khampeero (Rinrit)

พระมหาเมธี จันทวโส (ไวยวัฒน์)

Phramaha Methee Jantawangso (Waiyuwath)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: ahipong.kha@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

ความก้าวหน้าเจริญหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดการสื่อสารไร้พรมแดน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ก็สามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ผู้สอนและผู้เรียน จึงจำเป็นต้อง มีการพัฒนาขีดความสามารถในการสอนและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ต้องเป็นผู้ไม่หยุดแสวงหา ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการจัดการ เรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ในอดีต กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน มักมาจากครูผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดเป็นผู้กำหนด ครูผู้สอนต้อง ปรับเปลี่ยนบทบาทจากการบรรยาย กำหนดเนื้อหาสาระมาเป็นผู้ชี้แนะวิธีการค้นคว้าหาความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจได้ด้วย ตนเอง กิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิมที่อาศัยครูอาจารย์ผู้สอนด้วยวิธีการ อธิบาย หรือ บอกเล่า ซึ่งไม่สามารถตอบโจทย์ของผู้เรียนและไม่สามารถจะพัฒนาผู้เรียนให้น้องค์ความรู้ที่ ได้จากการเรียนในชั้นเรียนไปปฏิบัติได้จริง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเองเรียกว่า การเรียนรู้แบบเชิงรุก คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ หรือการลงมือทำ ความรู้ที่

* Received 6 January 2023; Revised 13 March 2023; Accepted 14 March 2023

เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ และกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสมองมือกระทำมากกว่าการฟังครูผู้สอนเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนจะได้ใช้ทักษะและกระบวนการคิดขั้นสูง คือ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า นั้นด้วย

คำสำคัญ: บทบาทครูสังคมศึกษา, การเรียนรู้เชิงรุก, ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

The advancement of information technology has resulted in borderless communication. People can access various resources anytime and anywhere. Teachers and learners need to develop their teaching and learning capabilities continuously and must always be a constant pursuit of knowledge. Nowadays, it is necessary to adjust the learning management process and method to be consistent and up to date with changes in society and technology. In the past, the learning activities of the learners were usually determined by the teacher or the broadcaster. The teachers must change their roles from lecturing and defining the contents to guiding the learners to seek knowledge and apply skills to create self-understanding. Traditional teaching and learning activities that relied on the teachers through explaining and telling methods could not meet the needs of learners and develop them to apply the knowledge gained in class to practice. The learning that learners act on their own is called active learning. It is a learning process in which learners learn through practice or doing. The knowledge arising is the knowledge gained from experience. Moreover, organizing learning activities should emphasize how the learners can take action rather than listen to the teachers. The students will also be able to use skills and advanced thinking processes: analysis, synthesis, and valuation.

Keywords: Roles of social studies teachers, Active learning, 21st Century

บทนำ

การศึกษาเป็นการพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ในยุคปัจจุบันมีองค์ความรู้ใหม่ ๆ มีความทันสมัยเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงส่งผลให้เนื้อหาสาระการเรียนรู้ในรายวิชามีมากขึ้นเกินกว่าที่จะเรียนรู้ได้หมดอย่างครบถ้วนได้ทั้งหมดจากในห้องเรียนเนื่องด้วยว่าเวลาอย่างจำกัด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอาจารย์ผู้สอนแบบเดิมด้วยวิธี อธิบาย หรือบอกเล่า ซึ่งไม่ตอบโจทย์และไม่สามารถจะพัฒนาผู้เรียน

ให้น้องค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียนไปปฏิบัติได้จริงเท่าที่ควร กระบวนการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ตอบสนองและเท่าทันความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและบริบทของสังคม ส่งผลให้ผู้สอนต้องพัฒนาขีดความสามารถของตนเองและผู้เรียนจำเป็นต้องมีเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ในอดีตครูผู้สอนที่มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นพี่เลี้ยง ที่คอยชี้แนะวิธีการค้นคว้า เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองจนเกิดเป็นทักษะ Bonwell & Eison กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน “เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายโดยการร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ในการนี้ ครูต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรงแต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการพูด การอภิปราย การเขียน การตอบคำถามกับเพื่อน ๆ (Bonwell, C.C. & Eison, J.A., 1991)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเองจนเกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน และมีคุณสมบัติตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประโยชน์สูงสุดที่ได้รับ คือ ตัวผู้เรียนเอง ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ควบคู่กับการเป็นคนดีและทำแล้วต้องมีความสุข ไม่ใช่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่ผู้เรียนไม่ได้รับความรู้อะไรเลย ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองแต่ต้องทำตามแนวทางที่ผู้สอนบอก ซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้เรียนไม่ชอบ จะทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจก็จริง แต่ผู้เรียนไม่มีความสุขกับการเรียนรู้เลย ดังนั้น การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านเพื่อผู้เรียนจะได้เป็น “คนเก่ง คนดี มีความสุข” พร้อมมีความรู้คู่คุณธรรม การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการสำคัญที่สามารถพัฒนาผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีในยุคโลกาภิวัตน์ การสอนที่มุ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง อีกทั้งยังได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ เป็นแนวคิดที่มีรากฐานเกิดจากทฤษฎีและปรัชญาทางการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล

การเรียนรู้แบบเชิงรุก คือ การเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์สังคม สติปัญญา ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ (ลักษณะนิสัย) และทั้งด้านเชาวน์ปัญญา (IQ) และด้านความฉลาดทางอารมณ์

(EQ) ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 4 มาตรา 22 ว่าด้วยเรื่อง การจัดการศึกษา ต้องยึดหลัก ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด และกระบวนการในการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

การจัดเนื้อหาสาระของกิจกรรมการเรียนรู้ ควรให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนและความ แตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ละคน เพื่อเป็นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกการปฏิบัติด้วย ตนเอง ทำให้ได้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นไปตามนโยบายรัฐ ที่กำหนดให้โรงเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เพื่อให้ผู้เรียนได้สามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ ผู้เรียนถนัด ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิรูปการเรียนการสอนของครูและผู้เรียน โดยมอบหมายให้ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการตามนโยบาย มีเป้าหมายให้ครูผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมตามบริบท ที่ปรับเปลี่ยนไป ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบความชอบและความถนัดของตนเองตามศักยภาพ เพื่อพัฒนาสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เอง และสร้างองค์ความรู้จากสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติในระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้น เพื่อการพัฒนาทักษะ ที่ตรงกับความสามารถพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียน เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ที่ได้รับการลงมือปฏิบัติ และความต้องการของผู้เรียน เป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุกได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก ไว้ดังต่อไปนี้

จรรยา ดาสา ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุกไว้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้น ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจะได้ เชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่จากการได้คิด ได้ลงมือปฏิบัติระหว่างการเรียนการสอน (จรรยา ดาสา, 2552)

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุกไว้ว่า เป็นการจัดการเรียน การสอนที่ลดกระบวนการ และวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระความรู้ให้กับผู้เรียนเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการพัฒนาความคิด ระดับสูง โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติมากกว่าฟังบรรยาย และ เน้นการให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียนเป็นหลัก (ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ, 2551)

ทิสนา แคมมณี ให้ความหมายของการเรียนเชิงรุกไว้ว่า คำว่า “Active Participation” การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว การมีส่วนร่วมที่ผู้เรียนรู้เป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งเร้า (สิ่งที่เรียนรู้) มิใช่เพียงรับสิ่งเร้าหรือการมีส่วนร่วมอย่างเป็นผู้รับ (Passive Participation) เท่านั้น การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ การเรียนรู้ที่ดีควรเป็นการตื่นตัวที่เป็นไปอย่างรอบด้านทั้งด้านกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ (ทิสนา แคมมณี, 2555)

บุหงา วัฒนะ ให้ความหมายของการเรียนเชิงรุกไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยการร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน โดยครูผู้สอนต้องลดบทบาทในการสอน และไม่ควรให้ความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง จะทำให้ผู้เรียนไม่ได้เกิดความคิด วิเคราะห์ แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นอย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ โดยไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการพูดการ เขียน การอภิปรายหรือถามตอบกับเพื่อน ๆ (บุหงา วัฒนะ, 2546)

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของการเรียนเชิงรุกไว้ว่า การเรียนรู้เชิงรุก คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาและอย่างตื่นตัว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2551)

Bonwell ให้ความหมายของการเรียนเชิงรุกไว้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ ลงมือปฏิบัติและสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลทำให้ ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม (Bonwell, C.C., 2003)

Meyers and Jones ให้ความหมายของการเรียนเชิงรุกไว้ว่า การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโอกาสในการพูด ฟัง เขียน อ่าน และไตร่ตรองอย่างมีความหมาย เกี่ยวกับเนื้อหา แนวคิด ประเด็น และการนำเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไปใช้ให้กับผู้เรียน (Meyers, C.. & Jones, T. B, 1993)

Sutherland & Bonwell ให้ความหมายของการเรียนเชิงรุกไว้ว่า กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีอิสระในกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง และมีการควบคุมตัวเอง อยู่ในระดับสูง ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยลักษณะของกิจกรรมจะต้องครอบคลุม กระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งอาจจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ลักษณะการสอนตรงกันข้ามกับการสอนแบบบรรยาย และประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระตุ้น จูงใจผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร เกิดความรู้สึกสนุกสนาน ขณะเรียน เกิดทัศนคติทางบวกในการเรียนเพิ่มขึ้น และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีกิจกรรมร่วมกันในลักษณะของการร่วมแรงร่วมใจทำงานเป็นกลุ่ม โดยมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (Sutherland & Bonwell, 1996)

ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา ให้ความหมายของการเรียนเชิงรุกไว้ว่า Active Learning หรือการเรียนรู้แบบกระตือรือร้นเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีบทบาทในการรับผิดชอบต่อการ

เรียนรู้ของตนเอง ด้วยการลงมือทำสิ่งที่ตนเองกำลังจะกระทำจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้รับผ่านทาง ฟัง พูด การอ่าน คิด เขียน อภิปราย เพื่อแก้ปัญหาและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา, 2546)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ให้ความหมายของการเรียนเชิงรุกไว้ว่า Active Learning คือ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจลึกซึ้งด้วยการเชื่อมโยงผู้เรียนกับเนื้อหาในองค์ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง แนวคิดและทักษะ ผ่านการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

จากความหมายของนักวิชาการข้างต้น การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือ การจัดเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผู้เรียนมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ เปรียบเสมือนโค้ช เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง ทำให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ที่ได้รับการลงมือปฏิบัติของผู้เรียนเอง

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

Active Learning เป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง (Transformative Learning) เกิดภาวะผู้นำมีทักษะในการนำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) เน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตเน้นเนื้อหาการบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ภายใต้กิจกรรม วิธีการ และกระบวนการที่หลากหลาย สนุกสนาน กระตือรือร้นมีชีวิตชีวา ไม่น่าเบื่อ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้ฝึกทักษะการคิดในระดับสูง เกิดทักษะการเรียนรู้และทักษะการดำรงชีวิตอย่างถาวร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบการเรียนรู้ Active Learning
ที่มา: (ยงยุทธ วงศ์ภิรมศานต์, 2560)

1. ประสบการณ์ (Experience) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่หรือนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้
2. การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflex and Discussion) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง
3. เข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Underset standing and Conceptualization) ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่ม แล้วผู้จัดการเรียนรู้ช่วยเติมแต่งให้สมบูรณ์ หรือในทางกลับกันผู้จัดการเรียนรู้เป็นผู้นำทางและสมาชิกเป็นผู้สานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด
4. การปฏิบัติ หรือประยุกต์แนวคิด (Experiment / Application) ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของสมาชิกเอง

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการจะเป็นไปอย่างพลวัตร โดยอาจเริ่มจากจุดใดจุดหนึ่ง และเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนั้นในแง่ของการจัดการเรียนรู้จึงอาจเริ่มต้นที่ใดก่อนก็ได้แต่สำคัญที่การจัดกระบวนการให้ครบทุกองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าว นอกจากจะเป็นพื้นฐานของการฝึกอบรมในด้านพุทธิพิสัย โดยมุ่งเน้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิจารณ์แล้ว ยังเป็นพื้นฐานในการฝึกอบรมในด้านจิตพิสัย และทักษะพิสัยอีกด้วย (ยงยุทธ วงศ์ภิรมศานต์, 2560) นนทสิพร ธาดาวิทย์ ได้นำนาระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ไว้ดังต่อไปนี้

1. กำหนดเป้าประสงค์ โดยเป้าประสงค์นั้นควรสัมพันธ์กับกิจกรรม/งานที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาทักษะผู้เรียนมากกว่าเนื้อหา เน้นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. การวางแผนการเรียนรู้ ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวคิด การยอมรับการประเมินผล และการนำเสนอผลงาน
3. วิธีการจัดการเรียนรู้สามารถสะท้อนสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้จากกิจกรรมและความสามารถของผู้เรียน ได้รับข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้สอนทันทีทันใดในการทำกิจกรรม
4. ควรมีกิจกรรมการเจรจาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
5. ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนวิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่ผู้เรียนชื่นชอบและไม่ชอบ รวมทั้งวิจารณ์เกี่ยวกับเนื้อหาในการเรียนรู้
6. ควรออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกิจกรรมที่ทำได้มีความหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง แก้ปัญหาได้ตามสภาพจริง
7. การจัดการเรียนรู้ที่มีการสร้างสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ได้แก่วิเคราะห์การสังเคราะห์และการประเมินผลเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา หรือสถานการณ์นั้น

8. การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงหรือสถานการณ์จริง รวมถึงการบูรณาการวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

9. การจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเรียนเหมือนไม่เรียน สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น ใช้กระบวนการกลุ่มและมีการประเมินผลที่หลากหลายทั้งตัวผู้เรียน เพื่อนและผู้สอน

10. การจัดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ภายในห้องเรียน สามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานการณ์ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน ที่บ้านและสามารถเรียนรู้ได้จากบุคคลทุกคน ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ความรู้ไม่มีขอบเขตจำกัด (นนทสิริ ฐาตวิทย์, 2559)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีดังนี้

1. เป็นการพัฒนาศักยภาพการคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดระบบการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในรูปแบบของความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด
4. เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ สู่ทักษะการคิดวิเคราะห์ และประเมินค่า
5. ผู้เรียนได้เรียนรู้ความมีวินัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. ความรู้เกิดจากประสบการณ์ และการสรุปของผู้เรียน
7. ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

โดยสรุป Active Learning การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอน สร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูเตรียมตัวอย่างภาพ วิดีทัศน์และวีดิทัศน์การ โดยผู้เรียนดำเนินกิจกรรมจนเกิดแนวคิดและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากความรู้เดิมที่มีอยู่ ผู้เรียนทำกิจกรรมในระหว่างเวลาเรียน เช่น การอภิปราย การลงมือปฏิบัติ การตอบคำถาม การอ่าน ซึ่งผู้เรียนต้องศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ก่อนเข้าเรียน เป็นต้น ส่วนครูจะต้องเป็นผู้รู้และเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่ทันสมัย รู้กระบวนการที่จะพัฒนาวิธีการเรียนรู้และใช้วิธีการ เพื่อที่จะถ่ายทอดเนื้อหา สร้างมาตรฐานการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนเป็นผู้ให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวกในชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต หลักการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการนำเอาวิธีการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน จึงถือเป็นการจัดการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ขั้นสูง ด้วยการวิเคราะห์

สังเคราะห์และประเมินค่า ไม่เพียงแต่เป็นผู้ฟัง ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถาม และอภิปรายร่วมกัน ทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

ลักษณะของผู้เรียนและผู้สอนในยุคปัจจุบัน

ลักษณะของผู้เรียนศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ต้องไม่ใช่สถานการณ์สมมติในห้องเรียน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด และควรเป็นบริบทหรือสภาพแวดล้อมในขณะที่เรียนรู้ เกิดการสังสมประสบการณ์ใหม่ เอามาได้แย้งความเชื่อหรือค่านิยมเดิม ทำให้ละจากความเชื่อเดิมหันมายึดถือความเชื่อ หรือค่านิยมใหม่ที่เรียกว่ากระบวนทัศน์ใหม่ ทำให้เป็นคนที่มีความคิดเชิงกระบวนทัศน์ที่ชัดเจน และเกิดการเรียนรู้เชิงกระบวนทัศน์ใหม่ได้ ทั้งนี้จำเป็นต้องมีความสามารถในการรับรู้ข้อมูลหลักฐานใหม่ และนำมาสังเคราะห์เป็นความรู้เชิงกระบวนทัศน์ใหม่ ข้อสำคัญสำหรับคนที่จะเรียนรู้ได้ต้องเกิดประเด็นคำถามอยากรู้ก่อนจึงจะอยากเรียน ไม่ใช่ครูอยากสอนเพียงฝ่ายเดียวแต่นักเรียนยังไม่มีประเด็นที่ไม่อยากรู้ ดังนั้นการออกแบบการสถานการณ์การเรียนรู้จึงควรใช้บริบทสภาพแวดล้อมที่นักเรียนคุ้นเคยและรู้จัก ซึ่งก็คือสภาพของครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นของนักเรียนนั่นเอง สิ่งที่ได้จากคำถามอยากรู้ของนักเรียนจะทำให้ครูเห็นความแตกต่างของพื้นฐานความรู้และพื้นฐานประสบการณ์เดิมของนักเรียนได้เป็นรายบุคคล

วิจารณ์ พานิช ได้ให้ลักษณะของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. มีอิสระที่จะเลือกสิ่งที่ตนพอใจ แสดงความคิดเห็น และลักษณะเฉพาะของตน
2. ต้องการดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ตรงตามความพอใจและความต้องการของตน
3. ตรวจสอบหาความจริงเบื้องหลัง
4. เป็นตัวของตัวเองและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
5. ความสนุกสนานและการเล่นเป็นส่วนหนึ่งของงาน การเรียนรู้และชีวิตทางสังคม
6. การร่วมมือ และความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของทุกกิจกรรม
7. ต้องการความเร็วในการสื่อสาร การหาข้อมูล และตอบคำถาม
8. สร้างนวัตกรรมต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต (วิจารณ์ พานิช, 2555)

จะเห็นได้ว่าลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เห็นได้ชัด คือ ต้องการความมีอิสระทางความคิด ต้องการสิ่งที่ตนพอใจ คือ ครูจะสอนในลักษณะเดิมไม่ได้ ต้องตรงตามความต้องการของผู้เรียนด้วย สิ่งที่ครูต้องเข้าใจ คือ นักเรียนต้องการมีความสุขจากการเรียนด้วยความสนุกสนาน เรียนปนเล่น โจทย์สำคัญที่เป็นความท้าทายของครูในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนควรตระหนัก คือ การเรียนการสอนที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ห้องเรียนมีการเปลี่ยนแปลง กระบวนการถ่ายทอดความรู้มีการเปลี่ยนแปลงไป

ส่วนลักษณะของผู้สอนในยุคศตวรรษที่ 21

ในอดีตการเรียนการสอนส่วนมาก ยึดครูเป็นศูนย์กลาง กับครูที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน หากเราเป็นครูในยุคศตวรรษที่ 21 เราต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต้องเข้าใจรูปแบบการเรียนของผู้เรียนว่าผู้เรียนของมีลักษณะการเรียนรู้แบบใด ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากการสอน จากการบอกความรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกทำหน้าที่เหมือนโค้ชในการพานักเรียนไปสู่เป้าหมาย คือ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์ ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21 หรือที่เรียกว่า e-Teacher ประกอบด้วย 9 คุณลักษณะที่ครูพึงปฏิบัติ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์, 2554) ดังนี้

1. ครูต้องมีประสบการณ์การเรียนรู้แบบใหม่ (Experience) ครูต้องมีความสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต อีเมล และการใช้ชีดี เป็นต้น
 2. ครูมีทักษะการค้นหาคำรู้ได้ตลอดเวลา (Extended) เพราะว่าเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสามารถใช้ได้ตลอด 24 ชั่วโมง ที่ไหนก็ได้ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการหาความรู้ด้วยเทคโนโลยี
 3. ครูต้องสามารถขยายผลของความรู้ (Expanded) คือ นำความรู้ไปสู่นักเรียนประชาชนทั่วไป และชุมชนสามารถถ่ายทอดความรู้ลงซีดี, วีดีโอ โทรศัพท์หรือบนเว็บไซต์ เพื่อให้เกิดการเพิ่มความรู้ที่เป็นประโยชน์ของบุคลากรโดยรวม
 4. ครูต้องสามารถเลือกเนื้อหาที่ทันสมัย (Exploration) มีเอกสารอ้างอิง ค้นคว้าทั้งสาระและบันเทิง เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำมาออกแบบการเรียนการสอน
 5. ครูต้องเป็นนักประเมินที่ดี (Evaluation) ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล
 6. ครูเป็นผู้ใช้ปลายทางที่ดี (End-user) เช่น ครูสามารถเรียกดูไปยังเว็บที่มีคุณค่าบนอินเทอร์เน็ตและเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อย่างหลากหลาย
 7. ครูสามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียนและเนื้อหาเพิ่มเติม (Enabler) มาใช้ในการประกอบการเรียนการสอน สามารถใช้ซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์มาสร้างบทเรียน อย่างน้อยที่สุดก็สามารถสร้างการนำเสนอเนื้อหาด้วย Power Point เป็นการจูงใจให้นักเรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น หรือการใช้คลังข้อมูลต่าง ๆ มาสร้างบทเรียนในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์
 8. ครูที่ร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความเห็น (Engagement) เป็นการหาแนวร่วม เพื่อให้เกิดชุมชน เช่น การคุยกันบนเว็บไซต์ทำให้มีความคิดใหม่ ๆ มีข้อเสนอแนะเกิดชุมชนครูบนเว็บ
 9. ครูที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficient and Effective) จะต้องเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นผู้ผลิต ผู้กระจาย และผู้ใช้ความรู้
- ครูต้องเข้าใจการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ครูต้องเป็นได้หลายบทบาท เป็นทั้งช่างศิลป์เติมแต่งสีสันให้การสอน ครูต้องเป็นวิศวกรออกแบบการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูต้องเป็นนักผสมผสานการสอนให้เข้าสู่ชีวิตจริงของผู้เรียน ครูต้องเปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้า

กับผู้เรียนในทุกสถานการณ์ จากสิ่งที่ได้นำเสนอจะเห็นว่าบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก คำถามสำคัญสำหรับวันนี้ คือ ครูต้องสอนอย่างไรให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รูปแบบการสอนของครู รูปแบบใดที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 สำหรับคำตอบจากคำถามเหล่านี้ การสอนของครูต้องเป็น Active learning ให้ผู้เรียนเป็น Active learner ครูต้องเข้าใจว่าการสอนในศตวรรษที่ 21 จะต้องให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แสวงหาความรู้ นั่งนิ่งไม่ได้ ครูควรออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข หากห้องเรียนไหนที่มีชีวิตชีวา ย่อมทำให้ผู้เรียนเปิดใจที่จะเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข คำตอบของการสอนในศตวรรษที่ 21 คือครูต้องสอนแบบ Active learning

ครูสังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านซึ่งเป็นผลจากความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเผชิญกับสถานะการแข่งขันสูงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของประชากรในประเทศของตนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ โดยมีเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากร คือ การศึกษา เมื่อประชากรได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพจะทำให้เกิดคนไทยที่มีศักยภาพและการสร้างสังคมที่รุ่งเรืองให้แก่ประเทศไทยบุคคลสำคัญที่จะเป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ ครู (Teacher) (รุจิรา สุขใจ, 2564)

ดังนั้นในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) กำหนดให้มีแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทครูให้เป็นครูในยุคศตวรรษที่ 21 จากการเป็นผู้บอกความรู้ผู้สั่งสอน เป็นผู้จัดการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างชาญฉลาดพอกับสิ่งที่จะเกิดในอนาคต ซึ่งบทบาทสำคัญของครูต่อการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1. สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น (Teach less Learn More) ส่งผลให้ครูต้องมีความรู้และสั่งสมประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการสอนที่หลากหลายเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง หรือศึกษาจากสภาพจริงเป้าหมายของการเรียนรู้เปลี่ยนจากเรียนเพื่อรู้ เป็นเพื่อทักษะ ดังนั้นรูปแบบการสอนจึงเป็นการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของผู้เรียน

2. ครูเป็นครูฝึก (Coach) ครูต้องเรียนรู้หลากหลายศาสตร์และพัฒนานตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการดำรงชีวิต และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน

3. สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ให้ทำงานร่วมกันเพื่อขยายความรู้ของตนเองให้ออกไปได้มากที่สุด ซึ่งจะเกิดความรับผิดชอบร่วมกันและเกิดบรรยากาศการเรียนรู้แบบใหม่เป็นการร่วมมือ

(Collaborative) มิใช่มุ่งการแข่งขัน (Competitive) เพื่อให้เกิดผู้ชนะและผู้แพ้ แต่เรียนรู้ที่จะร่วมมือเพื่อขยายความสามารถและนำไปสู่ทักษะการเรียนรู้พร้อม ๆ กัน

4. ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Student-directed Learning) ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มต้นคือ วิเคราะห์ตนเองว่าสนใจหรือถนัดในเรื่องใด ต้องการเรียนรู้ด้วยวิธีไหน ต้องการได้รับการประเมินแบบไหน และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนต่าง ๆ เพียงใด โดยครูควรส่งเสริมจุดเด่นและพัฒนาจุดด้อยของผู้เรียน รวมทั้งการทำข้อตกลงในชั้นเรียนระหว่างครูกับผู้เรียนเพื่อสร้างความมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

5. จัดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ หรือทำกิจกรรมด้วยตนเอง เรียกว่า การสอนโดยเน้นการใช้กิจกรรม (Activity base approach) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการทำงานจริง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะต่าง ๆ ตั้งแต่ทักษะการตั้งประเด็นปัญหา ทักษะการค้นคว้า และสืบค้นข้อมูล ทักษะการลงมือปฏิบัติ ทักษะการสรุปผล และได้ฝึกทักษะการนำเสนอผลงาน และทักษะการประเมินความก้าวหน้าของงานหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นการฝึกการทำงานเป็นกลุ่มของผู้เรียนได้อีกด้วย

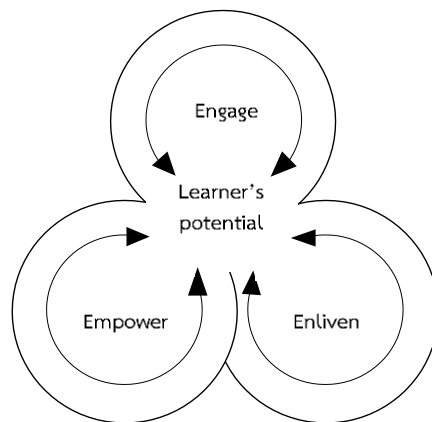
6. ครูประเมินผู้เรียนจากผลการพัฒนา (Teacher Evaluation) ปัจจุบันรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ควรต้องปรับเปลี่ยนจากการการสอบและตัดสินด้วยผลคะแนน เป็นการประเมินความก้าวหน้ามุ่งนำผลมาแสดงให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ทราบความก้าวหน้าของตนเอง เป็นการเสริมแรงเชิงบวกให้กับผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจให้พัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ให้มากกว่าเดิม โดยครูต้องมีความเชื่อว่า “ผู้เรียนสามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าได้ตลอดเวลา” ดังนั้นครูต้องเรียนรู้เพื่อให้มีความสามารถในการวัดและประเมินผลที่ต้องมีความละเอียดรอบคอบ มีความยุติธรรม ชยันและอดทนต่อภาระงานของครูในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

7. ร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ครูต้องมีร่วมมือระหว่างเพื่อนครูในโรงเรียน บุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหาร โดยการจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อได้มีโอกาสพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนปัญหาและประสบการณ์ นำไปสู่วิเคราะห์วางแผนและออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นความร่วมมือ (Collaboration skills) และการเรียนรู้แบบเป็นทีม (Team learning) บทบาทของครูในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จะชัดเจนขึ้น และส่งผลต่อห้องเรียนอย่างเป็นระบบ

จากบทบาทของครู อาจารย์ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้อาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ ปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ที่ก้าวหน้าทันโลกเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุดกับผู้เรียน

บทบาทครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation

ในขณะที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเกิด Digital Disruption ขึ้นนั้น ส่งผลให้วิธีการทำงานของผู้นำต้องเปลี่ยนไป และเมื่อโลกถูก Disrupt สถานศึกษาก็ต้องมองไปข้างหน้า ทุกชีวิตได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่แห่งยุคสมัย ไม่เว้นแม้แต่สถานศึกษา เพราะการจัดการศึกษาที่มีมาแต่เดิมอาจจะตอบโจทย์โลกแห่ง ความเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันไม่ได้อีกต่อไป เพราะหลักสูตรการศึกษาที่สถาบันการศึกษามีอยู่แต่เดิมมานาน ก็อาจจะก้าวตาม ความเปลี่ยนแปลงไม่ทัน ประกอบกับความรู้ความสามารถของอาชีพบางสาขานั้นกลับไม่เป็นที่ต้องการอีกต่อไป สถานศึกษาทุกแห่งต้องตื่นตัวในเชิงรุก ในอดีตเชื่อว่า มีเพียงความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยมและศาสนาเท่านั้นที่จะทำให้ชีวิตคนเปลี่ยนแปลงได้ 200 กว่าปีที่ผ่านมานุชย์ตระหนักว่า เทคโนโลยี คือ ตัวการสำคัญ ที่ทำให้ชีวิตไม่เหมือนเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 40 กว่าปีหลังนี้ ที่เทคโนโลยีทำให้โลกเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ ชนิดสังคมใดที่ตามการเปลี่ยนแปลง ไม่ทัน ก็มีโอกาสดูถูกทิ้งไปไม่เห็นฝุ่น ครูผู้สอนในปัจจุบันมีบทบาทเป็นโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนประกอบด้วยบทบาท 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างความยึดมั่นผูกพัน (Engage) การเสริมพลังการเรียนรู้ (Empower) และการสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ (Enliven) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน “The 3Es”

ที่มา: (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2562)

ความยึดมั่นผูกพัน (Engage) คือ การทำให้เกิดความสนใจความไว้วางใจ ความดึงดูด ความยึดมั่น ความผูกพัน การมีส่วนร่วมการยอมรับนับถือ การเชื่อมต่อเข้าด้วยกัน และปฏิสัมพันธ์ที่นำไปสู่ความสำเร็จ

การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empower) คือ การให้อำนาจการตัดสินใจในการกระทำ บางสิ่งบางอย่างเพื่อเสริมสร้างความเป็นตัวตนของตนเอง มีความคิดเป็นของตนเอง กระตุ้นให้

เห็นความสามารถของตนเองทำให้พึ่งพาตนเองได้ ผู้เขียนใช้คำว่า “เสริมพลังการเรียนรู้” แทนคำว่าเสริมสร้างพลังอำนาจ

ความกระตือรือร้น (Enliven) คือ ความตื่นตัว ความท้าทายมีแรงบันดาลใจ ความกระตือรือร้น ความตั้งใจ ความสนุกสนาน กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นพลังในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จ

ส่วนปัจจัยสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation คือ การมี Global Growth Mindset หรือกระบวนการทางความคิดเพื่อการเติบโตที่เป็นสากล ดังนี้

การคิดก่อนทำ (Early Mover) คือ การเรียนรู้ที่ติดตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม วิเคราะห์คาดการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเริ่มปรับเปลี่ยนสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การตัดสินใจให้ไวและถูกต้อง (Trade-offs) คือ บนทางเลือกต่าง ๆ ที่อาจจะมียามากกว่าสองทางเลือก ปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตัดสินใจปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้โดยไม่ชักช้า ลังเล เรียนรู้จากความผิดพลาด และนำมาปรับปรุงนวัตกรรม อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตอบโจทย์ผู้เรียน

การเรียนรู้จากคนที่มีประสบการณ์สูง (Best Practice) คือ ทั้งบุคคลที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกันและต่างวิชาชีพเรียนรู้ว่าเขามีวิธีคิดอย่างไร มีวิธีการสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างไร แล้วนำมาปรับใช้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของเรา

การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ (New Product) คือ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องไม่ติดขัดอยู่กับความสำเร็จแบบเดิม ๆ หรือความสำเร็จในอดีต

การสร้างพลังเครือข่าย (Network) คือ การสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันซึ่งจะนำไปสู่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ต่อไป ซึ่งรูปแบบการสร้างพลังเครือข่ายในปัจจุบันคือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community)

ดังนั้น ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสารช่วยให้ผู้เรียนรับสารครั้งละเป็นจำนวนมาก อย่างก้าวกระโดด อีกทั้งไม่จำกัดเวลาและสถานที่ มีผลทำให้เกิดการจัดการเรียนรู้ รูปแบบใหม่ ๆ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ทักษะที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้ยุคใหม่ นอกจากทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และทักษะในการที่จะเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีความจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในปัจจุบัน สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา ที่กล่าวว่า “การศึกษาทุกวันนี้ไม่ได้แข่งกันที่ความสำเร็จหรือความสามารถใน ปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังแข่งขันกันด้วยการคาดการณ์อนาคตและการเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น” (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2562)

สรุป

เมื่อโลกปรับเปลี่ยนไว บทบาทจึงเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน เทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งสะดวกมากขึ้น เข้าถึงง่ายมากขึ้น และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งถูกนำไปปรับใช้ตามสาขาอาชีพต่าง ๆ ประเด็นที่สำคัญของการศึกษา คือ เมื่อช่องทางการเรียนรู้มีอยู่อย่างหลากหลาย ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว และง่ายกว่ายุคก่อน ๆ แต่ในขณะเดียวกัน ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังคงเรียนรู้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแบบเดิมหรือเพียงรูปแบบเดียว เทรนด์การศึกษาของปี 2021 ที่น่าจับตามองมากที่สุดในตอนี้ คือ การเรียนรู้แบบดิจิทัล ที่เน้นการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ควบคู่ไปกับการสอนแบบออนไลน์ และการสร้างปฏิสัมพันธ์เข้าด้วยกัน ครูสังคมศึกษาในยุค Disruptive Innovation เมื่อการศึกษาถูก Disrupt สถานศึกษาก็ต้องมองไปข้างหน้า ทุกชีวิตได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ การจัดการศึกษาแบบเดิมอาจจะไม่ตอบโจทย์โลกแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพราะหลักสูตรการศึกษาที่สถาบันการศึกษามีอยู่แต่เดิมมานาน ก็อาจจะก้าวตาม ความเปลี่ยนแปลงไม่ทัน ประกอบกับความรู้ความสามารถของอาชีพบางสาขานั้นกลับไม่เป็นที่ต้องการอีกต่อไป สถานศึกษาทุกแห่งต้องตื่นตัวในเชิงรุก เพราะปัจจุบันที่อาจกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีก้าวหน้ากว่ากระบวนการเรียนการสอน ซึ่งในบริบทของประเทศไทย เทคโนโลยีมักถูกนำมาใช้เพียงเพื่อส่งเสริมความสะดวกสบาย แต่รู้หรือไม่ว่าเราสามารถนำสิ่งเหล่านั้นเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และ รูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับนวัตกรรมการเรียนการสอน ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้นำเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกในการสร้างสื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นแต่ครูก็ยังเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการอบรมให้ความรู้แก่ศิษย์ และครูเป็นกลไกหลักในพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้แก่ประเทศชาติ ถึงเทคโนโลยีจะก้าวหน้าแค่ไหนก็ตาม เพราะครูเป็นผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครูมุ่งอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี เป็นคนมีคุณธรรมเป็นคนเก่ง และมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). การศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาระดับ ประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- จรรยา ดาสา. (2552). 15 เทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนเชิงรุก (15 techniques in Active learning). นิตยสาร สสวท, 38(163), 72-76.
- ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. (2551). การเรียนเชิงรุก (Active Learning). เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2565 จาก <http://pirun.ku.ac.th>
- ทิตินา ขมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นนทสิทธิ์ ธาตาวิทย์. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- บุหงา วัฒนะ. (2546). Active learning. วารสารวิชาการ, 10(9), 30-34.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมศานต์. (2560). Met Active Learning (MAL) กระบวนการร่วมของการเรียนรู้แบบใฝ่รู้. กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). พจนานุกรมศัพท์พอลิเมอร์: ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุจิรา สุขใจ. (2564). บทบาทครูในยุคศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2566 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/690721>
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์. (2554). ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: Open Worlds.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2562). การจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- ศิริพร มโนพิเชฐวัฒนา. (2546). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่กระตือรือร้นเรื่อง ร่างกายมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กรุงเทพมหานคร: ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Bonwell, C.C. (2003). Active Learning: Creating Excitement in the Classroom. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2566 จาก www.active-learning-site.com
- Bonwell C.C. & Eison. J.A. (1991). Active Learning: Creating Excitement in the Classroom. ERIC Digest. Washington D.C.: ERIC Clearinghouse on Higher Education.
- Meyers, C. & Jones, T. B. (1993). Promoting Active Learning: Strategies for the College Classroom. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sutherland & Bonwell. (1996). Using Active Learning in College Classes: A Range of Options for Faculty. San Francisco: Jossey-Bass.

แนวทางบูรณาการคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : กรณีศึกษา
เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ในสังคมไทยร่วมสมัย*
AN APPROACH TO INTEGRATING FOLKLORE AND LOCAL HISTORY:
A CASE STUDY OF THE WAR NARRATIVES BETWEEN SIAM AND
SAIBURI IN CONTEMPORARY THAI SOCIETY

พลกฤษณ์ วสีวิวัฒน์

Phollakrit Waseewiwat

สุภาวดี วสีวิวัฒน์

Supawadee Waseewiwat

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: phollakrit_was@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางบูรณาการความรู้ทางคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยนำเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีมาเป็นกรณีศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตามระเบียบวิธีวิจัยทางคติชนวิทยา เก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สงขลา และสตูล พร้อมทั้งเก็บข้อมูลเอกสารมาประกอบการศึกษาด้วย ผลการวิจัยพบว่า เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีได้บอกเล่าเหตุการณ์สู้รบซึ่งเชื่อว่าเคยเกิดขึ้นจริงในท้องถิ่นต่าง ๆ เรื่องเล่ากลุ่มนี้จึงมีคุณค่าทั้งในการศึกษาเชิงวัฒนธรรมในทางคติชนวิทยา และการศึกษาพัฒนาการของชุมชนในทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทั้งยังทำให้เห็นว่าการศึกษาในสองสาขาวิชาข้างต้นมีความสัมพันธ์และมีศักยภาพที่เกื้อกูลกันได้ โดยในการวิจัยอาจนำความรู้ทั้งสองสาขาวิชามารบูรณาการกันใน 2 แนวทาง คือนำข้อมูลมาเชื่อมโยงกันในช่วงศึกษาวิเคราะห์ และนำวิธีการศึกษามาใช้ประกอบกัน การศึกษานี้ทำให้เห็นแนวทางบูรณาการความรู้ระหว่างสาขาวิชาคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเรื่องเล่าในท้องถิ่นในเชิงสหวิทยาการได้

คำสำคัญ: เรื่องเล่า, สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี, บูรณาการ, คติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

* Received 19 January 2023; Revised 19 March 2023; Accepted 26 March 2023

ABSTRACT

This research paper aimed to seek ways to integrate the knowledge of Folklore and Local History by bringing the narratives of the war between Siam and Saiburi as a case study. It was qualitative research and conducted under the research methodology in the folklore field. Field data were collected in Nakhon Si Thammarat, Phatthalung, Trang, Songkhla, and Satun provinces, along with collecting document data for the study. The results revealed that the narratives of the war between Siam and Saiburi were about the events of the battles, which were believed they actually happen in different localities. Therefore, these narratives were valuable in cultural studies, Folklore, and the study of community development in Local History. They also showed that the two disciplines were related and had the potential to complement each other. The knowledge of both fields may be integrated into two approaches: bringing information to link together in the analytical study and applying study methods to combine. This study revealed an approach to integrating knowledge between Folklore and Local History, which can be applied in interdisciplinary narrative studies.

Keywords: Narrative, The war between Siam and Saiburi, Integration, Folklore and Local History

บทนำ

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี (“ไทรบุรี” คืออีกชื่อหนึ่งของรัฐเกดะห์ ประเทศมาเลเซีย) ซึ่งบอกเล่าเหตุการณ์สู้รบระหว่างสองเมืองดังกล่าวในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น นับเป็นเรื่องเล่ากลุ่มหนึ่งที่พบหลากหลายสำนวนในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ในปัจจุบัน ทั้งเล่าเหตุการณ์สู้รบ การเดินทัพ และการกวาดต้อนเชลย เช่น เรื่องบ้านค่ายและค่ายชาวไทร อำเภอบางปะยูง จังหวัดพัทลุง เล่าว่า “บริเวณตำบลดอนประดู่เคยเป็นที่สู้รบระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพไทรบุรี ที่บุกเข้ามาตีเมืองพัทลุง ที่ตั้งค่ายทหารไทย ชาวบ้านเรียกว่าบ้านค่าย ส่วนที่ตั้งค่ายทหารไทรบุรี เรียกว่าค่ายชาวไทร ครั้งนั้นชาวบ้านได้ร่วมกับทหารไทยช่วยกันต่อสู้กับทหารเมืองไทร จนฝ่ายเมืองไทรต้องถอยออกไป” (พระครูกันตยาภิวัฒน์, 2565)

เรื่องเล่าข้างต้นบอกเล่าเหตุการณ์สู้รบระหว่างสยามกับไทรบุรี อันเชื่อกันว่าเคยเกิดขึ้นในพื้นที่ อีกทั้งอธิบายที่มาของชื่อบ้านนามเมืองซึ่งเชื่อมโยงกับการต่อสู้ครั้งนั้น เมื่อวิเคราะห์

ต่อไปยังทำให้เห็นความพยายามนำเสนอวีรกรรมของ “วีรบุรุษท้องถิ่น” ที่ช่วยปกป้องบ้านเมืองจากการรุกรานของข้าศึก ซึ่งเรื่องราวดังกล่าว ไม่ปรากฏการบันทึกไว้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ นัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า “วีรบุรุษในเรื่องเล่า” เป็นการจำลองอุดมคติที่สังคมยกย่องมาไว้ในรูปแบบบุคคลอีกด้วย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536) เรื่องเล่ารูปแบบนี้ในทางคติชนวิทยาจัดเป็นนิทานพื้นบ้าน ประเภท “นิทานประจำถิ่น” ที่เล่าสืบทอดกันมา และไม่ทราบว่าเป็นผู้แต่ง ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยปาก แต่อาจถ่ายทอดด้วยการเขียนก็ได้ เป็นการเล่าจากความทรงจำได้ฟังต่อ ๆ กันมา มักเกี่ยวข้องหรือเป็นการอธิบายความเป็นมาของสิ่งต่าง ๆ และเป็นเรื่องราวที่เชื่อกันว่าเคยเกิดขึ้นจริงในท้องถิ่น (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2545) เรื่องเล่าประเภทนี้ส่วนใหญ่มีนัยบ่งบอกความสัมพันธ์กับท้องถิ่น ทั้งที่เป็นบุคคลและสถานที่ จึงมีบทบาทในการอธิบายภูมินาม สร้างความภูมิใจและอัตลักษณ์ในท้องถิ่น (ศิริพร ณ ถลาง, 2558) ขณะที่ในทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นถือว่าเป็น “หลักฐานจากการบอกเล่า” ในลักษณะประเพณีบอกเล่าที่กล่าวถึงเหตุการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนานมาแล้ว โดยการถ่ายทอดในลักษณะคำพูดคำร้องสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เป็นข้อมูลที่ผู้เล่าไม่ได้เห็นมาด้วยตัวเอง แต่ได้มาจากการเล่าต่อ ๆ กันมา จนในที่สุดอาจมีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ข้อมูลลักษณะนี้ มีความหลากหลายซึ่งเป็นที่สะท้อนสภาพด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความเชื่อของกลุ่มคน (ยงยุทธ ชูแว่น, 2562)

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีจึงเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าทั้งในการศึกษาเชิงวัฒนธรรมในทางคติชนวิทยา และการศึกษาพัฒนาการของสังคมหรือชุมชนในทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทั้งยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในสาขาวิชาคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีศักยภาพเกื้อกูลต่อกัน และน่าจะสามารถนำมาบูรณาการกันในลักษณะการเชื่อมโยงสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเข้าเป็นส่วนประกอบของอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้สิ่งนั้นเกิดความสมบูรณ์ขึ้น มักเป็นการรวมส่วนประกอบย่อยที่มีความแตกต่างกันตั้งแต่ 2 องค์ประกอบขึ้นไป ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของแกนหลักหรือส่วนทั้งหมดที่ใหญ่กว่า (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2563) อีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการนำความรู้บางแง่มุมที่มีความสัมพันธ์กันจากทั้งสองสาขาวิชาดังกล่าวมารวมกันเพื่อให้ได้แนวทางใหม่ที่มีประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์ทางวิชาการ อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจยังไม่พบการกล่าวถึงวิธีบูรณาการการศึกษาในสาขาวิชาคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้าด้วยกันไว้อย่างเป็นหลักการชัดเจน ดังนั้น หากมีการแสวงหาวิธีบูรณาการการศึกษาในสาขาวิชาคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแง่ที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เรื่องเล่าในท้องถิ่นก็น่าจะเป็นวิธีการที่จะทำให้เข้าใจความคิดความเชื่อของกลุ่มคนและพัฒนาการของชุมชนต่าง ๆ ได้อย่างลุ่มลึก รวมทั้งจะยังประโยชน์ต่อวงวิชาการในอนาคต

เมื่อทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาทำให้ทราบว่า ยังไม่มีผลงานที่ศึกษาเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีโดยเฉพาะ แต่มีงานวิชาการในทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา

เหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองประเทศราชมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325-2411) (ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม, 2515) วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติในฐานะที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ (พรชัย นาคสีทอง, 2548) บทความเรื่อง นครศรีธรรมราชกับหัวเมืองมลายู (ไทรบุรี) ในต้นรัตนโกสินทร์ ที่ชนะจากเอกสารต่างประเทศ (พรรณงาม เก้าธรรมาสาร, 2550) งานวิชาการเหล่านี้ ได้วิเคราะห์เอกสารที่บันทึกเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีเอาไว้ ทั้งที่เป็นพระราชพงศาวดาร จดหมายเหตุ บันทึกของข้าราชการสยาม ตลอดจนเอกสารของชาวต่างชาติ เพื่อที่จะอธิบายเหตุการณ์สงครามในแง่มุมต่าง ๆ กระนั้นก็ดี ไม่พบการศึกษาเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีที่ถ่ายทอดในรูปแบบมุขปาฐะ และไม่ปรากฏการวิเคราะห์เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในเชิงคติชนวิทยา ทั้งยังไม่มีผลงานที่เสนอแนวทางการศึกษาในสาขาวิชาคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องเล่ากลุ่มนี้ด้วยวิธีการทางคติชนวิทยา และแสวงหาแนวทางบูรณาการความรู้ระหว่างสองสาขาวิชาข้างต้นเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการวิจัยเชิงสหวิทยาการทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อแสวงหาแนวทางบูรณาการความรู้ทางคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยนำเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีมาเป็นกรณีศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามระเบียบวิธีวิจัยทางคติชนวิทยา (Folklore Approach) โดยใช้ข้อมูลจากภาคสนาม (Field Research) ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) อีกทั้งรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) มาประกอบการศึกษาด้วย มีลำดับขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องเล่าในสังคมไทยร่วมสมัย แนวคิดและทฤษฎีทางคติชนวิทยา เหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี และความสัมพันธ์ระหว่างคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิจัย

2. กำหนดพื้นที่ในการศึกษา ประกอบด้วย พื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามซึ่งปรากฏเรื่องเล่าเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สงขลา และสตูล รวมถึงแหล่งเก็บข้อมูลเอกสาร ซึ่งบันทึกเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งหนังสือ วารสาร งานวิจัย เอกสารประชาสัมพันธ์ และงานเขียนในเว็บไซต์ต่าง ๆ

3. กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้รู้ในชุมชน ด้วยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา หรือประชาชนทั่วไปที่สามารถเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในพื้นที่นั้น ๆ ได้ รวมทั้งใช้วิธีคัดเลือกแบบสโนว์บอลล์ (snowball sampling) ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มแรกเสนอผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มต่อไปที่สามารถเล่าเรื่องราวข้างต้นได้ กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญจังหวัดละ 4 คน จำนวน 5 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 20 คน

4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ศึกษาในช่วง พ.ศ. 2564 - 2565 ด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) เก็บข้อมูลเรื่องเล่าหนึ่งเรื่องจากผู้ให้ข้อมูลอย่างน้อยหนึ่งคน เพื่อเป็นข้อมูลไว้สอบทานกัน อีกทั้งจะตรวจสอบความสอดคล้องและความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulate) พร้อมนำเอกสารทางประวัติศาสตร์และผลงานการศึกษาเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่เชื่อถือได้มาใช้ในการตรวจสอบข้อมูล โดยเลือกเรื่องเล่าสำนวนที่มีเนื้อหาสมบูรณ์มาเป็นตัวแทนของเรื่องนั้น ๆ อีกทั้งเก็บข้อมูลเอกสารที่บันทึกเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีเอาไว้จากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวด้วย

5. กำหนดขอบเขตด้านข้อมูลในการศึกษา จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ทั้งที่เป็นเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาในรูปแบบมุขปาฐะ และเรื่องที่น่าเรื่องเล่าในรูปแบบมุขปาฐะมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จำนวน 56 เรื่อง สามารถจำแนกเนื้อหาของเรื่องเล่าตามลำดับเหตุการณ์ ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

กลุ่มเรื่องเล่าเหตุการณ์ก่อนการสู้รบ พบจำนวน 13 เรื่อง ประกอบด้วยเรื่องเล่าการเกณฑ์ไพร่พลไปสู้รบ การสร้างขวัญกำลังใจให้แก้ทหาร และการเดินทางไปสู้รบ

กลุ่มเรื่องเล่าเหตุการณ์ระหว่างการสู้รบ พบจำนวน 23 เรื่อง ประกอบด้วยเรื่องเล่าการสู้รบระหว่างทหารทั้งสองฝ่าย การเผาทำลายบ้านเมือง และการลี้ภัยสงคราม

กลุ่มเรื่องเล่าเหตุการณ์หลังการสู้รบ พบจำนวน 20 เรื่อง ประกอบด้วยเรื่องเล่าการกวาดต้อนเชลย การฉลองชัยชนะ และการทำบุญไถ่บาป

ผู้วิจัยนำเรื่องเล่าที่กล่าวถึงเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีทั้งหมดดังกล่าวมาเป็นกลุ่มข้อมูลในการศึกษา

6. วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำวิธีการศึกษาเรื่องเล่า วิธีวิทยาการศึกษาอนุภาคในทางคติชนวิทยา ทฤษฎีโครงสร้างตำนานของคลอด เลวี-สเตราส์ (Claude Levi-Strauss) แนวคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มาเป็นกรอบความคิดในการศึกษา เพื่อแสวงหาแนวทางบูรณาการความรู้ทางคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีที่รวบรวมได้ จำนวน 56 เรื่อง ทั้งหมดมีเนื้อหาสอดคล้องกับเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีตามที่บ้านทีกไว้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่บอกเล่าเหตุการณ์สงครามในช่วงเวลาหนึ่ง โดยกล่าวถึงเหตุการณ์สงครามไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่ได้ระบุว่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในเรื่องเล่าเป็นเหตุการณ์ครั้งใดและเกิดขึ้นเมื่อไร ซึ่งการเล่าเรื่องแบบนี้เป็นลักษณะสำคัญของเรื่องเล่าที่เจตนาจะบอกเล่าเหตุการณ์มากกว่าที่จะระบุช่วงเวลาที่เกิดเหตุไว้อย่างชัดเจนในลักษณะการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ กระนั้นก็ดี เรื่องเล่าจำนวนหนึ่งได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับฉากของเหตุการณ์ไว้ด้วย ซึ่งเมื่อนำมาเทียบกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่าจะน่าจะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงใด ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า เหตุการณ์หลักในเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ เรื่องเล่ากลุ่มนี้จึงยังคงทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์สงครามในแง่ใดแง่หนึ่ง หรือเหตุการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสงครามครั้งนั้นเอาไว้ ทำให้ทราบรายละเอียดของสงครามจากอีกด้านหนึ่ง

เหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีลำดับเหตุการณ์โดยสังเขปดังนี้

“ไทรบุรี” หรือ “เกดะห์” (Kedah) เป็นเมืองทางฝั่งทะเลตะวันตกเฉียงเหนือของคาบสมุทรไทย - มาเลย์ ในอดีตเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรลังกาสุกะ จนเมื่อสมาพันธรัฐศรีวิชัยเรืองอำนาจ ลังกาสูกะจึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของศรีวิชัยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 - 15 บริเวณนี้ปรากฏหลักฐานการนับถือศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธ ก่อนจะเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามในราวพุทธศตวรรษ 20 โดยเกดะห์หันไปหาการสนับสนุนจากมะละกา จนกระทั่งโปรตุเกสโจมตีมะละกา ทำให้มะละกาเสื่อมลง เมืองต่าง ๆ ต้องหาที่พึ่งใหม่ เกดะห์จึงมาเป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา นับแต่นั้น

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) ปกครองเมืองมาได้ระยะหนึ่งเริ่มสมคบกับพม่าและคิดแข็งเมือง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงทราบเรื่อง จึงให้เจ้าพระยาบวรราชนครราชสีมา (น้อย) ในฐานะผู้ควบคุมดูแลเมืองไทรบุรียกทัพไปปราบ เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) หนีไปยังเกาะปีนังเพื่อขอความช่วยเหลือจากอังกฤษซึ่งมาขอเช่าเกาะปีนังจากไทรบุรีเป็นแหล่งกระจายสินค้า รัชกาลที่ 2 โปรดเกล้าฯ ให้พระยาภักดีบริรักษ์ (แสง) บุตรของ พระยาบวร (น้อย) เป็นเจ้าพระยาไทรบุรีแทน

สงครามครั้งที่ 1 พ.ศ. 2374 : การแต่งตั้งพระยาภักดีบริรักษ์ (แสง) เป็นผู้ปกครองเมืองไทรบุรีทำให้ราชวงศ์ของไทรบุรีและชาวเมืองไม่พอใจสยามเป็นอย่างมาก เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) สนับสนุนตนกูเดนซึ่งเป็นหลานชายก่อกบฏบุกไปโจมตีไทรบุรี พระยาภักดีบริรักษ์ (แสง) ดำเนินทัพไม่ไหว ถอยมาอยู่ที่เมืองพัทลุง ตนกูเดนสามารถครอบครองไทรบุรีสำเร็จ ครานั้นหัวเมืองมลายูทั้งที่เคยอยู่ในการปกครองของปัตตานี รวมทั้งกลันตันและตรังกานู

ก่อนปฏิบัติตามไทรบุรีด้วย รัชกาลที่ 2 โปรดเกล้าฯ ให้ยกกองทัพลงไปปราบ กองทัพเรือถึงสงขลา ก็ทราบข่าวว่าเจ้าพระยานคร (น้อย) ยกทัพไปตีไทรบุรีคืนมาได้แล้ว จากนั้นเจ้าพระยานคร (น้อย) ได้ให้พระยาภักดีบริรักษ์ (แสง) กลับไปว่าการเมืองไทรบุรีตามเดิม

สงครามครั้งที่ 2 พ.ศ. 2381 : เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) สนับสนุนตนกุมหะหมัด สหัตและตนกูอับลลาห์ ผู้เป็นหลานโงมตีไทรบุรีอีกครั้งหนึ่ง ร่วมกับชาวเมืองไปชักชวน หัวหน้ามาลีซึ่งเป็นหัวหน้าโจรสลัดอยู่ทางเมืองภูเก็ต ครั้นนั้นเจ้าเมืองต่าง ๆ เดินทางเข้าไปร่วมงาน ถวายพระเพลิงพระศพสมเด็จพระศรีสุลาไลยสมเด็จพระชนนีพันปีหลวงที่กรุงเทพฯ พวกของ เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) ได้โอกาสยกกำลังเข้าโจมตีไทรบุรี พระยาภักดีบริรักษ์ (แสง) สู้ไม่ได้ ต้องถอยหนีมายังพัทลุงอีกครั้ง ฝ่ายหัวหน้ามาลียกกำลังยึดเมืองตรังไว้ได้ตนกูอับลลาห์ ตีเมืองต่าง ๆ จนถึงฝั่งทะเลตะวันออก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบข่าว โปรดเกล้าฯ ให้ผู้ว่าราชการหัวเมืองทางใต้กลับเมืองเพื่อมาป้องกันเหตุร้าย และให้เจ้าพระยานคร (น้อย) นำกำลังทหารไปปราบ กองทัพจากนครศรีธรรมราชสามารถยึดไทรบุรีกลับคืนมาได้ ตนกูอับลลาห์ และพวกที่กำลังล้อมเมืองสงขลาอยู่ เมื่อทราบข่าวว่ากองทัพจาก นครศรีธรรมราช สามารถปราบไทรบุรีได้แล้วต่างหวาดกลัว จึงพากันแตกหนีไป การสู้รบ จึงสงบลง (ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม, 2515); (อุดม นิปரியาย, 2521); (Winstedt, R. O., 1920)

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในปัจจุบันเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมาในแบบ มุขปาฐะ หรือที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นการนำเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะมาจดบันทึกไว้ในชั้นหลังเมื่อไม่นานมานี้ ไม่ได้จดจารในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ เรื่องเล่ากลุ่มนี้จึงยังคงมีลักษณะ เป็นเรื่องเล่าที่อาจมีการแต่งเติมรายละเอียดของบางเหตุการณ์ การจะถือว่าเรื่องเล่าเป็น ข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์ทั้งหมดจำเป็นต้องสอบทานกับหลักฐานอื่น ๆ อย่างละเอียด รอบคอบ อย่างไรก็ดี ด้วยเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีมีทั้งข้อเท็จจริงและอาจมี เหตุการณ์ที่เสริมแต่งขึ้นมารวมอยู่ด้วย เรื่องเล่าจึงทำหน้าที่ทั้งบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในครั้งนั้น และเป็นเรื่องราวที่แฝงความคิด ความเชื่อ และจินตนาการของผู้คนไว้ด้วย

ยิ่งกว่านั้น เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรียังมีคุณค่าทั้งในเชิงคติชนวิทยา และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อีกทั้งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ทั้งสองที่มีประโยชน์ ต่อกัน เมื่อนำเรื่องเล่ากลุ่มนี้มาเป็นกรณีศึกษาในการแสวงหาวิธีบูรณาการความรู้ระหว่าง สองสาขาวิชา ทำให้พบวิธีบูรณาการความรู้ จำนวน 2 แนวทางสำคัญ ดังนี้

1. บูรณาการโดยนำข้อมูลมาเชื่อมโยงกันในระดับศึกษาวิเคราะห์

แนวทางที่หนึ่งเป็นการบูรณาการโดยนำข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและข้อมูลคติชน วิทยามาเชื่อมโยงกัน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 แนวทางย่อย ดังนี้

1.1 นำข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาเชื่อมโยงในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลคติชนวิทยา

ในการศึกษาข้อมูลคติชนวิทยาอาจนำข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงในการวิเคราะห์และตีความด้วย ดังจากการศึกษาพบว่า เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีเป็นเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา เช่นเดียวกับข้อมูลคติชนวิทยาชนิดอื่นซึ่งสืบทอดต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ข้อมูลคติชนวิทยาจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในอดีต ทั้งที่เป็นอดีตอันไกลโพ้นและที่เพิ่งผ่านมาไม่นานนัก อาจเป็นไปในลักษณะการบันทึกเหตุการณ์ครั้งก่อนเอาไว้ หรือแฝงไว้ด้วยความคิดความเชื่อของผู้คนในแต่ละยุคสมัย การศึกษาข้อมูลคติชนวิทยาที่ปรากฏในสังคมร่วมสมัย นอกจากจะทำให้ทราบเหตุการณ์ตามยุคสมัยในท้องเรื่อง อันเป็นข้อมูลท้องถิ่นที่ถ่ายทอดผ่านข้อมูลคติชนวิทยาอย่างตรงไปตรงมาแล้ว บางครั้งข้อมูลคติชนวิทยาก็มีความหมายในระดับลึกซึ้งอยู่ ซึ่งต้องอาศัยการตีความโดยเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในท้องถิ่น ทั้งนี้ ข้อมูลที่ทำให้เห็นลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของชุมชนได้ดีที่สุด ก็คือประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ข้อมูลดังกล่าวมีประโยชน์ในการพิจารณาความหมายของข้อมูลคติชนวิทยาช่วยให้เข้าใจ “สาร” ที่กลุ่มคนต้องการจะสื่อผ่านข้อมูลคติชนวิทยาประเภทต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับความเห็นของ อาทิตย์ เจียมรัตตัญญู ที่ว่า ประวัติศาสตร์ฉายให้เห็นมิติทางการเมืองของคติชนวิทยาโดยแสดงความเชื่อมโยงระหว่างการผลิตความรู้แบบศาสตร์สมัยใหม่กับการสถาปนาและต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ประวัติศาสตร์จึงชี้ชวนให้นักคติชนวิทยา ตั้งคำถามว่าข้อมูลคติชนวิทยาเคยถูกนำมารับใช้ ผู้ใดหรือไม่และด้วยอุดมการณ์แบบใด (อาทิตย์ เจียมรัตตัญญู, 2564)

ยกตัวอย่างการศึกษาเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ในแง่หนึ่ง ทำให้ทราบเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสงครามที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่เป็นเหมือนกับภาพเล็ก ๆ ของสงครามที่กระจุกกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ยังไม่สามารถปะติดปะต่อเป็นภาพใหญ่ที่แสดงให้เห็นลำดับเหตุการณ์สงครามโดยรวมได้ เหตุนี้ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องค้นคว้าประวัติศาสตร์ชาติ ทั้งจากพระราชพงศาวดารและเอกสารของข้าราชการ เพื่อจะได้ทราบความเป็นมาของสงครามและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาพรวม พร้อมสืบค้นข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อจะได้รู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ เมื่อได้ข้อมูลทั้งสองส่วนมาแล้ว ทำให้เข้าใจเหตุการณ์สงครามครั้งนั้นได้ดีขึ้น ดังพบว่า ประวัติศาสตร์ชาติจะบันทึกข้อมูลไว้ในแง่เมืองไทรบุรีซึ่งเป็นเมืองประเทศราชของสยาม ยกทัพมาโจมตีหัวเมืองที่อยู่ในการปกครองจึงจำเป็นที่สยามต้องรวบรวมกำลังพลขับไล่ “กบฏ” ออกไป ขณะที่ฝ่ายไทรบุรีระบุว่าเหตุที่ต้องทำเช่นนั้น เพราะถูกสยามบีบบังคับและรุกราน ปรากฏในหนังสือที่เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแฉวัน) เขียนถึงกับตันเจม โลว์ ในครั้งที่ต้องหนีจากไทรบุรีไปอยู่ที่ปีนัง ความว่า “ข้าพเจ้าได้รับความทุกข์ยาก...มันเป็นการดีที่ข้าพเจ้าจะตายด้วยน้ำมือ

ของสยาม ผู้ซึ่งช่วงชิงสิทธิของข้าพเจ้า ดีกว่าที่ข้าพเจ้าจะมีชีวิตอยู่ด้วยความยากจนที่ป็น” (อุดม นิปริยาย, 2521)

เมื่อนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทั้งสองแหล่งมาประกอบการวิเคราะห์เรื่องเล่า ทำให้เห็นว่า เรื่องเล่าส่วนใหญ่ที่พบในพื้นที่ศึกษาต่างให้ข้อมูลว่า การสู้รบครั้งนั้นมีที่มาจาก กองทัพไทรบุรีเป็น “กบฏ” ไม่ยอมอยู่ในการปกครองของสยามอีกต่อไป ทั้งยังคิดที่จะเข้ามาครอบครองดินแดน จึงจำเป็นที่กองทัพสยามและกองกำลังในหัวเมืองต่าง ๆ ต้องช่วยกันต่อสู้เพื่อขับไล่ศัตรูออกไป เช่นเรื่องประวัติจอมชัยภักดีพลเดช (ชุด) เล่าว่า “พระยาไทรบุรีปะแงรัน ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองไทรบุรี ซึ่งเคยมีความอ่อนน้อมต่ออาณาจักรไทย เริ่มมีการปฏิบัติตัวออกห่างคิดไม่ซื่อ เหตุการณ์นี้ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าเมืองทางใต้สามเมือง อันประกอบไปด้วย สงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช ผนึกกรมกำลังกองทัพทั้งสามเมืองออกไปปราบปรามกบฏ” (พอฟล อุบลพันธุ์, 2563) กระนั้นก็ตาม หากนำข้อมูลจากทางฝ่ายไทรบุรีมาประกอบการพิจารณาพบว่า การต่อสู้ของทหารไทรบุรีมีลักษณะไม่ต่างจากการสู้รบ เพื่อปลดปล่อยตัวเองจากสยาม นักรบไทรบุรีจึงเป็นผู้กล้าที่ลุกขึ้นมาปกป้องบ้านเมืองของตนเช่นกัน สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในเรื่องเล่าจึงมิใช่แค่เพียงการต่อสู้ระหว่างเจ้าเหนือแผ่นดินกับประเทศราชที่แข็งเมืองเท่านั้น ทว่ายังมีนัยของการต่อสู้ต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐสยามกับรัฐมลายูในคาบสมุทรแห่งนี้อีกด้วย

จะเห็นได้ว่าประเด็นการต่อสู้ต่อรองระหว่างรัฐสยามกับรัฐมลายูที่ซ่อนเร้นอยู่ในเรื่องเล่า หากไม่ได้นำข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากทั้งสองฝ่ายมาประกอบการศึกษาก็อาจทำให้ทราบความหมายของเรื่องเล่าแค่เพียงว่ากล่าวถึงเหตุการณ์กองทัพสยามไปปราบกองทัพไทรบุรีที่แข็งข้อ แต่เมื่อนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลคติชนวิทยาทำให้เข้าใจความหมายของเรื่องเล่าในแง่มุมที่หลากหลายมากขึ้น

1.2 นำข้อมูลคติชนวิทยามาเชื่อมโยงในการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ในการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอาจนำข้อมูลคติชนวิทยามาใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ได้ ดังพบว่า เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีที่รวบรวมได้ ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาในรูปแบบมุขปาฐะ อีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องเล่าในรูปแบบมุขปาฐะมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตาม เรื่องเล่าทั้งหมดก็มีพื้นฐานมาจากการถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ ไม่สามารถระบุแหล่งกำเนิดได้อย่างแน่ชัด ข้อมูลลักษณะนี้ใกล้เคียงกับ “หลักฐานจากการบอกเล่า” ในทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อันเป็นหลักฐานชนิดหนึ่งในประเภทหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งการศึกษาในทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้ความสำคัญ นอกเหนือไปจากตำนานและพงศาวดาร เอกสารทางการปกครองหรือเอกสารราชการ และเอกสารของเอกชนที่จัดอยู่ในประเภทหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร

หลักฐานจากการบอกเล่าเป็นหลักฐานที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นปัจจุบัน เพราะสังคมให้ความสำคัญและสนใจเรื่องราวของท้องถิ่นในช่วงการเปลี่ยนแปลงที่ร่วมสมัยมากขึ้น (ยงยุทธ ชูแว่น, 2562) ข้อมูลคติชนวิทยาไม่ว่าจะเป็นนิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ปรีศนา คำทาย ตลอดจนสำนวนพื้นบ้าน ถือเป็นหลักฐานที่ได้มาจากการประเพณีบอกเล่าซึ่งเป็นข้อมูลที่ถ่ายทอดเรื่องราวของเหตุการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมานานมาแล้ว เป็นข้อมูลที่ผู้เล่าไม่ได้เห็นมาด้วยตัวเอง แต่ได้มาจากการเล่าต่อ ๆ กันมา จนในที่สุดอาจมีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแง่ข้อมูลคติชนวิทยามักมีที่มาจาก การนำเรื่องราวที่อยู่ในท้องถิ่นมาถ่ายทอด เปรียบเทียบ หรือแต่งขยายความ ทำให้ข้อมูลคติชนวิทยาส่วนหนึ่งทำหน้าที่บันทึกสภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นในช่วงเวลานั้น ๆ เอาไว้ ข้อมูลคติชนวิทยาจึงสามารถนำมาใช้ประกอบการอธิบายสภาพของท้องถิ่นให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันแม้ว่าข้อมูลคติชนวิทยาอีกส่วนหนึ่งไม่ได้นำเสนอสภาพสังคมอย่างตรงไปตรงมา แต่หากวิเคราะห์ตีความในเชิงลึกก็ทำให้ทราบความคิดความเชื่อของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่แฝงอยู่ในข้อมูลคติชนวิทยา ซึ่งสามารถนำมาอธิบายแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนในท้องถิ่น อันจะส่งผลให้การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นไปอย่างลุ่มลึก และช่วยเติมเต็มช่องว่างของการศึกษาที่ข้อมูลเอกสารมีอยู่อย่างจำกัดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้

ดังนั้น ข้อมูลคติชนวิทยาจึงสามารถนำมาใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแบบการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) อันเป็นแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์รูปแบบหนึ่งที่อาศัยการเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าจากผู้อยู่ในเหตุการณ์ หรือได้รับฟังจากผู้ที่คุ้นเคย (สืบแสง พรหมบุญ, 2527) ประวัติศาสตร์บอกเล่าเป็นประวัติศาสตร์ที่มีความรู้สึกจับต้องได้ และมีความทรงจำของคนในชุมชนรวมอยู่ด้วย ทั้งความทรงจำที่ดี ความภาคภูมิใจ และความเจ็บปวด ข้อมูลจากการบอกเล่าที่ นักประวัติศาสตร์ต้องการประกอบไปด้วยอัตชีวประวัติและชีวประวัติของบุคคลที่น่าสนใจหรือเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่ศึกษาหรือเหตุการณ์ที่อยู่ในความทรงจำของคนในท้องถิ่น โดยข้อมูลบอกเล่าครอบคลุมมิติต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งชีวิตส่วนตัว ครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ฯลฯ (วศิน ปัญญาวุธตระกูล, 2562) ยกตัวอย่างการเก็บข้อมูลเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับ ไทบุรี ผู้วิจัยพบเรื่องเล่าหลังเหตุการณ์สู้รบที่กล่าวถึงการกวาดต้อนชาวไทบุรีให้ไปอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ จำนวนหลายเรื่อง เป็นต้นว่า เรื่องบ้านฉาง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าว่า “ในสมัยเจ้าพระยานครยกกองทัพไปตีไทบุรีได้รับชัยชนะ ก็ได้นำเชลยศึกมาไว้ที่บ้านฉางเดี๋ยวนี้ เพราะให้เชลยเหล่านั้นทำนาให้และเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จก็เอาข้าวเปลือกใส่เก็บไว้ในยุ้งฉางที่สร้างไว้สองฝั่งคลอง แล้วแต่งตั้งให้มีหัวหน้าทำหน้าที่ดูแลยุ้งฉางนั้นด้วย เรียกกันว่านายฉาง ดังนั้นฉางข้าวนั้นก็กลายเป็นชื่อของหมู่บ้านเรียกว่า

บ้านฉาง” (อำพร ธุระเจน, 2521) เรื่องเล่ากลุ่มนี้ได้ให้รายละเอียดการอพยพไปจนถึงการไปอยู่ในตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ ขณะที่เอกสารทางประวัติศาสตร์จะกล่าวถึงเพียงการให้ไปอยู่ในหัวเมือง ข้อมูลนี้ทำให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ของผู้คน ความรู้สึกนึกคิดของคนที่อยู่ในสมัยนั้น ๆ ต่อเหตุการณ์สู้รบที่เกิดขึ้น ตลอดจนทราบประวัติการตั้งถิ่นฐานของหลายชุมชนว่ามีความเป็นมาอย่างไร และเข้าใจถึงพัฒนาการของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

2. บุรณการโดยนำวิธีการศึกษา (การรวบรวม จำแนก จัดระเบียบ วิเคราะห์ ตลอดจนตีความ) มาใช้ประกอบกัน

แนวทางที่สองเป็นการบุรณการโดยนำวิธีการศึกษาในทางคติชนวิทยาหรือในทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาเสริมมาใช้ประกอบวิธีการศึกษาหลัก เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 แนวทางย่อย ดังนี้

2.1 นำวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นมาประกอบวิธีการศึกษาทางคติชนวิทยา

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในการศึกษาทางคติชนวิทยาในแง่บอกเล่าเหตุการณ์ที่เชื่อกันว่าเคยเกิดขึ้นจริงในท้องถิ่น ทั้งยังแฝงความคิด ความเชื่อและจินตนาการของผู้คนไว้ด้วย กระนั้นก็ดี การศึกษาทางคติชนวิทยาส่วนใหญ่มุ่งทำความเข้าใจความหมายของข้อมูลคติชนวิทยาและบทบาทหน้าที่ที่มีต่อผู้คนในยุคสมัยนั้น ๆ แต่บางครั้งก็ขาดการอธิบายถึงการคลี่คลายของข้อมูลเหล่านั้น ในยุคสมัยต่อมา ทำให้ทราบเรื่องราวและความคิด ความเชื่อของกลุ่มคนเพียงช่วงเวลาหนึ่ง ทว่าไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งต่อมาถึงปัจจุบัน กรณีนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นข้อจำกัดของผลงานการศึกษาทางคติชนวิทยาจำนวนหนึ่ง ดังนั้น ในการศึกษาทางคติชนวิทยาอาจต้องนำวิธีการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งศึกษาทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งและการคลี่คลายของเหตุการณ์นั้นในเวลาต่อมา มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคติชนวิทยาอันน่าจะช่วยให้เข้าใจความคิดความเชื่อของผู้คนโดยรวมได้ดียิ่งขึ้น

ยงยุทธ ชูแว่น กล่าวว่า ในการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์จะต้องอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่ศึกษาให้เห็นภาพอย่างชัดเจนอย่างน้อยสองส่วนหรือสองยุคในเชิงเปรียบเทียบ กล่าวคือ *ส่วนที่หนึ่ง* เป็นภาพทางสังคมวัฒนธรรมที่มีลักษณะคล้ายภาพนิ่งเป็นตัวตั้ง และ*ส่วนที่สอง* เป็นการคลี่คลายเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมในเวลาต่อมา ขั้นแรกจะต้องอธิบายให้เห็นว่า ระบบ สถาบัน หรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง กำเนิดและ/หรือดำรงอยู่อย่างไร เป็นการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ในลักษณะคล้ายภาพนิ่งเป็นตัวตั้ง ขั้นตอนต่อไปก็ต้องอธิบายว่า ระบบ สถาบัน หรือเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงคลี่คลายไปสู่ลักษณะใดอย่างไร ในระยะต่อมา ภาพทั้งสองส่วนนี้ เมื่อนำมาประกอบกันก็จะเห็นการเปลี่ยนแปลงในสังคมวัฒนธรรมที่กำลังศึกษา (ยงยุทธ ชูแว่น, 2562)

ในการศึกษาเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาประกอบการศึกษา และทดลองนำแนวการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาเป็นแบบอย่างในการพิจารณาข้อมูล เพราะพบว่าปัจจุบันเรื่องเล่าส่วนหนึ่งยังคงได้รับการสืบทอดแบบมุขปาฐะ เพื่อบอกเล่าเหตุการณ์และถ่ายทอดความคิดความเชื่อของกลุ่มคนเช่นเดิม แต่ก็มีคนนำเรื่องเล่าเดิมหลายเรื่องมาใช้ในบริบทและด้วยวัตถุประสงค์ใหม่ ผลการศึกษาเรื่องเล่ากลุ่มนี้โดยรวมจึงทำให้ทราบเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสงคราม ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ อีกทั้งเข้าใจความหมายทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความคิดความเชื่อและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน ทั้งในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่ากับสถานที่สำคัญในท้องถิ่น ประเด็นเส้นทางโบราณ เส้นทางเดินทัพ และเส้นทางจาริกแสวงบุญทางสายเดียวกัน ประเด็นการตั้งถิ่นฐานของมุสลิมและการผสมผสานทางวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคใต้ และประเด็นการต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐสยามกับรัฐมลายู นอกจากนี้ยังทำให้เห็นการนำเรื่องเล่าเดิมมาใช้ในบริบทและวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนไป อันส่งผลให้คติชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตในสังคมร่วมสมัย ไม่ว่าจะเป็นการนำเรื่องเล่ามาใช้ใน การสร้างสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น เป็นทุนทางวัฒนธรรมในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ใช้ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองของภาครัฐ ใช้ในการสร้างความเชื่อและพิธีกรรมใหม่ และนำเสนอเรื่องเล่าในสื่อรูปแบบใหม่

อาจกล่าวได้ว่า การนำวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มุ่งศึกษาสภาพสังคมวัฒนธรรมที่มีลักษณะคล้ายภาพนิ่งเป็นตัวตั้ง และวิเคราะห์การคลี่คลายของสังคมวัฒนธรรมในเวลาหลังจากนั้น มาเป็นแบบอย่างในการศึกษาคติชนในเชิงพลวัตเช่นนี้ ทำให้เข้าใจรูปแบบ เนื้อหา ความหมาย ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของคติชนในเชิงกระบวนการ และได้ผลการศึกษาที่มีมิติมากยิ่งขึ้น

2.2 นำวิธีการศึกษาทางคติชนวิทยามาประกอบวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในแง่บอกเล่าเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นสภาพด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมสมัยนั้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมองว่าข้อมูลคติชนวิทยาที่รวบรวมได้ไม่สามารถนำมาใช้ได้ทันที การเข้าใจความหมายของข้อมูลคติชนวิทยา ผู้ศึกษาจะต้องนำมาวิเคราะห์ตีความเสียก่อน โดยอาศัยวิธีการทางคติชนวิทยา (ยงยุทธ ชูแว่น, 2562) ข้อสังเกตข้างต้น ยังหมายความว่า วิธีการหรือวิธีการศึกษาในทางคติชนวิทยาไม่ได้มีประโยชน์แค่เพียงเป็นเครื่องมือให้นักคติชนวิทยาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคติชนวิทยาประเภทต่าง ๆ เท่านั้น หากแต่ผู้ศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ ก็สามารถนำวิธีการศึกษาในทางคติชนวิทยาไปใช้ในการศึกษานิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย

การละเล่นและการแสดงพื้นบ้าน ความเชื่อและประเพณี ตลอดไปจนถึงวัฒนธรรมวัตถุในแง่มุมที่ตื้นตื้นใจได้

กล่าวเฉพาะการศึกษาในทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ข้อมูลคติชนวิทยา โดยเฉพาะประเภทนิทานพื้นบ้านเป็นกลุ่มข้อมูลหนึ่งที่นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสนใจ เพราะข้อมูลเหล่านั้นนอกจากจะบอกเล่าเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในท้องถิ่นแล้ว ยังสอดแทรกความคิด ความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม การจะเข้าใจความหมายของข้อมูลคติชนวิทยาต้องนำวิธีการศึกษาในทางคติชนวิทยามาเป็นกรอบความคิดในการวิเคราะห์ตีความเสียก่อนอย่างทีนักวิชาการกล่าวไว้ เมื่อสำรวจวิธีการศึกษาทางคติชนวิทยาที่น่าจะนำมาใช้ในการศึกษาความหมายของนิทานพื้นบ้านซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลหนึ่งที่นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสนใจ พบว่า มีอย่างน้อย 2 วิธีการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี ดังนี้

วิธีการที่หนึ่ง นำวิธีวิทยาการศึกษาอนุภาคมาประกอบวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คำว่า อนุภาค (motif) ในทางคติชนวิทยา หมายถึง องค์ประกอบเล็ก ๆ ในนิทานที่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษซึ่งทำให้เกิดการจดจำและเล่าสืบทอดต่อ อนุภาคแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ตัวละครที่มีคุณสมบัติพิเศษ วัตถุสิ่งของที่มีลักษณะพิเศษหรือแปลกผิดธรรมดา และเหตุการณ์ที่มีลักษณะพิเศษ (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2545) การศึกษานิทานพื้นบ้านโดยนำวิธีวิทยาการศึกษาอนุภาคมาใช้ สามารถทำได้หลายวิธี ศิราพร ณ ถลาง ได้เสนอวิธีการนำวิธีวิทยาการศึกษาอนุภาคมาใช้วิเคราะห์เนื้อหาของนิทานพื้นบ้าน โดยเลือกอนุภาคที่น่าสนใจในนิทานเรื่องหนึ่งมาศึกษาหรือวิเคราะห์อนุภาคที่ปรากฏซ้ำในนิทานหลาย ๆ เรื่อง เพื่อที่จะพิจารณาว่า อนุภาคนั้น ๆ สะท้อนความคิดความเชื่อทางวัฒนธรรมของผู้เป็นเจ้าของนิทานเรื่องนั้น ๆ อย่างไร (ศิราพร ณ ถลาง, 2563)

เนื่องจากการศึกษานิทานพื้นบ้านในฐานะเรื่องเล่าของกลุ่มคน ในทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะมุ่งวิเคราะห์เนื้อหาและความหมายของเรื่องเล่า เมื่อนำวิธีวิทยาการศึกษาอนุภาคมาใช้ศึกษาเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ทำให้พบอนุภาคตัวละคร อนุภาควัตถุสิ่งของ และอนุภาคเหตุการณ์ ในเรื่องเล่า ดังนี้ *อนุภาคตัวละคร* เช่น เจ้าพระยานคร (น้อย) แม่ทัพเมืองนครศรีธรรมราช พระปลัดจ้อย แม่ทัพเมืองพัทลุง ปังลิ้มอ เจ๊ะเต๊ะ แม่ทัพเมืองสตูล จอมไชยภักดี และพระยาพิชัยสงคราม ทหารกล้าของเมืองนครศรีธรรมราช *อนุภาควัตถุสิ่งของ* เช่น ปืนใหญ่ของฝ่ายสยาม วัตถุมงคลเหรียญพิฆาตไพร่ที่ปลุกเสกให้ทหารสยามติดตัวไปสงคราม และ*อนุภาคเหตุการณ์* เช่น การนำหยวกมาสร้างค่ายป้องกันข้าศึก การแกล้งเสียชีวิต ในสนามรบ ผู้วิจัยได้เลือกอนุภาคตัวละครสำคัญในเรื่องเล่าหลายเรื่องมาพิจารณา พบว่า เหตุที่ตัวละครดังกล่าวได้รับการบอกเล่าสืบต่อกันมากก็เพราะตัวละครมีลักษณะพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นกล้าหาญ เก่งกาจในการรบ เฉลียวฉลาด มีวิชาอาคม หรือพันทางไม่เข้า อีกทั้งในการเล่าเรื่องราวของตัวละครก็ไม่เพียงนำเสนอให้เห็นคุณสมบัติพิเศษของตัวละครเท่านั้น หากยังยกย่องตัวละครในฐานะวีรบุรุษด้วย ทั้งนี้ การศึกษาวีรบุรุษ

ในวัฒนธรรมต่าง ๆ จะทำให้ทราบอุดมคติของวัฒนธรรมที่วัฒนธรรมนั้นยึดถือ เมื่อนำวิธีวิทยาการศึกษาอนุภาคมาใช้ศึกษาอนุภาคตัวละครในเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี จึงทำให้ทราบค่านิยมของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสมัยนั้น รวมถึงสิ่งที่สังคมพยายามรักษาและสืบทอดมาถึงสมัยนี้

วิธีการที่สอง นำแนวคิดเรื่องระบบคิดแบบคู่ตรงข้าม (binary opposition) ในทฤษฎีโครงสร้างตำนานของโคลด เลวี-สเตราส์ มาประกอบวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ระบบคิดนี้เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีโครงสร้างนิยม (Structuralism) ที่มองว่า นิทานพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของกลุ่มคน นิทานพื้นบ้านจึงเป็นผลผลิตและเป็นตัวแทนความคิดของกลุ่มชนนั้น ๆ โดยรวม การศึกษานิทานเชิงโครงสร้างวางอยู่บนความคิดที่ว่า หากนำนิทานแต่ละประเภทหรือนิทานในแต่ละวัฒนธรรมมาวิเคราะห์หาโครงสร้างเบื้องต้นสักก็จะพบว่า นิทานพื้นบ้านในแต่ละวัฒนธรรม มีโครงสร้างเบื้องต้นหรือ “ไวยากรณ์” ของตนที่สะท้อนทั้งระบบคิดเชิงโครงสร้างที่เป็นสากลในฐานะที่เป็นมนุษย์ และระบบคิดเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มคน

ระบบคิดแบบคู่ตรงข้ามมีที่มาจาก เลวี-สเตราส์ เชื่อว่า ตำนานปรัมปราทั่วโลกมีเนื้อหาคล้ายกัน คือ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติและอำนาจเหนือธรรมชาติ ส่วนใหญ่มีวิธีผูกเรื่องและเลือกตัวละครที่มีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามกันมาใช้ในการบอกเล่าเรื่องราว ตำนานปรัมปราในสังคมต่าง ๆ จึงสะท้อนวิถีคิดของมนุษย์ที่เป็นสากล อันเป็นตรรกะในเชิงตำนานและเป็นวิธีการสื่อสารด้วยภาษาเฉพาะ หากนำตำนานปรัมปราทั้งหมดของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งมาวิเคราะห์ จะพบโครงสร้างทางความคิดที่นำไปสู่การตีความหา “สาร” ที่บรรพชนกลุ่มนั้นต้องการสื่อให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ โดย “สาร” นี้มักแสดงถึงความขัดแย้งที่อยู่ในใจของบรรพชน วิธีการวิเคราะห์ “สาร” อาจเริ่มต้นจากแยกตำนานปรัมปราออกเป็นหน่วยย่อย ๆ แล้วค้นหาคู่ตรงข้ามที่แฝงอยู่ในลักษณะของตัวละครหรือพฤติกรรมของตัวละครที่ปรากฏซ้ำ ๆ ในตำนานเรื่องต่าง ๆ การค้นพบคู่ตรงข้ามในตำนานปรัมปราจึงสามารถทำให้ทราบถึงความขัดแย้งที่อยู่ในใจของบรรพชนผู้ส่งสารได้ (ศิริพร ณ ถลาง, 2563) ผู้วิจัยได้นำระบบคิดแบบคู่ตรงข้าม มาใช้วิเคราะห์เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ทำให้พบคู่ตรงข้ามที่สำคัญในเรื่องเล่า ดังนี้

ฝ่ายสยาม	ฝ่ายไทรบุรี
เจ้าเหนือแผ่นดิน	เมืองประเทศราช
หัวเมืองที่อยู่ฝ่ายสยาม ได้แก่	หัวเมืองที่อยู่ฝ่ายไทรบุรี ได้แก่
นครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง	ปัตตานี กลันตัน ตรังกานุ
เจ้าอาณาจักร	กบฏ
ชาวพุทธ	มุสลิม

เมื่อนำคู่ตรงข้ามเหล่านี้มาพิจารณาพร้อมกับประวัติศาสตร์สงครามตามที่บ้านทีกในเอกสาร ทำให้ทราบความหมายในระดับลึกที่แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างรัฐสยามกับรัฐมลายู ซึ่งประเด็นนี้ไม่ได้บอกกล่าวไว้อย่างชัดเจนในเรื่องเล่า หากแต่ต้องวิเคราะห์ตีความด้วยวิธีการที่แสดงมา จึงจะทำให้ทราบความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี โดยนำวิธีการศึกษาเรื่องเล่าวิธีวิทยาการศึกษาอนุภาคในทางคติชนวิทยา ทฤษฎีโครงสร้างตำนานของโคลด เลวี-สเตราส์ แนวคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มาเป็นกรอบความคิดในการศึกษา เพื่อแสวงหาวิบุรณการความรู้ในทางคติชนวิทยาและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้พบแนวทางบูรณาการความรู้ระหว่างสองสาขาวิชาดังกล่าว จำนวน 2 แนวทางสำคัญ ดังนี้

แนวทางที่หนึ่ง บูรณาการโดยนำข้อมูลมาเชื่อมโยงกันในชั้นศึกษาวิเคราะห์ หากนำข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาเชื่อมโยงในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลคติชนวิทยา ทำให้เข้าใจความหมายของข้อมูลคติชนวิทยาในแง่มุมที่หลากหลาย ขณะที่หากนำข้อมูลคติชนวิทยามาเชื่อมโยงในการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้เข้าใจข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นพัฒนาการของชุมชนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

แนวทางที่สอง บูรณาการโดยนำวิธีการศึกษามาประกอบกัน หากนำวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาประกอบวิธีการศึกษาทางคติชนวิทยา ในลักษณะการนำวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มุ่งศึกษาสภาพสังคมวัฒนธรรมที่มีลักษณะคล้ายภาพนิ่งเป็นตัวตั้ง และวิเคราะห์การคลี่คลายของสังคมวัฒนธรรมในเวลาหลังจากนั้น ทำให้เข้าใจพลวัตของเรื่องเล่าและได้ผลการศึกษาที่มีมิติมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันหากนำวิธีการศึกษาทางคติชนวิทยามาประกอบวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยนำวิธีวิทยาการศึกษาอนุภาค และแนวคิดเรื่องระบบคิดแบบคู่ตรงข้าม ในทฤษฎีโครงสร้างตำนานของ โคลด เลวี-สเตราส์ มาประกอบวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้ทราบความคิดความเชื่อของกลุ่มคนและความหมายในระดับลึกของเรื่องเล่าได้ดีขึ้น

ข้อค้นพบข้างต้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเรื่องเล่าในท้องถิ่นในเชิงสหวิทยาการได้ต่อไป กล่าวคือ เนื่องจาก “สหวิทยาการ” (interdiscipline) เป็นกรอบการศึกษาทางวิชาการรูปแบบหนึ่งที่เชื่อมโยงความรู้จากศาสตร์ของหลายสาขาทั้งในเรื่องของการศึกษาและการปฏิบัติ โดยบูรณาการความรู้เชิงวิชาการ ระเบียบวิธีวิจัย หรือมุมมองสาขาวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 สาขาขึ้นไป เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการศึกษาร่วมกันสหวิทยาการจึงเป็นความพยายามของนักวิชาการและนักวิจัยที่จะใช้องค์ความรู้จากศาสตร์หลายสาขาที่ประกอบด้วยหลายมุมมองมาพัฒนากรอบการศึกษาขึ้นใหม่ เพื่ออธิบายและแสวงหาความรู้

ที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้น (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2559) ฉะนั้น แนวทางบูรณาการความรู้ในทางคติชนวิทยาและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ได้จากการศึกษานี้ จะยังประโยชน์ต่อวงวิชาการทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในแง่เป็น “เครื่องมือ” ที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลทางวัฒนธรรม เพื่อทำความเข้าใจความคิดความเชื่อของกลุ่มคน และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมในแง่มุมมองที่หลากหลายมากขึ้น ดังที่ผู้วิจัยได้นำแนวทางบูรณาการดังกล่าวมาใช้ในการวิจัยเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ก็พบว่าสามารถนำมาใช้ในการศึกษาได้เป็นอย่างดี ทำให้เข้าใจความหมายของเรื่องเล่าในทางคติชนวิทยาและอธิบายพัฒนาการของชุมชนในทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้จากอีกทางหนึ่ง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการนำสหวิทยาการมาใช้ศึกษาคติชนในครั้งนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญสมหญิง พลเมืองดี เรื่อง สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง: ประวัติศาสตร์กับมุมมองทางคติชนวิทยา ซึ่งถือว่าเป็นผลงานที่ศึกษาพระราชประวัติและผลงานของสมเด็จพระเจ้าปราสาททองในเชิงสหวิทยาการ ทั้งในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี วรรณคดี วรรณกรรม ศาสนา ศิลปะ ภูมิศาสตร์ และคติชนวิทยา ทำให้ได้ข้อมูลใหม่จากแหล่งต่าง ๆ มาเติมเต็มประวัติของสมเด็จพระเจ้าปราสาททองให้กระจ่างชัดขึ้น (บุญสมหญิง พลเมืองดี, 2552) นอกจากนี้ ยังทำให้เห็นว่าความรู้ในทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สามารถนำมาบูรณาการในการวิจัยด้วยกันได้ ดังนั้น ในการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นอกจากจะนำความรู้และวิธีการจากสาขาวิชาหนึ่งมาใช้ในการศึกษาแล้ว อาจนำข้อมูลและวิธีการศึกษาจากอีกสาขาวิชาหนึ่งที่สอดคล้องกันมาบูรณาการประกอบการศึกษาด้วย อันจะทำให้เข้าใจความหมายของข้อมูลและอธิบายเชื่อมโยงไปสู่ประเด็น ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี ปรีชา ช้างขวัญยืน มีข้อเสนอว่า การวิจัยแบบสหวิทยาการเป็นการวิจัยที่อาศัยความรู้ตั้งแต่สองสาขาวิชาขึ้นไป นักวิจัยจึงต้องมีความรู้มากกว่าหนึ่งสาขาวิชา และอย่างน้อยหนึ่งสาขาวิชาจะต้องเป็นสาขาวิชาที่เชี่ยวชาญเฉพาะ หรืออาจจะต้องวิจัยเป็นคณะที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้งานวิจัยมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2545)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

แนวทางบูรณาการความรู้ระหว่างสาขาวิชาคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเรื่องเล่าในท้องถิ่นในเชิงสหวิทยาการได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีเกี่ยวข้องกับผู้คนในรัฐเกดะห์ ประเทศมาเลเซียด้วย หากได้เก็บข้อมูลเรื่องเล่าจากผู้คนในรัฐเกดะห์มาศึกษา น่าจะทำให้ทราบ

รายละเอียดของเหตุการณ์จากอีกพื้นที่หนึ่ง และเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ครั้งนั้นจากหลากหลายแง่มุม

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). การคิดเชิงบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส.
- ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. (2515). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองประเทศราชมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325-2411). ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. วิทยาลัยวิชาการศึกษา.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). การแสดงปาฐกถาพิเศษ ป่วย อังภากรณ์ ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญสมหญิง พลเมืองดี. (2552). สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง : ประวัติศาสตร์กับมุมมองทางคติชนวิทยา . พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2545). นิทานพื้นบ้านศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2545). งานวิจัยแบบสหวิทยาการ. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 15(3), 361-377.
- พรชัย นาคสีทอง. (2548). การศึกษาจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติในฐานะที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรรณงาม เก้าธรรมสาร. (2550). นครศรีธรรมราชกับหัวเมืองมลายู (ไทรบุรี) ในต้นรัตนโกสินทร์ทัศนะจากเอกสารต่างประเทศ. ใน ยงยุทธ ชูแว่น (บรรณาธิการ). คาบสมุทรไทยในราชอาณาจักรสยาม : ประวัติศาสตร์ตัวตนของภาคใต้สมัยอยุธยาถึงต้นรัตนโกสินทร์. กรุงเทพมหานคร: นาค.
- พระครูกันตยาภิวัฒน์. (15 มกราคม 2565). ประวัติบ้านค่ายและค่ายชาวไท. (พลกฤษณ์ วสีวิวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- พอพล อุบลพันธุ์. (2563). จอมไชยภักดีพลเดช (ชุด) ตำนานนักรบคนสำคัญของเมืองนครศรีธรรมราช. สารนครศรีธรรมราช, 50(55), 28-33.
- ยงยุทธ ชูแว่น. (2562). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ยิปซี กรุ๊ป.
- วศิน ปัญญาอุตรตระกูล. (2562). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : วิธีการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิราพร ณ ถกลาง. (2558). บทนำ เล่าเรื่อง เรื่องเล่า. ใน ศิราพร ณ ถกลาง (บรรณาธิการ). เรื่องเล่าพื้นบ้านไทย ในโลกที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

- ศิริพร ณ ถลาง. (2563). ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2559). สหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนา กับมุมมองในการพัฒนาการเมือง. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 3(1), 35-48.
- อาทิตย์ เจียมรัตต์บุญ. (2564). คติชนวิทยากับประวัติศาสตร์: ข้อสังเกตเบื้องต้นจากประวัติศาสตร์นิพนธ์ ฟิลิปปีนส์. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.arts.Chula.ac.th/folklore/index.php/2020/06/04/writerandhistory/>
- อำพร ชูระเจน. (2521). ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุดม นิปรียาย. (2521). นครศรีธรรมราชกับการปกครองหัวเมืองมลายู ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367-2394). ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Winstedt, R. O. (1920). History of Kedah. Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society, 81(2), 29-35.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

วารสารวิชาการพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้าน พุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก มีกำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับคือ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

1) บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2) บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 10 – 15 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง

ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องควรสั้น และให้ได้ใจความตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อเรื่อง โดยให้พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุวุฒิการศึกษาสูงสุด พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการ พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการและชื่อหน่วยงานพร้อมอีเมล

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) เนื้อเรื่องควรใช้ภาษาที่ง่าย สั้นกะทัดรัดแต่ชัดเจน ถ้าเป็นต้นฉบับภาษาไทยให้ยึดตามหลักพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

7) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ประมาณ 6 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะห่างการพิมพ์ 1 ช่วงบรรทัด

8) ภาพ ให้ใช้ภาพสีหรือขาวดำ ให้ชื่อกำกับภาพเรียงตามลำดับ ในเนื้อเรื่องให้พิมพ์คำอธิบายที่สั้นและชัดเจนได้รูปภาพ การจะได้ตีพิมพ์ภาพสีหรือไม่ ขึ้นกับการพิจารณาของกองบรรณาธิการ

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียงชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการวิชันว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งอย่างไร

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) (ถ้ามี) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากการวิจัยหรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูลคำแนะนำแนวทางหรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสาร จะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียนและเลขปีของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ชื่อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554)
- 3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” เชื่อมระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัมภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระธรรมโกศาจารย์, ประยูร ธรรมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า และคณะ แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ธรรมจิตโต และคณะ, 2548)
- 5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย ใช้เครื่องหมาย “&” ระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2000)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Kaiser et al., 2008)
- 4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง**1) พระไตรปิฎก อรรถกถา**

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธรรณ ธาธนาวาสวัสดิ์. (2548). ไต้ทะเลมีความรัก ภาคสาม: หลังคลื่นอันดามัน. กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่ย่าง)./ สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เสาวณีย์ จำเดิมเผด็จศึก. (2534). การรักษาภาวะจับหัดเฉียบพลันในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่ห์เลขา, ชลรัตน์ ติเรกวัฒนชัย และ มนตรี ตูจินดา (บรรณาธิการ), อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้. (หน้า 99-103). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In The encyclopaedia America, (Vol.24, pp.390-
392). Danbury, CT: GrolierPress.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

ทิพมาศ เศรษฐวรโชติ. (2559). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบบูรณาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์
สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มนัส ภาควง. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว,
ผู้สัมภาษณ์)

๑) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อเรื่อง./ เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เดชขจร ภูทิพย์. (2562). วิธีฝึกใจให้เลิกทรมานจากความเครียด เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936/คำสั่ง-ประกาศ/>

10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง (ถ้ามี)./ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วัน/เดือน/ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกรมการปกครอง. (2564). เรื่องยกเลิกการเรียกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 298 ง. (6 ธันวาคม 2564).

5. การส่งบทความเข้าระบบ ThaiJO เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: thammarat.yo@mbu.ac.th

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือเชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16 pt)

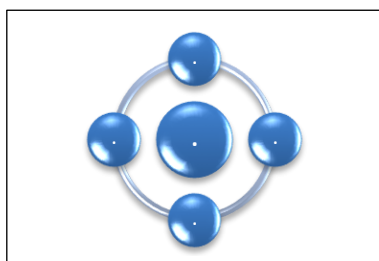
2.....(16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....(16 pt)

ผลการวิจัย (18pt)

.....(16 pt)

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt)

สรุป/องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (18 pt)

(16 pt)

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

Eng (16 pt)

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

....(16.pt).....

.....

.....

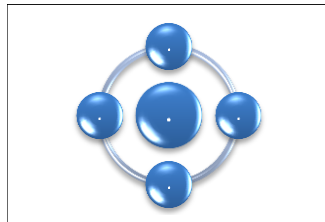
เนื้อหา : Body (18 pt)

....(16.pt).....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

สรุป : Conclusion (18pt)

....(16.pt).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

....(16.pt).....

.....

Eng (16.pt).....

.....